

STR. 3

Sveučilište koje nije u misiji općeg dobra ne ispunjava svoju temeljnu zadaću

Svečana inauguracija prof. dr. sc. Josipa Faričića, rektora Sveučilišta u Zadru, 16. listopada 2023. u Svečanoj dvorani Sveučilišta

Prof. dr. sc. **IRENA BURIC**,
Odjel za psihologiju

Na temelju studije Sveučilišta Stanford na listi 2 % najcitiranijih znanstvenika u svome području u 2022. godini

STR. 13

Doc. dr. sc. **DRAŽEN CEPIĆ**,
Odjel za sociologiju

RethinkBlue je mreža koju financira COST - European Cooperation in Science&Technology

STR. 31

STR. 27

Prof. dr. sc. **Dunja Brozović Rončević**,
voditeljica Centra za jadransku onomastiku i etnolingvistiku

Dvadeset godina istraživanja naših otočnih i primorskih zajednica

Europska noć istraživača

Znanost i obrazovanje imaju veću vrijednost kad su spojeni

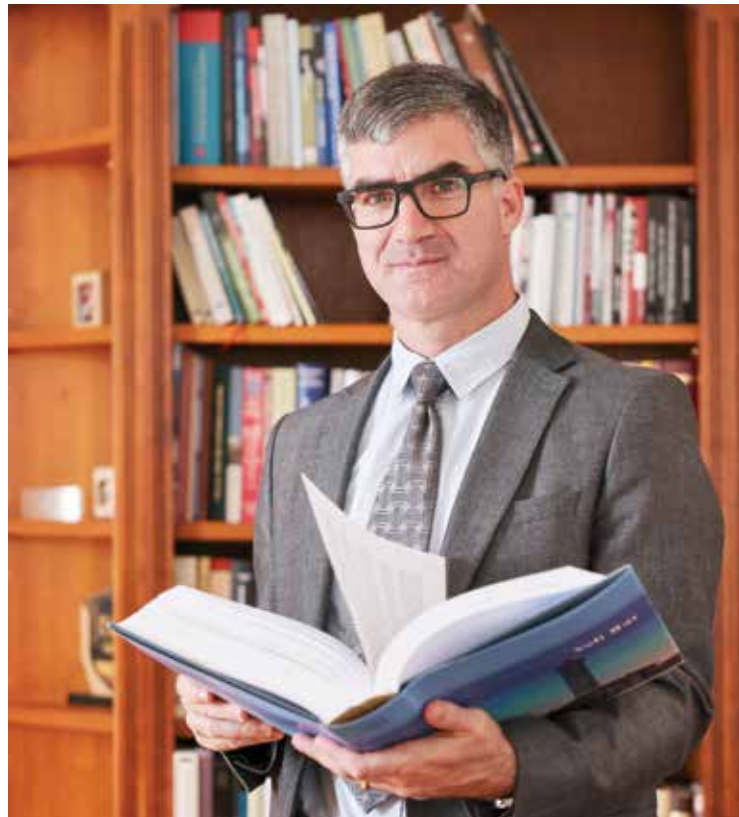
STR. 20

8th World InterUniversities Championships

Košarkaši Sveučilišta donijeli prvo zlato u muškoj košarci osvojeno na međunarodnim natjecanjima

STR. 94

Dosadašnjim smo aktivnostima potvrdili višestruku funkciju Sveučilišta u Zadru kao znanstvene i visoko-obrazovne ustanove koja obogaćuje kulturni život, pridonosi razvoju civilnog društva te je komplementaran dionik u različitim sferama gospodarstva. Mnoga naša ostvarenja prate globalne, europske, nacionalne, regionalne i lokalne trendove, ali i aktivno pridonosimo izgradnji društvenoga i gospodarskog sustava kojemu pripadamo

Dragi čitatelji, pred vama je novi broj Lanterne koja poput svjetionika osvjetljava sveučilišne putove znanosti, visokog obrazovanja i drugih oblika naše prisutnosti u akademskom, društvenom i gospodarskom životu. Te naše aktivnosti u duhu su ostvarenja naše misije prema kojoj sebe vidimo kao prostor kreativnog stvaranja i transfera novih znanja i tehnologija, kao i vizije koju smo nedavno usvojili u sklopu Strategije razvoja Sveučilišta u Zadru 2023. – 2030. godine: Sveučilište u Zadru društveno je odgovorna akademska ustanova koja je generator znanja i pokretač inovativnih promjena zasnovanih na znanstvenoj izvrsnosti, potrebama društva te načelu jednakih mogućnosti i visokih etičkih standarda. To podrazumijeva višestruke doprinose društveno-gospodarskoj zajednici, od lokalne do međunarodne razine, a oni nisu usmjereni samo na zadovoljenje tržišta rada, iako je to važna sveučilišna funkcija, već i na intrinzičnu potrebu sustavnog proučavanja, razmjene ideja i tehnologija, spoznaja i metodologija u svim područjima znanosti i visokog obrazovanja kao humanističkim osnovama protkanih djelatnosti koje pridonose povećanju općeg dobra, kvalitete života te sustavne, sveobuhvatne i ustrajne skrbi o čovjeku, kao i fizičkom i socijalnom prostoru u kojemu različite društvene zajednice ostvaruju svoje životne potrebe, a ujedno i osjetljivom ambijentu u kojemu se ostvaruju višestruki kontakti i konflikti.

Dosadašnjim aktivnostima potvrdili smo višestruku funkciju Sveučilišta u Zadru kao znanstvene i visokoobrazovne ustanove koja obogaćuje kulturni život, pridonosi razvoju civilnog društva te je komplementaran dionik u različitim sferama gospodarstva. Mnoga naša ostvarenja prate globalne, europske, nacionalne, regionalne i lokalne trendove, ali i aktivno pridonosimo izgradnji društvenoga i gospodarskog sustava kojemu pripadamo.

Na različite načine svjedočimo primjenu načela univerziteta koje definira zajedništvo studenata, profesora i svih drugih zaposlenika. Ta sinergija usmjerena je na ostvarenje strateških ciljeva prema kojima nastojimo unaprijediti studentski standard, učiniti rezultate naših istraživanja relevantnima i prepoznatljivima u europskim i svjetskim okvirima te pridonositi oblikovanju društvene i gospodarske zajednice na osnovama održivoga, pametnoga i uključivog rasta.

S obzirom na to da kvalitetna izvedba studijskih programa ovisi o kompetentnim stručnjacima s potrebnim kvalifikacijama, pokušavamo jačati svoje kapacitete u tom smjeru te na najbolji način vrednovati konkretna ostvarenja. Nastavit ćemo razvijati postojeće i pokretati nove studijske programe, kao i temeljna i primijenjena znanstvena istraživanja u području agronomije, ribarstva, marikulture, pomorstva, zdravstva, logopedije, mehatronike, informacijskih i geoprostornih tehnologija, ali i nekih drugih znanosti kako bismo pridonosili gospodarskom razvoju regije u kojoj djelujemo, a u pojedinim segmentima participirali na nacionalnoj i međunarodnoj razini (u sklopu europske sveučilišne alijanse EU-CONEXUS, ali i različitih drugih oblika internacionalizacije i međuinstitucijske suradnje), ne zanemarujući pritom humanističke i društvene sadržaje koji pridonose razvoju odgovornih društvenih zajednica, proučavanju, predstavljanju i očuvanju kulturnoga identiteta, primjerice, u pogledu nematerijalne maritimne kulturne baštine, odnosa marikulture, lokalnih zajednica i morskog okoliša i dr.

Naša motivacija, kompetentnost i relevantnost zrcale se u tekstovima koje ćete imati priliku pročitati. Oni jasno potvrđuju da smo na dobrom putu, a u tome i vas vidimo kao suradnike koji će nas svojom podrškom, kritikom i prijedlozima za poboljšanja pratiti u našoj „plovidbi“, onoj unutar poznatoga, kao i onoj onkraj poznatoga i dohvatljivoga.

Uredivački kolegij: Josip Faričić, Ivana Lončar, Marko Lukić, Lena Mirošević, Anita Pavić Pintarić, Zvezdan Penezić
Glavni urednik: Ivica Radoš
Izvršna urednica i lektura: Zrinka Gabelica Toplek
Grafika: Samostalna djelatnost IR

Fotografije: Arhiv Sveučilišta, Filip Brala, Luka Perić, Boris Beribak i Ivica Radoš
Izdavač: Sveučilište u Zadru, Ulica M. Pavlinovića 1
Za izdavača: Josip Faričić
Tisak: RadinPrint
ISSN: 2459-4555

Svečana inauguracija prof. dr. sc. **JOSIPA FARIČIĆA**, rektora Sveučilišta u Zadru, 16. listopada 2023. u Svečanoj dvorani Sveučilišta

Potreban nam je vrlo važan kompas - moralni kompas. Sveučilište je brod na kojem zapovjednik ne može ništa bez časnika i dočasnika, profesora i studenata

U Svečanoj dvorani Sveučilišta u Zadru 16. listopada 2023. održana je inauguracija prof. dr. sc. Josipa Faričića, rektora Sveučilišta u Zadru, odnosno svečana primopredaja dužnosti između dotadašnje rektorice prof. dr. sc. Dijane Vican i novog rektora.

Svečani čin označava se predajom insignija, rektorskog lanca i žezla, kojima se novi rektor formalno uvodi u novu dužnost rektora. Inauguraciji su nazočili brojni uglednici i uzvanici.

Odlukom Senata Sveučilišta prof. dr. sc. Faričić izabran je za rektora za razdoblje od početka listopada 2023. do kraja rujna 2027. godine.

Zajednica posvećena stjecanju znanja

Na svečanosti inauguracije prigodno su se nazočnima obratili Branko Dukić, gradonačelnik Zadra; Božidar Longin, zadarski župan; mons. Milan Zgrablić, nadbiskup zadarski; prof. dr. sc. Dragan Ljutić; rektor splitskog sveučilišta; Ivica Šušak, državni tajnik Ministarstva znanosti i obrazovanja; Šime Erlić, ministar regionalnoga razvoja i fondova Europske unije; Danijela Horvatek Tomić, ravnateljica Agencije za znanost i visoko obrazovanje, i Jadranka Žarković, izaslanica predsjednika RH.

Zadarski nadbiskup mons. Milan Zgrablić u svom je obraćanju, podsjećajući na riječi sv. Pavla, izrazio radost što će se u mandatu novoga vodstva Sveučilišta proslaviti 630. obljetnica visokoškolskog obrazovanja u Zadru, koje su započeli dominikanci visokim učilištem *Studium generale*. Nadbiskup je izrazio i nadu da će Sveučilište u Zadru i nadalje biti mjesto gdje će se istraživati, otkrivati, njego-

Odlukom Senata Sveučilišta prof. dr. sc. Faričić izabran je za rektora za razdoblje od početka listopada 2023. do kraja rujna 2027. godine. Svečani čin označava se predajom insignija, rektorskog lanca i žezla, kojima se novi rektor formalno uvodi u novu dužnost rektora. Inauguraciji su nazočili brojni uglednici i uzvanici, a voditelj (ductor) inauguracije bio je prof. dr. sc. Ante Bralić koji je, govoreći o novomu rektoru, naglasio kako „lepeza njegova znanja natkriljuje ono što se očekuje u profesionalnom smislu, a njegov dosadašnji rad jamči da je Sveučilište u dobrim rukama“

vati i živjeti cjelovita blagovijest dobra na kulturnom, duhovnom i svim drugim humanim i znanstvenim područjima. Nadbiskupija će, rekao je, i nadalje, prema mogućnostima, podupirati život i rad ove akademske zajednice.

Na inauguraciji je bio i njegov prethodnik, nadbiskup u miru Zelimir Puljić.

Voditelj (*ductor*) inauguracije, prof. dr. sc. Ante Bralić, govoreći o višestoljetnom povijesnom kontinuitetu visokog obrazova-

nja u Zadru, u svome je prigodnom govoru podsjetio na to da je „gotovo sva starija sveučilišta osnovala Katolička Crkva, pa i *Studium generale Sanctum Dominici de Jadera*“.

Sveučilište – naglasio je – označava zajednicu posvećenu stjecanju znanja i njezinu međugeneracijskom transferu. Zato rektor nije samo klasični menadžer, nego osoba koja pred sobom uvijek mora imati cilj koji ide onkraj materijalnog, što se

dogada u istraživačkom radu, stjecanju i prenošenju znanja.

U ostavštini vam dajem pametne programske ugovore

Prof. dr. sc. Ante Bralić u svome je govoru odao priznanje radu dotadašnje rektorice prof. dr. sc. Dijane Vican, posebno njezinim, kako je naglasio, „zavidnim menadžerskim sposobnostima“ kada je riječ o gradnji

novog Studentskog doma i restorana za prehranu studenata te obnovi i rekonstrukciji stare Tehničke škole koja je postala dio sveučilišnih prostora.

Kako je rekao, prof. dr. sc. Dijana Vican bila je „ispravljačica i upraviteljica“, kao i „vatrena protektorica – zaštitnica – pred svim ugrozama interesa Sveučilišta i znanosti“.

Govoreći o novom rektoru, prof. dr. sc. Bralić govorio je o njegovim vrlinama, profesionalnosti i radišnosti:

Lepeza njegova znanja natkriľuje ono što se očekuje u profesionalnom smislu. Ima ljubav prema Sveučilištu, gradu Zadru i Hrvatskoj jer bez te ljubavi ne bi bilo mnogih projekata koje je pokrenuo, vodio i, što je još važnije, i završio. Njegov dosadašnji rad jamči da je Sveučilište u dobrim rukama.

Bivša rektorica Sveučilišta u Zadru (od početka listopada 2015. do kraja rujna 2023.), prof. dr. sc. Dijana Vican u svome je obraćanju za nasljednika na čelu Sveučilišta, prof. dr. sc. Josipa Faričića, rekla kako su surađivali osam godina te da su imali zadaću „učiniti Sveučilište u Zadru znanstvenom utvrdom, generatorom znanja, transferom znanja i tehnologija, a grad Zadar sveučilišnim gradom“.

Podsjetila je na brojna iskustva s kojima se, vodeći Sveučilište, suočavala. Citirala je Davida Humea prema kojem je „jedno poznavati vrlinu, a drugo znati prilagoditi joj volju“. Zatim se obratila nasljedniku:

– Upravljanje i vođenje počiva upravo na htijenju, volji i činjenju pa neka ti toga ne nedostaje. Zajednica smo koja nije okretala leđa hrvatskom vrijednosnom sustavu, baštini i kulturi. Niti smo zbog toga bili manje suvremeni, niti sporiji u koraku s modernim s vremenom. Upravo suprotno.

Navela je, među ostalim, kako prof. dr. sc. Faričić posjedu-

je mirnoću, kontroliranu pribranost i obazrivost te snažnu kombinaciju energičnosti, poduzetnosti, inovativnosti i kreativnosti.

– Vrlo je živopisan pripovjedač, istinski domoljub – rekla je za novog rektora koji je u njezina dva mandata bio prorektor za strategiju razvoja i izdavaštvo.

Rektorica u odlasku, prof. dr. sc. Dijana Vican, zahvalila je suradnicima i djelatnicima u sveučilišnoj zajednici:

– Dok će se drugi pobrinuti za pametne gradove i sela, pamet-

nu potrošnju energije i pametne automobile, ja vam u ostavštini dajem pametne programske ugovore. Cijeloj akademskoj zajednici želim razboritosti u osiguravanju mnogo većeg broja *full-time* znanstvenika jer smo u odnosu na jednako male zemlje u popriličnom zaostatku. Sveučilišne insignije, koje samo rektor nosi, obvezuju rektora na ostvarivanje punine sveučilišnoga života, na spremnost za preuzimanje odgovornosti, za unutarnju sveučilišnu zajednicu, djelatnike i studente te cijelo hrvatsko društvo. Nijedan učinak ne pripisujem sebi, dijelem ga kao zajedničko žrtvovanje za svako učinjeno dobro, a sve što je bilo pogrešno, pripisujem i odnosim sa sobom – rekla je prof. dr. sc. Vican i dodala kako će novi rektor čvrsto držati „sveučilišna strateška jadra“.

Suradnja i kolegijalnost

Prof. dr. sc. Vican zahvalila je i rektorima drugih sveučilišta:

– Zahvaljujem i vama, dra-

gi rektori, što ste me prihvatili onako izravnu, ali i konkretnu u diskusijama i kritikama onih na koje su se kritike odnosile.

Prof. dr. sc. Josip Faričić u svom je nastupnom govoru naglasio da su u upravljanju Sveučilištem potrebni „znanje, umijeće i uzori u smislu znanstvenih ostvarenja, suradnje i kolegijalnosti te dobrote“. Podsjetio je i na to da je zadarska akademska zajednica sudjelovala u stvaranju sveučilišta još u srednjem vijeku:

– Na ponos Zadra, ali i cijele naše domovine, 1396. u Zadru je osnovano sveučilište, a akademsko osoblje i prvi studenti nisu bili samo iz Zadra i područja današnje Hrvatske, nego iz cijele Europe.

Prof. dr. sc. Josip Faričić zahvalio je prof. dr. sc. Vican, istaknuvši njezinu jasnoću, posvećenost i otvorenost u upravljanju Sveučilištem, ponekad i oštrinu, no uvijek prožetu empatijom i mišlju prema općem dobru.

– Nije nam dovoljan samo kompas koji će nas usmjeravati

na putu, potreban je i vrlo važan kompas – moralni kompas” – rekao je, naglasivši:

– Sveučilište koje nije u misiji općeg dobra ne ispunjava svoju temeljnu zadaću.

Prof. dr. sc. Faričić u svome je govoru Sveučilište usporedio s brodom koji plovi morem, ponekad valovitim i olujnim, a katkad po bonaci.

– Svoj put i mandat preda mnogom mogu usporediti s putom i plovidbom na brodu. To je brod Sveučilišta u Zadru koji čini vrijedna posada. Koliko god zapovjednik broda bio opremljen znanjem, ništa ne može napraviti bez svojih časnika i dočasnika, bez profesora i administrativnog te tehničkog osoblja. Ništa se ne može napraviti bez onih zbog kojih smo i radi kojih smo ovdje, a to su studentice i studenti. Taj je brod opremljen odgovarajućim sredstvima, najsuvremenijom digitalnom tehnologijom, a ta tehnologija i svemoguće druge naprave omogućili su nove iskorake, sigurniju plovidbu i uspješ-

Na inauguraciji su bili brojni uglednici, rektori i prorektori iz Hrvatske i inozemstva te izaslanici razina najviše državne i crkvene vlasti

Inauguraciji prof. dr. sc. Faričića nazočili su brojni uglednici, rektori i prorektori iz Hrvatske i inozemstva, kao i izaslanici najviših razina državne vlasti: Sabora RH, Vlade RH i predsjednika RH, dužnosnici lokalnih vlasti, predstavnici više ustanova iz društvenog i javnog života u gradu Zadru i Hrvatskoj.

Među nazočnima su bili Jadranka Žarković, izaslanica predsjednika RH; Grozdana Perić, izaslanica predsjednika Hrvatskog sabora i predsjednica saborskog Odbora za financije i državni proračun; Šime Erlić, ministar regionalnog razvoja i fondova Europske unije; Božidar Longin, župan Zadarske županije; Marko Jelić, župan Šibensko-kninske županije; Ivica Šušak, državni tajnik u Ministarstvu znanosti i obrazovanja; Branko Dukić, gradonačelnik Grada Zadra; Milan Zgrablić, nadbiskup zadarski; Želimir Puljić, nadbiskup u miru; akademik Nikola Bašić, izaslanik HAZU; Danijela Horvatek Tomić, ravnateljica Agencije za znanost i visoko obrazovanje, članovi Rektorskog zbora, predstavnici lokalne samouprave, ravnatelji, gospodarstvenici i drugi.

nije obavljanje zadaće. Međutim, unatoč primjeni tehnologija, potrebno je poznavati kako i zašto funkcioniraju, ne treba zaboravi-

ti kompas. Potreban je vrlo važan kompas - moralni kompas. Znanje koje na sveučilištu generiramo i prenosimo mlađim na-

raštajima, bez dobra, ne vodi prema nečemu što priželjkujemo, nego, nažalost, onome o čemu i danas u svijetu svjedočimo – rekao je prof. dr. sc. Josip Faričić.

Zajedno prema istom cilju

Prof. dr. sc. Josip Faričić u mandatnom će razdoblju sljedeće četiri godine do novog (re) izbora upravljati „sveučilišnim brodom“ koji ima 27 sveučilišnih odjela, četiri znanstveno-istraživačka centra, dva centra za nastavni rad i više od 6000 studenata.

– Naš sveučilišni brod plovi s drugim sveučilišnim brodovima naše domovine, ali i svijeta. Srcu su nam prirasli i važni radi međusobne suradnje i kolemenarnosti svi sveučilišni brodovi iz javnog i privatnog sektora u našoj domovini. Bilo bi dobro da zajedno plovidmo prema istom cilju, da se međusobno nadopunjujemo – zaključio je rektor Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Josip Faričić.

Prof. dr. sc. Josip Faričić

rektor

Prof. dr. sc. Josip Faričić rođen je u Zadru 16. lipnja 1976., gdje je završio osnovnu i srednju školu. Godine 1998. diplomirao je geografiju i povijest na Filozofskom fakultetu u Zadru Sveučilišta u Splitu, 2003. završio je poslijediplomski studij *Geografske osnove prostornog planiranja i uređenja* na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu obranom magistarskog rada, a 2006. doktorirao na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Redoviti je profesor u trajnom izboru na Odjelu za geografiju Sveučilišta u Zadru. Trenutačno predaje kolegije *Matematička geografija*, *Kartografija I*, *Kartografija II* i *Geografija religija* na prijediplomskom studiju geografije te kolegije *Metodologija znanstvenih istraživanja* i *Jadran u kontekstu Sredozemlja* na poslijediplomskom studiju *Jadran – poveznica među kontinentima* (geografija, povijest).

Od 2008. do 2011. bio je pročelnik Odjela za geografiju, a od 2011. do 2023. prorektor Sveučilišta u Zadru zadužen za strategiju razvoja, ljudske potencijale i izdavaštvo. Za rektora Sveučilišta u Zadru izabran je za mandatno razdoblje od 1. listopada 2023. do 30. rujna 2027.

Objavio je više od 100 znanstvenih radova iz kartografije, historijske, regionalne i pomorske geografije te geografije religija. Autor je knjige *Geografija sjevernodalmatinskih otoka* te urednik nekoliko znanstvenih monografija i zbornika radova. Bio je član uredništva znanstvenog časopisa *Geoadria*, od 2010. član je uredništva znanstvenog časopisa *Kartografija i geoinformacije*, a od 2015. član uredništva znanstvenog časopisa *Hrvatski geografski glasnik*.

Autor je najvećeg dijela elaborata na temelju kojega je Ministarstvo kulture Republike Hrvatske posebnim rješenjem uvrstilo tradicijske ribolovne vještine, vjerovanja i običaje na Jadranu kao zaštićenu nematerijalnu kulturnu baštinu u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske na Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem Z-6869.

Aktivno je sudjelovao na većem broju znanstvenih skupova, na znanstvenim istraživanjima i studijskim putovanjima u Hrvatskoj i u inozemstvu. Bio je glavni organizator stotinjak međunarodnih i domaćih znanstvenih i kulturnih skupova i priredbi (znanstvenih skupova, okruglih stolova, predavljanja knjiga, predavanja, konferencija, izložbi i dr.).

Izv. prof. dr. sc. Lena Mirošević

prorektorica za organizaciju, ljudske potencijale i izdavaštvo

Izv. prof. dr. sc. Lena Mirošević rođena je 30. studenoga 1977. godine u Beču. Osnovnu školu i opću gimnaziju završila je u Veljoj Luci. Godine 2001. diplomirala je povijest i geografiju na Filozofskom fakultetu u Zadru Sveučilišta u Splitu, a akademske godine 2002./2003. upisala poslijediplomski studij *Geografske osnove litoralizacije Hrvatske* pri Odjelu za geografiju Sveučilišta u Zadru. Doktorirala je 2011. godine na Sveučilištu u Zadru.

Sudjelovala je u izvođenju nastave na prijediplomskom i diplomskom studiju geografije te na poslijediplomskom studiju *Jadran – poveznica među kontinentima* na Sveučilištu u Zadru, a od izbora u znanstveno-nastavno zvanje izvanredne profesorice izvodi nastavu iz sljedećih kolegija: *Historijska geografija*, *Kulturalna geografija*, *Urbana geografija* i *Geografski pristup vrednovanju kulturne baštine*. Od 2020. sudjeluje u izvođenju nastave na zajedničkom obrazovnom programu Europskog sveučilišta za pametno i održivo upravljanje urbanim obalnim prostorima (EU-CONEXUS) u programu (*Minors*) s kolegijem *Cultural geography*.

Obnašala je dužnost zamjenice pročelnice Odjela za geografiju Sveučilišta u Zadru u dva dvogodišnja mandata. Od akad. god. 2018./2019. izabrana je za pročelnicu Odjela za geografiju u prvom mandatu, a od akad. god. 2021./2022. u drugom mandatu. U akad. god. 2020./2021. imenovana je suvoditeljicom doktorskog studija *Jadran – poveznica među kontinentima* Sveučilišta u Zadru.

Tijekom rada na Odjelu za geografiju sudjelovala je u organizaciji nekoliko međunarodnih i domaćih znanstvenih skupova. Bila je član uredništva znanstvenog časopisa *Geoadria* te urednica dviju znanstvenih monografija *Dalmacija u prostoru i vremenu – što Dalmacija jest, a što nije?* (Sveučilište u Zadru) i *Landscape in Southeastern Europa* (Lit Verlag, Zurich).

Aktivno je sudjelovala na većem broju znanstvenih skupova i drugih znanstvenih aktivnosti u Hrvatskoj i inozemstvu. Samostalno i u koautorstvu objavila je veći broj znanstvenih radova, od toga 20 u časopisima referiranim u WOS-u i Scopusu.

Prof. dr. sc. Anita Pavić Pintarić

prorektorica za studente i studije

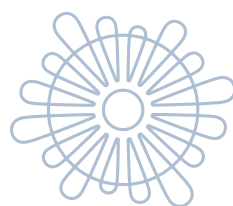
Prof. dr. sc. Anita Pavić Pintarić rođena je u Zadru. Na Filozofskom fakultetu u Zadru diplomirala je njemački jezik i književnost te engleski jezik i književnost. Magisterij znanosti stekla je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a doktorat znanosti na Sveučilištu u Zadru.

U znanstveno-nastavno zvanje redovite profesorice u području humanističkih znanosti, polju filologija izabrana je u siječnju 2022. godine. Težište njezina znanstvenog rada obuhvaća izražavanje emocionalnosti, fiktivnu usmenost, frazeologiju, translatoologiju, pragmatolingvistiku te kontrastivno i dodirno jezikovlje.

Objavila je 60-ak znanstvenih članaka i dvije znanstvene monografije, od kojih jednu samostalno (*Deutsche und kroatische Idiome kontrastiv. Eine Analyse von Ausdrucksdruck und Funktion*, 2015.), a jednu u koautorstvu (*Prostor i kretanje u govorima zadarskoga kraja*, 2021.). Kourednica je pet knjiga.

Sudjelovala je na brojnim međunarodnim znanstvenim skupovima u zemlji i inozemstvu. Redovito recenzira znanstvene monografije i članke. Izvršna je urednica sekcije posvećene jezikoslovlju u časopisu *Germanistica Euromediterrae* (GEM) Odjela za germanistiku te članica znanstvenog odbora časopisa *Linguistische Treffen in Wrocław* i serije *Studia Phraseologica et Paroemiologica* (Dr. Kovač Verlag, Hamburg).

Od 2002. godine radi na Odjelu za germanistiku Sveučilišta u Zadru gdje predaje temeljne i izborne kolegije. Koordinatorica je međunarodne trilateralne germanističke doktorske škole Sveučilišta u Mannheimu, Ljubljani i Zadru. Aktivno je uključena u rad alijanse EU-CONEXUS u okviru radne grupe posvećene doktorskog studiju te akademskom vijeću. Redovito sudjeluje u programu mobilnosti Erasmus+.

Prof. dr. sc. Marko Lukić

prorektor za međuinstitucijsku suradnju i internacionalizaciju

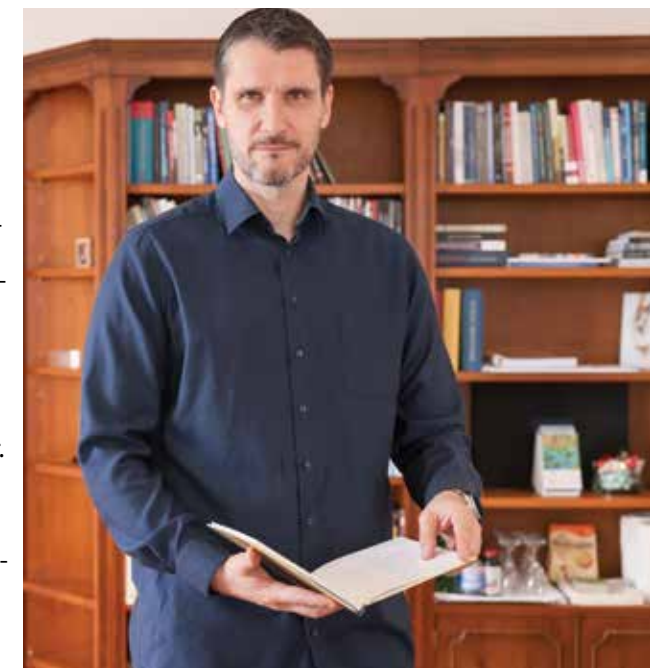
Prof. dr. sc. Marko Lukić rođen je u Puli 1976. godine. Osnovnu i srednju školu je pohađao u Puli, Zadru i SAD-u. Godine 1995. upisao je tadašnji Filozofski fakultet u Zadru, studij engleskog i talijanskog jezika i književnosti te diplomirao 2000., a 2001. zaposlio se kao znanstveni novak na znanstvenom projektu *Politics and Aesthetics in 19th Century Travel Books about Dalmatia* istraživača prof. dr. sc. Ive Mardesića. Nakon toga prelazi na znanstveni projekt *Prostor i književnost istraživača* prof. dr. sc. Stipe Grgasa te upisuje poslijediplomski magistarski studij pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Stječe naslov magistra znanosti 2004. godine te upisuje doktorski studij iz književnosti pri Sveučilištu u Zagrebu (Filozofski fakultet). Od 2007. godine počinje raditi kao asistent na znanstvenom projektu *Konceptualizacija mora i njegova mjesta u kulturalnom imaginariju SAD-a* istraživača prof. dr. sc. Stipe Grgasa, a 2009. godine brani doktorsku disertaciju i stječe naslov doktora znanosti. Godine 2012. izabran je u znanstveno-nastavno zvanje docenta pri Odjelu za anglistiku Sveučilišta u Zadru te uz redovite obveze na Odjelu, počinje rad kao istraživač na međunarodnom znanstvenom projektu *Globalization and the Politics of Cultural Difference* voditeljice izv. prof. dr. sc. Senke Božić Vrbanić.

Godine 2017. izabran je u višeg znanstvenog suradnika, a neposredno nakon toga u znanstveno-nastavno zvanje izvanrednog profesora.

Autor je 20-ak znanstvenih članaka, dviju znanstvenih monografija, od kojih je jedna objavljena kod uglednog svjetskog izdavača *Palgrave Macmillan* (*Geography of Horror – Spaces, Hauntings and the American Imagination*, 2022.), sudjelovao je u uređivanju više znanstvenih zbornika te je recenzirao velik broj znanstvenih radova. Aktivno je sudjelovao na većem broju znanstvenih skupova i drugih znanstvenih aktivnosti u Hrvatskoj i inozemstvu.

Od 2010. godine član je Hrvatskog udruženja za američke studije, a od 2017. godine član udruge *Association for Literary Urban Studies* (ALUS). Predsjednik je Hrvatskoga Kendo saveza.

Prof. dr. sc. Zvezdan Penezić

prorektor za znanost i informacijsku infrastrukturu

Prof. dr. sc. Zvezdan Penezić rođen je u Bajmoku (Subotica). Na Filozofskom fakultetu u Zadru diplomirao je psihologiju. Magisterij i doktorat znanosti stekao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora u trajnom izboru u području društvenih znanosti, polju psihologija, izabran je u studenome 2022. godine.

Težište njegova znanstvenog rada obuhvaća istraživanje različitih aspekata ličnosti, pri čemu je poseban naglasak na istraživanju karakteristika ličnosti i razumijevanju subjektivne dobrobiti različitih skupina pojedinaca.

Predaje na prijediplomskoj i diplomskoj razini studija psihologije na Sveučilištu u Zadru.

Kao nastavnik i mentor djeluje na doktorskog studiju psihologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i na zajedničkom doktorskog studiju *Međunarodni odnosi* koji izvode Sveučilište u Zadru i Sveučilište *Libertas*. Bio je istraživač na šest znanstveno-istraživačkih projekata koje je odobrilo i financiralo Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Trenutačno je suradnik/istraživač na dvama projektima koje financira Hrvatska zaklada za znanost. Voditelj je dijela projekta *Horizon 2020 Research for Society* koji se izvodi na Sveučilištu u Zadru.

Autor je i koautor više od 80 znanstvenih i stručnih radova objavljenih u relevantnim psihologijskim časopisima i publikacijama u Hrvatskoj i inozemstvu, a brojne rezultate istraživanja uspješno je predstavio i na domaćim i međunarodnim znanstvenim i stručnim skupovima.

Koautor je jednog sveučilišnog udžbenika (*Upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom: Kompetencijski profil ravnatelja*, 2016.), koautor jedne znanstvene monografije (*Ličnost: Razvojno-psihološka perspektiva*, 2018.) i kourednik dviju znanstvenih monografija izdanih u Hrvatskoj (*Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva*, 2014.) i u inozemstvu (*Parenthood and parenting in Croatia: a developmental and socio-cultural perspective*, 2015.).

Glavni je urednik časopisa *Suvremena psihologija*. Recenzent je nekoliko sveučilišnih udžbenika, a u svojstvu recenzenta angažiran je i u više domaćih i međunarodnih znanstvenih časopisa.

Član je Hrvatske psihološke komore, Hrvatskog psihološkog društva, *European Association of Personality Psychology* (EAPP) i *Association for Research in Personality*.

U nekoliko mandata bio je pročelnik Odjela za psihologiju Sveučilišta u Zadru i zamjenik pročelnice istog odjela te voditelj Katedre za psihologiju ličnosti. Bio je prorektor Sveučilišta u Zadru.

Izv. prof. dr. sc. Ivana Lončar

pomoćnica rektora za kvalitetu

Izv. prof. dr. sc. Ivana Lončar rođena je u Slavonskom Brodu 6. svibnja 1979. godine. Studij španjolskog jezika i književnosti i komparativne književnosti završila je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je obranila doktorski rad *Jezični interdikt u suvremenom španjolskom jeziku*.

Tijekom i nakon studija radila je kao profesora španjolskog jezika u školi stranih jezika *Studentski centar*, u uredu Veleposlanika Kraljevine Španjolske te kao prevoditeljica za španjolski jezik na projektu *TWINNING CONTRACT CARDS 2002 N. 96209 Capacity building for the Office for the Prevention of Corruption and Organised Crime* USKOK-a i španjolskih specijaliziranih tužiteljstava za suzbijanje droge, korupcije i organiziranog kriminaliteta.

Od 2007. zaposlena je na Sveučilištu u Zadru, na tadašnjem Odsjeku za iberoromanske studije

Odjela za francuske i iberoromanske studije, gdje je izvodila veći dio jezičnih kolegija (gramatika, morfologija, sintaksa) na novoosnovanom studiju španjolskog jezika i književnosti te obnašala dužnost predstojnice Odsjeka.

Od 2022. godine izvanredna je profesorica na Odjelu za hispanistiku i iberijske studije na kojem od akad. god. 2018./2019. obnaša dužnost zamjenice pročelnika i izvodi kolegije iz metodologije znanstvenog istraživanja, kontrastivne frazeologije i paremiologije, leksikografije i prevođenja te koordinira stručnu praksu studenata hispanistike i dolaznu stručnu praksu studenata diplomskog studija *Máster de Formación de profesores de español como lengua extranjera* Sveučilišta Alcalá.

Trenutačno surađuje na tri međunarodna znanstvena projekta iz područja frazeografije: *Fraseología Galega: Glosario terminológico multilingüe digital*, Centro Ramon Piñeiro (od 2023.), *Diccionario fraseológico multilingüe*, Sveučilište Ca'Foscari u Veneciji (od 2020.) te *Refrano multilingüe, Instituto Cervantes i Sveučilište Complutense u Madridu* (od 2017.).

Autorica je i koautorica 30-ak znanstvenih radova iz područja frazeologije, frazeografije, paremiologije, paremiografije, leksikografije i prevođenja, koautorica *Hrvatsko-romansko-germanskog rječnika poredbenih frazema*, autorica za hrvatski jezik u višejezičnoj digitalnoj paremiološkoj bazi *Refrano multilingüe* te autorica *Hrvatsko-španjolskog rječnika* koji broji 65.000 natuknica.

Od 2017. do 2022. bila je predsjednica sveučilišnog Povjerenstva za unaprjeđivanje kvalitete, a 2019. dobila je Nagradu rektora za izuzetna postignuća na promicanju sustava osiguravanja i unaprjeđivanja kvalitete Sveučilišta u Zadru.

Odlazak prof. dr. sc. Vjerana Katunarića

Iza Vjerana ostaje ne samo bogato naslijeđe akademskih doprinosa, već i naslijeđe ljubavi, razumijevanja i poštovanja prema drugima

U listopadu 2023. zauvijek nas je napustio prof. dr. sc. Vjeran Katunarić, ugledni hrvatski sociolog i sveučilišni profesor.

Dana 13. studenoga, na Sveučilištu u Zadru priređena je komemoracija, na kojoj su se od profesora oprostili njegovi suradnici, obitelj i prijatelji. Pročelnica Odjela za sociologiju izv. prof. dr. sc. Valerija Barada u uvodnoj je riječi istaknula kako je cijela zajednica izgubila velikoga znanstvenika i sociologa, ali prije svega divnoga čovjeka kojega će pamtili po njegovoj pristojnosti, blagosti i humanosti.

– Profesor Katunarić nikada nije posustajao u svojim intelektualnim naporima i dometim. Iz samih naslova njegovih knjiga razvidna je njegova životna i profesionalna preokupacija: kako učiniti svijet boljim. Ostavio nam je veliku zadužbinu za koju vjerujem da će biti inspiracija mnogim budućim generacijama sociologinja i sociologa, ali i svima onima koje zanima promišljati o svijetu kroz suptilno ispletenu analitičku mrežu inspiriranu ne samo sociologijom, nego i filozofijom, književnošću, poezijom i umjetnošću – rekla je izv. prof. dr. sc. Barada.

Prorektor Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Zvezdan Penezić na komemoraciji je, uz ostalo, rekao:

– Njegova strast prema predmetu koji je podučavao bila je zarazna, potičući nas na razmišljanje i istraživanje izvan okvira predavaonica u kojima je držao nastavu. Vjeran nije bio samo učitelj, on je bio i prijatelj, čovjek koji je uvijek imao vremena za razgovor, za podršku i smijeh. Iza Vjerana ostaje ne samo bogato naslijeđe akademskih doprinosa, već i naslijeđe ljubavi, razumijevanja i poštovanja prema drugima.

O Katunarićevu životu i utjecaju koji je imao na njih govorili su i prof. dr. sc. Inga Tomić Koludrović, viša asistentica dr. sc. Marija Šarić, prof. dr. sc. Karin Doolan i glumac Juraj Aras.

Vjeran Katunarić rođen je u Travniku, u Bosni i Hercegovini, 20. travnja 1949. Osnovnu školu i gimnaziju pohađao je u Zadru. Godine 1973. diplomirao je studij sociologije i filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na istom je fakultetu magistrirao 1976. u polju sociologije s temom porođice u vanjskim migracijama te doktorirao 1978., također u polju sociologije, s temom o makrosociološkim aspektima Marxove teorije društva. Od 1973. do 1978. radio je kao istraživač u Institutu za migracije (današnji Institut za migracije i narodnosti u Zagrebu).

Od 1986. redoviti je profesor na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. U trajno zvanje redovitog profesora

Zadar je prije svega mjesto moje životne ljubavi s kojom sam počeo najbolji i najveći dio života i često imam osjećaj da se nisam slučajno vratio upravo tamo gdje je počeo najvažniji osobni trenutak u mojem životu. Pored toga, naišao sam na zadarski Odjel za sociologiju, mlad i okrenut budućnosti, vrlo talentiran, vrlo moderan, orijentiran na domaću i međunarodnu suradnju i u nastavi i znanstveno-istraživačkim projektima, koji danas vodi uspješnu tribinu Javna sociologija, bez premlca, ne samo u Hrvatskoj, nego i u svijetu.

Vjeran Katunarić,
Lanterna, 2018.

ra izabran je 1997. Bio je redoviti profesor na Odjelu za sociologiju na Sveučilištu u Zadru, gdje je vodio nastavu iz kolegija Historijska sociologija, Multietnička društva, Izgradnja teorije u sociologiji i Klasične teorije društva i kulture. Bio je gostujući profesor na sveučilištima u SAD-u (1985. i 2000.), Švedskoj (1992. – 1993.) i Njemačkoj (1997.). Sudjelovao je na stotinjak znanstvenih i stručnih konferencija u ukupno 25 zemalja. Bio je voditelj projekata Nacionalnog izvještaja o kulturnoj politici Republike Hrvatske (1997. – 1999.) i Strategije kulturnog razvitka Republike Hrvatske (2000. – 2002.). Bio je ekspert, konzultant i izvjestitelj Vijeća Europe za kulturnu politiku.

Objavio je stotinjak znanstvenih i stručnih radova, među kojima i desetak knjiga, uključujući: *Vanjske migracije i promjene u porođici* (1978.), *Ženski eros i civilizacija smrti* (1984.; drugo izdanje 2009.), *Dijalektika i sociologija* (1986.), *Dioba društva* (1988.), *Teorija društva u frankfurtskoj školi* (1990.), *Bogovi, elite narodi* (1994.), *Labirint evolucije* (1994.), *Sporna zajednica* (2003.) i *Lica kulture* (2007.). Odlikovan je Redom Danice Hrvatske s likom Marka Marulića za zasluge u kulturi. Dobitnik je godišnje nagrade za znanost Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske i nagrade „Rudi Supek“ za iznimno značajna postignuća, uspjehe i zasluge za razvoj sociologije.

EU-CONEXUS Wrap-up Conference – godišnja konferencija i međunarodni znanstveni skup o vodenim i obalnim ekosustavima održani u Rostocku, Njemačka, od 14. do 17. studenoga 2023.

Predstavnici Sveučilišta u Zadru znatno pridonijeli uspjehu godišnje konferencije alijanse EU-CONEXUS, kao i međunarodne interdisciplinarnе konferencije o vodenim i obalnim ekosustavima

Od 14. do 17. studenoga 2023. predstavnici Sveučilišta u Zadru sudjelovali su na godišnjoj konferenciji alijanse EU-CONEXUS (EU-CONEXUS Wrap-up Conference) i na međunarodnom znanstvenom skupu o vodenim i obalnim ekosustavima (*Aquatic and Coastal Ecosystems: Challenges and Opportunities towards Sustainable Development*).

Na godišnjoj konferenciji održanoj 15. studenoga okupili su se rektori, prorektori, predstavnici akademskog i nenastavnog osoblja te studentski predstavnici devet partnerskih sveučilišta, predstavnici pridruženih partnera i vanjskih dionika iz gospodarstva i lokalnih zajednica. U sklopu konferencije predstavljeni su najvažniji rezultati postignuti u akademskoj godini 2022./2023. i planirane aktivnosti za 2023./2024. Nakon pozdravnih riječi Elisabeth Prommer, rektorice Sveučilišta u Rostocku, i Susanne Bowen, predstavnice regionalnog Ministarstva znanosti, kulture, federalnih i europskih poslova, prisutnima se obratio Jean-Marc Ogier, predsjednik *Governing Boarda* alijanse i rektor Sveučilišta *La Rochelle*, nositelja projekta, koji je istaknuo kako zajedničkim radom svih sudionika EU-CONEXUS stvara „novi

model visokog obrazovanja stvarajući građane svijeta te potičući suradnju s društvom i lokalnom zajednicom“.

Nekoliko tematskih sesija

Konferencija se odvijala u nekoliko tematskih sesija u kojima su aktivno sudjelovali i predstavnici zadarskoga sveučilišta. Sesiju posvećenu postignućima i planovima alijanse u području obrazovanja moderirali su prof.

dr. sc. Nedjeljka Balić-Nižić, predsjednica Akademskog savjeta i prof. dr. sc. David Denieffe, prorektor Sveučilišta SETU, Irska, dopredsjednik Akademskog savjeta.

Među najvažnijim postignućima u prošloj godini istaknuti su uspješan početak izvođenja združenog diplomskog studija Biotehnologija mora, nastavak izvođenja programa izbornih kolegija na prijediplomskoj

razini, tzv. *minorsa*, uspostava ureda za pružanje podrške pri izradi novih obrazovnih programa na prijediplomskoj (npr. novi izborni mikro-kolegiji, odnosno *Micro-credentials*), diplomskoj (združeni diplomski studij Digitalna humanistika) i doktorskoj razini (organizacija doktorskih ljetnih škola, ponuda otvorenih kolegija iz područja održivosti i transverzalnih kolegija, komentorstva i

U sklopu konferencije predstavljeni su najvažniji rezultati postignuti u akademskoj godini 2022./2023. i planirane aktivnosti za 2023./2024. Među najvažnijim postignućima u prošloj godini istaknuti su uspješan početak izvođenja združenog diplomskog studija Biotehnologija mora, nastavak izvođenja programa izbornih kolegija na prijediplomskoj razini, tzv. *minorsa*, uspostava ureda za pružanje podrške pri izradi novih obrazovnih programa na prijediplomskoj (npr. novi izborni mikro-kolegiji, odnosno *Micro-credentials*), diplomskoj (združeni diplomski studij Digitalna humanistika) i doktorskoj razini (organizacija doktorskih ljetnih škola, ponuda otvorenih kolegija iz područja održivosti i transverzalnih kolegija, komentorstva i dr.)

Izlaganje u dijelu posvećenom mikro-kvalifikacijama održao je prof. dr. sc. Slaven Zjalić, voditelj radnog paketa šest (WP 6) kojim koordinira Sveučilište u Zadru i u sklopu kojega su izrađene smjernice za izradu novih združenih programa. Prof. dr. sc. Zjalić istaknuo je potrebu usklađivanja programa za stjecanje mikro-kvalifikacija s potrebama tržišta rada i uključivanja predstavnika gospodarstva (poslodavaca) u proces izrade programa, pri čemu treba istaknuti dodanu vrijednost za studente te osigurati prepoznavanje i priznavanje stečenih kompetencija i vještina

dr.). U raspravi u kojoj su sudjelovali i predstavnici Studentskog zbora alijanse, istaknuta je potreba veće uključenosti studenata u programe koje nudi alijansa, kao i sudjelovanje studenata i gospodarstva u izradi obrazovnih programa, posebice u području globalne digitalizacije. Posebno važna je komunikacija pojedinih sveučilišta s resornim ministarstvima, kao i suradnja EU-CONEXUS-a s drugim alijansama u aktivnostima usmjerenim uklanjanju zakonskih prepreka i osiguravanju uvjeta za automatsko priznavanje i izdavanje združenih diploma (projekt ED-AFFICHE).

Izlaganje u dijelu posvećenom mikro-kvalifikacijama održao je prof. dr. sc. Slaven Zjalić, voditelj radnog paketa šest (WP 6) kojim koordinira Sveučilište u Zadru i u sklopu kojega su izrađene smjernice za izradu novih združenih programa. Prof. dr. sc. Zjalić istaknuo je potrebu usklađivanja programa za stjecanje mikro-kvalifikacija s potrebama tržišta rada i uključivanja predstavnika gospodarstva (poslodavaca) u proces izrade programa, pri čemu treba istaknuti dodanu vrijednost za studente te osigurati prepoznavanje i priznavanje stečenih kompetencija i vještina.

Mogućnosti unaprjeđenja suradnje

U sesiji posvećenoj postignućima i planovima alijanse u području istraživanja i znanosti, koju su moderirali profesori Udo Kragl sa Sveučilišta u Rostocku i Eleni Miliou, prorektorica Agronomskog sveučilišta u Ateni, raspravljalo se o mogućnostima unaprjeđenja suradnje unutar EU-CONEXUSA

u području znanosti. Istaknuta je važnost uspostave ureda za podršku u izradi projektnih prijedloga, prijava zajedničkih projekata te povezivanje i umrežavanje znanstvenika. O potrebi unaprjeđenja komunikacije unutar alijanse i povezivanja sveučilišta s gospodarstvom govorili su i članovi Savjeta vanjskih dionika, koji su istaknuli važnost ponude programa vezanih uz *start-upove* i razvoj poduzetničkih kompetencija te uspostave „živih laboratorija“ (*Living Labs*) s ciljem poticanja interdisciplinarnih znanstvenih istraživanja i uključivanja dionika iz gospodarstva.

U sklopu događanja u Rostocku održani su i redoviti sastanci upravnih tijela alijanse, Upravnog odbora, Akademskog i Znanstvenog savjeta te Savje-

ta vanjskih dionika. Na sastanku Upravnog odbora (*Governing Board*) Sveučilište u Zadru predstavljala je prorektorica za studije i studente prof. dr. sc. Anita Pavić Pintarić, koja je i predsjedala jednom sesijom znanstvenog skupa. U radu Znanstvenog savjeta sudjelovala je prof. dr. sc. Anica Čuka, a tijekom zajedničkog sastanka Znanstvenog i Akademskog savjeta putem *MS Teamsa* priključio se prorektor prof. dr. sc. Zvezdan Penezić.

Vodeni i obalni ekosustavi

Na međunarodnom znanstvenom skupu o vodenim i obalnim ekosustavima (*Aquatic and Coastal Ecosystems: Challenges and Opportunities towards Sustainable Development*) održanom 16. i 17. studenoga sudjelovalo je 80 znanstvenika i doktorana-

da sa svih partnerskih sveučilišta (Sveučilište La Rochelle, Francuska; Tehničko građevinsko sveučilište u Bukureštu, Rumunjska; Katoličko sveučilište u Valenciji, Španjolska; Agronomsko sveučilište u Ateni, Grčka; Sveučilište SETU, Irska; Sveučilište u Rostocku, Njemačka; Sveučilište Frederick, Cipar; Sveučilište u Zadru).

Predstavnici Sveučilišta u Zadru dali su doprinos kvaliteti skupa prezentirajući rezultate svojih znanstvenih istraživanja usmenim izlaganjem ili posterima u različitim tematskim sekcijama. Izv. prof. dr. sc. Zoran Šikić s Odjela za ekologiju, agronomiju i akvakulturu je, uz predsjedanje jednom sesijom, održao izlaganje o utjecaju obrađivanja zemlje i klimatskih promjena na

kvalitetu vode Vranskog jezera (*The impact of land use and climate change on water quality of the Vransko Lake in Croatia*). Izv. prof. dr. sc. Tomislav Kos s istog odjela predstavio je alternativna rješenja za smanjenje korištenja bakra u zaštiti grozda od plamenjače vinove loze (*Alternative solutions for reducing the use of copper in the protection of grapevines from downy mildew (Plasmopara viticola) in Croatia*). O režimu kisika, ukupnom fosforu i ortofosfatima na uzgajalištima riba (*Oxygen regime, total phosphorus and orthophosphate on fish farms*) izlagao je izv. prof. dr. sc. Zoran Zorić, također s Odjela za ekologiju, agronomiju i akvakulturu.

Društveno-humanističke znanosti

U dijelu konferencije iz područja društveno-humanističkih znanosti sudjelovao je dr. sc. Neven Pintarić, poslijedoktorand na Odjelu za informacijske znanosti, s izlaganjem o tematskom modeliranju na temelju znanstvenih radova o Jadranskom moru (*Topic modelling*

based on research articles about Adriatic Sea). Izv. prof. dr. sc. Josip Orović s Pomorskog odjela, koji je i predsjedao jednom od sesija iz područja tehničkih znanosti, održao je izlaganje o metodama smanjenja potrošnje goriva i emisije ispušnih plinova na brodovima (*Methods for reducing the ship's fuel oil consumption and exhaust gas emissions*) te poster-prezentaciju vezanu uz izazove određivanja optimalne plovidbe broda s obzirom na vremensku prognozu (*Quantification and implementation challenges of weather forecast uncertainties for optimal ship routing*). Poster-izlaganje na temu procjene negativnog utjecaja brodskih emisija na okoliš (*Challenges of estimating environmental impact from the ships exhaust gases*) održao je i Vlatko Knežević, asistent na Pomorskom odjelu.

Zaključno se može reći da su predstavnici Sveučilišta u Zadru svojim sudjelovanjem pridonijeli uspjehu godišnje konferencije alijanse EU-CONEXUS, kao i međunarodne interdisciplinarnе konferencije o vodenim i obalnim ekosustavima.

Na međunarodnom znanstvenom skupu o vodenim i obalnim ekosustavima (*Aquatic and Coastal Ecosystems: Challenges and Opportunities towards Sustainable Development*) održanom 16. i 17. studenoga sudjelovalo je 80 znanstvenika i doktoranada sa svih partnerskih sveučilišta, a predstavnici Sveučilišta u Zadru dali su doprinos kvaliteti skupa prezentirajući rezultate svojih znanstvenih istraživanja usmenim izlaganjima ili posterima u različitim tematskim sekcijama - izv. prof. dr. sc. Zoran Šikić, izv. prof. dr. sc. Tomislav Kos i izv. prof. dr. sc. Zoran Zorić s Odjela za ekologiju, agronomiju i akvakulturu; dr. sc. Neven Pintarić, poslijedoktorand na Odjelu za informacijske znanosti te izv. prof. dr. sc. Josip Orović s Pomorskog odjela i Vlatko Knežević, asistent na Pomorskom odjelu

Centar za strane jezike Sveučilišta u Zadru, 12. studenoga 2023. na Sveučilištu potpisani ugovori o stipendiranju 11 polaznika Tečaja hrvatskog jezika

Potomci naših iseljenika iz Južne Amerike uče jezik svojih predaka u Zadru

Sretna je okolnost da ćete jezik učiti u Zadru, gradu koji ima dugu tradiciju njegovanja pisane riječi, u kojem je napisan prvi roman na hrvatskom jeziku, Zoranićeve Planine, a u njegovoj okolici i prva hrvatska gramatika. U Zadru istodobno s učenjem jezika možete mnogo naučiti i o našoj kulturi i baštini. Znam da je naš jezik izazovan, no želim da upoznate koliko je lijep i da vas to znanje obogati, rekla je prorektorica za studente i studije prof. dr. sc. Anita Pavić Pintarić

Ugovori o stipendiranju 11 polaznika Tečaja hrvatskog jezika na razini A1/A2 potpisani su 12. studenoga 2023. na Sveučilištu u Zadru.

Ugovore su potpisali polaznici, uglavnom potomci hrvatskih iseljenika, i načelnica Sektora za integraciju i statusna pitanja Hrvata izvan Republike Hrvatske pri Središnjem državnom uredu Ivanka Kunštić.

Polaznicima se obratila prorektorica za studente i studije prof. dr. sc. Anita Pavić Pintarić.

Drago mi je što dolazite istražiti svoje korijene, a naravno i zbog onih koji su ovdje jer im je naša kultura u srcu. Sretna je okolnost da ćete jezik učiti u Zadru, gradu koji ima dugu tradiciju njegovanja pisane riječi, u kojem je napisan prvi roman na hrvatskom jeziku, Zoranićeve Planine, a u njegovoj okolici i prva hrvatska gramatika. U Zadru istodobno

s učenjem jezika možete mnogo naučiti i o našoj kulturi i baštini. Znam da je naš jezik izazovan, no želim da upoznate koliko je lijep i da vas to znanje obogati - rekla je prof. dr. sc. Anita Pavić Pintarić.

Polaznicima tečaja obratili su se izv. prof. dr. sc. Ivana Lončar, voditeljica Centra za strane jezike, te Pablo Alejandro Sepulveda Rosso, bivši stipendist iz Čilea koji je u Hrvatsku došao radi učenja hrvatskoga jezika, a sada radi u Službi za integraciju povratnika i useljenika iz hrvatskog iseljeničtva.

Većina polaznika tečaja dolazi iz Južne Amerike, uz potporu hrvatske države. Polaznici polaze intenzivni tečaj razine A1-A2 prema ZEROJ-u u ukupnom trajanju od 280 sati.

Tečaj se održava tijekom zimskog semestra, svakim radnim danom u trajanju od četiri nastavna sata.

Polaznicima tečaja obratili su se izv. prof. dr. sc. Ivana Lončar, voditeljica Centra za strane jezike, prorektorica prof. dr. sc. Anita Pavić Pintarić, te Pablo Alejandro Sepulveda Rosso, bivši stipendist iz Čilea koji je u Hrvatsku došao radi učenja hrvatskoga jezika, a sada radi u Službi za integraciju povratnika i useljenika iz hrvatskog iseljeničtva

Prof. dr. sc. **IRENA BURIĆ**, Odjel za psihologiju; na temelju studije Sveučilišta Stanford na popisu 2 % najcitiranijih znanstvenika u svome području u 2022. godini

Sinergija jasnih teorijskih okvira, kvalitetne istraživačke metodologije te primjena sofisticiranih analitičkih tehnika ono je što moj rad čini prepoznatljivim i zanimljivim znanstvenoj zajednici

Na popisu najcitiranijih hrvatskih znanstvenika u 2022. ime je prof. dr. sc. Irene Burić s Odjela za psihologiju Sveučilišta u Zadru. Naime, istraživački tim sa Sveučilišta Stanford u Kaliforniji, koji vodi prof. John Ioannidis, nedavno je objavio rezultate citiranosti. Na toj listi našli su se i znanstvenici iz RH. U sastavljanju liste korišteni su podaci baze *Scopus* od 1. listopada 2023. godine.

Na temelju studije Sveučilišta Stanford našli ste se na listi najcitiranijih znanstvenika u 2022. godini. Što Vam znači takva objava?

Da budem posve iskrena, objava da sam se našla na listi 2 % najcitiranijih znanstvenika u svome području u 2022. godini dobrim me dijelom iznenadila, ali i izazvala zadovoljstvo jer je moj višegodišnji rad prepoznat u znanstvenoj zajednici. Bavljenje znanstvenim radom ne donosi uspjeh preko noći, potrebno je ulagati znatan trud te predano i posvećeno raditi, često i godinama kako bi se došlo do zapaženih rezultata. Znanstvenici su u svom poslu izloženi i konstantnoj evaluaciji kroz tzv. *peer review* te je do objave rada u vrhunskom znanstvenom časopisu potrebno proći kroz recenzentski postupak, koji je često vrlo zahtjevan i neizvjestan, a nerijetko i frustrirajući, što može djelovati obeshrabrujuće na mnoge znanstveni-

Sveučilišta bi trebala biti mjesta koja generiraju vrhunsku znanost, što se zatim reflektira i na kvalitetu nastavnog procesa te na rad sa studentima. Kako bih djelovala u skladu s tim uvjerenjem, nastojim uvijek iznova učiti, razvijati metodologiju na kojoj temeljim svoja istraživanja te pomicati vlastite granice. Stoga sam činjenicu da sam se našla na listi Sveučilišta Stanford doživjela kao potvrdu ispravnosti vlastitoga viđenja svoje radne uloge i kao jasan pokazatelj da kolege znanstvenici iz cijeloga svijeta moj znanstveni rad smatraju dovoljno kvalitetnim i vrijednim da se na njega referiraju i u svojim istraživanjima

ke. Također, današnji znanstvenik mora se konstantno usavršavati u području istraživačke metodologije te pratiti suvremenu literaturu ako želi biti konkurentan i učiniti svoja istraživanja aktualnim i relevantnim u međunarodnoj znanstvenoj zajednici. Mnogi kolege posustaju na tom putu jer rezultati dolaze sporo, a ponekad i izostanu te se u većoj mjeri okreću stručnim aktivnostima ili posvećuju nastavi.

Međutim, smatram da bi sveučilišta trebala biti mjesta koja generiraju vrhunsku znanost, što se zatim reflektira i na kvalitetu nastavnog procesa te na rad sa studentima. Kako bih djelovala u skladu s tim uvjerenjem, nastojim uvijek iznova učiti, razvijati metodologiju na kojoj temeljim svoja istraživanja te pomicati vlastite granice. Stoga

kućom *Elsevier*, kreirali su listu koja obuhvaća više od 210 tisuća znanstvenika u 22 znanstvena polja i 174 znanstvene grane. Sama metodologija određivanja utjecajnosti znanstvenika prilično je složena i temelji se na šest standardiziranih pokazatelja znanstvene produktivnosti: ukupni citati, Hirschov h-indeks, Schreiberov hm-indeks prilagođen koautorstvu, broj citata radova na kojima je znanstvenik jedini autor, broj citata radova na kojima je znanstvenik prvi ili prvi autor te broj citata radova na kojima je znanstvenik posljednji autor. Sveučilište Stanford svake godine objavljuje dvije liste: listu najutjecajnijih svjetskih znanstvenika u prethodnoj godini te listu najutjecajnijih svjetskih

Možete li, molim Vas, objasniti kakva je to lista i na temelju koje je metodologije kreirana?

Listu 2 % najcitiranijih svjetskih znanstvenika svake godine objavljuje Sveučilište Stanford iz Sjedinjenih Američkih Država. Istraživači pod vodstvom profesora Johna Ioannidisa, na temelju najveće svjetske baze znanstvenih publikacija *Scopus* i u suradnji s izdavačkom

kućom *Elsevier*, kreirali su listu koja obuhvaća više od 210 tisuća znanstvenika u 22 znanstvena polja i 174 znanstvene grane. Sama metodologija određivanja utjecajnosti znanstvenika prilično je složena i temelji se na šest standardiziranih pokazatelja znanstvene produktivnosti: ukupni citati, Hirschov h-indeks, Schreiberov hm-indeks prilagođen koautorstvu, broj citata radova na kojima je znanstvenik jedini autor, broj citata radova na kojima je znanstvenik prvi ili prvi autor te broj citata radova na kojima je znanstvenik posljednji autor. Sveučilište Stanford svake godine objavljuje dvije liste: listu najutjecajnijih svjetskih znanstvenika u prethodnoj godini te listu najutjecajnijih svjetskih

S obzirom na to da je prvi, tj. uspostavni projekt Hrvatske zaklade za znanost koji sam vodila prije nekoliko godina rezultirao objavom velikog broja radova u časopisima prve i druge kvartile, moj matični Odjel za psihologiju dvaput mi je dodijelio nagradu za znanstvenu produktivnost, a dobitnica sam i Nagrade rektorice za izvrsna postignuća u znanstveno-istraživačkom radu. Također, htjela bih istaknuti da je jedan od radova proizišlih iz tog projekta prepoznat kao najcitiraniji među svim znanstvenim radovima u području društvenih znanosti koji su nastali u sklopu projekata Hrvatske zaklade za znanost, dok su druga dva rada bila izlistana u 2022. kao najcitiraniji znanstveni radovi u posljednje tri godine u časopisima *Learning and Instruction* i *Teaching and Teacher Education*. Premda te potvrde citiranosti nisu nagrade same po sebi, za mene su one priznanja kvalitete mog rada, baš kao i lista Sveučilišta Stanford

Treba dati cijeloga sebe, uvijek iznova učiti, proučavati, širiti svoja znanja i vještine te konstantno podizati vlastitu ljestvicu - ako se u tome može i uživati, što se meni nerijetko događa, uspjeh neće izostati

znanstvenika u cjeloživotnoj znanstvenoj karijeri.

Vi ste među 30 najcitiranijih znanstvenika iz Hrvatske. Lijep uspjeh, na ponos i Vama i zadarskome Odjelu za psihologiju. Jeste li očekivali toliku citiranost?

Mislim da svaki znanstvenik priželjkuje da njegov rad prođe zapaženo u znanstvenoj zajednici, ali malo koji se nada da će se naći na jednoj takvoj listi. Jednako vrijedi i za mene. Svoja istraživanja nastojim učiniti što kvalitetnijima te uvijek težim objaviti njihove rezultate u što prestižnijim časopisima. Iako to ponekad nije lako, rekla bih da je takva strategija dugoročno isplativa jer, osim što potiče znanstvenika na učenje i razvoj vještina i kompetencija, omogućuje i najbolju vidljivost nečijeg znanstvenog rada. Kvalitetni radovi objavljeni u ponajboljim znanstvenim časopisima bit će zamišljeni i čitani, a zatim i citirani. Htjela bih istaknuti i da spadam u znanstvenike koji su na većini svojih radova prvi autori, što znači da velik dio svoje energije i vremena ulažem i u samo pisanje radova, a što se, uzevši u obzir opisanu metodologiju izrade te liste, pokazalo kao prednost.

Takav način rada razlikuje se od onoga mnogih mojih inozemnih kolega koji su često članovi velikih istraživačkih grupa i koji, zahvaljujući brojnosti istraživača unutar tima, godišnje objave velik broj znanstvenih radova, ali su tek na pokojem od tih radova vodeći autor.

Uspješni znanstvenici u Hrvatskoj trebaju imati razvijene kompetencije u gotovo svim segmentima nužnima za provedbu i diseminaciju vlastitih istraživanja (npr. dobro poznavanje suvremenih teorijskih okvira, ekspertiza u primjeni inovativnih i naprednih istraživačkih metoda, dobre vještine pisanja), što može biti izazovno jer su energetske i vremenske resursi svake osobe ograničeni. Ipak, čini se da se velikom uključenošću u svakoj fazi provedbe i diseminacije istraživanja te predanim radom na podizanju njihove kvalitete može kompenzirati kvantiteta koju donosi velika istraživačka grupa čiji članovi posjeduju diversificirane i komplementarne kompetencije.

Kojim temama se bavite da je Vaš rad izazvao tako veliku pozornost znanstvene zajednice?

U posljednjih desetak godina dominantno se bavim istra-

živanjem učitelja i nastavnika. Moj fokus na tu populaciju počeo je prije desetak godina vođenjem uspostavnog istraživačkog projekta Hrvatske zaklade za znanost kojemu je cilj bio istražiti emocije učitelja, osobne i kontekstualne čimbenike koji ih određuju te posljedice koje one mogu imati na njihovu profesionalnu dobrobit, motivaciju i radnu uspješnost. Tu liniju istraživanja nastavila sam i nadogradila kroz istraživački projekt koji trenutno vodim, a koji također financira Hrvatska zaklada za znanost, u koji je uključena i ličnost nastavnika. Oba projekta temelje se na sofisticiranim longitudinalnim nacrtima istraživanja, uključuju velike uzorke nastavnika i učenika te testiraju složene i dinamičke odnose između individualnih osobina nastavnika, njihove dobrobiti i radne uspješnosti u širem smislu. Takvi nacrti podrazumijevaju i primjenu naprednih i suvremenih analitičkih metoda. Sinergija jasnih teorijskih okvira, kvalitetne istraživačke metodologije te primjena sofisticiranih analitičkih tehnika, koje su stanju dati odgovor na dosad neodgovorena i nova pitanja (jer to njihove performanse omogućuju), ono je što moj rad čini prepoznatljivim

i zanimljivim znanstvenoj zajednici. Ne treba zanemariti ni vještine pisanja znanstvenih radova koji moraju jasno artikulirati ideje i privlačiti pozornost čitaoca. Naravno, u sve te komponente treba dati cijeloga sebe i, kao što sam rekla, uvijek iznova učiti, proučavati, širiti svoja znanja i vještine te konstantno podizati vlastitu ljestvicu. Ako se u tome može i uživati, što se meni nerijetko događa, čini se da uspjeh neće izostati.

U prošlom trogodišnjem projektu, koji je financirala Hrvatska zaklada za znanost, sudjelovalo je više od 3000 učitelja iz 150 osnovnih i srednjih škola i oko 2000 učenika. Znamo da riječ o važnom zanimanju, međutim, u priličnoj mjeri je podcijenjeno? Kako učitelji, zapravo, danas gledaju na posao kojim se bave?

Uvjerenje koje je, čini se, danas dominantno u Hrvatskoj, ali i u većini drugih zemalja, je da je učiteljska profesija podcijenjena u suvremenom društvu. Mnoga društva suočavaju se s velikom fluktuacijom i manjkom nastavničkog kadra, što često rezultira zapošljavanjem nestručnog osoblja i posljedično deterioracijom kvalitete obrazovnih

usluga. Učitelji i nastavnici diljem svijeta nerijetko su potplaćeni u odnosu na zaposlenike s istom razinom obrazovanja u drugim sektorima. Također, često su izloženi brojnim kritikama, naročito roditelja koji su skloni interferirati u njihov rad. Usto, ljudi koji ne poznaju prirodu učiteljskog posla te nemaju uvid u raznovrsnost i količinu njihovih svakodnevnih radnih zadataka, često misle da učitelji i nastavnici rade tek nekoliko sati dnevno te da imaju tri mjeseca praznika. Sve navedeno, suvremene učitelje i nastavnike, a naročito one koji predano rade svoj posao, frustrira i rastužuje te dovodi do uvjerenja da se njihov rad ne cijeni dovoljno, kako materijalno, tako ni u društvu.

Ipak, unatoč tim negativnostima, treba istaknuti da posao učitelja za mnoge od nije samo posao, već je to poziv koji su odabrali iz ljubavi prema djeci i mladima i želi da pozitivno utječu na njihove živote, radi čega i dalje predano rade svoj posao.

S kojim se problemima današnji nastavnici susreću?

U sklopu uspostavnog istraživačkog projekta koji se provodio od 2014. do 2017. godine, proveli smo više intervjua i fokusnih grupa s hrvatskim učiteljima. Iskristaliziralo se nekoliko skupina izazova i problema s kojima se susreću, a koji se odnose na sam rad s učenicima, upravljanje školom i radni kolektiv, interakciju i odnos s roditeljima te obilježja obrazovnih politika. Primjerice, zanimljivo je da su učitelji istaknuli kako u našim školama još uvijek ne postoji učinkovit sustav sankcija, kako za učenike, tako i za nastavnike. Također, iako je danas inkluzija učenika s teškoćama u razvoju i invaliditetom postala standard u hrvatskim školama, još uvijek se mnogi učitelji i nastavnici osjećaju nedovoljno kompetentnima za rad s nekim učenicima iz te skupine, što je i razumljivo s obzirom na raznorodnost i složenost teškoća koje oni mogu imati. Neki učitelji istaknuli su i loše odnose u radnom kolektivu te nestručno vodstvo škole kao znatan izvor problema, a mnogi su spomenuli i zahtjevne roditelje koji nerijetko imaju visoka očekivanja od svoje djece te očekuju odlične ocjene. Ako ocjene njihove djece ne odgovaraju njihovim očekivanjima, pritisak se često usmjerava prema učiteljima.

Listu 2 % najcitiranijih svjetskih znanstvenika svake godine objavljuje Sveučilište Stanford iz Sjedinjenih Američkih Država. Istraživači pod vodstvom profesora Johna Ioannidisa, na temelju najveće svjetske baze znanstvenih publikacija Scopus i u suradnji s izdavačkom kućom Elsevier, kreirali su listu koja obuhvaća više od 210 tisuća znanstvenika u 22 znanstvena polja i 174 znanstvene grane. Sama metodologija određivanja utjecajnosti znanstvenika prilično je složena i temelji se na šest standardiziranih pokazatelja znanstvene produktivnosti: ukupni citati, Hirschov h-indeks, Schreiberov hm-indeks prilagođen koautorstvu, broj citata radova na kojima je znanstvenik jedini autor, broj citata radova na kojima je znanstvenik jedini ili prvi autor te broj citata radova na kojima je znanstvenik jedini, prvi ili posljednji autor

teljima. Naposljetku, učitelji su se žalili na prevelike administrativne zahtjeve te na učestale promjene u obrazovnim politikama koje nisu suštinske te ne dovode nužno do pozitivnih promjena.

Čime se trenutno bavite u svojim istraživanjima?

Kao što sam spomenula, trenutno sam najvećim dijelom posvećena provedbi istraživačkog projekta Hrvatske zaklade za znanost kojim istražujemo ulogu ličnosti nastavnika, njihovih emocija i emocionalne regulacije u objašnjenju kvalitete poučavanja i kognitivnih, emocionalnih i motivacijskih ishoda kod učenika. Osim mene kao voditeljice projekta, u istraživanju su uključeni kolege s Odjela za psihologiju našeg sveučilišta (prof. dr. sc. Izabela Sorić, prof. dr. sc. Zvezdan Penezić te doktorand Krešimir Jakšić), kolegice s Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu (izv. prof. dr. sc. Ana Butković, izv. prof. dr. sc. Aleksandra Huić i izv. prof. dr. sc. Maja Parmač Kovačić), poslijedoktorandice dr. sc. Barbara Balaž s Hrvatskog katoličkog sveučilišta i dr. sc. Mara Šimunović s Instituta društvenih znanosti „Ivo Pilar“ u Zagrebu te kolegice prof. dr. sc. Anne Frenzel s Ludwig-Maximilian Sveučilišta u Münchenu (Njemačka) i izv. prof. dr. sc. Lisa Kim sa Sveučilišta u Yorku (UK). Projekt se provodio u dvije faze. U prvoj fazi, prikupili smo podatke od više od 1000 srednjoškolskih nastavnika i gotovo 20.000 njihovih učenika u četiri vremenske točke, tijekom jedne školske godine. U drugoj fazi projekta implementirali smo složenu metodu uzorkovanja iskustava na uzorku od 130 nastavnika, koja omogućuje neposrednu procjenu ličnosti, emocija i motivacije nastavnika u učionici, tj. u trenucima poučavanja i interakcije s učenicima. Također, u sklopu druge faze u istraživanje je uključeno i oko 2400 učenika tih nastavnika. Oba istraživanja temelje se na sofisticiranim longitudinalnim nacrtima i rijetkost su u području te sa zadovoljstvom mogu reći da smo kroz dosadašnje diseminacijske aktivnosti rezultata projekta sudjelovanjem na međunarodnim konferencijama i objavama znanstvenih radova u časopisima dobili vrlo pozitivne povratne informacije od kolega znanstvenika. Također, veseli me činjenica da smo osnovne rezultate istraživanja predstavili i u školama čiji su nastavnici i učenici sudjelovali u projektu (ukupno su projektom obuhvaćene 92 škole iz različitih dijelova Republike Hrvatske), a u pripremi je i priručnik koji će biti namijenjen učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima u školama, a koji će obuhvaćati smjernice za unaprjeđenje profesionalne dobroti i radne uspješnosti nastavnika. S obzirom na bogatstvo i količinu prikupljenih podataka, u sljedećem razdoblju većinu svoje energije posvetit ću njihovoj diseminaciji, tj. nastojanju da se objave u što kvalitetnijim znanstvenim časopisima.

Za svoja istraživanja i sada ste dobivali nagrade. Što Vas pokreće?

S obzirom na to da je prvi, tj. uspostavni projekt Hrvatske zaklade za znanost koji sam vodila prije nekoliko godina rezultirao objavom velikog broja radova u časopisima prve i druge kvartile, moj matični Odjel za psihologiju dvaput mi je dodijelio nagradu za znanstvenu produktivnost, a dobitnica sam i Nagrade rektorice za izvrsna postignuća u znanstveno-istraživačkom radu. Također, htjela bih istaknuti da je jedan od radova proizišli iz tog projekta

prepoznat kao najcitiraniji među svim znanstvenim radovima u području društvenih znanosti koji su nastali u sklopu projekata Hrvatske zaklade za znanost, dok su druga dva rada bila izlistana u 2022. kao najcitiraniji znanstveni radovi u posljednje tri godine u časopisima *Learning and Instruction* i *Teaching and Teacher Education*. Premda te potvrde citiranosti nisu nagrade same po sebi, za mene su one priznanja kvalitete mog rada, baš kao i lista Sveučilišta Stanford.

Priznanja poput tih motiviraju me da ustrajem i dalje. Ipak, takve poticaje mi u psihologiji nazivamo ekstrinzičnim motivatorima koji obično nisu dovoljni za ustrajanje jer su nerijetko određeni čimbenicima koje ne možemo kontrolirati. Zato su za mene mnogo važniji ti intrinzični motivatori, a to su u prvome redu unutarnje zadovoljstvo koje nastaje kada uspijem savladati neku novu i najnapredniju statističku metodu kojom ću analizirati prikupljene podatke, kada se podaci slažu s modelom i potvrđuju istraživačke hipoteze, kada je rad u koji sam uložila vrijeme i energiju prihvaćen za objavljivanje u ponajboljem časopisu u području i kada se on nađe uz bok radovima vrhunskih znanstvenika iz svijeta. Također, vesele me i pozivi za suradnju renomiranih znanstvenika iz svijeta koji prepoznaju kvalitetu i vrijednost mojih istraživanja. Sve to donosi sa sobom još više posla jer svaki uspjeh otvara nove prilike.

Na kraju, želim istaknuti i doprinos svog matičnog odjela i Sveučilišta u Zadru te prethodne i aktualne uprave koje su kontinuirano prepoznavale uloženi trud i bile podrška u provedbi mojih istraživanja uvijek kada je to bilo potrebno. Naime, bez institucionalne podrške, ostvarivanja izvrsne rezultate u znanstvenom djelovanju bilo bi veoma teško.

U staru Tehničku školu ušli prvi sveučilišni stanari

Rekonstrukcijom secesijske ljepotice, uz to što je Sveučilište dobilo funkcionalnu zgradu, i grad Zadar znatno je uljepšao svoje vizure

Stara Tehnička škola, nakon tri godine radova i rekonstrukcije, i službeno je postala funkcionalna zgrada Sveučilišta u Zadru u koju su se smjestila tri odjela – Odjel za psihologiju, Odjel za sociologiju i Odjel za etnologiju i antropologiju.

Predsjednik Vlade Andrej Plenković i prof. dr. sc. Dijana Vican, rektorica Sveučilišta u Zadru, 27. rujna 2023. otvorili su obnovljenu zgradu stare Tehničke škole na Poluotoku.

Rektorica prof. dr. sc. Vican otvorila je zgradu i tako obilježila kraj svoga drugog rektorskoga mandata. Tehnička škola jedan je od ključnih projekata koji su obilježili dva mandata upravljanja Sveučilištem prof. dr. sc. Dijane Vican.

Naime, proces obnove počeo je 2007. godine, kada je Zadarska županija prepustila Sveučilištu staru Tehničku školu. Uslijedio je rad na idejnom projektu da bi se 2020. potpisao ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava u sklopu ITU mehanizma.

Još jedan pečat gradu Zadru kao sveučilišnom gradu

– Trenutkom otvorenja ovog dijela sveučilišne infrastrukture samo dajemo još jedan pečat gradu Zadru kao sveučilišnom gradu – rekla je, među ostalim, rektorica prof. dr. sc. Dijana Vican, najavivši i rekonstrukciju radionica, susjednog prostora, koji također pripada Sveučilištu, a u koji se planira smjestiti Centar za strane jezike i Centar za projekte, znanost i transfer tehnologija.

– Iza sebe ostavljam manje-više realizirana obećanja. Zahvalna sam svojoj zlatnoj četvorki, mojim prorektorima bez kojih se ta obećanja ne bi dogodila. Pritom, divan je osjećaj imati nasljednika iz prorektorskih redova, prof. dr. sc. Josipa Faričića, geografa na glasu u Hrvatskoj i izvan Hrvatske, izvrsnog sugo-

Stara Tehnička škola, koju su nakon tri godine radova i rekonstrukcije službeno otvorili predsjednik Vlade RH Andrej Plenković i prof. dr. sc. Dijana Vican, tadašnja rektorica Sveučilišta u Zadru, 27. rujna 2023. i službeno je postala funkcionalna zgrada Sveučilišta u Zadru u koju su se smjestila tri odjela – Odjel za psihologiju, Odjel za sociologiju i Odjel za etnologiju i antropologiju. Prof. dr. sc. Vican otvorenjem zgrade obilježila je kraj svoga drugoga rektorskog mandata, a Tehnička škola jedan je od ključnih projekata koji su obilježili dva njezina mandata upravljanja Sveučilištem

Rektorica prof. dr. sc. Dijana Vican: *Studenti su mi najvrjedniji poticaj za sve učinjeno*

Drage studentice i studenti, vi ste mi bili i ostajete jedini i najvrjedniji poticaj za sve učinjeno. Bilo mi je važno vaše razumijevanje da unaprjeđenje studentskog standarda ima svoju cijenu, ali je najvrjednije kada je gamirano onim što se zove opće dobro. Nastavite se natjecati u najtežem sportu, prijateljstvu.

vornika i prijatelja, odanog Sveučilištu, Gradu i Hrvatskoj. Bit će mi drago ako moj rad budete pamtili po onome na što sam izuzetno ponosna, a to je inzistiranje na kulturi rada s najvišim standardom sveučilišne retorike. Radili smo vođeni načelom da matrica boljitka nije šaputanje problema, nego glasno pretresanje problema za stolom, da matrica boljitka nije dramatičiranje, da različito mišljenje i suparništvo nisu neprijateljstva – naglasila je rektorica prof. dr.

sc. Dijana Vican koja je zahvalila predsjedniku Vlade RH Plenkoviću te ministru Erliću koji je igrao veliku ulogu dok je bio pročelnik gradskog odjela za EU fondove.

Andrej Plenković, predsjednik Vlade RH, bio je zadovoljan, kako je izjavio, suradnjom s prof. dr. sc. Dijanom Vican, s nadom da će se takva suradnja nastaviti i s njezinim nasljednikom, prof. dr. sc. Josipom Faričićem.

Ovom novom infrastrukturom dobili ste nove kvalitetne prostore na korist svim studentima i profesorima, a grad Zadar na samom ulazu u gradsku jezgru moderan objekt kakav zaslužuje. Zadar je doživio nevjerojatan uzlet pretvaranjem spomeničke baštine u modernu infrastrukturu. To je dobar smjer i za druge u Hrvatskoj. Posebice pohvaljujem Sveučilište zbog uključenosti u europsku alijansu za pametno i održivo upravljanje urbanim obalnim prostorima, čime postaje jedna od ključnih referentnih točki mediteranske i jadranske orijentacije Hrvatske – istaknuo je premijer Plenković.

Sveučilište, naime, nije dobilo samo funkcionalnu zgradu, nego je i Zadar rekonstrukcijom secesijske ljepotice znatno uljepšao vizure grada.

U službi poučavanja i učenja

Od proljeća, kada su uklonjeni skela i zaštitno platno, nije bilo prolaznika koji nije zastao ili usporio hod zadržavajući pogled na ovom objektu, objektu koji smo popularno zvali stara Tehnička škola, a od danas nije ni stara, ni tehnička, niti škola (u užem smislu te riječi); objektu koji u ovom svečanom satu progovara o prošlosti, sadašnjosti, ali i budućnosti. Svojom nazočnošću na svojevrsan način svi komemoriramo plemenitu nakanu donatora Pasqualea Bakmaza, koji je davne 1887. godine opo-

Izložba Škola za umjetnost i obrt Pasquale Bakmaz

Uvaženi gosti obišli su rekonstruirani objekt stare Tehničke škole u kojoj su Državni arhiv i Sveučilište u Zadru postavili izložbu *Škola za umjetnost i obrt Pasquale Bakmaz*, financiranom sredstvima donacije Pasqualea Bakmaza: od izgradnje 1910. do obnove 2023. Tako je stara Tehnička škola postala novi sveučilišni centar u koji će se smjestiti studenti, znanstvenici i profesori.

Godine 2005. Tehnička škola preseljena je u novu zgradu, a stara je prepuštena propasti. Tek su se 2019. ostvarili uvjeti na poziv za financiranje rekonstrukcije zgrade, a u svibnju 2020. potpisan je ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava u sklopu ITU mehanizma.

Andrej Plenković, predsjednik Vlade RH: Ova je zgrada danas jedan od bisera zadarske kulturne baštine

Prije više od tri godine rektorica mi je objasnila ideju za opremanje ove zgrade, koja danas stoji kao jedan od bisera zadarske kulturne baštine. Za njezino je uređenje i opremanja utrošen europski novac, koji će ovu znanstveno-nastavnu infrastrukturu učiniti savršenom za znanstvenike i studente, i to na svim vratima grada, urbane sredine koja je poznata kao jako obrazovno i gospodarsko središte vrijedno divljenja.

Uglednici na svečanosti otvorenja

Osim predsjednika Vlade RH, na svečanosti otvorenja bili su ministri Šime Erlić i Radovan Fuchs, predstojnik Ureda predsjednika Vlade Zvonimir Frka-Petešić, državni tajnik Josip Bilaver, zadarski župan Božidar Longin, gradonačelnik Zadra Branko Dukić te brojni drugi uvaženi gosti.

ručno donirao 50 tisuća forinti za gradnju škole. Sagrađeni dio projekta škole u secesijskom stilu mijenjao je nazive, bio je nadograđivan, ali je uvijek služio poučavanju i učenju – dodala je rektorica prof. dr. sc. Vican.

Naime, Zadarska je županija 2007. secesijsku zgradu ustupila Sveučilištu u Zadru na neodređeno vrijeme, a tri godine poslije, 2010., Županijska skupština donijela je Odluku o rekonstrukciji i adaptaciji tog dijela zgrade. No, obnova stare Tehničke škole počela je u listopadu 2020. godine, međutim, Strabag je morao zaustaviti radove zbog arheoloških nalaza. Iskopinama je potvrđeno da je jedan zid zgrade temeljen na povijesnom renesansnom bedemu iz 16. stoljeća. Unatoč brojnim izazovima, rekonstrukcija zgrade završena je u lipnju 2023. Nakon toga, zgrada je opremljena i useljena.

Snaga Sveučilišta

Snagu Sveučilišta u Zadru prepoznala je i Zadarska županija koja mu je u srpnju 2021. udijelila na korištenje i radio-nički dio kompleksa.

Nemalo je onih koji pitaju što ćemo s tim drugim dijelom. Od toga dana nismo mirovali, dali smo izraditi programsku studiju koja odgovara gravitaciji stotina studenata s Centrom za strane jezike te sjecištem ideja i projekata s Centrom za projekte, znanost i transfer tehnologija. Obnovljenu i rekonstruiranu zgradu Tehničke škole uživati će studenti i profesori Odjela za psihologiju, Odjela za sociologiju i Odjela za etnologiju i antropologiju – rekla je rektorica prof. dr. sc. Vican.

Premijer Andrej Plenković napomenuo je kako će novom nastavnom infrastrukturom odjeli Sveučilišta u Zadru dobiti nove kvalitetne prostore na korist profesora i studenata.

Prof. dr. sc. **MACIEJ CZERWINSKI**, Institut za slavistiku Jagelonskog sveučilišta u Krakowu, domaćin međunarodne znanstvene konferencije *The Heritage of the D'Anjou Dynasty in Central Europe* od 19. do 20. listopada 2023.

Tražimo zajedničke teme za Poljsku i Hrvatsku, dodirne točke, a ima ih podosta i želimo o njima razgovarati, u svakom od mogućih ključeva

U kraljevskom dvorcu Wawel u Krakowu, u organizaciji Instituta za slavistiku Jagelonskog sveučilišta u Krakowu, Dvorca Wawel i Sveučilišta u Zadru, od 19. do 20. listopada 2023. godine održana je međunarodna znanstvena konferencija *The Heritage of the D'Anjou Dynasty in Central Europe*.

Konferencija je plod suradnje Odjela za kroatistiku Sveučilišta u Zadru i krakovskoga Instituta za slavistiku. Prva zajednička konferencija održana je prije dvije godine na Sveučilištu u Zadru. Na konferenciji u Krakowu sudjelovalo je više europskih znanstvenika, među kojima i desetak profesora Sveučilišta u Zadru s Odjela za povijest, Odjela za povijest umjetnosti i Odjela za kroatistiku. Njihov domaćin bio je prof. dr. sc. Maciej Czerwinski s Jagelonskog sveučilišta.

Profesore Czerwinski, kako ocjenjujete međunarodnu znanstvenu konferenciju *The Heritage of the D'Anjou Dynasty in Central Europe*?

Iako nisam stručnjak za srednjovjekovnu povijest niti baš povjesničar, nego filolog, čini se da je konferencija uspjela. Došli su stručnjaci iz desetak zemalja i

iznijeli nova zapažanja ili stara, ali u nekom novom kontekstu vezana uz naslijeđe Anžuvina u Srednjoj Europi. Dugo sam želio organizirati takav skup u Krakowu, znajući koliko je taj povijesni problem bitan za naš

zajednički kulturni prostor. U suradnji sa Sveučilištem u Zadru ta je ideja realizirana te smo, zbog teme, uključili i Kraljevski dvorac u Krakowu gdje se i dogodio transfer vlasti – iz ruku Anžuvina u ruke Jagelovića,

od kojih će neki čak zaposjesti Ugarsko pa stoga i Hrvatsko kraljevstvo. Činilo mi se da su upravo Anžuvinci prvi koji su na neki način zamišljali da je prostor Srednje Europe jedinstven. Iako znamo da nije jedinstven niti je ikad bio, čin zamišljanja ne mora se poklapati sa stvarnošću, bitno je da je definira, da joj nameće određene okvire. To iz današnje perspektive ima određene posljedice.

Okupili su se kroatisti, slavisti, povjesničari umjetnosti i povjesničari. Zašto takav „format“ stručnjaka?

Upravo zbog iznesene činjenice, činilo mi se – i ne samo meni, nego i izv. prof. dr. sc. Sanji Knežević s kojom smo tu ideju osmislili – da samo interdisciplinarni pristup može pridonijeti boljem sagledavanju tog povijesnog sloja i baštine koja iz njega proizlazi.

Navodno ste se preko Krležina eseja *Zlato i srebro Zadra* počeli zanimati za Anžuvince i kraljicu Elizabetu?

Krležin esej preveo sam na poljski s komentarima i drugim esejima o umjetnosti, ali to se dogodilo ove godine, a konferenciju smo počeli osmišljavati još prije tri godine. O tome

Iza sebe ostavljam manje-više realizirana obećanja. Zahvalna sam svojoj zlatnoj četvorki, mojim prorektorima bez kojih se ta obećanja ne bi dogodila. Pritom, divan je osjećaj imati nasljednika iz prorektorskih redova, prof. dr. sc. Josipa Faričića, geografa na glasu u Hrvatskoj i izvan Hrvatske, izvrsnog sugovornika i prijatelja, odanog Sveučilištu, Gradu i Hrvatskoj. Bit će mi drago ako moj rad budete pamtili po onome na što sam izuzetno ponosna, a to je inzistiranje na kulturi rada s najvišim standardom sveučilišne retorike. Radili smo vođeni načelom da matrica boljitka nije šaputanje problema, nego glasno pretresanje problema za stolom; da matrica boljitka nije dramatisiranje, da različito mišljenje i suparništvo nisu neprijateljstva, naglasila je prof. dr. sc. Dijana Vican, rektorica Sveučilišta u Zadru u dva mandata

Konferencija održana u dvorcu Wawel u Krakowu, u organizaciji Instituta za slavistiku Jagelonskog sveučilišta u Krakowu, Dvorca Wawel i Sveučilišta u Zadru, plod je suradnje Odjela za kroatistiku Sveučilišta u Zadru i krakovskoga Instituta za slavistiku. Prva zajednička konferencija održana je prije dvije godine na Sveučilištu u Zadru. Na konferenciji u Krakowu sudjelovalo je više europskih znanstvenika, među kojima i desetak profesora Sveučilišta u Zadru s Odjela za povijest, Odjela za povijest umjetnosti i Odjela za kroatistiku

smo već govorili na prvoj konferenciji koju smo – Filozofski fakultet Sveučilišta u Zadru i mi – organizirali u vašem gradu prije dvije godine. Ondašnja konferencija bila je posvećena Joanni Rapackoj, a ova, eto, Anžuvincima. Tražimo zajedničke teme za Poljsku i Hrvatsku, dodirne točke. Ima ih podosta i želimo o njima razgovarati, u svakom od mogućih ključeva, tako da su Krležin esej i njegove dalmatinske teme posljedica mojih dugoročnih interesa koji su se u toj konferenciji poklopili.

Je li konferencija o Anžuvincima bila pokušaj da se objektivnije sagleda uloga i značenje te dinastije u prošlosti središnje Europe, za razliku od uskih pogleda iz nacionalnih kultura?

Na neki način. Naime, riječ je o stvaranju neke šire perspektive. Želio sam okupiti ljude na jednome mjestu da se upoznaju i, možda, pokrenu neka zajednička istraživanja. Nisam mislio da se tu može stvar objektivizirati, više možda univerzalizirati. Objedinjavanje perspektiva ne mora nužno značiti stvaranje jedne priče, što je i nemoguće, već stvaranje pluraliteta, višeglasja.

Kako ocjenjujete suradnju sa Sveučilištem u Zadru i kako je došlo do organizacije konferencije u Krakowu?

Naša suradnja je izvrsna. U

njoj sudjeluje više ljudi, no te dvije konferencije – i zadarska i krakovska – nastale su u mojim razgovorima s izv. prof. dr. sc. Sanjom Knežević. To, naravno, ne mora značiti da smo nas dvoje stvorili neki monopol, nego se jednostavno dogodilo da smo bili na pozicijama koje su omogućavale da provedemo svoje ideje, ostvarimo ih. Sada imamo i malo vremena da razmislimo što raditi dalje i sigurno ćemo razgovarati s našim kolegama i suradnicima. Ta platforma otvorena je za svakoga.

Budući da Vas zanimaju hrvatske teme, na čemu sada radite?

Već nekoliko godina radim na dalmatinskoj književnosti 20. stoljeća – zanimaju me pisci svih orijentacija, neovisno o njihovu etničkom porijeklu i nacionalnim opredjeljenjima, a napose njihove imaginacije, njihov odnos prema prostoru u kojemu žive i zajedničkoj baštini. Stoga se u mojim istraživanjima nužno i pojavio Krleža, koji do trenutka kad je došao u Zadar, a to je bilo 1948., nije imaginarno zalazio na dalmatinsko tlo. I zapravo, s tom poratnom epizodom njegov književni interes za Dalmaciju će završiti. Previše je bio uronjen u „panonsko blato“. Ali, Dalmacija ima svoje druge barдове, one koji imaju korijene u morskom i krševitom krajoliku, koji ga pokušavaju dočarati, i oni me zanimaju.

Doc. dr. sc. Antun Nekić, Odjel za povijest Sveučilišta u Zadru, član znanstvenog odbora konferencije

Projekt *The Construction of a National Narrative in Historiography and the Anjou Dynasty – a Croatian Example* nije gotov, on traje

Djelatnici Odjela za povijest sudjelovali su u znanstvenom odboru konferencije. Prof. emeritus dr. sc. Mladen Ančić održao je izlaganje *Ambiguous Patron: Louis the Great and the Dalmatian Cities*, dok je doc. dr. sc. Antun Nekić sa zadarskoga Odjela za povijest, također član znanstvenog odbora, predstavio temu *Centre and Locality: socio-political transformation of Slavonia in the 14th century*. Na konferenciji su u svojstvu izlagača sudjelovali i prof. dr. sc. Ante Bralić s temom *The Construction of a National Narrative in Historiography and the Anjou Dynasty – a Croatian Example* te izv. prof. dr. sc. Valentina Šošarić i Krešimir Baljkas, mag. educ. hist., s izlaganjem *Navigating the Waters of Change: Emotional Responses to the Beginning and End of Ludovik's Rule in Dalmatian Urban Centers*.

Projekt *The Construction of a National Narrative in Historiography and the Anjou Dynasty – a Croatian Example* nije gotov, on traje, istaknuo je doc. dr. sc. Antun Nekić.

Iako naš Odjel za povijest nije u striktnom smislu organizator konferencije, nego izv. prof. dr. sc. Sanja Knežević s Odjela za kroatistiku našega sveučilišta u suradnji s Jagelonskim sveučilištem, rasprava o Anžuvincima otvorena je tako da se može pokriti vrlo širok spektar tema. Konferencija u Krakowu okupila je kroatiste, slaviste, povjesničare umjetnosti i povjesničare, a pokušalo se doznati kako su oblikovane spoznaje u 19. i 20. stoljeću, kakve su bile političke pozicije koje su dovodile do određenih tumačenja. Kolega prof. dr. sc. Ante Bralić govorio je o tome kakav je stav 19. stoljeća prema Anžuvincima, nakon čega je tematizirano 20. stoljeće od Šenoine *Kletve* do samog Krleže, no, na žalost, sesije su išle paralelno pa nisam mogao poslušati neke stvari koje su me zanimale, ali se okupilo doista mnogo stručnjaka iz Poljske, Mađarske, Hrvatske i BiH. Konferencija je bila vrlo zanimljiva – zaključio je doc. dr. sc. Antun Nekić.

3. sastanak članova Rektorskoga zbora Republike Hrvatske i Kolegija rektora krakovskih sveučilišta na Sveučilištu u Zadru od 3. do 5. rujna 2023.

Potpisan Memorandum razumijevanja u svrhu produblivanja suradnje profesora i studenata s hrvatskih visokih učilišta i institucija visokog obrazovanja u Krakowu

Na Sveučilištu u Zadru od 3. do 5. rujna 2023. održan je sastanak članova Rektorskoga zbora Republike Hrvatske i Kolegija rektora krakovskih sveučilišta. Taj je susret treći put okupio vodstva hrvatskih i krakovskih sveučilišta. Prvi susret održan je u Krakowu 2015. godine, a drugi u Osijeku 2018. godine.

Suradnja i razmjena iskustava

– Sretna sam što ste izabrali našu instituciju za domaćina. Došli ste na sveučilište koje je ponosno na povijest visokog obrazovanja dulje od 600 godina, s najstarijim tragovima visokog obrazovanja u Jugoistočnoj Europi, u grad u kojem su znanost, obrazovanje, povijest, kultura i turizam prirodno povezani. Moderno sveučilište osnovano je 2002. godine, kao prvo integrirano sveučilište u Republici Hrvatskoj, s 5.500 studenata i 600 zaposlenika. Član smo europske alijanse EU–CONEXUS te se veselimo novim mogućnostima za povezivanje i prijateljstvo. Naša vrata uvijek će vam biti širom otvorena – rekla je, uz ostalo, u pozdravnoj riječi rektorica Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Dijana Vican.

Treći sastanak hrvatskih i krakovskih sveučilišta bio je prigoda za rasprave o temama od zajedničkog interesa te za obnavljanje postojeće ili dogovor o budućoj suradnji. Jedan od najvažnijih trenutaka bio je potpisivanje Memoranduma razumijevanja u svrhu produblivanja suradnje akademika, intelektualaca i znanstvenika s hrvatskih visokih učilišta i institucija visokog obrazovanja u Krakowu.

Kao Sveučilište u Zadru, počašćeni smo što možemo biti u

Treći sastanak hrvatskih i krakovskih sveučilišta bio je prigoda za rasprave o temama od zajedničkog interesa te za obnavljanje postojeće ili dogovor o budućoj suradnji. Druženje hrvatskih i poljskih rektora počelo je 3. rujna misom u crkvi sv. Šime na poljskom i hrvatskom jeziku, a predvodio ju je rektor Papinskog sveučilišta Ivana Pavla II. prof. dr. mons. Robert Tyrała, uz koncelebraciju rektora Hrvatskog katoličkog sveučilišta prof. dr. sc. Željka Tanjića i ostalih svećenika

takvom društvu, s rektorima i prorektorima iz Poljske i Hrvatske. Mi njegujemo te odnose i cilj nam je razviti međunarodnu suradnju, razmijeniti iskustva, vidjeti što primjenjuju njihova sveučilišta u području znanstvenih projekata, razmjene profesora i studenata, potpisivanja ugovora, da se približimo. Ima-

mo mnogo sličnosti pa je važno da se podupiremo u europskom suživotu – rekla je prof. dr. Dijana Vican, bivša rektorica Sveučilišta u Zadru, domaćin susreta.

Poveznica RH i Poljske

Druženje hrvatskih i poljskih rektora počelo je 3. rujna misom u crkvi sv. Šime na poljskom i

Posmrtni ostaci sv. Šimuna počivaju u bazilici koja nosi njegovo ime. Njegovo tijelo je u škrinji iz 14. st. koja je jedno od najdragocjenijih djela srednjovjekovne zlatarske umjetnosti, ne samo u Hrvatskoj. Na škrinji sv. Šimuna postoji detalj iz 1380. koji povezuje Zadar i Hrvatsku s Krakowom i Poljskom. Na prikazima stražnjeg dijela škrinje je i lik kraljice Elizabete Kotromanić, hrvatsko-ugarske kraljice koja je donirala sredstva za izradu tog relikvijara – škrinje

hrvatskom jeziku, a predvodio ju je rektor Papinskog sveučilišta Ivana Pavla II. prof. dr. mons. Robert Tyrała, uz koncelebraciju rektora Hrvatskog katoličkog sveučilišta prof. dr. sc. Željka Tanjića i ostalih svećenika.

Posmrtni ostaci sv. Šimuna počivaju u bazilici koja nosi njegovo ime. Njegovo tijelo je u škrinji iz 14. st. koja je jedno od najdragocjenijih djela srednjovjekovne zlatarske umjetnosti, ne samo u Hrvatskoj. Na škrinji sv. Šimuna postoji detalj iz 1380. koji povezuje Zadar i Hrvatsku s Krakowom i Poljskom. Na prikazima stražnjeg dijela škrinje je i lik kraljice Elizabete Kotromanić, hrvatsko-ugarske kraljice koja je donirala sredstva za izradu toga relikvijara – škrinje. Kraljicu Elizabetu prikazuje se s njezine četiri kćeri kako predaje škrinju svetom Šimunu.

Kraljica Elizabeta udala se 20. lipnja 1353. za hrvatsko-ugarskoga kralja Ludovika I. Nakon što je poljski kralj Kazimir Veliki odredio Ludovika za nasljednika prijestolja, Elizabeta postaje i poljskom kraljicom. Njezine dvije preživjele kćeri, Hedviga i Marija, od kojih je Hedviga (Jadviga) svetica, poveznica su između Hrvatske i Poljske, odnosno Zadra i svetišta sv. Šime i Krakowa i Wawelske katedrale sv. Stanislava i Vaclava.

Europska noć istraživača, u sklopu projekta *Reconnect science with the blue society – Blue connect*, održana 29. rujna 2023. godine

Znanost i obrazovanje imaju veću vrijednost kad su spojeni, može se učiti u svim prostorima, u učionici i izvan nje, a učiti mogu zajedno djeca i roditelji

Sveučilište u Zadru i ove je godine organiziralo Europsku noć istraživača. Manifestacija je održana 29. rujna 2023. Europska noć istraživača (ENI) glavna je aktivnost projekta *Reconnect science with the blue society – Blue connect*.

Znanstvenici Sveučilišta u Zadru, s kolegama iz zadarskih škola i vrtića osmislili su program sa 65 različitih aktivnosti na odrađene teme. Aktivnosti su se odvijale na različitim lokacijama: obnovljena zgrada Tehničke škole, Pomorski simulator, Riva ispred Sveučilišta, Trg pet bunara i Trg Petra Zoranića, Poljana Šime Budinića, Pomorska škola, Kazalište lutaka i dr.

Učionice i laboratoriji na otvorenom

Zadarski poluotok tako se na jednu noć pretvorio u veliku učionicu i laboratorij. Nekoliko tisuća djece, njihovi roditelji, odgojitelji, nastavnici, profesori i znanstvenici, kao i brojni znatiželjnici došli su na Poluotok s djecom otkriti svijet znanosti. Projekt predstavlja najnovija znanstvena otkrića na razumljiv i zabavan način, približava istraživački rad javnosti i pokazuje utjecaj znanosti na naš svakodnevni život.

Najviše zainteresiranih okupilo se na otvorenom – Trgu pet bunara, Trgu Petra Zoranića i Poljani Šime Budinića, koji su bili pretvoreni u učionicu i laboratorij na otvorenom u kojima je bilo pripremljeno mnogo eksperimenata, igara, radionica, kvizova, natjecanja i brojnih drugih

Zadarski poluotok na jednu se noć pretvorio u veliku učionicu i laboratorij. Nekoliko tisuća djece, njihovi roditelji, odgojitelji, nastavnici, profesori i znanstvenici, kao i brojni znatiželjnici došli su na Poluotok s djecom otkriti svijet znanosti. Projekt predstavlja najnovija znanstvena otkrića na razumljiv i zabavan način, približava istraživački rad javnosti i pokazuje utjecaj znanosti na naš svakodnevni život

aktivnosti.

„Učenci osnovnih i srednjih škola prikazali su zanimljiva mjerenja, kemijske pokuse, matematičke formule, alternativne izvore energije, izazove koje nose klimatske promjene, a slijedili su ih oni najmlađi iz vrtića koji su na svoj način predstavili prirodne zakone. Udruga Ro-

botic zaintrigirala je one s interesom za robotiku, koji su mogli testirati vožnju robotskih vozila na daljinsko upravljanje, a malo stariji mogli su razgledati bespilotne letjelice, dronove svih vrsta, čak i mali avion kojim prostor snima i analizira sveučilišni Centar za geoprostorne tehnologije. Na njihovu štandu bila

je i prezentacija rada 3d printera“, prenijeli su, uz ostalo, lokalni mediji.

Park znanosti

Na Poljani Šime Budinića bio je postavljen Park znanosti, u kojem su djeca kroz igru mogla sudjelovati u eksperimentima s osnovnim fizikalnim zakonima o gibanju tijela ili svojstvima zvuka pa su tako preko “Zvučnih zrcala” mogli provjeriti je li moguće razgovarati šaptom na većoj udaljenosti.

Bilo je živo i u nekadašnjoj Tehničkoj školi, gdje se uz pomoć mikroskopa i druge laboratorijske opreme moglo analizirati vodu, tlo, razmatrati ekološke izazove budućnosti ili se upoznavati s bogatom baštinom zadarskih glagoljaša. Ispred same zgrade organizirana je astronomska radionica s promatranjem neba kroz teleskope, radionica o plemenitoj periski, prezentacija starih rimskih začina uz degustaciju Hipokratove ljekovite juhe, a moglo se i sudjelovati u izradi velike slike u maniri Jacksona Pollocka.

U Kazalištu lutaka izvedena je predstava *Mali puž*, edukativna i poučna predstava koja govori o očuvanju čistog mora i odgovornosti za čuvanje prirode.

U Providurovoj palači održana je projekcija dokumentarnog filma *Led u plamenu*, a veliki interes vladao je za istraživanje *Zadarskim kanalom u polu-podmornici*, koja je zainteresirane posjetitelje ukrcavala na rivi ispred Sveučilišta, a iz koje su sudionici mogli pogledati što se nalazi na morskome dnu. Brodski simulator korišten je u radionici

kao softverski alat koji omogućuje simulaciju navigacije brodova koji koriste opasne terete pri različitim vremenskim uvjetima. Sudionici radionice upravljali su brodom u raznim uvjetima i situacijama. S obzirom na incidente s onečišćenjem mora naftom, najveći problem je kako očuvati okoliš.

Živi svijet u kapljici mora

U radionici *Upoznaj more kroz*

interaktivne radionice u Pomorskoj školi sudionici su imali priliku pod mikroskopom promatrati živi svijet u kapljici mora i pijesku te otkrivati plastiku skrivenu u morskome sedimentu, a tek sprave za demonstraciju valova i pokusi s vodom, seizmografu itd. Za znatiželjnu zadarsku djecu, neprocjenjivo.

Kako je od 2016. uočena pojava smrtnosti periske, endemske vrste u Mediteranu, znanstveni-

ci iz Zadra izučavali su razloge njezina nestanka. Javnost je pozvana da prijave gdje je viđena.

Učenicima je predstavljena tehnologija digitalizacije povijesnih rukopisa i vodenih znakova na papiru koja se provodi uz pomoć konzervatorskog mobilnog stalka za digitalizaciju rukopisa i svjetlosne folije za digitalizaciju vodenog znaka. Učenci su sami digitalizirali vodeni znak i naučili tehniku opisivanja.

Na ovogodišnjoj Europskoj noći istraživača moglo se izraditi i maketu energetske neovisne škole, a radionica na temu terminologije vezane za istraživanje oceana na francuskom jeziku, povezana s istraživanjima Jacquesa Cousteaua, također je bila vrlo popularna.

Obnovljivi izvori energije

U obnovljenoj Tehničkoj školi sudionici su se mogli upoznati s mikotoksinima, otrovnim tvarima koje proizvode gljivice i predstavljaju opasnost za hranu. Klimatske promjene utječu na prisutnost i raspodjelu mikotoksina jer područja s vlažnom i toplom klimom pogoduju razvoju gljivica. Stoga su nužne agroteh-

Znanstvenici Sveučilišta u Zadru, s kolegama iz zadarskih škola i vrtića osmislili su program sa 65 različitih aktivnosti na odrađene teme. Aktivnosti su se odvijale na različitim lokacijama: obnovljena zgrada Tehničke škole, Pomorski simulator, Riva ispred Sveučilišta, Trg pet bunara i Trg Petra Zoranića, Poljana Šime Budinića, Pomorska škola, Kazalište lutaka i dr.

ničke intervencije radi smanjenja rizika trovanja hrane.

Astronomska udruga Zadar približila je astronomiju sudionicima preko teleskopa.

Korištenje obnovljivih izvora energije također je bila jedna od tema u Europskoj noći istraživača, posebno za osnovnoškolce.

Budući da je izdanje Europske noći istraživača iz 2022. nadmašilo sva očekivanja, organizator, Sveučilište u Zadru, odlučilo je, uz podršku Grada Zadra, manifestaciju 2023., osim u prostorima ustanova, preseliti na ulice i trgove na nekoliko lokacija na otvorenom jer je bilo prijavljeno 65 aktivnosti, zahvaljujući Gradu Zadru na suradnji u organizaciji i dopuštenju za korištenje prostora. U programu je sudjelovalo stotinjak profesora i suradnika sa Sveučilišta u Zadru, uz velik broj odgajatelja, učitelja, profesora, djece iz vrtića, učenika osnovnih i srednjih škola te studenata.

Europska noć istraživača prigoda je da osvijestimo koliko je znanost isprepletena u životima svih nas, svakodnevici naše djece, roditelja, obitelji, škole, cijelog okruženja. Cilj nam je privući što više djece jer se među njima nalaze budući znanstvenici – govorila je, uz ostalo, u najavama prije Noći istraživača rektorica prof. dr. sc. Dijana Vican.

Besplatni posjeti gradskim muzejima

Europska noć istraživača u potpunosti je ispunila očekivanja djece, osnovnoškolaca, srednjoškolaca i studenata te akademskog osoblja. Sve je zaključeno besplatnim posjetima gradskim muzejima, koji su podržali akciju.

Za sudionike je bila pripremljena bogata lutrija. U lutriji se moglo sudjelovati obilaskom štandova i prikupljanjem pečata. U kutiji je, na kraju, bilo ubačeno više od 2.500 kupona.

Ovom manifestacijom još jednom smo pokazali kako znanost i obrazovanje imaju veću vrijednost kad su spojeni te se njome povećava vrijednost i znanosti i obrazovanja. Ona je također pokazatelj da se može učiti u svim prostorima, u učionici, ali i izvan učionice, da učiti mogu zajedno djeca i roditelji – izjavila je rektorica Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Dijana Vican, komentirajući Noć istraživača.

U nekadašnjoj Tehničkoj školi uz pomoć mikroskopa i druge laboratorijske opreme moglo se analizirati vodu, tlo, razmatrati ekološke izazove budućnosti ili se upoznavati s bogatom baštinom zadarskih glagoljaša. Ispred same zgrade organizirana je astronomska radionica s promatranjem neba kroz teleskope, radionica o plemenitoj periski, prezentacija starih rimskih začina uz degustaciju Hipokratove ljekovite juhe, a moglo se i sudjelovati u izradi velike slike u maniri Jacksona Pollocka

Sveučilište u Zadru izložbom u Preku pridružilo se i obilježavanju Svjetskog dana turizma, 27. rujna **Predaktivnost Europske noći istraživača – izložba *Gastronomija mora i polja***

U Pučkom otvorenom učilištu „Dom na žalu“ u Preku, 26. rujna, uz prisustvo 60-ak djece dječjeg vrtića Sunce i osnovne škole Voštarnica, koja su doputovala brodom iz Zadra, otvorena je izložba *Gastronomija mora i polja*.

Izložbu je postavio Odjel za turizam i komunikacijske znanosti Sveučilišta u Zadru kao predaktivnost Europske noći istraživača. Svrha joj je bila educirati djecu i mlade o prednostima mediteranske prehrane te upozoriti na bogatstvo zdravih namirnica koje se mogu pronaći u Zadarskoj županiji – u moru, na otocima i na poljima Ravnih kotara.

Izložba je nastala u suradnji Sveučilišta u Zadru s Turističkom zajednicom Općine Pašman, Turističkom zajednicom Općine Kali te Turističkom zajednicom Ravnih kotara, a podršku u njezinoj organizaciji dala je Općina Preko i na-

čelnik Jure Brižić.

Djeca su u sklopu te predaktivnosti Europske noći istraživača imala priliku razgledati izložbu, naučiti nešto o zdravim namirnicama i autohtonjoj hrani zadarskog kraja, a na kraju je svatko od njih ostavio i po jedan novi ekspo-

nat – crtež svoje omiljene hrane. Sveučilište u Zadru tako se pridružilo i obilježavanju Svjetskog dana turizma, 27. rujna, a temom je željelo upozoriti na važnost gastronomije kao iznimno vrijedne nematerijalne baštine i atrakcijskog potencijala u turizmu.

Projekt *Blue-connect* – Europska noć istraživača zadnji petak u rujnu u 26 zemalja **Europska noć istraživača u Hrvatskoj u pet primorskih gradova – Puli, Rijeci, Zadru, Splitu i Dubrovniku**

Zadnji petak u rujnu u 26 zemalja održava se Europska noć istraživača. Riječ je o projektu *Reconnect science with the blue society Blue-connect*, čiji je cilj predstaviti najnovija znanstvena otkrića na razumljiv i zabavan način, približiti istraživački rad javnosti i pokazati utjecaj znanosti na svakodnevni život.

Istraživači u povodu toga pripremaju program koji uključuje edukativne i kreativne radionice, predavanja, eksperimente, izložbe, kvizove i igre.

U Hrvatskoj se manifestacija priređuje u pet primorskih gradova na poznatim lokacijama – Puli, Rijeci, Zadru, Splitu i Dubrovniku.

Učenicima je predstavljena tehnologija digitalizacije povijesnih rukopisa i vodenih znakova na papiru koja se provodi uz pomoć konzervatorskog mobilnog stalka za digitalizaciju rukopisa i svjetlosne folije za digitalizaciju vodenog znaka. Učenici su sami digitalizirali vodeni znak i naučili tehniku opisivanja

Prof. dr. sc. **VERA GRAOVAC MATASSI**, Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru, predsjednica Organizacijskog odbora znanstvenog skupa *Stanovništvo između granica i teritorija: izazovi, krize i trendovi* održanog 29. rujna 2023. na Sveučilištu

Od osamostaljenja Hrvatska nije provela dosljednu politiku demografske revitalizacije, a posljednjih godina demografska situacija znatno se pogoršala

Prof. dr. sc. Vera Graovac Matassi bila je predsjednica Organizacijskog odbora znanstvenog skupa *Stanovništvo između granica i teritorija: izazovi, krize i trendovi*, održanog 29. rujna 2023. na Sveučilištu u Zadru. Na skupu su se okupili brojni sudionici, a tema je u kontekstu migracija vrlo aktualna.

Kako je prošao znanstveni skup *Stanovništvo između granica i teritorija*?

Iznimno smo zadovoljni, odaziv je bio doista velik, imali smo više od 40 sudionika i 35 prijavljenih izlaganja. Skup smo organizirali u prvome redu da bismo našim doktorandima omogućili da sudjeluju na znanstvenom skupu, posebice onima izvan sustava visokoškolskog obrazovanja, koji rade u školama ili drugim ustanovama, a kako bismo im dodatno olakšali sudjelovanje, nije bilo kotizacije. Osim doktorandima, poziv smo poslali i znanstvenicima zaposlenima na različitim institucijama u Hrvatskoj, a imali smo i tri sudionika iz inozemstva, i to iz Slovenije, s Kosova te iz Bosne i Hercegovine.

Imali ste paralelne sesije?

Pri planiranju događanja donijeli smo odluku da ćemo organizirati jednodnevni skup pa smo u konačnici zbog velikog broja sudionika morali održavati paralelne sesije. Bilo je mnogo povijesnih tema, ali i geografskih, socioloških, demografskih i ostalih. Izlaganja su pokrila i velik vremenski okvir – od rimskog doba do danas, a bila su popraćena zanimljivim raspravama.

Skup, na koji je odaziv bio doista velik, više od 40 sudionika i 35 prijavljenih izlaganja, organizirali smo u prvome redu da bismo našim doktorandima omogućili sudjelovanje na znanstvenom skupu, posebice onima izvan sustava visokoškolskog obrazovanja, koji rade u školama ili drugim ustanovama, a kako bismo im dodatno olakšali sudjelovanje, nije bilo kotizacije. Osim doktorandima, poziv smo poslali i znanstvenicima zaposlenima na različitim institucijama u Hrvatskoj, a imali smo i tri sudionika iz inozemstva, i to iz Slovenije, Kosova i Bosne i Hercegovine

Hrvatska se već desetljećima suočava s brojnim demografskim problemima – depopulacija, niska stopa ukupnog fertiliteta, negativna prirodna promjena, intenzivna emigracija stanovništva u radno aktivnoj i reproduktivnoj dobi, starenje stanovništva i sl. Samo u proteklom međupopisnom razdoblju Hrvatska je izgubila oko 400.000 stanovnika, odnosno gotovo 10 % stanovništva. Nakon toliko godina negativnih trendova ne može se očekivati da se navedeni problemi mogu brzo i jednostavno riješiti. Za to je potrebna dobro osmišljena obiteljska politika koja pozitivne rezultate može dati tek dugoročno

Akademik prof. dr. sc. Stjepan Čosić na plenarnom izlaganju govorio je na temu *Dubrovačke granice – politički, vjerski i etnički aspekti. Primjer Republike, koja je bila na vjetrometini povijesti i interesa velikih sila, govori o tome da politika može rješavati goruća pitanja, ako želi?*

Akademik prof. dr. sc. Stjepan Čosić održao je vrlo zanimljivo plenarno izlaganje u kojem je naglasio kako je politička i feudalna funkcija granica i razgraničenja bila od presudne važnosti za dubrovačku elitu. Osvrnuo se na neke simbolične aspekte procesa dubrovačke delimitacije te upozorio na to da je kreiranje različitih granica bilo okosnica interpretacije dubrovačkog suvereniteta i identiteta koji se uvelike oblikovao na teme-

lju razgraničenja prema drugima.

Koja su vam predavanja na znanstvenom skupu bila najzanimljivija?

Budući da smo imali paralelne sesije, nisam mogla popratiti sva izlaganja, ali prema povratnim informacijama ostalih kolega, mogu reći da su izlaganja bila vrlo zanimljiva i da su se nakon njih razvile zanimljive rasprave. Budući da je dio moga znanstvenog interesa usmjeren na proučavanje migracija, uglavnom sam bila na izlaganjima vezanima uz suvremene migracije te migracije u 18. i 19. stoljeću. U tom kontekstu mogu istaknuti neka izlaganja, primjerice, izlaganje vezano uz demografske, migracijske i sigurnosne izazove zapadnobalkanske migrantske rute, zatim izlaganje o migracijskoj tranziciji i zapošljavanju stranaca u Hrvatskoj, o suvremenoj depopulaciji povijesnih središta Zadra, Šibenika, Splita i Dubrovnika na prijelazu iz 20. u 21. st. te o migracijama učitelja u Dalmaciji na prijelazu iz 19. u 20. st.

Hoće li izlaganja sa znanstvenog skupa biti publicirana?

U planu je izdavanje zbornika radova sa skupa. Neki sudionici izrazili su interes za objavu svojih radova u zborniku te smo već počeli s procedurom prikupljanja radova.

U planu je izdavanje zbornika radova sa skupa, već smo počeli s procedurom prikupljanja radova pa se nadam da će krajem sljedeće godine biti spreman za objavu

Rok za predaju radova je početak svibnja pa bismo nakon toga krenuli u postupak recenziranja i uređivanja zbornika. Nadam se da će krajem sljedeće godine zbornik biti spreman za objavu.

Može li Hrvatska spriječiti demografski slom?

Hrvatska se već desetljećima suočava s brojnim demografskim problemima – depopulacija, niska stopa ukupnog fertiliteta, negativna prirodna promjena, intenzivna emigracija stanovništva u radno aktivnoj i reproduktivnoj dobi, starenje stanovništva i sl. Samo u proteklom međupopisnom razdoblju Hrvatska je izgubila oko 400.000 stanovnika, odnosno gotovo 10 % stanovništva. Nakon toliko godina negativnih trendova ne može se očekivati da se navedeni problemi mogu brzo i jednostavno riješiti. Za to je potrebna dobro osmišljena obiteljska politika koja pozitivne rezultate može dati tek dugoročno. Ključ je svakako u povoljnom društveno-gospodarskom okruženju koje će biti adekvatno za osnivanje obitelji i odgajanje djece.

U tom smislu bitno je fokusirati se na stanovništvo u fertilnoj dobi?

Navedena kohorta stanovništva nositelj je reprodukcije, ali isto tako, riječ je o stanovništvu u radnoj dobi, odnosno radnoj snazi koja je izuzetno bitna za gospodarstvo. Iako je Hrvatska tradicionalno emigracijska zemlja, od ulaska u Europsku uniju intenzitet emigracija znatno se povećao. Pri tome se nije samo iseljavalo stanovništvo u radno aktivnoj dobi, već cijele obitelji. Treba naglasiti i da je stvaran broj iseljenih zasigurno mnogo veći od službeno registriranog. Već na temelju usporedbe dobnog sastava iseljenog stanovništva prije i nakon ulaska u EU možemo vidjeti koliko je mladog stanovništva i cijelih obitelji napustilo zemlju.

Koji su glavni razlozi za iseljavanje?

Najčešći razlozi migracija su ekonomski i uglavnom su vezani za bolje poslovne prilike i viši dohodak u zemljama imigracije. Međutim, istraživanja pokazuju da postoje još neki bitni razlozi. Iako se često misli da uglavnom emigriraju nezaposleni, istraživanja pokazuju da većina iseljenih nisu bili nezaposleni u Hrvatskoj, ali nisu bili zadovoljni visinom primanja ili uvjetima rada. Još jedan problem koji je izražen kod zapošljavanja žena je odlazak na rodiljni dopust, pri čemu se ženama zaposlenima na određeno vrijeme čes-

sto ne produljuje ugovor o radu. Osim toga, žene su u nekim slučajevima prisiljene dati otkaz nakon isteka roditeljskog dopusta jer ne mogu dobiti jaslice i vrtić za djecu. Golem je problem i rješavanje stambenog pitanja, pogotovo u novije vrijeme zbog povećanja cijena stanova, zaostajanja plaća i kreditne nesposobnosti, s jedne strane, te nemogućnosti pronalaska cjelogodišnjeg najma stana, s druge. Neki od razloga za iseljavanje koje iseljenici ističu su i političari, ratno profiterstvo, gospodarski kriminal te korupcija i nepotizam. Često se događa da unatoč svojim sposobnostima i kvalifikacijama ne mogu dobiti posao. Većina stanovnika odlazi u zemlje EU, dominantno u Njemačku.

Kojim mjerama možemo popraviti demografsku sliku?

Demografska se slika ne može popraviti u kratkom razdoblju, potrebne su godine provođenja dobro osmišljenog sustava mjera. Dakle, nije riječ o nekoliko mjera, nego o cijelom sustavu mjera vezanih uz obiteljski, društveni i poslovni život pojedinaca. Od osamostaljenja Hrvatska nije provela dosljednu politiku demografske revitalizacije, a posljednjih godina demografska situacija znatno se pogoršala. Svakako treba promijeniti brojne aspekte društvenog, javnog i gospodarskog života kako bi se osigurali povoljni uvjeti za podizanje djece te povratak dijela iseljenog stanovništva. Naglasak treba biti na kvalitetnim mjerama obiteljske politike, stambenoj politici i jakom gospodarstvu s primjerenim plaćama.

Hrvatska je, koliko sjećam, još 2006. donijela Nacionalnu populacijsku politiku. Je li to mrtvo slovo na papiru?

Hrvatska je do sada donijela pet različitih demografskih strategija. Međutim, neke nikad nisu stupile na snagu, a one koje jesu, nisu rezultirale pozitivnim učincima na stope rodnosti u Hrvatskoj. Štoviše, stope rodnosti u Hrvatskoj na najnižim su razinama, a kada se tome pridoda višegodišnja intenzivna emigracija stanovništva u reproduktivnoj i radno aktivnoj dobi, imamo ovakvu demografsku krizu. Očito u Hrvatskoj nije postojala ozbiljna politička volja i institucionalna podrška za demografsku revitalizaciju. Ona je više bila stihijska te su u pojedinim slučajevima gradovi i općine počeli provoditi određene mjere poticajne populacijske politike. Kada je riječ o Nacionalnoj populacijskoj politici iz 2006. godine, većina mjera nije provedena. U završnoj je fazi pripreme i uskoro bi trebala krenuti u javno savjetovanje najnovija, šesta, strategija pod nazivom Strategija demografske revitalizacije Hrvatske do 2033. godine. Vidjet ćemo hoće li donijeti kvalitetne mjere i hoće li imati više učinka od prethodnih.

Jesu li u proces formuliranja politika i strategija uključeni stručnjaci?

Koliko mi je poznato, do sada su demografi i drugi stručnjaci bili uključeni u osmišljavanje populacijskih politika. Oni svakako svojim znanstveno-istraživačkim iskustvom i

znanjem mogu pridonijeti osmišljavanju što kvalitetnijih mjera. Međutim, u konačnici, politika odlučuje koje će mjere biti uključene u strateške dokumente. Kao što sam napomenula, unatoč trudu brojnih stručnjaka, neke od politika nisu nikad stupile na snagu, a kod nekih je tek dio mjera stupio na snagu.

Je li na skupu bilo govora o suvremenim migracijama?

Bilo je nekoliko izlaganja povezanih sa suvremenim migracijama u Hrvatskoj na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Dva svakako najaktualnija bila su vezana uz zapadnobalkansku migrantsku rutu, odnosno uz suvremene migracije radne snage. Kako su autori naglasili, neregularne (ilegalne) migracije sa sobom nose brojne demografske, migracijske i sigurnosne izazove i rizike. S druge strane, intenzivnom emigracijom radno sposobnog stanovništva nakon ulaska u EU Hrvatska se suočila s manjkom radne snage te se iz godine u godinu bilježi imigracija radne snage iz ekonomski slabije razvijenih zemalja, poglavito iz zemalja istočne Europe i pojedinih azijskih zemalja. Riječ je velikim dijelom o niskokvalificiranoj i jeftinijoj radnoj snazi, posebice iz azijskih zemalja. Strani radnici u Hrvatskoj zapošljavaju se u brojnim sektorima, posebice u građevinarstvu, turizmu, ugostiteljstvu, industriji, trgovini itd. Godine 2022. Hrvatska je nakon više godina prvi put imala pozitivan migracijski saldo, odnosno više doseljenih nego odseljenih, i to prije svega zahvaljujući doseljavanju stranih radnika iz trećih

Hrvatska je do sada donijela pet različitih demografskih strategija. Međutim, neke nikad nisu stupile na snagu, a one koje jesu, nisu rezultirale pozitivnim učincima na stope rodnosti u Hrvatskoj. Štoviše, stope rodnosti u Hrvatskoj na najnižim su razinama, a kada se tome pridoda višegodišnja intenzivna emigracija stanovništva u reproduktivnoj i radno aktivnoj dobi, imamo ovakvu demografsku krizu. Očito u Hrvatskoj nije postojala ozbiljna politička volja i institucionalna podrška za demografsku revitalizaciju

zemalja. Iz godine u godinu bilježi se povećanje broja radnih dozvola u Hrvatskoj. Primjerice, 2022. godine izdano je oko 124.000 dozvola, a ove se godine očekuje brojka od oko 180.000. Doseljavanje stranih radnika sa sobom također donosi određene probleme koji su prije svega vezani uz njihovu društvenu integraciju, predrasude, stigmatizaciju i diskriminaciju te financije.

Hrvatska je na udaru migrantskih ruta?

Stanovništvo je temeljni element svake zajednice, a način na koji se ono distribuira i kreće između granica i teritorija ima velik utjecaj na ekonomske, socijalne i političke procese

Cilj skupa bio je s povijesnoga, geografskoga i sociološkog aspekta te s aspekta drugih društvenih i humanističkih znanstvenih disciplina razmotriti problematiku složenog međudnosa stanovništva i granica. Tijekom povijesti, ali i u suvremenom razdoblju političke promjene i promjene granica carstava, država te državnih i gospodarskih asocijacija odražavale su se na društveno-gospodarski razvoj pojedinih područja i regija, na migracije stanovništva te odnos centar – periferija, rekla je u svojoj uvodnoj riječi na otvorenju skupa izv. prof. dr. sc. Vera Graovac Mattassi.

Izv. prof. dr. sc. Zrinka Serventi, voditeljica studija Jadran - poveznica među kontinentima, istaknula je kako je jedan od važnih ciljeva skupa bio omogućiti mladim znanstvenicima mjesto za izlaganje svojih radova. Migracije su, kako je rekla, oblikovale društvene pojave i donosile kulturne novine u pojedine sredine, koje su danas vrlo aktualne te će biti zanimljivo čuti kako su se s takvim zbivanjima nosila društva u prošlosti i može li se iz tih iskustava nešto naučiti.

Prorektor prof. dr. sc. Zvezdan Penezić na skupu se u ime Uprave Sveučilišta obratio okupljenima: Ovaj skup prigoda je da se istraživači okupe i razmijene ideje, istraživanja i spoznaje o stanov-

ništvu, granicama i teritorijima te raspravljaju o izazovima, krizama i trendovima koji oblikuju naše zajednice. Stanovništvo je temeljni element svake zajednice, a način na koji se ono distribuira i kreće između granica i teritorija ima velik utjecaj na ekonomske, socijalne i političke procese. Svjedoci smo brojnih izazova, poput migracija, starenja stanovništva, urbanih transformacija i klimatskih promjena, koji zahtijevaju pažljivo razmatranje i pristup.

Izlaganje Dubrovačke granice – politički, vjerski i etnički aspekti održao je akademik prof. dr. sc. Stjepan Čosić s Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Pitanje očuvanja granica, prema njegovu mišljenju, bilo je i pitanje očuvanja dubrovačke povijesti, bilo da je riječ o političkim, teritorijalnim, vjerskim, etničkim ili antropološkim okvirima.

Dubrovačka vlastela postala je dominantna sila koja je vladala Republikom i održavala je kupnjom, lobiranjem, ratovanjima. Nakon pet stoljeća previranja stekla je granice koje su se zadržale do danas kao vanjska hrvatska granica – rekao je, uz ostalo, akademik prof. dr. sc. Čosić.

Sudionici su govorili i o izazovima zapadnobalkanske migrantske rute, depopulaciji dalmatinskih urbanih središta itd.

Hrvatska se nalazi na zapadnobalkanskoj migrantskoj ruti kojom je već prošlo više stotina tisuća migranata prema zapadnoj, srednjoj i sjevernoj Europi, posebice u migrantskom valu 2015./2016. te u novije vrijeme, 2021./2022. Neregularne (ilegalne) migracije ne mogu se spriječiti, ali se njima trebalo upravljati.

Kako upravljati migracijama u najnovije doba?

Hrvatska nema definiranu migracijsku politiku i možemo reći da je ona posljednjih godina bila stihijska, odnosno da je tržište rada oblikovalo migracijsku politiku Hrvatske. Međutim, krajem 2022. godine napravljen je pozitivan pomak kada je osnovana Međuresorna radna skupina za izradu Nacionalnog dokumenta o imigracijskoj politici Republike Hrvatske. Nadam se da će taj dokument biti dobar korak prema upravljanju migracijama u Hrvatskoj te da će biti usmjeren ne samo na privlačenje visokobrazovane strane radne snage i njihovu što lakšu integraciju pružajući im povoljne poslovne i životne uvjete, nego i na povratak hrvatskih iseljenika.

Važan aspekt integracije stranaca i hrvatskih povratnika je učenje hrvatskog jezika i u tom kontekstu moram istaknuti naše Sveučilište koje organizira nastavu intenzivnog tečaja hrvatskog jezika za strance pri Centru za strane jezike. Tako je prošle godine tečaj upisalo 16 polaznika, od kojih su deset stipendisti Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

19. međunarodna konferencija o geoinformacijama i kartografiji, Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru, Hrvatsko geografsko društvo Zadar, Hrvatsko kartografsko društvo i Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; u Zadru od 7. do 9. rujna 2023.

Festival komunikacije među kartografima i znanstvenicima srodnih disciplina, prigoda za nova prijateljstva, institucionalnu suradnju i razmjenu znanja

Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru, Hrvatsko geografsko društvo Zadar, Hrvatsko kartografsko društvo i Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu organizirali su u Zadru od 7. do 9. rujna 2023. godine 19. međunarodnu konferenciju o geoinformacijama i kartografiji.

Nova dostignuća

Na konferenciji je poseban naglasak bio na novim dostignućima u razvoju geoinformatike, kartografije, geodezije, geografije i srodnih područja, a predavači su obradili širok spektar tema, kao što su AI, strojno učenje i robotika, vizualizacija velikih podataka, obrazovanje u području kartografije i geoinformatike, geoprostornih tehnologija itd.

Konferenciju je otvorio, tada prorektor, a sada rektor Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Josip Faričić.

Užitak je svjedočiti različitim pristupima kompleksnom pitanju kartografije, koju možemo definirati i prepoznati kao medij komunikacije. Jednako tako, i ovakve su konferencije festival komunikacije među kartografima i znanstvenicima srodnih disciplina, prigoda za nova prijateljstva i institucionalnu suradnju te razmjenu znanja o kartama, geografskim sustavima i sl. – istaknuo je na otvorenju konferencije prof. dr. sc. Faričić.

Sudionicima se obratio i predsjednik Hrvatskoga kartografskog društva prof. emer. Miljenko Lapaine te potpredsjednica Hrvatskoga geografskog društva Zadar prof. Josipa Zanki.

200 sudionika

Na konferenciji je sudjelovalo oko 200 sudionika iz Hrvatske, od kojih 40-ak uživo, a ostatak online. Predavanja su održali predavači iz Hrvatske, Slovenije, BiH, Italije, Austrije, Nizozemske, Belgije i Singapura, a

Na konferenciji je sudjelovalo oko 200 sudionika iz Hrvatske, od kojih 40-ak uživo, a ostatak online. Predavanja su održali predavači iz Hrvatske, Slovenije, BiH, Italije, Austrije, Nizozemske, Belgije i Singapura, a obrađene su teme optimiziranja toponimije na modernim kartama, nekritičkim reprodukcijama geografskog sadržaja na pomorskim kartama Jadranskoga mora, kartografskoj baštini predgrađa Padove, kasnosrednjovjekovnom znanju o geometriji portolanskih karata, prvom mapiranju Afrike itd.

obrađene su teme optimiziranja toponimije na modernim kartama, nekritičkim reprodukcijama geografskog sadržaja na pomorskim kartama Ja-

dranskoga mora, kartografskoj baštini predgrađa Padove, kasnosrednjovjekovnom znanju o geometriji portolanskih karata, prvom mapiranju Afrike itd.

U sklopu konferencije u Izložbenoj dvorani Znanstvene knjižnice Zadar otvorena je izložba Stari atlasi – nove priče. Izložba starih atlasa iz zadarskih knjižnica i arhiva bila je prigoda za predstavljanje tih vrijednih kartografskih djela koja su, uz enciklopedije i rječnike, bila najvažniji zbornik znanja. Atlasi su često bili knjige u kojima su autori mogli na jednome mjestu prikazati najnovije spoznaje o svemiru, kao i svoje kartografske tehnike, pri čemu se isprepliću znanost i umjetnost.

Sudionici su mogli iskoristiti neformalne susrete i uspostaviti kontakte i prijateljstva.

U sklopu konferencije u Izložbenoj dvorani Znanstvene knjižnice Zadar otvorena je izložba Stari atlasi – nove priče. Izložba starih atlasa iz zadarskih knjižnica i arhiva bila je prigoda za predstavljanje tih vrijednih kartografskih djela koja su, uz enciklopedije i rječnike, bila najvažniji zbornik znanja. Atlasi su često bili knjige u kojima su autori mogli na jednome mjestu prikazati najnovije spoznaje o svemiru, kao i svoje kartografske tehnike, pri čemu se isprepliću znanost i umjetnost

Prof. dr. sc. **DUNJA BROZOVIĆ RONČEVIĆ**, Odjel za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru, voditeljica Centra za jadransku onomastiku i etnolingvistiku koji ove godine slavi 20. obljetnicu

Najveća je prednost našega Centra što od njegova osnutka svi zaista surađujemo, družimo se, istražujemo jezik i kulturu naših otočnih i primorskih zajednica i volimo to što radimo

Prof. dr. sc. Dunja Brozović Rončević, profesorica na Odjelu za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru, voditeljica je Centra za jadransku onomastiku i etnolingvistiku koji ove godine slavi 20. obljetnicu.

Prošlo je 20 godina od osnivanja Centra za jadransku onomastiku i etnolingvistiku. Vrijedna obljetnica?

Centar je na inicijativu profesora Vladimira Skračića pod imenom Centar za jadranska onomastička istraživanja formalno utemeljen 15. rujna 2003., relativno brzo nakon osnivanja Sveučilišta u Zadru, naslanjajući se u prvome redu na jadransku i sredozemnu usmjerenost Sveučilišta. Elaborat za osnivanje Centra osmislio je profesora Skračić, a u njegovu oblikovanju sudjelovali smo pok. profesor Slobodan Čače i ja. A uprava Sveučilišta, od osnutka Centra do danas, uvijek nas je podržavala i cijenila rezultate koje smo ostvarili.

S obzirom na to da se tijekom godina djelatnost Centra uz onomastička istraživanja postupno sve više usmjeravala na i na istraživanje specifičnoga leksika, onog toponomastičkog, ali i leksika vezanoga uz more, pomor-

sku i ribarsku tradiciju, u veljači 2019. Centar je odlukom Senata službeno preimenovan u Centar za jadransku onomastiku i etnolingvistiku. Tako je Centar danas u Hrvatskoj neprijeporno najznačajnija znanstvenoistraživačka jedinica posvećena toponomastičkim istraživanjima istočnoga Jadrana, ali se ujed-

no pozicionirao i kao relevantno središte etnolingvističkih i geolingvističkih istraživanja.

Zašto je centar uopće utemeljen, podsjetite nas?

Poticaj i ključnu ulogu u utemeljivanju Centra imao je profesor Vladimir Skračić koji je, iako romanist po vokaciji, svoje

znanstvene interese od početka svoje znanstvene karijere usmjeravao prema toponomastičkim istraživanjima hrvatskoga Jadrana, u prvome redu otočnih prostora. Pritom je u hrvatskoj filologiji imao vrhunske uzore, u prvome redu romaniste Petra Skoka i Vojmira Vinju, ali i hrvatske dijalektologe i onoma-

Centar je na inicijativu izv. prof. dr. sc. Vladimira Skračića pod imenom Centar za jadranska onomastička istraživanja formalno utemeljen 15. rujna 2003., relativno brzo nakon osnivanja Sveučilišta u Zadru, naslanjajući se u prvome redu na jadransku i sredozemnu usmjerenost Sveučilišta. Uprava Sveučilišta, od osnutka Centra do danas, uvijek nas je podržavala i cijenila rezultate koje smo ostvarili. U veljači 2019. odlukom Senata službeno je preimenovan u Centar za jadransku onomastiku i etnolingvistiku i danas je u Hrvatskoj neprijeporno najznačajnija znanstveno-istraživačka jedinica posvećena toponomastičkim istraživanjima istočnoga Jadrana, ali se ujedno pozicionirao i kao relevantno središte etnolingvističkih i geolingvističkih istraživanja

stičare Petra Šimunovića, Božidara Finku, Matu Hrastu, Blažu Jurišića i mnoge druge. Otoci su, kao što je dobro poznato, iz raznih razloga kontinuirano depopularani tijekom cijeloga XX. stoljeća, a taj se trend nastavlja i u XXI. stoljeću. Možda se tek posljednjih godina taj trend usporava jer razvoj turizma omogućuje vrlo pristojan život i na otocima, što tradicionalno otočno gospodarstvo već dugo nije uspijevalo. S druge strane, TV i radio u drugoj polovici XX. stoljeća ulazili su postupno i u otočna domaćinstva te je svakodnevni dodir sa standardnim jezikom ubrzano utjecao na promjene mjesnih govora. Naravno, svaki se govor kontinuirano mijenja, ali suvremeni mediji taj su proces veoma ubrzali. Toponimija, s druge strane, po svojoj prirodi, kao jezične „okamine“ čuva stariji leksik, čuva odraze stoljetnih jezičnih dodira, ali, na žalost, uglavnom je bila nezabilježena, odnosno prenosila se u pravilu usmenim putem generacijama. Međutim, postupnim nestankom tradicionalne otočne poljoprivrede, na mnogim mjestima diljem Jadrana, ali i cijele Hrvatske više nema tko prenositi ta imena. Prikupljanje toponima terenskim istraživanjima zahtjevan je i visoko stručan zadatak, posao koji s obzirom na dužinu hrvatske obale nadilazi pojedinca pa je stoga profesor Skračić potaknuo osnivanje Centra za jadranska onomastička istraživanja kojemu je primarni cilj bio upravo prikupljanje, analiza i prezentiranje toponimije građe.

Centar je istraživački s vlastitim kadrom. Tko čini istraživački kadar?

Osnivač i prvi voditelj Centra bio je profesor Vladimir Skračić, a prvi znanstveni projekt kojemu je bio voditeljem bio je prijavljen pri MZOŠ-u pod naslovom *Toponimija neistraženih sjevernodalmatinskih otoka i obale* (2002. – 2007.) pa su već na tom projektu zaposleni asistenti Kristijan Juran i Ante Jurić, a zatim i Nikola Vuletić. Sljedeći projekt *Onomastica Adriatica* (2007. – 2013.) koji se na njega naslanjao također je vodio profesor Skračić, a kako smo od osnivanja Centra blisko surađivali, taj je projekt pri MZOŠ-u bio prijavljen u sklopu znanstvenoga programa *Hrvatska jezična riznica* koji sam ja vodila u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Na

tom je projektu zaposlena asistentica Nataša Šprljan. Nakon umirovljenja profesor Skračića 2012., Centar je vodio profesor Kristijan Juran, ali je on uskoro prešao u Odjel za povijest na Sveučilištu, no nastavio se baviti onomastikom i dalje surađuje s našim Centrom kao njegov vanjski suradnik. Na Sveučilište u Zadar ja dolazim krajem 2013. na Odjel za etnologiju i antropologiju te preuzimam voditeljstvo Centra od 2014. godine. Danas su u Centru zaposleni prof. dr. sc. Nikola Vuletić, doc. dr. sc. Ante Jurić, doc. dr. sc. Nataša Šprljan te asistent Hrvoje Bazina koji pod mentorstvom profesor Vuletića izrađuje disertaciju *Arealna distribucija leksika morske faune u srednjoj Dalmaciji*.

Centar veoma drži do interdisciplinarnih i interinstitucionalnih suradnje?

Iako je Centar primarno znanstveno-istraživačka sveučilišna sastavnica, zaposlenici Centra izvode nastavu na nekoliko sveučilišnih odjela, a već gotovo desetak godina preko Centra nude i više izbornih kolegija na prijediplomskoj i diplomskoj razini namijenjenih svim studentima Sveučilišta u Zadru. U prvome je redu riječ o onomastičkim kole-

gijima, koji obrađuju ne samo hrvatsko imenoslovlje, već i općeonomastičku problematiku, zatim kolegijima koji se bave poviješću jezika i etimologijom, manjinskim jezicima i jezičnim dodirima, etnojezičnim istraživanjima i metodologijom terenskoga rada, uz praktične vježbe u istraživanju odnosa jezika i kulture.

Doc. dr. sc. Ante Jurić redovito drži kolegije *Uvod u hrvatsko imenoslovlje* i *Istočnojadransku toponimiju*, profesor Nikola Vuletić preko Centra nudi kolegije *Etimologija i povijest riječi*, *Manjinski i ugroženi jezici u jadranskoj regiji*, a na kolegiju *Tradicionalno pomorsko nazivlje na hrvatskom Jadranu* pod njegovim su mentorstvom studenti diljem Jadrana prikupljali nazivlje tradicionalne brodogradnje, lokalne nazive riba i ostalo nazivlje vezano uz more i život na moru. Etnojezično se nazivlje prikuplja i na predmetu *Etnojezična istraživanja* koji izvodimo doc. dr. sc. Nataša Šprljan i ja. Neki se kolegiji nude i na engleskom jeziku, na predmetu koji preko Centra nudim za Erasmus studente pod naslovom *Making of the Name*. Neki od kolegija koje nudi Centar su kao izborni uključeni i u redove predavanja pojedinih studijskih programa, u prvome redu

na Odjelu za etnologiju i antropologiju i Odjelu za lingvistiku, iako imamo studenata i s Odjela za kroatistiku, Odjela za povijest, Odjela za arheologiju i drugih, što neprijeporno pridonosi međuođelnoj suradnji na Sveučilištu. Suradujemo, naravno, s mnogim sveučilišnim odjelima, ali i ostalim hrvatskim sveučilištima.

Centar ima i vlastitu biblioteku – Onomastica Adriatica?

Biblioteku je utemeljio profesor Vladimir Skračić, a inicijalno je nastala kao rezultat rada na istoimenome projektu koji je bio prijavljen pri Ministarstvu znanosti. Do sada je u izdanju Sveučilišta u Zadru objavljeno sedam toponomastičkih monografija velikoga formata: *Toponimija otoka Pašmana*, *Toponimija otoka Ugljana*, *Toponimija otoka Vrgade*, *Toponimija otoka Murtera*, *Toponimija otoka Paga*, *Toponimija kornatskoga otočja* i *Toponimija šibenskoga otočja* te nekoliko drugih onomastičkih monografskih publikacija. Trenutačno se dovršava monografija *Toponimija otoka Raba*.

Međutim, osim toponomastičkih monografija, Centar je objavio i više drugih izdanja, izdvojila

Iako je Centar primarno znanstveno-istraživačka sveučilišna sastavnica, zaposlenici Centra izvode nastavu na nekoliko sveučilišnih odjela, a već gotovo desetak godina preko Centra nude i više izbornih kolegija na prijediplomskoj i diplomskoj razini namijenjenih svim studentima Sveučilišta u Zadru. U prvome je redu riječ o onomastičkim kolegijima, koji obrađuju ne samo hrvatsko imenoslovlje, već i općeonomastičku problematiku, zatim kolegijima koji se bave poviješću jezika i etimologijom, manjinskim jezicima i jezičnim dodirima, etnojezičnim istraživanjima i metodologijom terenskoga rada, uz praktične vježbe u istraživanju odnosa jezika i kulture

bih *Toponomastičku početnicu* profesor V. Skračića (2011.) koju na našim onomastičkim kolegijima rabimo kao udžbenik.

Nakon smrti akademika Gorana Filipija, Vi ste imenovani voditeljicom projekta *Lingvistička geografija Hrvatske u europskome okružju (LinGeH)*?

Projekt *Lingvistička geografija Hrvatske u europskome okružju (LinGeH)* okuplja istraživanja nekoliko hrvatskih geolingvističkih projekata te međunarodnih projekata lingvističke geografije. Prerano preminuli akademik Goran Filipi zadarski je student i, bez obzira na to što mu je znanstvena i profesorska karijera uglavnom bila vezana uz Istru, odnosno Sveučilište u Puli, uvijek je surađivao s kolegama sa zadarskog sveučilišta.

Moja suradnja s njim potječe još iz razdoblja dok sam radila u Zadru za lingvistička istraživanja u HAZU, zatim kao ravnateljica u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Akademik Filipi desetljećima je u suradnji sa svojim studentima i kolegama prikupljao istarsku jezičnu građu, romansku i slavensku te je objavio u četiri monografska izdanja koja je nazvao jezičnim atlasima, ali je zapravo riječ o leksičkoj građi bez kartografskih prikaza, što bi po definiciji trebala biti zadaća lingvističkih atlasa. Stoga je akademik Filipi želio prijaviti projekt kojim bi tu opsežnu leksičku građu konačno kartografirao. Nažalost, pri Sveučilištu u Puli to nije bilo moguće te smo planirali da njegov istarski lingvistički atlas bude dio geolingvističkog projekta za jezični zemljovid Hrvatske koji sam pripremala za HRZZ, a koji se jednim dijelom nastavljao na interni projekt Centra koji smo još 2019. prijavili Sveučilištu pod naslovom *Etnolingvistička istraživanja za jezični zemljovid jadranske Hrvatske*, a drugim se naslanja na projekt *Općeslavenskog lingvističkog atlasa (OLA)* i *Europskog lingvističkog atlasa (ALE)* koji je od 2014. do 2018. bio prijavljen u HAZU-u, a vodio ga je najprije akad. Petar Šimunović, a zatim akad. Ranki Matasović. Međutim, kako je građa OLA-e vlasništvo HAZU-a, a projekte HAZU-a mogu voditi samo zaposlenici ili redoviti članovi, odlučili smo prijaviti zajednički projekt kojemu je voditelj bio akad. Filipi. Nakon

što nas je tako nenadano i prerano napustio, na prijedlog svih suradnika te uz suglasnost HAZU-a i Zaklade, odlučeno je da preuzmem projekt jer sam i prije u sklopu projekta vodila i koordinirala njegov veći dio koji se odnosi na jezične zemljovide na razini cijele Hrvatske te sam ujedno hrvatski predstavnik u *Europskom lingvističkom atlasu*. Kako prema propozicijama Hrvatske zaklade za znanost projekt mora biti prijavljen i vođen u ustanovi u kojoj je zaposlen voditelj projekta, projekt *LinGeH* od početka 2021. prijavljen je pri Sveučilištu u Zadru.

Koji su ciljevi projekta?

Temeljni je cilj projekta upravo objedinjavanje geolingvističkih istraživanja koja se provode diljem Hrvatske i stvaranje reprezentativnoga jezičnog zemljovida hrvatskih mjesnih govora uz pomoć kojega će se kartografski prikazati rasprostranjenost pojedinih jezičnih pojava, ne samo na leksičkoj ra-

zini. Bilo je predviđeno da obradimo od 150 do 200 hrvatskih punktova i na kraju je napravljen georeferencirani zemljovid sa 167 punktova. Obuhvaćena su, naravno, sva hrvatska narječja i nastojali smo odabrati reprezentativne mjesne govore, a osobito nam je važno bilo obaviti nova istraživanja u punktovima u kojima su bila obavljena istraživanja sredinom prošloga stoljeća kako bismo mogli pratiti nastale jezične promjene u tim govorima. Za svaki od tih odabranih govora istraživač priređuje sažeti opis govora na svim jezičnim razinama, naravno, s osobitim naglaskom na fonološki opis. Svi bi ti opisi, kada se usklade i urede, trebali biti javno dostupni na mrežnim stranicama Centra, uz sam georeferencirani jezični zemljovid.

U kojoj su fazi istraživanja?

Za potrebe projekta sastavljen je novi LinGeH upitnik koji se zbog poveznica s prethodnim dijalektološkim istraživa-

njima dobrim dijelom temelji na starijim upitnicima, osobito za SHDA i *Hrvatski jezični atlas*, ali je dopunjen i pitanjima iz općeslavenskog atlasa te pitanjima iz Filipijeva atlasa Istre. Naš upitnik sadržava ukupno 1717 pitanja, s tim da se 190 pitanja odnosi na „jadranski dodatak“ jer u starijim upitnicima gotovo da i nije bilo pitanja koja se odnose na tradicionalne oblike života u jadranskom području te jadransku floru i faunu. Upitnik ima i svoj onomastički dodatak koji će također biti veoma koristan za onomastička istraživanja. I naravno, raster punktova relativno je pravilno raspoređen diljem Hrvatske.

Surađuju li na projektu i znanstvenici izvan Hrvatske?

I izravno i neizravno. Naime, dvoje projektnih suradnika su izvan Hrvatske, dr. Tijmen Pronk sa Sveučilišta u Leidenu i dr. sc. Suzana Todorović s Univerze na primorskom iz Kopra. Dr. sc. Todorović blisko je surađivala s profesor Filipijem na istraživanju rubnih istarskih govora na hrvatsko-slovenskoj granici. Međutim, međunarodna se suradnja našega projekta u prvome redu ogleda u sudjelovanju velikoga broja naših suradnika na međunarodnim projektima lingvističke geografije. Zato i jest puni naslov projekta *Lingvistička geografija Hrvatske u europskome okružju*, iako se to iz akronima LinGeH ne iščitava. Uz mene, na *Europskom lingvističkom atlasu* sudjeluje i dr. Pronk iz Nizozemske, na *Općeslavenskom lingvističkom atlasu (OLA)* sudjeluje sedam naših projektnih suradnica na čelu s profesor Mirom Menac-Mihalić, na *Mediteranskom lingvističkom atlasu (ALM)* sudjeluju prof. dr. sc. Nikola Vuletić i izv. prof. dr. sc. Vladimir Skračić. Tako istraživanja na našem projektu zahtijevaju kontinuiranu suradnju s velikim brojem europskih jezikoslovaca i pritom naš rad čine međunarodno vidljivim i prepoznatljivim.

Ako se ide na objavljivanje dijalektološkog jezičnog zemljovida, hoće li na njemu biti ucrtani i jezični govori bosanskohercegovačkih Hrvata, govori Hrvata Crne Gore, Vojvodine, Austrije, Mađarske i td.?

Dosadašnjim radom na jezič-

MILA (Mali istarski leksički atlas) temelji se na jezičnoj građi koju je prikupio akademik Filipi, ali su njegov koncept i realizacija rezultat rada u našem Centru te će ta knjiga u konačnici biti najkonkretniji doprinos projekta LinGeH. Autori smo prof. dr. sc. Nikola Vuletić, njegov asistent Hrvoje Bazina i ja. Prof. dr. sc. Vuletić prvi je autor, najzaslužniji za koncepciju, jezičnu analizu i komentare karata, a naš asistent Hrvoje Bazina izradio je sve jezične zemljovide u GIS-u

nim atlasima od sredine prošloga stoljeća prikupljena je velika i vrijedna građa diljem Hrvatske i u dijaspori, najprije u sklopu projekta *Srpsko-hrvatskog dijalektološkog atlasa* koji je raden na srednjojužnoslavenskome prostoru i nositelj mu je bio HAZU (tada JAZU), a zatim u sklopu projekta *Hrvatskog jezičnog atlasa* (HJA) koji se provodio u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Nažalost, taj je projekt gotovo zamro, postoji bogata građa, ali ona nije ni analizirana, niti su na temelju nje sustavno izrađivane jezične karte. Građa je pohranjena u Institutu, teško dostupna i hrvatskim i inozemnim dijalektolozima. Projekt *Hrvatskog jezičnog atlasa* obuhvaćao je raster s više od 300 zacrtanih punktova, ali, na žalost, mnogi nisu do danas istraženi.

Za hrvatske govore u BiH bilo je predviđeno 70-ak punktova, ali je tu malo napravljeno. Možemo reći da su relativno dobro istraženi hrvatski govori u Austriji, Mađarskoj i Italiji, nešto u Češkoj, Slovačkoj i Rumunjskoj, ali po Vojvodini i Crnoj Gori relativno slabo. Iako smo inicijalno mislili da ćemo moći na zemljovid hrvatskih govora uključiti i građu iz dijaspore, s obzirom na neujednačenost te građe, od toga smo za sada odustali.

Bit će, nakon završetka projekta, objavljen i digitalni jezični atlas Istre. Je li taj atlas rezultat istraživanja akademika Filipija i/ili još nekih znanstvenika i istraživača?

Paradoksalno, ali upravo zato što akademik Filipi, na žalost, nije mogao dovršiti *Mali istarski lingvistički atlas* (MILA) koji je trebao biti početak kartografske obrade za *Atlas Linguarum Histriae et Liburniae* (ALHeL), životni projekt njegove znanstvene karijere, mi smo upravo u tisak poslali *Mali istarski leksički atlas* koji je opsegom i načinom obrade znatno kompleksniji i sveobuhvatniji nego što se profesor Filipi za svoj MILU mogao nadati. On je bio predvidio objaviti 30-ak jezičnih zemljovida za ukupno 30 istarskih punktova koji su obuhvaćali romanske i slavenske (poglavito čakavske) govore Istre, s tim da se želio u prvome redu usmjeriti na kartografiranje rodbinskoga nazivlja. Mi smo konačno odabrali reprezentativniji raster od 61 punkta te analizirali i uz komentare kartografski prikazali 128 koncepta, od toga 123 koncepta iz temeljnog

Bez obzira na to što hrvatska dijalektologija ima dugu i zaista vrijednu tradiciju te što se na jezičnim atlasima radi već 70-ak godina, još niti jedan lingvistički atlas s područja cijele Hrvatske nije objavljen. Mislim da je naša MILA prvi atlas, doduše regionalni, ali se on u svojoj realizaciji donekle razlikuje od ciljeva koje si je zacrtala tradicionalna hrvatska dijalektologija

upitnika ALHeL-a i pet iz posebnog upitnika za maritimni leksik. Naš se leksički atlas Istre najvećim dijelom temelji na leksičkoj građi koju je prikupio akad. Filipi te u suradnji s profesoricom Barbarom Buršić Giudici, koja je i suradnica na našem projektu, objavio u pet monumentalnih monografija.

Ipak, kako bi raspored punktova bio što reprezentativniji, uz pomoć mladih suradnika na našem projektu proveli smo i dodatna kontrolna terenska istraživanja. Nadalje, kako bi se istarska građa mogla uspoređivati s jezičnom građom drugih hrvatskih govora, izradili smo i 13 jezičnih zemljovida na temelju građe iz upitnika LinGeH-a na kojima je prikazana distribucija pojedinih leksičkih tipova u ostatku Hrvatske.

MILA (*Mali istarski leksički atlas*) temelji se na jezičnoj građi koju je prikupio profesor Filipi, ali su njegov koncept i realizacija rezultat rada u našem Centru te će ta knjiga u konačnici biti najkonkretniji doprinos projekta LinGeH. Autori smo profesor Nikola Vuletić, njegov asistent Hrvoje Bazina i ja. Profesor Vuletić prvi je autor, najzaslužniji za koncepciju, jezičnu analizu i komentare karata, a naš asistent Hrvoje Bazina izradio je sve jezične zemljovide u GIS-u.

Hoće li to istraživanje imati svoju međunarodnu relevantnost?

Sasvim sigurno jer bez obzira na to što hrvatska dijalektologija ima dugu i zaista vrijednu tradiciju te što se na jezičnim atlasima radi već 70-ak godina, još niti jedan lingvistički atlas s područja cijele Hrvatske nije objavljen. Mi-

slim da je naša MILA prvi atlas, doduše regionalni, ali se on u svojoj realizaciji donekle razlikuje od ciljeva koje si je zacrtala tradicionalna hrvatska dijalektologija. S druge strane, komentirani jezični zemljovidi koje izrađujemo obuhvaćaju cijelu Hrvatsku, a u nekim slučajevima i hrvatske govore u BiH.

Većina europskih, pa i mnoge države izvan Europe već su objavile svoje jezične atlase; to su u našem okruženju učinile čak i BiH i Slovenija. Za prostor cijele Hrvatske pripremamo 50-ak zemljovida, uglavnom na leksičkoj razini, ali i neke koji obrađuju fonološke fenomene. Već sada nas istraživači iz inozemstva pitaju za neke zemljovide kako bi ih mogli uspoređivati s njihovom građom. Stoga će rezultati našega projekta sasvim sigurno biti zanimljivi međunarodnoj javnosti, a dio jezičnih karata predstaviti ćemo na međunarodnoj geolingvističkoj konferenciji koja će se pod naslovom *Linguistic geography in Croatia and beyond: experiences, challenges, models* održati krajem travnja 2024. na našem Sveučilištu.

I Vi se ozbiljno bavite dijalektologijom. Koliko je Vaš otac, poznati hrvatski jezikoslovac i akademik, utjecao na to da se bavite dijalektologijom i onomastikom?

Moj je otac bio vrstan dijalektolog, to tek danas zaista uviđam, ali mene tradicionalna dijalektologija nije nikada osobito privlačila. Neku ulogu u tome sigurno je imala i činjenica da mom ocu nije bilo jasno kako ja u mladosti nisam „čuła“ neke akcente i fonetske osobitosti pa

me svojim komentarima donekle odvratio od dijalektologije. A glede onomastike, kako je on bio zaista svestrani jezikoslovac, jedino čime se nije nikada bavio bila je onomastika, što je onda meni postalo vrlo zanimljivim. Zapravo, moja je izobrazba bila prvotno etnologija i orijentalistika, konkretno, indologija, a zatim na magisteriju i doktoratu lingvistika, konkretno, toponomastika. Moji su interesi stoga etnolingvistički, a ta disciplina pokriva široko polje unutar jezikoslovlja i sve čime se i danas bavim može se pod nju podvesti.

Veliki doprinos onomastici dala su i istraživanja Vladimira Skračića?

Naravno, već sam spomenuo da je u svakome pogledu naš Centar njegovo „čedo“, a i danas, iako u mirovini, naš je vanjski član i aktivno surađujemo. Iako su onomastička, u prvome redu toponomastička istraživanja desetljećima bila središtem znanstvenoga interesa profesora Skračića, nakon umirovljenja, vratio se svojim Korlatima i 2021. objavio zaista jedinstvenu monografiju *Kornati kad su bili Kurn ti: intimni leksikon prošlosti arhipelaga*. To je predivna knjiga koja se ne čita, nego joj se vraća, knjiga kojom se profesor Skračić, kao autentični otočni težak, ribar i vrhunski znanstvenik na najbolji način okreće etnolingvistici hrvatskoga jadranskog prostora. I na kraju, mislim da je najveća prednost našega Centra što od njegova osnutka svi zaista surađujemo, družimo se, istražujemo jezik i kulturu naših otočnih i primorskih zajednica i volimo to što radimo.

Za prostor cijele Hrvatske pripremamo 50-ak zemljovida, uglavnom na leksičkoj razini, ali i neke koji obrađuju fonološke fenomene. Već sada nas istraživači iz inozemstva pitaju za neke zemljovide kako bi ih mogli uspoređivati s njihovom građom. Stoga će rezultati našega projekta sasvim sigurno biti zanimljivi međunarodnoj javnosti, a dio jezičnih karata predstaviti ćemo na međunarodnoj geolingvističkoj konferenciji koja će se pod naslovom *Linguistic geography in Croatia and beyond: experiences, challenges, models* održati krajem travnja 2024. na našem Sveučilištu

Doc. dr. sc. **DRAŽEN CEPIĆ**, Odjel za sociologiju Sveučilišta u Zadru, izabran za predsjednika COST akcije istraživačke mreže *Rethinking the Blue Economy: Socio-Ecological Impacts and Opportunities* (RethinkBlue)

RethinkBlue jedina je mreža na ovogodišnjem natječaju COST-a koja je izabrana za financiranje i ima nositelja iz Hrvatske

Na sastanku istraživačke mreže *Rethinking the Blue Economy: Socio-Ecological Impacts and Opportunities* (RethinkBlue) koja okuplja znanstvenike iz 31 države, Upravni odbor mreže za predsjednika COST akcije izabrao doc. dr. sc. Dražena Cepića za zadarskog Odjela sociologije, za nositelja Sveučilište u Zadru.

RethinkBlue jedna je od 70 istraživačkih mreža (tzv. COST akcija) koje se od 1. studenoga 2023. počinju financirati putem EU programa financiranja znanosti i istraživanja COST – *European Cooperation in Science and Technology*.

Upravni odbor istraživačke mreže Rethinking the Blue Economy: Socio-Ecological Impacts and Opportunities (RethinkBlue) upravo je Vas izabrao za predsjednika COST akcije. Pojasnite, molim Vas, o kakvoj je akciji riječ?

COST je jedan od instrumenta Europske suradnje u znanosti i tehnologiji (COST - *European Cooperation in Science and Technology*), odnosno mehanizam financiranja koji omogućuje suradnju između znanstvenika i istraživačkih organizacija iz različitih europskih zemalja. COST akcije su, dakle, mreže znanstvenika koji se financiraju putem COST programa s ciljem poticanja transnacionalne suradnje u istraživanju i tehnološkom razvoju u određenom po-

dručju istraživanja. Kada je riječ konkretno o našoj akciji, koja je uspostavljena pod akronimom *RethinkBlue*, ona okuplja istraživače koji iz perspektive maritimnih društvenih znanosti istražuju različite aspekte tzv. plave ekonomije.

RethinkBlue je, kao što ste re-

to kao krovni naziv za spektar maritimnih ekonomskih i socijalnih aktivnosti. To uključuje različite sektore poput ribarstva, pomorstva, brodogradnje, turizma i energetike koji imaju vrlo veliku važnost za europsku i globalnu ekonomiju. Međutim, usprkos čestoj upotrebi, riječ je o pojmu koji je i dalje nedovoljno jasan i zahtijeva dodatno promišljanje. Stoga kroz našu mrežu namjeravamo potaknuti suradnju znanstvenika koji analiziraju, primjerice, širi društveni utjecaj i neintendirane posljedice razvoja plave ekonomije, odnosno teme koje su tipične za sociologiju i druge društvene znanosti.

Istodobno je za nositelja akcije izabrano Sveučilište u Zadru. Rekli bismo, zahvaljujući Vama koji ste „ugrađeni“ u razne međunarodne projekte i znanstvene suradnje?

Naša je akcija počela s radom nedavno, 1. studenoga 2023. Međutim, ideja o toj COST mreži začela se još krajem 2021. godine na sastanku jedne neformalne međunarodne istraživačke grupe koja je okupljala istraživače iz područja maritimnih društvenih znanosti i u kojoj je sudjelovalo više nastavnika iz Zadra, primjerice, kolegica prof. dr. sc. Ana Slišković s Odjela za psihologiju našeg sveučilišta, koja je također od početka bila aktivna u pripremi projektnog prijedloga.

Na jednom od sastanaka te istraživačke grupe predložio sam ideju da našu suradnju unaprijedimo prijavom na COST shemu, među ostalim, zato što sam nedugo prije toga počeo vođenje projekta *Održivo ribarstvo: društveni odnosi, identitet i zajedničko upravljanje* (SOCFISH), koji se i dalje odvija pod financiranjem Hrvatske zaklade za znanost. Osim

Naša je akcija počela s radom nedavno, 1. studenoga 2023. Međutim, ideja o toj COST mreži začela se još krajem 2021. godine na sastanku jedne neformalne međunarodne istraživačke grupe koja je okupljala istraživače iz područja maritimnih društvenih znanosti i u kojoj je sudjelovalo više nastavnika iz Zadra, primjerice, kolegica prof. dr. sc. Ana Slišković s Odjela za psihologiju našeg sveučilišta, koja je također od početka bila aktivna u pripremi projektnog prijedloga

log na temelju kojeg je mreži odobreno financiranje?

Akcija se sastoji od pet radnih grupa koje čine osnovne poluge suradnje. Tih pet radnih grupa bave se, redom: maritimnim karijerama, sigurnošću opskrbe hranom i održivom plavom potrošnjom hrane, lučkim gradovima i obalnim zajednicama, upravljanjem ribarstvom te klimatskim promjenama i prirodnim katastrofama. Članovi radnih grupa surađuju putem online i onsite sastanaka te kratkotrajne mobilnosti, s ciljem pripreme i provođenja krosnacionalnih istraživanja, pisanja kolaborativnih znanstvenih radova i razvoja drugih vidova znanstvene suradnje.

Jedan od ključnih kanala komunikacije putem kojeg članovi surađuju su COST konferencije, a izuzetno mi je drago da je održavanje prve takve konferencije u sklopu naše akcije planirano upravo na Sveučilištu u Zadru, i to u travnju 2024.

Nadalje, velik naglasak je na obrazovanju novih generacija znanstvenika organizacijom mentorskih programa koji mladim istraživačima pružaju priliku da surađuju s dokazanim znanstvenicima iz drugih država Europe i svijeta te organizacijom metodoloških škola. I konačno, velik naglasak akcije bit će na diseminacijskim aktivnostima organizacijom webinaru i serije online predavanja *Blue society* seminar te na formiranju *policy* preporuka i *advocacy* događaja organizacijom radionica s predstavnicima nacionalnih i europskih zakonodavnih tijela te izvršnih vlasti.

Koliko je iznos kojim EU financira projekt i na koje razdoblje?

COST akcije traju četiri godine i specifične su po tome što se godišnji proračun pregovara i određuje za svaku godinu pojedinačno. Za prvo razdoblje koje je počelo 1. studenoga 2023., proračun iznosi 125.000

COST je jedan od instrumenata Europske suradnje u znanosti i tehnologiji (COST - *European Cooperation in Science and Technology*), odnosno mehanizam financiranja koji omogućuje suradnju između znanstvenika i istraživačkih organizacija iz različitih europskih zemalja. COST akcije su mreže znanstvenika koji se financiraju putem COST programa s ciljem poticanja transnacionalne suradnje u istraživanju i tehnološkom razvoju u određenom području istraživanja. Kada je riječ konkretno o našoj akciji, koja je uspostavljena pod akronimom *RethinkBlue*, ona okuplja istraživače koji iz perspektive maritimnih društvenih znanosti istražuju različite aspekte tzv. plave ekonomije

što se u projekt SOCFISH ideja međunarodnog povezivanja odlično uklapala (primarno radi prezentacije i usporedbe rezultata), prijava na COST u projektu SOCFISH bila je čak i predviđena kao projektna aktivnost, tako da se sve lijepo posložilo.

S obzirom na to da sam bio jedan od inicijatora te preuzeo odgovornost da postanem voditelj akcije, činjenica da Sveučilište u Zadru kao moja matična ustanova postane noseća institucija mreže nametnula se sama po sebi. Veoma mi je drago što sam pritom u Upravi Sveučilišta, poglavito u komunikaciji s prorektorom prof. dr. sc. Zvezdanom Penezićem, naišao na nedvosmisleni potporu i odličnu suradnju.

COST akcije administrativno su relativno zahtjevne jer obuhvaćaju velik broj članova, pri čemu Sveučilište u Zadru do sada nije imalo iskustvo koordiniranja akcija. Međutim, Upravni odbor mreže podržao je no-

minaciju Sveučilišta u Zadru za noseću instituciju, a kako se sve dosad odvija odlično, uvjeren sam da Sveučilište ima kapaciteta za vrlo uspješno vođenje akcije. To se posebno odnosi na Centar za projekte, znanost i transfer tehnologija, za koji moram reći da funkcionira sjajno i u sklopu kojega je kolega Deni Ivanov odabran za vodeću administrativnu funkciju naše akcije, *grant holder managera*.

Istraživačku mrežu zapravo financira EU?

COST se financira putem ra-

COST akcije administrativno su relativno zahtjevne jer obuhvaćaju velik broj članova, pri čemu Sveučilište u Zadru do sada nije imalo iskustvo koordiniranja akcija. Međutim, Upravni odbor mreže podržao je nominaciju Sveučilišta u Zadru za noseću instituciju, a kako se sve dosad odvija odlično, uvjeren sam da Sveučilište ima kapaciteta za vrlo uspješno vođenje akcije. To se posebno odnosi na Centar za projekte, znanost i transfer tehnologija, za koji moram reći da funkcionira sjajno i u sklopu kojega je kolega Deni Ivanov odabran za vodeću administrativnu funkciju naše akcije, *grant holder managera*

zličitih EU programa za istraživanje i inovacije, kao što su Horizon 2020 i Horizon Europe. Istodobno, sam natječaj za financiranje prilično je kompetitivan. *RethinkBlue* jedna je od 70 COST akcija koje su odabrane za financiranje na posljednjem natječaju, na kojem je stopa uspjeha bila 18 %. Također, *RethinkBlue* jedina je mreža na ovogodišnjem natječaju koja je selektirana za financiranje i ima nositelja iz Hrvatske.

Opišite nam, molim Vas, ukratko svoj projektni prijed-

Jedan od ključnih kanala komunikacije putem kojeg članovi surađuju su COST konferencije, a izuzetno mi je drago da je održavanje prve takve konferencije u sklopu naše akcije planirano upravo na Sveučilištu u Zadru, i to u travnju 2024. Velik naglasak je na obrazovanju novih generacija znanstvenika organizacijom mentorskih programa koji mladim istraživačima pružaju priliku da surađuju s dokazanim znanstvenicima iz drugih država Europe i svijeta te organizacijom metodoloških škola, kao i na diseminacijskim aktivnostima organizacijom webinaru i serije online predavanja *Blue seminar* te na formiranju *policy* preporuka i *advocacy* događaja organizacijom radionica s predstavnicima nacionalnih i europskih zakonodavnih tijela i izvršnih vlasti

euru, tako da se barem okvirno može pretpostaviti da će proračun za četiri godine iznositi oko 500.000 eura.

Koliko Vam je pomoglo istraživačko iskustvo diljem Europe, istraživali ste na sveučilištima u Birminghamu i Oxfordu, doktorirali na Europskom sveučilišnom institutu (EUI) u Firenci, a studirali u Zagrebu, Beču, Berlinu i Budimpešti?

Poznato je da znanstvena mobilnost, odnosno mogućnost znanstvenika da putuju, surađuju i rade na različitim mjestima diljem svijeta igra važnu ulogu u suvremenom sustavu znanosti i visokog obrazovanja. Više je razloga tome: od omogućavanja da uče vještine i znanja od kolega iz drugih zemalja i proširenja profesionalnih resursa. U skladu s tim, mogu reći

da je profesionalno iskustvo te iskustvo studiranja u drugim zemljama za mene bilo istraživački izuzetno formativno. Primjerice, iz iskustva dvogodišnjeg poslijedoktorskog sudjelovanja na istraživačkom projektu koji se provodio na Sveučilištu u Birminghamu i dalje crpim važne pouke o tome kako organizacijski i logistički uspješno voditi znanstveni projekt. Istodobno, višegodišnji boravci u inozemstvu zahtijevaju znatna osobna odricanja te nisu jednako dostupni svim grupama istraživača – npr. to je teško spojivo s obiteljskim obvezama. Jedna od vrijednosti *networking* shema kao što su COST akcije upravo je u fleksibilnosti i raznolikosti oblika mobilnosti i međunarodnih kolaboracija koje pružaju svojim članovima, uključujući kratkotrajne boravke i mentorske programe koji ne zahtijevaju preseljenje u druge države.

Dr. sc. Dražen Cepić docent je na Odjelu za sociologiju Sveučilišta u Zadru, gdje je zaposlen od 2016. godine. Prije toga bio je postdoktorski istraživač na sveučilištima u Birminghamu i Oxfordu. Godine 2013. stekao je doktorat iz područja društvenih i političkih znanosti na Europskom sveučilišnom institutu (EUI) u Firenci. Uz ostalo, studirao je na sveučilištima u Zagrebu, Berlinu i Beču te na Srednjoeuropskom sveučilištu (CEU) u Budimpešti, gdje je magistrirao sociologiju i socijalnu antropologiju. Trenutačno vodi petogodišnji ustavni istraživački projekt pod financiranjem Hrvatske zaklade za znanost. Istražuje teme vezane za sociološke aspekte ribarstva i zajedničko upravljanje prirodnim resursima, intersekciju klasnih nejednakosti, identiteta i socijalnosti, analizu društvenih mreža (homofilija, prijateljstvo, usamljenost) te socijalne procese evaluacije (simboličke granice, korupcija, alternative metrike vrijednosti).

Creativity camp 19. i 20. listopada 2023. u sklopu aktivnosti 3 projekta *Učinkovito aktivno PODUčavanje i učenje o PODUZetništvu u gospodarski nerazvijenim i ruralnim PODručjima – PODUZMI*

Mladi nisu skloni uključivati se u poduzetničke aktivnosti

U sklopu aktivnosti 3 projekta *Učinkovito aktivno PODUčavanje i učenje o PODUZetništvu u gospodarski nerazvijenim i ruralnim PODručjima – PODUZMI* 19. i 20. listopada 2023. godine održan je *Creativity camp* u multimedijalnoj dvorani Centra za kreativne industrije u Zadru. Nositelj projekta je Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije Zadarske županije *INOVAcija*, partneri su Osnovna škola Nikole Tesle Gračac i *Vinco Innovation AS*. Projektu se priključio Odjel za turizam i komunikacijske znanosti Sveučilišta u Zadru. Cilj projekta bio je razraditi model podučavanja baziran na podizanju kreativnosti i poduzetničkog razmišljanja u kontekstu ruralne zajednice te održivog korištenja lokalnih resursa u poduzetničke svrhe, pri čemu je kao osobito važno istaknuto podizanje svijesti o oskudnim resursima zbog klimatskih promjena. Na okruglom stolu *Stvara li poduzetna škola poduzetnog učenika?* održanom u sklopu programa, sudjelovali su izv. prof. dr. sc. Daliborka Luketić sa Sveučilišta u Zadru, Ivan Šimunić, pročelnik UO-a za obrazovanje, kulturu i šport Zadarske županije, Slavica Miočić, ravnateljica OŠ Nikole Tesle Gračac, Zdenko Kobešćak, ravnatelj OŠ Stjepana Radića Brestovec Orehovički, te profesorica Zlata Paštar iz I. gimnazije Zagreb. Moderirala je doc. dr. sc. Gabrijela Vidić s Odjela za turizam i komunikacijske znanosti Sveučilišta u Zadru.

Prema istraživanju provedenom na Sveučilištu, mladi nisu skloni uključivati se u poduzetničke aktivnosti. Više od 50 posto

studenata tijekom studija nije služilo niti jedan predmet povezan s poduzetništvom, što se nameće kao problem. Izv. prof. dr. sc. Daliborka Luketić s Odjela za pedagogiju pojasnila je:

Kada obrazujemo nastavnike, vodimo računa o tome da ih pripremamo za nekoliko sljedećih desetljeća te su međupredmetne teme poput poduzetništva vrlo važne. Njima je primarna motivacija steći nastavničke kompetencije, ali nastojimo razbijati te ustaljene forme. Primijetili smo da je motivacija za stjecanje kompetencija veća kod onih koji imaju i neku drugu struku, bilo da su inženjeri, ekonomisti ili sa srednjoškolskom strukom. Zdenko Kobešćak problem sa stručnim kadrom ilustrirao je činjenicom da se radna mjesta nastavnika fizike, čak i u Zagrebu, popunjavaju drugim strukama, a u ruralnim sredinama to je vrlo često. Danas su, rekao je, prvi razred upisali učenici koji, kad završe školovanje, u 65 posto slučajeva neće moći imati zanimanja koja mi danas imamo, ali možda će tada jedno od novih zanimanja biti kontrolor leta dronova. Bitno je da imamo motivirane djelatnike koji su spremni na cjeloživotno učenje, a najavljen promjena nagrađivanja manjeg broja djelatnika izravno od ravnatelja postavlja pitanje kriterija po kojima će se to raditi. Bit ćemo suočeni sa sve više izazova i trebat ćemo u kurikulum uvrstiti krizno komuniciranje i kriznu pedagogiju jer nas čeka krizno doba – pojasnio je Kobešćak. Kao primjer razvijanja poduzetništva u školama pročelnik Šimunić naveo je zadrugu, u kojima, kako je rekao, nije primarni cilj zarada, nego poduzetničke vještine.

Doc. dr. sc. **ANA GOSPIĆ ŽUPANOVIĆ**, Odjel za kroatistiku Sveučilišta u Zadru, autorica knjige *Oko izvedbe: analitička čitanja suvremene hrvatske drame i kazališta*

Monografija *Oko izvedbe* poticaj je na moguća drukčija istraživanja i viđenja hrvatskog teatra

Doc. dr. sc. Ana Gospić Županović sa zadraskoga Odjela za kroatistiku autorica je monografije *Oko izvedbe: analitička čitanja suvremene hrvatske drame i kazališta* objavljene 2023. godine u izdanju Sveučilišta u Zadru. Knjiga, koja okuplja sedam izvornih studija i analiza, od kojih je većina izlagana na konferencijama i objavljena u različitim zbornicima od 2017. do 2023. godine, odraz je znanstvenoga i istraživačkog interesa autorice, odnosno kazališta i drame. Doc. dr. sc. Ana Gospić Županović istražuje višestruke aspekte suvremene hrvatske dramske i kazališne produkcije, s povremenim iskoracima prema filmskoj umjetnosti, a njezina će monografija zacijelo najviše odjeka imati u dijelu hrvatske akademske zajednice koji se bavi proučavanjem suvremenog književnoga, kazališnoga i filmskog stvaralaštva, odnosno među članovima humanističke akademske zajednice.

Pogledom iz svoga kuta autorica postavlja važna pitanja koja su poticaj na moguća drukčija istraživanja i viđenja hrvatskog teatra.

Objavili ste knjigu *Oko izvedbe: analitička čitanja suvremene hrvatske drame i kazališta*. Naslov sugerira?

Naslov je na neki način bilo najteže odabrati jer su mnogi općenitiji i prikladni za ovakav tip knjige već bili zauzeti i često

Objavljena 2023. godine u izdanju Sveučilišta u Zadru, knjiga okuplja sedam izvornih studija i analiza, od kojih je većina izlagana na konferencijama i objavljena u različitim zbornicima od 2017. do 2023., a odraz je znanstvenoga i istraživačkog interesa autorice, odnosno kazališta i drame. Doc. dr. sc. Gospić Županović istražuje višestruke aspekte suvremene hrvatske dramske i kazališne produkcije, s povremenim iskoracima prema filmskoj umjetnosti, a njezina će monografija zacijelo najviše odjeka imati u dijelu hrvatske akademske zajednice koji se bavi proučavanjem suvremenog književnoga, kazališnoga i filmskog stvaralaštva, odnosno među članovima humanističke akademske zajednice

korišteni. „Oko“ podrazumijeva gledanje, pogled, a ta riječ sadrži u sebi i pojam „ogled“, a kako je riječ o studijama ili ogledima, učinilo mi se da se ima smisla time poigrati. Također, „oko“ se može shvatiti i kao „okolo“, dakle, kao kruženje koje obuhvaća više tema.

Metodološki pristup ipak ne može biti isti zbog rasprava o različitim izvedbama djela različitih pisaca?

Knjiga većinom okuplja pojedine važnije studije/rasprave, dijelom prerađene ili dopunjene, koje sam prethodno izlagala na različitim znanstvenim skupovima ili simpozijima, a koje smatram važnima u kontekstu promišljanja i analize suvremenoga hrvatskog kazališta i drame. Kako su neki od tih

simpozija imali svoje specifične tematske i druge propozicije, dijelom sam se i prilagođavala tome da se moje istraživanje ili tema uklope, zbog čega su metodološki pristupi i analitički alati dijelom raznovrsni, no proizlaze primarno i iz same teme ili problema kojim se u određenom radu bavim.

Otkud toliki znanstveni i istraživački interes za hrvatsku dramu i kazalište općenito?

Zapravo je to, kada gledam s današnje distance, uvjetovano s nekoliko različitih, ali i isprepletenih čimbenika. Na studiju smo na trećoj godini kao obvezni predmet imali *Osnove scenske umjetnosti*, koji je zapravo bio povijest kazališta u europskom kontekstu i svojevrsan

uvod u teatrologiju, i to mi je bilo vrlo zanimljivo zato što je bilo nešto novo i relativno nepoznato, drukčije od svih kolegija koje smo imali na studiju jer su svi predmeti, kao i u srednjoškolskoj nastavi, uglavnom bili bazirani na problematici jezika i književnosti odnosno čitanja, tako da sam već tada, a i zbog stručnosti i šarma profesorice, odlučila da ću pisati diplomski rad iz toga područja da ga temeljitije upoznam. Za vrijeme pisanja diplomskoga u Gradskoj sam knjižnici otkrila da postoji nevelika polica isključivo teatrološke literature, koju sam cijelu iščitala i pomislila da je, s obzirom na to da te literature nije bilo previše, to dosta otvoreno i slabije razvijeno područje, odnosno nešto što se tek u posljednje vrijeme znatnije dinamizira.

Uz to, imali smo tada i sreću da je u Zadru postojao važan kazališni festival *Zadar snova* na kojemu su se redovito prikazivale eksperimentalnije ili predstave tzv. novog kazališta i suvremenog plesa koje su također bile vrlo intrigantne, a kako sam se kao studentica intenzivnije bavila i suvremenim plesom, taj je

S obzirom na to da sam oduvijek, osim književnosti, voljela i druge umjetnosti, teatrologija je, odnosno kazalište kao najčešće sinkretički spoj svih umjetnosti, postala spona za koju je potrebno imati i šira znanja te razumijevanje i vizualnoga i glazbenog i sl. jer se kazalište već odavno ne može smatrati samo produžetkom ili materijalnom realizacijom dramske književnosti. Stoga sam zaključila kako teatrologija (i dramatologija) može objediniti više interesnih sfera nego da se bavim isključivo filologijom tj. književnošću

praktični scenski eros nužno potaknuo i onaj teorijski ili povijesni.

S obzirom na to da sam oduvijek, osim književnosti, voljela i druge umjetnosti, teatrologija je, odnosno kazalište kao najčešće sinkretički spoj svih umjetnosti, postala spona za koju je potrebno imati i šira znanja te razumijevanje i vizualnoga i glazbenog i sl. jer se kazalište već odavno ne može smatrati samo produžetkom ili materijalnom realizacijom dramske književnosti. U tom smislu, svaka je predstava, za razliku od književnog teksta, vrlo konkretna i gotovo opipljiva u svojoj materijalnoj pojavnosti pa je možda i to bilo presudno, kao i potpuno izmicanje odnosno nepostojanje samoga predmeta iz prijašnjih vremena kada

npr. nisu bile dostupne snimke i sl. U svakom slučaju, smatrala sam da teatrologija (i dramatologija) može objediniti više interesnih sfera nego da se bavim isključivo filologijom tj. književnošću.

Kamov nije kanonski, ali je kulturni autor, kako pišete. Nije li on „kanoniziran“ zbog pobune, a ne zbog svojih drama?

Kamov je svakako zanimljiv primjer tzv. zakašnjele kanonizacije zato što je jedan od rijetkih hrvatskih pisaca, s obzirom na njegovo značenje i u širem kontekstu, koji je postupno objavljivao i prevrednovan te se danas smatra i jednim od tzv. deseterice najvažnijih u hrvatskoj književnosti. U radu se bavim problemom, odnosno nemo-

gućnošću da se i njegov dramski opus kanonizira zbog različitih razloga, iako su mu drame također izvođene, no kazališnim je autorima on u prvome redu bio zanimljiv zbog svoje cjelokupne biografije i svjetonazora, rubne pozicije i provokativnosti, tj. aure pobunjenika i buntovnika protiv državnog aparata, sistema, normi općenito i sl., ali i kao anticipator novih modernističkih i avangardnih književnih strujanja i otvorenosti spram ideja napretka i znanja, dakle, kao netko tko je „ispred svoga vremena“.

Bavite se povijesnom tematikom u Brešanovim dramama s početka 90-ih godina 20. stoljeća. Zašto Brešan bježi u prošlost? Stani, malo Zvonimire komička je persiflaža u

kojoj ismijava prošlost ili, zapravo, tadašnju stvarnost?

Brešan nam u svojim rijetkim autopoetičkim zapisima nije ostavio decidirane odgovore pa je teško izričito tvrditi zašto se odjednom intenzivnije bavi prošlošću/poviješću, tj. situira radnje svojih dramskih komada u dalju prošlost. S jedne strane, odgovor može biti u tome što se u 90-ima intenzivnije počinje javljati i kao prozaik, autor više romana, što utječe i na pomicanje njegova dramskog fokusa, no moguće je i da je drastična povijesna situacija utjecala na pronalaženje paralela između prošlosti i sadašnjosti, tj. onodobne stvarnosti.

Ismijavanje povijesti, historiografije i ideologije područja su iz kojih crpi teme. Nije li Brešanov teatar, zapravo, politički, mada je on to teško priznavao?

To bi zapravo bila duga, vrlo opširna i posebna tema, kojom se detaljnije na razini cijeloga Brešanova opusa nisam bavila pa mogu ponuditi samo parcijalni odgovor na osnovu analize nekih dramskih djela. S jedne strane, politika se i kada se Brešan uopće nije bavio njome prilično bavila njegovim dramskim djelom pa je na specifičan način u bivšoj državi i nehotice postao „slučaj“ ili ideološki sumnjiv. S druge pak strane, Brešan se više nego nekom određenom ili tzv. dnevnom politikom, za koju bi kada bi o tome eksplicitno progovorio u književnosti smatrao da je riječ o običnom pamfletu ili tendencioznosti koju je on doista izbjegavao, bavi etičkim i moralnim posljedicama ljudskoga djelovanja i ljudske karakterne iskorenosti, a kako smješta likove u konkretan prostor i vrijeme, i učitavanje određene političnosti kod recipijenta je neizbježno, posebno i stoga što su njegovi ključni likovi idealisti postavljeni nasuprot raznim dogmaticima koji, međutim, uvijek iznose pobjedu, često na nečastan način. U tom smislu može se jasno istaknuti i kako su njegovi dramski komadi i prije 90-ih i nakon njih podjednako lišeni ikakve idealizacije sustava moćnih ili vladajućih u različitim kolektivima koje prikazuje, a teme iz nacionalne prošlosti (kao u komediji *Stani malo, Zvonimire* ili u drami *Utvare*) više su predmet poruge i komike nego patetizacije i mitiziranja naciona-

Trend „teatra za bebe“ ili „kazališta od najranije dobi“ zanimljiva je novija europska i svjetska pojava koja nudi nove izazove i mogućnosti promišljanja izvedbenog, a i sama sam se iznenadila kada sam tijekom istraživanja uvidjela da ima relativno dosta poklonika i u okvirima domaće izvedbene scene. Naglasak u takvim predstavama nije na verbalnom kao u tipičnom ili klasičnom kazalištu za djecu, nego na razvoju drugih osjetilnih podražaja ili scenskih znakova, među kojima poglavito dominira vizualno, akustično i taktilno

Doc. dr. sc. Ana Gospić Županović rođena je 7. siječnja 1980. u Zadru, gdje je završila osnovnu školu te 1998. Gimnaziju Jurja Barakovića. Iste godine upisala je studij hrvatskoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zadru te diplomirala 2005. s temom Eugene Ionesco u hrvatskom kazalištu.

Od 2005. radi kao asistentica na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost Sveučilišta u Zadru. Od 2007. polazi Poslijediplomski doktorski studij književnosti, kulture, izvedbenih umjetnosti i filma na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je 2015. i doktorirala na temu *Prezentacija slugu u hrvatskoj komediji od 16. do polovice 19. stoljeća*.

Područje njezina znanstvenog interesa su povijest i teorija drame i kazališta. Izvodi nastavu iz kolegija *Starija hrvatska književnost, Scenska umjetnost, Suvremena hrvatska drama te Komedija i komični tipovi*.

lističkog zanosa te propituju i mogućnosti alternativne povijesti s obzirom na to da se spreaga povijesti i ideologije pokazuje pogubnom. Kako je otrpikile rekao i Vinko Brešić, dobar poznavatelj njegova opusa i urednik *Sabranih djela* u izdanju Matice Hrvatske, Brešan je najzanimljiviji kada ga se čita između redaka.

Dobna granica odlazaka u teatar je praktički ispod tri godine. U knjizi se bavite i „teatom za bebe“. U čemu je poveznica između toga poglavlja i ostalih tema u knjizi?

Ključna je poveznica upravo u tome što se bavim temama koje su znanstveno uglavnom neistražene ili, uvjetno rečeno, rubne. Trend „teatra za bebe“ ili „kazališta od najranije dobi“ zanimljiva je novija europska i svjetska pojava koja nudi nove izazove i mogućnosti promišljanja izvedbenog, a i sama sam se iznenadila kada sam tijekom istraživanja uvidjela da ima rela-

Naslov je na neki način bilo najteže odabrati jer su mnogi općenitiji i prikladni za ovakav tip knjige već bili zauzeti i često korišteni. „Okolo“ podrazumijeva gledanje, pogled, a ta riječ sadrži u sebi i pojam „ogled“, a kako je riječ o studijama ili ogledima, učinilo mi se da se ima smisla time poigrati. Također, „okolo“ se može shvatiti i kao „okolo“, dakle, kao kruženje koje obuhvaća više tema

tivno dosta poklonika i u okvirima domaće izvedbene scene.

Koje su ključne osobine i modeli „kazališta za bebe“ ili „kazališta od najranije dobi“? Je li to odbacivanje teksta i hegemonija vizualnog i zvučnog?

Možda je hegemonija malo preteška riječ, no u svakom slučaju, naglasak u takvim predstavama nije na verbalnom kao u tipičnom ili klasičnom kazalištu za djecu, već na razvoju drugih osjetilnih podražaja ili scenskih znakova, među kojima poglavito dominira vizualno, akustično i taktilno.

Ipak, metodološki okvir knjige je, prema mišljenju jednog od recenzentata, krajnje hibridan. Je li to kompliment ili puka konstatacija? Kako vi na to gledate?

S obzirom na daljnji tijek te rečenice, recenzent ističe kako je to, citiram, „velika prednost“ jer objedinjuje različite mode-

le čitanja koji se mogu shvatiti i kao komplementarni, i to tako da se ne negiraju, već dopunjuju ili čak međusobno osvjetljavaju. U tom je smislu poetološko-estetski pristup kao primarni često dopunjen zapažanjima od kontekstualnog i/ili kulturološkog značenja.

Doktorirali ste s temom *Prezentacija slugu u hrvatskoj komediji od 16. do 19. stoljeća*. Vrlo zanimljivo i originalno. Kako ste se počeli zanimati za tu tematiku?

S obzirom na to da sam asistenturu obavljala i na starijoj hrvatskoj književnosti kao primarnom predmetu, to je područje u sklopu dramaturgije i teatrologije bilo očekivano polje moga doktorskog istraživanja, a za predmet disertacije uobičajeno se uzima neka slabije istražena tema pa mi se učinilo zanimljivim posvetiti jednoj takvoj kategoriji likova, posebno iz perspektive nama danas slabije poznatog ili iščezlog sustava službe. U početku sam doista i mislila primijeniti neka od novohistoričkih teorijskih postulatata ili pristupe kulturalnog materijalizma kakvi su dominirali od 80-ih godina 20. stoljeća i nadalje primarno u Velikoj Britaniji, međutim, ispostavilo se kako je pristup koji likove slugu promatra kao posebnu društvenu kategoriju ili grupaciju specifičnog položaja i statusa teško doslovno preseliti u ograničeni korpus onoga što bi bila hrvatska komediografija u tom razdoblju te da u njoj i nema dovoljno različitih očitovanja o problematici službe, niti je naše sadašnje povijesno znanje o tim sustavima dostatno za usporedbu s fikcijskim materijalom komedije. Stoga sam se ograničila primarno na utvrđivanje konvencija u prikazu slugu, odnosima na relaciji sluga - gospodar i promjene u koncepciji njihova prikaza kako su se očitovale tijekom tog relativno dugog razdoblja od otprilike tri stoljeća.

Izv. prof. dr. sc. **BOŠKO KNEŽIĆ**, Odjel za talijanistiku, autor monografije *Storia di un'amicizia epistolare – Niccolò Tommaseo e Roberto de Visiani* objavljene 2023. u izdanju Sveučilišta u Zadru

U javnom prostoru Tommaseov lik i djelo još su djelomično obavijeni velom tajne ili pogrešnim interpretacijama, a stav o njemu i njegovu djelovanju nerijetko je ideološki uvjetovan

Izv. prof. dr. sc. Boško Knežić s Odjela za talijanistiku zadržava se djelom i biografijom Nikole Tommasea. Godine 2019. objavio je knjigu *Niccolò Tommaseo – od književnog uzora do političke ikone*, a ove godine u izdanju Sveučilišta u Zadru objavljuje mu je monografija *Storia di un'amicizia epistolare – Niccolò Tommaseo e Roberto de Visiani*.

Vaše zanimanje za život i djelo Niccolò Tommasea, kako se čini, uopće se ne gasi još od vremena doktorske disertacije. Čime Vas je Tommaseo opčinio?

Moje zanimanje za život i rad Nikole Tommasea počelo je zapravo znatno prije, još na prvoj godini diplomskog studija Suvremene talijanske filologije. Iako sam u rodnom Šibeniku završio, tada dosta cijenjenu Gimnaziju Antuna Vrančića, s Tommaseom sam se podrobnije upoznao tek zahvaljujući kolegici *Književnost u Dalmaciji talijanskog jezičnog izraza* prof. dr. sc. Nedjeljke Balić-Nižić, koja mi je poslala bila i mentorica na poslijediplomskom doktorskom studiju iz književnosti koji sam pohađao na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Kada

bih morao odabrati jedan razlog koji me potaknuo na proučavanje života i djela velikog Šibenčanina, to bi svakako bila njegova humanistička vizija svijeta koja počiva na bratstvu među narodima, kao i njegova uloga kulturne verige između dviju obala Jadrana koje baštine zajedničku tradicijsku kulturu Mediterana, koja mi je kao talijanistu posebno zanimljiva.

Možda je sve to zbog zajedničkoga šibenskog podrijetla?

Sigurno, ali, rekao bih, i šibenskog dišpeta. Zanimalo me kako je moguće da o čovjeku kojeg talijanska filologija smatra jednim od najplodnijih književnika i filologa 19. stoljeća, autoru više od 200 naslova čije ime nose brojne ulice i trgovi u susjednoj Italiji, u njegovu rodnom gradu nema ni traga. Istina, trg pred Tommaseovom rodnom kućom nosi njegovo ime, ali tu priča staje. Nikakav spomenik ili spomen-ploča danas ne podsjećaju Šibenčane da je u njihovu gradu prije 220 godina rođen jedan od najvećih književnika koje je taj grad ikada dao. U kulturi sjećanja većine starijih Šibenčana postoji spoznaja o Tommaseu koja je, nažalost, više puta površna i ide-

STORIA DI UN'AMICIZIA EPISTOLARE
Niccolò Tommaseo e Roberto de Visiani

ološki uvjetovana, a nerijetko se Tommasea doživljava isključivo kroz prizmu njegova brončanog odljeva koji je do veljače 1945. godine krasio šibenski Đardin (to je prepoznao i Arsen Dedić koji svoju pjesmu *Od Tommasea do Tomizze* počinje stihovima: *Iz skromnog djetinjstva/rodnog Šibenika/ispod Tommasea/ moja prva slika*). Krivnju za takvo stanje snosimo svi, od obrazovnih i kulturnih institucija do šibenskih gradskih otaca koji nisu u Tommaseu prepoznali čak niti turistički potencijal.

Sveučilište u Zadru ove je go-

dine objavilo Vašu monografiju *Storia di un'amicizia epistolare*. Kako je nastala ta knjiga?

Knjiga je, kao što ste i sami rekli, plod mojeg višegodišnjeg proučavanja lika i djela Nikole Tommasea. U Nacionalnoj središnjoj knjižnici u Firenci pohranjeno je 56.000 pisama što ih je Tommaseo za života razmijenio s brojnim istaknutim osobama na polju kulture, znanosti i književnosti 19. stoljeća. Zanimljivo je da je sa svim svojim korespondentima bio „na Vi“, uključujući i članove najuže obitelji poput oca ili sestre. Koliko je poznato, Roberto de Visiani je, osim Niccolò Filippija, jedini imao čast i privilegiju s Tommaseom biti „na ti“. Upravo je ta činjenica pobudila moje zanimanje za tu temu. Jednako tako, predosjećao sam da će ta prepiska rasvijetliti brojna pitanja na koja nismo imali konačne odgovore te da će, u konačnici, biti lijep prilog proučavanju kulturne povijesti Šibenika.

Gdje ste pronašli korespondenciju dvaju poznatih Šibenčana, dvaju važnih Talijana i dvaju prijatelja?

Korespondencija objavljena u ovoj knjizi, popraćena kritič-

Knjiga je plod mojeg višegodišnjeg proučavanja lika i djela Nikole Tommasea. U Nacionalnoj središnjoj knjižnici u Firenci pohranjeno je 56.000 pisama što ih je Tommaseo za života razmijenio s brojnim istaknutim osobama na polju kulture, znanosti i književnosti 19. stoljeća. Zanimljivo je da je sa svim svojim korespondentima bio „na Vi“, uključujući i članove najuže obitelji poput oca ili sestre. Koliko je poznato, Roberto de Visiani je, osim Niccolò Filippija, jedini imao čast i privilegiju s Tommaseom biti „na ti“. Upravo je ta činjenica pobudila moje zanimanje za tu temu. Jednako tako, predosjećao sam da će ta prepiska rasvijetliti brojna pitanja na koja nismo imali konačne odgovore te da će, u konačnici, biti lijep prilog proučavanju kulturne povijesti Šibenika

Kada bih morao odabrati jedan razlog koji me potaknuo na proučavanje života i djela velikog Šibenčanina, to bi svakako bila njegova humanistička vizija svijeta koja počiva na bratstvu među narodima, kao i njegova uloga kulturne verige između dviju obala Jadrana koje baštine zajedničku tradicijsku kulturu Mediterana, koja mi je kao talijanistu posebno zanimljiva

kim aparatom te uvodnom i zaključnom studijom sastoji se od 179 sačuvanih pisama odaslanih u razdoblju od 1823. do 1873. godine. Budući da je riječ o vremenskom rasponu koji, među ostalim, pokriva nastanak i propast Republike svetog Marka, kao i pokret za nacionalno ujedinjenje Talijana, *Risorgimento*, mislim da ne treba posebno naglašavati važnost povijesnog konteksta u kojem je epistolar nastao. Tommaseo, primjerice, u pismima otvoreno govori o svom odnosu s Maninom i o nezadovoljstvu Republikom svetog Marka u čijoj je vladi obnašao dužnost ministra prosvjete. Kada je riječ o građi, autografi 70 Tommaseovih pisama de Visianiju pohranjeni su u knjižnici Botaničkog vrta u Padovi, dok su njihovi apografi pohranjeni u Nacionalnoj središnjoj knjižnici u Firenci, gdje se nalaze i apografi de Visianijevih pisama Tommaseu.

Moram pohvaliti susretljivost djelatnika firentinske i padovanske knjižnice i zahvaliti na pomoći tadašnje uprave Sveučilišta koja mi je odobrila troškove skeniranja materijala, kao i našoj Sveučilišnoj knjižnici i knjižničaru Marku Maksanu koji mi je bio pri ruci tijekom dobavljanja kopija pisma s obzirom na to da tada, zbog epidemije koronavirusa, nisam mogao otputovati u Italiju.

Zanimalo me kako je moguće da o čovjeku kojeg talijanska filologija smatra jednim od najplodnijih književnika i filologa 19. stoljeća, autoru više od 200 naslova čije ime nose brojne ulice i trgovi u susjednoj nam Italiji, u njegovu rodnom gradu nema ni traga. Istina, trg pred Tommaseovom rodnom kućom nosi njegovo ime, ali tu priča staje. Nikakav spomenik ili spomen-ploča danas ne podsjećaju Šibenčane da je u njihovu gradu prije 220 godina rođen jedan od najvećih književnika koje je taj grad ikada dao

Koji je supstrat tih pisama i koliko je bilo duboko prijateljsvo Tommasea i de Visianija?

Tommaseo i de Visiani poznavali su se od najranije dobi s obzirom na to da su obojica rođeni u šibenskoj *Città Vecchia*, Tommaseo u ulici koja danas nosi ime biskupa Fosca, a de Visiani stotinjak metara sjevernije, u današnjoj Ulici Jurja Šižgorića. Prijateljske spone posebno su ojačale za vrijeme boravka u splitskom sjemeništu od 1815. do 1817. godine, nakon čega zajedno odlaze na studij u Italiju. Ako pogledamo teme o kojima u pismima raspravljaju, primijetit ćemo da, pored pisama koje možemo nazvati pravim književnim, filozofskim i jezičnim raspravama, ne nedostaje ni onih u kojima prijatelji progovaraju o intimnim problemima i osobnim slabostima. Riječ je, dakle, o višegodišnjem iskrenom, gotovo dječaćkom prijateljstvu, rođenom u uskim šibenskim kalama koje je, kako je vrijeme prolazilo, sve više jačalo. Ne bih želio ni na

koji način umanjivati Tommaseovu ulogu, ali stekao sam dojam da je to prijateljstvo bilo posebno važno de Visianiju, što je i logično ako se uzme u obzir činjenica da nije imao obitelj i da je cijeli svoj život posvetio znanosti.

Obojica su zadužila Hrvatsku, međutim, 1945. stradala je i istina, a ne samo spomenik Tomaseu u Šibeniku?

Kada govorimo o rušenju Tommaseova spomenika u veljači 1945. godine, volim vjerovati da Šibenčani te noći nisu srušili Tommasea, već pogrešno predodžbu koju su o njemu imali. Stvaranju iskrivljene slike o Tommaseu bez sumnje je kumovala politika talijanskih stranaka u Dalmaciji nakon 1915. godine u kojima često spomenik zloupotrebljavala u dnevnopolitičke svrhe. Posljedično tome, njegova je realna funkcija bila u potpunoj suprotnosti s idejama čovjeka na čiju je sliku nastao, što je rezultiralo postupnim otklonom koji je prema Tommaseu pokazivalo

hrvatsko stanovništvo koje, poistovjećujući Tommaseov spomenik s Tommaseom, stvara potpuno pogrešnu predodžbu o svome sugrađaninu u čijim se mislima i stavovima više ne pronalaze. Šibenčani su, dakle, sav opravdani bijes zbog višegodišnje fašističke okupacije nepravedno iskalili na brončanom odljevu čovjeka koji za života sigurno ne bi podržao nikakvu okupaciju ni nasilnu talijanizaciju. Toga je bio svjestan i Ante Šupuk, prvi šibenski gradonačelnik iz redova Narodne stranke, koji je 1896. godine pri otkrivanju Tommaseova spomenika u Šibeniku, među ostalim, rekao: *Ljubimo narod, ponosimo se s njime jer, kako kaže Tommaseo, u njemu je sva dostojnost. Slaveni budimo najprije! to je živi poklik našeg Velikana (...)* Širimo hrvatski naš jezik, narodnost našu, narodnu slobodu pa će nam djela biti blagoslovljena, pa ćemo se pokazati, da zaslužujemo našim nazivati Tommasea, koji je najtoplijom ljubavi njegovao svoj

narod i slavio svetinje njegove (...) Tommaseo je htio da latinska prosvjeta bude nam primjermom, al' da nas ne uguši! On nas je bodrio da učimo milozvučni naš jezik, kao neobhodno potrebit uslov za obširan moralni razvitak svakog pojedinog naroda. Ne, Tommaseo nije ni mrzio, nit' izsmijehavao ono što imamo najsvetijeg i najozbiljnijeg, nit' ljubav našu, nit' običaje, nit' interese, nit' predaje, nit' slave, nit' muke naše, nit' nam je govorio da smo tuđi domu svome! Suviše no bi bilo što dodati, pitam se jedino, što danas, 78 godina od završetka Drugog svjetskog rata, šibenske gradske vlasti sprječava da dostojno obilježe rodnu kuću čovjeka koji je 1848. godine u Veneciji osnovao katedru hrvatskog jezika i koji je sav prihod dobiven od zarade knjige *Intorno a cose dalmatiche e triestine* namijenio siromasima rodnoga grada. Inicijativa je bilo, ali su redom odbijene.

Koliko ste dugo radili na ovoj knjizi, odnosno koliko ste dugo prikupljali gradivo?

Na knjizi sam, s prekidima, radio više od tri godine. Gradivo sam počeo prikupljati za vrijeme pandemije koronavirusa koja mi je znatno otežala rad jer mi je bio onemogućen pristup knjižnicama i arhivima. Nakon što sam prikupio sve materijale, uslijedilo je mukotrpno iščitavanje, dešifriranje i prepisivanje korespondencije (treba imati na umu da Tommaseo i de Visiani nisu razmišljali o tome da će njihova prepiska jednom biti objavljena, nisu stoga vodili računa o rukopisu, niti su se trudili čitatelja podrobnije upoznati s temama o kojima je bilo riječi). Bilo je, dakle, potrebno cijelu prepisku kontekstualizirati kako bi se moglo pristupiti izradi kritičkog aparata koji je prijeko potreban kada je riječ o ovakvim izdanjima.

Možemo li danas, nakon više od 75 godina od završetka Drugog svjetskog rata, biti

Kada je riječ o talijanistici, mogu s velikim ponosom kazati da je Tommaseo još 50-ih i 60-ih godina prošloga stoljeća „rehabilitiran“ i vraćen u okrilje hrvatske književnosti i uljudbe kojima također pripada, i to zahvaljujući znanstvenom radu Mate Zorića, prof. emeritusa Sveučilišta u Zagrebu. Uslijedila je cijela jedna generacija talijanista koji su izašli iz Zorićeve kabanice, poput prof. dr. sc. Živka Nižića, prof. dr. sc. Nedjeljke Balić-Nižić, prof. dr. sc. Sanje Roić i drugih, koji su se u svojem znanstvenom radu trudili objasniti Tommaseovu dvostruku pripadnost, kao i svu složenost njegove poliedrične ličnosti koja opkoračuje dvije mediteranske kulture i civilizacije, a koja s posebnom obazrivošću i ljubavlju gleda na istočnu obalu Jadrana s koje je i sam potekao

Tommaseo i de Visiani poznavali su se od najranije dobi s obzirom na to da su obojica rođeni u šibenskoj *Città Vecchia*, Tommaseo u ulici koja danas nosi ime biskupa Fosca, a de Visiani stotinjak metara sjevernije, u današnjoj Ulici Jurja Šižgorića. Prijateljske spone posebno su ojačale za vrijeme boravka u splitskom sjemeništu od 1815. do 1817. godine, nakon čega zajedno odlaze na studij u Italiju. Ako pogledamo teme o kojima u pismima raspravljaju, primijetit ćemo da, pored pisama koje možemo nazvati pravim književnim, filozofskim i jezičnim raspravama, ne nedostaje ni onih u kojima prijatelji progovaraju o intimnim problemima i osobnim slabostima. Riječ je, dakle, o višegodišnjem iskrenom, gotovo dječaćkom prijateljstvu, rođenom u uskim šibenskim kalama koje je, kako je vrijeme prolazilo, sve više jačalo

objektivniji prema Tommaseu i de Visianiju?

Iskreno se nadam da možemo, to je naša dužnost i obveza. Kada je riječ o talijanistici, mogu s velikim ponosom kazati da je Tommaseo još 50-ih i 60-ih godina prošloga stoljeća „rehabilitiran“ i vraćen u okrilje hrvatske književnosti i uljudbe kojima također pripada, i to zahvaljujući znanstvenom radu Mate Zorića, prof. emeritusa Sveučilišta u Zagrebu. Uslijedila je cijela jedna generacija talijanista koji su izašli iz Zorićeve kabanice, poput prof. dr. sc. Živka Nižića, prof. dr. sc. Nedjeljke Balić-Nižić, prof. dr. sc. Sanje Roić i drugih, koji su se u svojem znanstvenom radu trudili objasniti Tommaseovu dvostruku pripadnost, kao i svu složenost njegove poliedrične ličnosti koja opkoračuje dvije mediteranske kulture i civilizacije, a koja s posebnom obazrivošću i ljubavlju gleda na istočnu obalu Jadrana s koje je i sam potekao. Nažalost, takva percepcija uglavnom nije prisutna u javnom prostoru gdje su Tommaseov lik i djelo još djelomično obavijeni velom tajne ili pogrešnim interpretacijama, a stav o njemu i njegovu djelovanju nerijetko je ideološki uvjetovan. Tako, primjerice, tadašnji ravnatelj Muzeja grada Šibenika 1974. godine piše: *Tako se ovaj glasoviti Šibenčanin upregnuo u radu protiv nacionalnih interesa hrvatskog naroda, iz koje je i ponikao (...)* Zemlji u ko-

Izv. prof. dr. sc. Boško Knežić

Izv. prof. dr. sc. Boško Knežić rođen je 25. prosinca 1986. u Šibeniku, gdje završava osnovnu školu i jezičnu gimnaziju. Godine 2010. na Sveučilištu u Zadru diplomirao je talijanski jezik i književnost i ruski jezik i književnost. Doktorsku disertaciju *Nikola Tommaseo u dalmatinskoj periodici na talijanskom jeziku u razdoblju od 1900. do 1915.* izradio je pod mentorstvom prof. dr. sc. Nedjeljke Balić-Nižić i obranio u srpnju 2015. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U studenome 2017. izabran je u znanstveno-nastavno zvanje docenta u znanstvenom području humanističkih znanosti, polje filologija, grana teorija i povijest književnosti (talijanska književnost). U siječnju 2023. izabran je na znanstveno-nastavno radno mjesto izvanrednog profesora u znanstvenom području humanističkih znanosti, polje filologija, grana romanistika.

Izv. prof. dr. sc. Boško Knežić izvodi nastavu iz kolegija *Talijanska kultura i civilizacija, Talijanska stilistika i metrika* i *Talijanski kriminalistički roman* na preddiplomskom studiju te *Književnost u Dalmaciji talijanskog jezičnog izraza* i *Postmodernizam u talijanskoj književnosti* na diplomskom studiju.

Kao student boravio je na više stipendija, među kojima je i jednomjesečna stipendija na *Università per stranieri di Perugia* i na *Università degli studi di Bari „Aldo Moro“*.

joj se rodio i narodu iz kojega je ponikao ništa nije stvorio, pružio ni pomogao. Te neutemeljene politički motivirane tvrdnje još uvijek nailaze na plodno tlo, a nerijetko ih se i prenosi u recentnijim publikacijama koje imaju tendenciju biti znanstvene.

Kada je pak o de Visianiju i percepciji njegova lika i djela riječ, usudio bih se reći da je situacija ovdje poprilično jednostavnija. De Visiani je poznat uglavnom u lokalnim, šibenskim okvirima, i to isključivo kao botaničar. Malo je tko upoznat s

njegovim filološkim radom, a i na ruku mu ide činjenica što, za razliku od svoga slavnog prijatelja, nije bio politički aktivan, iako je zasigurno dijelio Tommaseove stavove po pitanju sudbine Dalmacije, o čemu, među ostalim, ima nekih naznaka i u ovom epistolaru. Pitanje je bi li šibenske vlasti 1978. godine vratile spomen-ploču (koja je stradala 1945. godine, istoga dana kada i ona na Tommaseovoj rodnoj kući) na de Visianijevu rodnu kuću da su bili upoznati s tom činjenicom.

Doc. dr. sc. **Franco Vrančić**, Odjel za francuske i frankofonske studije, autor monografije *Kršćanska i politička misao Georgesa Bernanosa*

Katoličke intelektualce prati stereotip zatvorenosti, no to nipošto nije slučaj Bernanosa, Péguyja, Mouniera, Maritaina, Marcela ili osvjedochenoga prijatelja hrvatskog naroda Mauriaca

Doc. dr. sc. Franco Vrančić s Odjela za francuske i frankofonske studije autor je hvalne vrijedne monografije *Kršćanska i politička misao Georgesa Bernanosa* objavljene u izdanju Sveučilišta u Zadru u listopadu 2023. godine.

Došlo je do trenutka da netko u Hrvatskoj objavi studiju o kršćanskoj političkoj misli Georgesa Bernanosa. Upravo ste Vi to učinili?

I bilo je krajnje vrijeme. Monografija o Georgesu Bernanosu, objavljena u ediciji zadarskoga sveučilišta u listopadu 2023., prvo je djelo koje tematizira zapostavljeni esejističko-novinarski opus i kršćansko-političku misao pomalo zaboravljenog francuskog egzistencijalista čiji je romaneskni opus mnogo bolje poznat široj francuskoj javnosti zahvaljujući ekranizaciji njegovih metafizičkih romana u režiji Roberta Bressona (*Dnevnik seoskog župnika*; *Mouchette*) i Mauricea Pialata (*Sotonino sunce*). U tom smislu ne smijem zaboraviti naglasiti i ulogu poznatih glumaca Gérarda Depardieua (velečasni Donissan) i Sandrine Bonnaire (*Mouchette*), bez čijih izvanrednih izvedbi Pialat zasigurno ne bi postao laureat Zlatne palme na filmskom festivalu u Cannesu 1987. godine.

Otkud i otkad Vaše zanimanje za Georgesa Bernanosa?

Zanimanje za francuske kršćanske egzistencijaliste i književno djelo Georgesa Bernanosove misli nisu izgubile ni jotu na svojoj aktualnosti, pogotovo ne u kontekstu naše prekomjerne ovisnosti o digitalnim tehnologijama i društvenim medijima, piščevih pobuna protiv nadzora ljudskih sloboda koji provodi tehnika i posljedičnog kontroliranja naših privatnih života, njegovih osuda marksističkog i kapitalističkog sustava koji otuđuju čovjekove nutarnje slobode, upozorenja o opasnosti upotrebe nuklearne energije u pogrešne svrhe.

sa dugujem pokojnom ocu Ivanu, nastavniku hrvatskoga i francuskog jezika u osnovnim školama cetinskoga kraja (Otišić, Otok Dalmatinski), mojoj profesoric i mentorici izv. prof. dr. sc. Đurđi Šinko-Depierris, ali i mojem posjetu Lisieuxu iz 2004. godine kada sam saznao koliko se samo Bernanos nadahnjivao životom i mislima sv. Terezije od Djeteta Isusa pri pisanju svoga *Dnevnika seoskog župnika*, romanesknog remek-djela kojemu se javno divila ikona francuskog feminizma Simone de Beauvoir, ali i čuveni francuski marksistički filozof i književnik Jean-Paul Sartre.

Bernanosov profesionalni i politički put dokazuje da se, unatoč svemu, do kraja može ostati i kršćanin i katolik?

Upravo tako. Vjeran obiteljskom monarhističkom naslijeđu i kristocentričnoj viziji svijeta naslijeđenoj od roditelja, autor *Razgovora karmelićanki* ostaje katolik do kraja, što ponajbolje ilustriraju njegovo intelektualno poštenje te evangeoske pobune i osude totalitarističkih zločina svih predznaka iz vremena Španjolskoga građanskog rata, Drugoga svjetskog rata i poraća. Pročitavši Bernanosovo potresno svjedočanstvo o strahotama iberskog rata i frankističkim čistkama svih nepoćudnih elemenata balearskog društva (*Velika groblja pod mjesecinom*), mladi novinar *Alžirskog republikanca* i budući dobitnik Nobelove nagrade za književnost Albert Camus prvi je uočio originalnost

Bernanosove misli konstatirajući da je „Bernanos dva puta izdan pisac. Ako ga desničari odbijaju jer je napisao da mu Francova ubojstva paraju srce, ljevičarske stranke mu plješću, a da on to uopće ne želi“.

Ipak, riječ je o kontroverznom egzistencijalistu. U čemu se ogleda njegova kontroverznost?

Bernanosova kontroverznost očituje se u činjenici da je njegova misao nerijetko bila tendenciozno iskrivljavana u dnevno-političke svrhe. Generaliziranje njegove misli teško je padalo Bernanosu, napose piščevo svojatanje od strane ekstremnih elemenata španjolske ljevice koja je prešućivala njegove žestoke osude republikanskih zločina, ali i zajedljivih i neosnovanih optužbi za antisemitizam s kojima se Bernanos susretao zbog objavljivanja svog eseja *Veliki strah podložnika* (1931.). Nadalje, piščeva kontroverznost vidljiva je i u insinucijama da je bio natrašnjak koji je mrzio robote, strojeve i nova tehnološka dostignuća. Naravno, detaljno iščitavanje njegovih ratnih i poslijeratnih eseja (*Francuska protiv robota*) pokazuje sve ličnije njegove kritičare jer je najvažnija stvar koju pisac predbacuje modernoj civilizaciji i njezinoj viziji progresa nepobitna činjenica da napredak nije stavljen u službu čovjeka, nego čovjek u službu napretka i tehnike. Izbor između liberalnog kapitalizma i marksizma Bernanosu je tako određena vrsta lažne dileme koju totalitarizirane države nameću pojedincu. Bernanos kritizira novo idolopoklonstvo tehnike i tehnokratsku civilizaciju, odbija mistiku novca, rase, klase i nacije, upozoravajući Francuze da se Sovjetska Rusija ni po čemu ne razlikuje od Amerike i Engleske jer ona ima „ulogu parlamentarca koji se obogatio u opoziciji. Režimi koje je nekad suprotstavljala ideologija sada su tijesno povezani tehnikom. Svijet pridobijen za tehniku jest svijet izgubljen za slobodu“.

Kako tumačite činjenicu da su Bernanos poštovali i cijenili mnogi ljevičari, s tim da je, s druge strane, imao problema sa „svojima“?

Brojni intelektualci marksističkih nagnuća (Aragon, Malraux, Soupault, Nizan, Weil) cijenili su Georgesa Bernanosa zbog njegove istinoljubivosti, lucidnosti njegovih analiza i intelektualnog poštenja koje nemaju pandana među francuskim autorima i misliocima kršćanske inspiracije, osim eventualno Mauriaca, Maritaina

Doc. dr. sc. Franco Vrančić

Doc. dr. sc. Franco Vrančić rođen je 7. kolovoza 1982. u Sinju. Osnovnu školu i opću gimnaziju pohađao je u Sinju. Godine 2006. diplomirao je na studiju engleskog jezika i književnosti i francuskog jezika i književnosti na Sveučilištu u Zadru. Od rujna 2006. do veljače 2011. godine radi kao profesor u osnovnoj i srednjoj školi u Sinju.

U studenome 2010. godine upisuje poslijediplomski sveučilišni studij Humanističke znanosti pri Sveučilištu u Zadru, a u zvanje asistenta na Odjelu za francuske i iberoromanske studije Sveučilišta u Zadru izabran je u veljači 2011. Doktorsku disertaciju *Likovi grčko-rimske mitologije u francuskom pjesništvu 19. stoljeća* obranio je u srpnju 2016. godine, nakon čega je izabran na radno mjesto poslijedoktoranda.

U akademskim godinama 2004./2005. i 2011./2012. boravio je na dvomjesečnim istraživačkim stipendijama Vlade Republike Francuske na Sveučilištu Paris IV-Sorbonne. Na radno mjesto docenta na Odjelu za francuske i frankofonske studije izabran je u studenome 2018. godine.

ili Mouniera. Suprotno najvećem francuskom katoličkom pjesniku 20. st. i dobročinitelju progonjenih metropolitanskih Židova Paulu Claudelu, Bernanos, nakon kratke početne zadivljenosti Francovim ustankom, najoštrije osuđuje Caudillove zločine u kolumnama pariškog dominikanskog časopisa *Sedmica* i *Velikim grobljima pod mjesecinom*, zbog čega mu nakon neuspjelog republikanskog atentata i frankisti prijete smrću pa razočarani pisac napušta Španjolsku. O piščevu moralnom integritetu i dosljednosti možda najbolje svjedoči događaj s Mallorce kada on tijekom posjeta prijatelja i republikanskog dragovoljca Andréa Malrauxa odbija njegove komplimente i čestitke na osudama frankističkog terora i pisma Španjolske biskupske konferencije jer autor *Nade* (1937.) i budući ministar u de Gaulleovoj vladi nacionalnog jedinstva odbija osuditi klasne zločine i masovna ubojstva klera.

Naravno, velikani se uvijek prepoznaju pa će tako uz delegaci-

ju španjolskih republikanaca i izaslanstvo Veleposlanstva Brazila André Malraux biti jedini veliki književnik na Bernanosovoj sahrani 1948. godine! Kada je riječ o desnici, ona mu nikad nije oprostila članke i eseje iz razdoblja nakon oslobođenja u kojima je on žestoko prozivao dio desne inteligencije koja želi graditi nacionalno jedinstvo bez suočavanja s vlastitom vichyjevskom prošlošću, njezin kukavičluk spram agresivnih laicističkih republikanskih politika i njezinu potrebu da pomiri marksističku i demokršćansku misao koja katolike Francuske vodi polaganom, ali sigurnom izumiranju u izrazito sekulariziranoj Četvrtoj Republici. Uostalom, nije li u *Velikom strahu podložnika* Bernanos zaključio: „Katolici, vaši neprijatelji se usuđuju sve protiv vas, a vi se ništa ne usuđujete.“

Na kraju, Bernanos se pretvorio u ikonu Pokreta otpora. Je li to bilo iznenađenje za mnoge francuske intelektualce, bez obzira na njihovu ideološku provenijenciju?

Bernanosov prekid s krajnjom desnicom datira iz vremena Španjolskoga građanskog rata, makar je pisac već i prije tog iskustva vodio najžešće polemike (1932.) s vođom francuskim monarhista i tvrdokornim desničarom Charlesom Maurrasom te unatoč činjenici da se solidarizirao s vodstvom Francuske akcije pri papinskoj osudi rojalističkog pokreta 1926. Bernanos postaje prvo pero Pokreta otpora iz dalekog Brazila, u koji je otišao zbog galopirajuće fašizacije i komunikacije metropolitanskog predratnog društva. S obzirom na to da je bio invalid iz Velikog rata i da je nekoliko puta pao s moto-

ra i koristio štaka za hodanje, u ratu nije mogao izravno sudjelovati, iako su se dva njegova sina dragovoljno priključila golističkim trupama u Londonu. Prekid s monarhističkim pokretom bio je bolan jer ga se vjenčani kum Léon Daudet odrekao, a Maurras u desničarskim tiskovinama prozivao da se prodao kremaljskim agentima. No, čitajući eseje socijalnog katolika i istaknutog dreyfusovca Charlesa Péguyja (*Novac, Naša mladost*) iz vremena njegova prekida s ikonom Socijalističke partije Jeanom Jaurèsom, Bernanos najodlučnije odbija pretvaranje katoličko-rojalističke mistike u politiku i izdaju monarhističkog ideala pa ne čude njegove žestoke filipike protiv kolaboracionističkih vlasti, Lavalovih racija i lažnog katoličanstva kojim vichyjevske vlasti uzaludno nastoje preporoditi posrnulu domovinu.

Bernanos nikada nije birao riječi pri prozivanju onih koji su pravdali poraz i najveću francusku sramotu u ime Nacionalne revolucije i njezine parole „Posao, obitelj, domovina“. Hvalio je (nad)biskupe koji su odbijali suradnju s nacističkim osvajačima, posebice one iz Toulousea, Lyona i Marsellea, a nedvosmislenije osuđivao gubitak kršćanske časti i kukavičluk dijela svećenika pariške dioceze (nadbiskup Suhard).

Zanimljiva je činjenica da je Bernanos kategorički osuđivao zločine francuskih revolucionara, ali je prihvaćao duh Francuske revolucije. Nije li to paradoks?

Činjenica da je Bernanos odobravao duh francuske revolucije i osuđivao zločine revolucionara protiv katolika i Crkve u Francuzi (genocid u Vendéji) zvuči paradoksalno ako zaboravimo istaknuti utjecaje historiografa lijevih nagnuća Julesa Micheleta i Gospina pjesnika-socijalista Charlesa Péguyja. Micheletova misao presudno je utjecala na Bernanosovu viziju francuske prošlosti, a Péguyjeva na njegov prekid s tvrdom desnicom i obračune s književnicima i političarima koji pravdaju kolaboraciju (Brasilliac, Céline, Drieu La Rochelle, Maurras, Pujo). Suprotno većini današnjih republikanskih političara, Bernanos, poput Micheleta, vjeruje u kontinuitet povijesti Francuske. Ona je za njega i „najstarija kći Crkve“, ali i osloboditeljica ljudskog roda i zemlja ljudskih prava. Ustanici iz 1789. bili su, prema Bernanosu, nadahnuti katoličkim

Bernanos nikada nije birao riječi pri prozivanju onih koji su pravdali poraz i najveću francusku sramotu u ime Nacionalne revolucije i njezine parole „Posao, obitelj, domovina“. Hvalio je (nad)biskupe koji su odbijali suradnju s nacističkim osvajačima, posebice one iz Toulousea, Lyona i Marseillesa, a najnedvosmislenije osuđivao gubitak kršćanske časti i kukavičluk dijela svećenika pariške dieceze (nadbiskup Suhard)

idealima, a sramotno primirje koje su odobrili francuskih socijalisti i maršal Pétain 1940., izručivanje Židova i članova Pokreta otpora nacističkim ubojicama za pisca su nastavak jakobinskog terora iz 1793.

Kako tumačite činjenicu da je u Bernanos sustavno prešućen na frankofonskoj intelektualnoj sceni?

Činjenica da je Bernanos prešućivan na frankofonskoj sceni posebice me žalosti jer je on među prvima ustajao u obranu potlačenih crnaca iz francuskog kolonijalnog imperija, kao i drugih obespravljenih naroda, posebice Vijetnamaca i Kambodžana. Poput brojnih drugih francuskih katoličkih pisaca i personalista (Bloy, Mauriac, Mounier), Bernanos je osuđivao radikalizaciju i izrabljivanje koloniziranih naroda. Njegove prozivke europskog razisama prethodile su opravdanim krivovima pobune protiv „civilizacijske zadaće judeo-kršćanskog čovjeka“ velikih crnačkih frankofonskih pjesnika-političara Césairea, Senghora, Damasa i Rabemananjare. Nitko razuman ne dovodi više u pitanje krivnju kolonijalnih sila za zvjerske zločine nad domoradačkim narodima, no brojni radikalni panafrikanisti i pokreti za rasnu ravnopravnost pretjeruju u osudama europskog imperijalizma pa su tako nakon svirepog ubojstva Georgea Floyda u SAD-u srušili kipove Victora Schoelchera na Martiniku, vrlo dosljednog francuskog abolicionista i socijalista koji je ukinuo ropstvo 1848. u francuskim prekomorskim departmanima, iako je uvjet slobode robova bilo financijsko obeštećenje njihovih vlasnika! Isti dovode u pitanje i moralni integritet i književno-političku karijeru teoretičara crnaštva i Civilizacije Univerzalnog, prvog predsjednika neovisnog Senegala, socijalnog katolika, prvog tamnoputog francuskog akademika i jednog od utemeljitelja Frankofonije L. S. Senghora koji se usudio kazati „da je za koloni-

zaciju potrebno dvoje“. Stoga moramo činiti sve što je u našoj moći da ne dođe do huntingtonovskog „sukoba civilizacija“ koji potencijalno ekstremisti raznih ideoloških predznaka.

A da je do Vaše monografije prešućen i u Hrvatskoj, ne treba ni govoriti. Nije li riječ o „grijehu“ nezamjeranja, konformizam je za vrijeme komunizma, ali i sada, roba na cijeni?

Na žalost, konformizam i sluganski mentalitet uvijek su bili na cijeni u Hrvatskoj. Koliko je vremena samo trebalo čekati do govora Ivana Kukuljevića Sakcinskog i prekida čuvene „hrvatske šutnje“ u našem parlamentu? U vrijeme komunizma francuske katoličke autore neopravdano se zapostavljalo što zbog ideološke ostrašćenosti, što zbog neznanja i neopravdane bojazni da bi proučavanje njihove kršćansko-političke misli moglo negativno utjecati na opstojnost samog sustava. Štoviše, njihovu univerzalnost i najzapaženije uloge koje su igrali u Pokretu otpora nitko ne može dovesti u pitanje. Zanimanje za francuske i ruske kršćanske egzistencijaliste na mene je prenio pokojni otac Ivan koji bi često o njima, ali i o francuskom političkom životu razgovarao sa svojim prijateljima Vladimirom i Markom Veselicom 70-ih i 80-ih godina u našem obiteljskom domu u Sinju.

Koliko su njegove misli aktualne danas?

Bernanosove misli nisu izgubile ni jotu na svojoj aktualnosti, pogotovo ne u kontekstu naše prekomjerne ovisnosti o digitalnim tehnologijama i društvenim medijima, piščevih pobuna protiv nadzora ljudskih sloboda koji provodi tehnika i posljedičnog kontroliranja naših privatnih života, njegovih osuda marksističkog i kapitalističkog sustava koji otuđuju čovjekove nutarnje slobode, upozorenja o opasnosti upotrebe nuklearne energije u pogrešne svrhe.

Izv. prof. dr. sc. Teodora Vigato i izv. prof. dr. sc. Ivica Vigato, autori knjige *Silbenske kulturološke teme I* objavljene u izdanju Sveučilišta u Zadru 2023. godine

Trganje od zaborava bio je glavni motiv nastanka ove monografije

Izv. prof. dr. sc. Teodora Vigato i izv. prof. dr. sc. Ivica Vigato autori su knjige *Silbenske kulturološke teme I* objavljene u izdanju Sveučilišta u Zadru 2023. godine. Koncesijski, knjiga na neki način prati njihove znanstvene interese. Tako su u prvom dijelu monografije predstavljene različite teatrološke i etnografske teme vezane za život na Silbi, dok su u drugom dijelu izložene jezične teme koje propitkuju govore li malobrojni Silbenjani svojim zavičajnim idiomom i kako sačuvati tu jezičnu baštinu.

Otok Silba, pojašnjavaju autori, povezuje različite sadržaje monografije. Međutim, i jezik, i etnološke značajke, i dramski amaterizam aspekti su kulture koja je još jedna važna poveznica svega što je objavljeno u ovoj knjizi.

Autori se bave različitim temama, od *brindiža*, prvih jaslaca na Silbi, amaterskih predstava i svadbenih običaja do leksika i mnogočega drugoga. Mnoge teme, jedno mjesto, Silba.

Što vas je nagnalo da objavite knjigu *Silbenske kulturološke teme I*?

Jedan od razloga je činjenica da su tekstovi koje se nalaze u knjizi već bili objavljeni u nekim časopisima i zbornicima i kao takvi nisu bili toliko dostupni široj kulturnoj javnosti. Drugi je što smo procijenili da će ova publikacija s kulturološkim sadržajima vezanim uz otok Silbu imati svoju čitalačku publiku, tj. da će mnogima biti zanimljiva. I posljednja knjiga koju smo zajedno objavili *Pučka dra-*

ma Artura Lukina „Ki će mi šoldi dati“ imala je dobrog odjeka među čitateljima. Treći razlog je naš doprinos očuvanju bogate otočke kulturne baštine koja zbog depopulacije i promjene načina života na našim otocima polako ide prema zaboravu. Četvrti, ne manje važan, uspomena je na našu najpouzdaniju informatoricu, našu *nanu* (baku) Alvizu (Vjekoslavu Lovrin r. Baćilo) koja nam je godinama davala dragocjene podatke o jeziku, običajima te ostalim kulturološkim značajkama otoka Silbe.

Možemo li reći da je riječ o lokalnim temama koje daju doprinos na nacionalnoj razini?

Uvijek kada se obrađuje tema vezana uz neku lokalnu zajednicu ili uz neki prostor Lijepa Naše, to je i tema od nacionalnoga značaja. Na nacionalnoj razini nema nevažnih tema jer se i nacionalna kultura sastoji od niza lokalnih kulturnih značajki, a i te lokalne teme stvaraju predivni mozaik hrvatske kulture. Bez svake sumnje, i Silba ima kamenčiće u tom mozaiku.

Na primjeru ove knjige može se vidjeti da se pristup raznim temama, koji nije pretenciozan, može biti itekako koristan u proučavanju nematerijalne baštine nekog mjesta, otoka ili kraja. Trganje od zaborava?

Svakako, trganje od zaborava bio je i glavni motiv nastanka ove monografije. Proučavajući kazalište saznajemo mnogo podataka iz svakodnevnog života na Silbi u razdoblju izme-

Otok Silba, pojašnjavaju autori, povezuje različite sadržaje monografije. Međutim, i jezik, i etnološke značajke, i dramski amaterizam aspekti su kulture koja je još jedna važna poveznica svega što je objavljeno u ovoj knjizi

đu dva rata. Rad amaterskog kazališta nije bio vezan za životne cikluse i ne možemo govoriti o folklornom kazalištu. Silbenska omladina okupljena oko samostana i crkve izvodila je melodramatične i komične predstave s jasnom prosvjetiteljskom idejom i propagirajući moralne zaslade Marijine kongregacije. Fenomen dramskog amaterizam nismo mogli promatrati u kontekstu kulturnog života sjeverne Dalmacije jer je život na Silbi zbog svoje bogate povijesti bio sadržajni nego na susjednim otocima.

U posebnim prigodama kao što su vjenčanja, rođendani ili nešto slično, kao spoj urbane manire s folklornim ili usmeno-retoričkim izrazom nastao je poseban oblik zdravice koji su Silbenjani nazivali *brindiži*. Sastoji se od dva stiha i podsjeća na bećarac, ali se od njega bitno razlikuje. *Brindiže* smo definirali kao hibridni usmenoretorički žanr blizak zdravici.

U želji da predstavimo konkretno silbenko vjenčanje, a ne

model vjenčanja, izdvojili smo blagoslov mladenaca, koji se odavno sasvim izgubio i svadbeno ruho kao građansko odijelo 30-ih godina 20. stoljeća jer je kazivačica upravo na spomenutim detaljima insistirala kada se prisjećala svojeg vjenčanje.

Donijeli ste dosta gradiva za *dijakronijski rječnik silbenskoga mjesnog govora*?

Uglavnom su to rječnici u okviru nekih radova po raznim časopisima ili monografijama, ili smo izdvojili lekseme pronađene u rukopisima nastalim na Silbi, odnosno u raznim publiciranim tekstovima vezanim uz taj sjevernodalmatinski otok. Tako skupljeni na jednome mjestu i objavljeni mogu poslužiti potencijalnom piscu budućega rječnika silbenskoga mjesnoga govora. Doduše, postoji već rječnik u rukopisu koji je sastavio Emil Lukin, ali se rječnički članak sastoji samo od natuknice i prijevodne semantizacije, a nedostaju gramatičke odrednice i egzemplifikacije (oprimjerenja). Treba-

Izv. prof. dr. sc. Ivica Vigato

Dr. sc. Ivica Vigato rođen je u Zadru 1957. godine. Diplomirao je 1981. godine na Filozofskom fakultetu u Zadru Hrvatski jezik i jugoslavenske književnosti i Filozofiju. Na istom fakultetu završio je poslijediplomski znanstveni studij te 2003. obranio magistarski rad *Pismo i jezik glagoljskih matrica sa Silbe*. Od 1995. do 1998. kao vanjski suradnik na Odsjeku za hrvatski jezik Filozofskoga fakulteta u Zadru vodi kolegij *Jezične vježbe*. Taj kolegij od 1998. drži na Visokoj učiteljskoj školi na Odsjeku za razrednu nastavu, odnosno na Stručnom odjelu za izobrazbu učitelja i odgojitelja predškolske djece. Odsjek za hrvatski jezik povjerava mu školske godine 2000./2001. kolegij *Metodika nastave hrvatskoga jezika*, a od 2002. taj kolegij predaje na Visokoj učiteljskoj školi u Zadru, a od 2003. na Odjelu za izobrazbu učitelja i odgojitelja na Sveučilištu u Zadru.

Izv. prof. dr. sc. Teodora Vigato

Dr. sc. Teodora Vigato rođena je 1953. u Zadru, gdje je diplomirala na Filozofskom fakultetu 1978. Hrvatski jezik i jugoslavenske književnosti te Pedagogiju. Nakon završenoga studija, radila je u Centru za odgoj i usmjereno obrazovanje „Juraj Baraković“ u Zadru kao nastavnica hrvatskog jezika i književnosti. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu magistrirala je temom *Kompozicijske i poetske osobitosti hrvatske prosvjetiteljske drame*. Doktorirala na Sveučilištu u Zadru 2007. temom *Stilske i poetske osobitosti hrvatskih vizija svetog Bernarda*. Od 2012. bila je docentica na Odjelu za izobrazbu učitelja i odgojitelja i predavala *Stariju hrvatsku književnost, Scensku kulturu, Medijsku kulturu i Lutkarstvo*. Trenutačno je u mirovini.

lo bi ga nadograditi. Vjerojatno je zadržano kulturnoj javnosti poznato da je Ogranak Matice hrvatske u Zadru tiskao mnoge rječnike mjesnih govora (do sada ih je tiskao 18). Budući da smo kao članovi predsjedništva Ogranka upoznati s time koliko je to zahtjevan, obiman i dugotrajan posao, nastojali smo budućem piscu pomoći barem u identificiranju leksema koji su se nekada mogli čuti na Silbi, ali i pokazati model kako bi trebao izgledati jedan rječnički članak. Naravno, riječi nisu akcentirane, što je veoma važno za rječnike mjesnih govora, tako da bi bilo dobro početi s izradom silbenskoga rječnika što prije dok još postoje izvorni govornici silbenskoga govora. Svakako, voljni smo budućem piscu rječnika koji se nekako nazire i pomoći, ali nažalost, zbog obaveza koje imamo i uključenosti u projekte koje moramo privesti kraju, ne možemo se samostalno uhvatiti toga posla

Pišete i o neobičnim, ujedno

i kulturološki značajnim jaslama na Silbi.

Silbenški pomorci su s putovanja donosili različite suvenire pa je tako, pretpostavljamo, pomorac Domeniko Baćilo negdje iz Ukrajine donio jaslice. Opisane jaslice samo su izolirani eksponat koji se čuva u jednoj silbenškoj kući, ali nas je ponukao da istražimo podrijetlo jaslaca u silbenškoj crkvi i u silbenškim kućama, a s druge strane, u neobičnim jaslama pronašli smo elemente slopke, vertepa i betlejke u kojima su se u malom oponašale složene predstave misterija, mirakula ili moraliteta kao dio narodnih običaja.

Kad je riječ o Silbi, neumorni ste. Otkud tolika motivacija? Podrijetlo, zavičajnost ili nešto drugo?

Svakako sve to što ste naveli, ali i bogatstvo silbenskoga kulturnoga naslijeđa također je poticajno i nameće se samo od sebe. Tu su i uspomena na sve Silbenke i Silbenjane koji su pridonijeli kulturnom razvitku našega otoka.

IVA BABIĆ, predavačica u Centru za strane jezike Sveučilišta u Zadru, autorica dvojezične slikovnice *Pronađeno blago: Vulkan i Vinkovci/Treasure Found: Vinkovci and Volcano* koja je na ovogodišnjem Sajmu dječje knjige u Bologni uvrštena među 100 najboljih slikovnica (*The BRAW Amazing Bookshelf*) iz cijeloga svijeta za 2023.

Volim kada knjiga, svaka knjiga, a pogotovo slikovnica koja je sama po sebi spoj nekoliko umjetnosti, nudi nešto više - to smo pokušale ponuditi i mi

Iva Babić, profesorica hrvatskoga jezika u Centru za strane jezike Sveučilišta u Zadru, autorica je dvojezične slikovnice *Pronađeno blago: Vulkan i Vinkovci/Treasure Found: Vinkovci and Volcano* koja je dobila priznanje našavši se na popisu 100 izvanrednih naslova za nagradu *The BRAW Amazing Bookshelf* u sklopu međunarodnog Sajma dječje knjige u Bologni 2023.

Slikovnica je nastala kao plod suradnje autorice Ive Babić i ilustratorice akademske slikarice Nikoline Starčević Vorgić te Marte Huber, asistentice na Odjelu za anglistiku Sveučilišta u Zadru, koja je prevela slikovnicu na engleski.

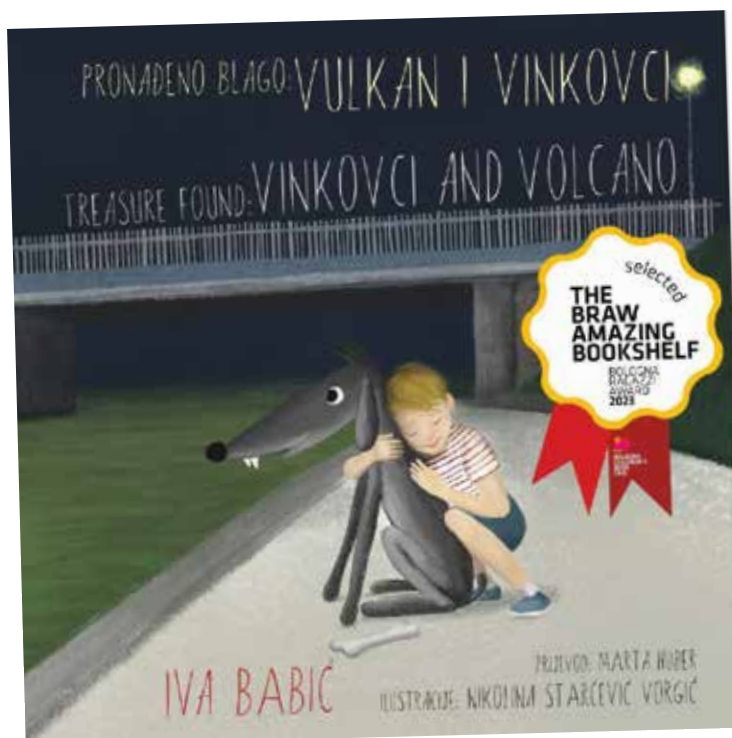
Objavili ste slikovnicu *Savršeni dan: Lipa i Zadar/The Perfect Day: Zadar and Lipa*. O čemu je tu riječ?

To je naša prva slikovnica koja je iz tiska izašla krajem ljeta prošle godine. Lipa iz naslova je galebica koja provodi svoj „savršeni dan“ u Zadru i njegovoj okolici. Igra se, čita, pliva i uživa na prepoznatljivim lokacijama kao što su Kapetanova kula, Forum, Gradska knjižnica, Orgulje itd. Radnja slikovnice namjerno je vrlo jednostavna jer je to i poruka koju se željelo prenijeti, svaki dan u Zadru može biti savršen ako se tako odlučimo. Djeca to najbolje znaju.

Kako je došlo do suradnje s Nikolinom Starčević Vorgić i Martom Huber koja je priču prevela na engleski jezik?

Kada sam posložila ideju o dvojezičnim slikovnicama čije se radnje događaju na stvarnim

Slikovnica *Pronađeno blago: Vulkan i Vinkovci/Treasure Found: Vinkovci and Volcano*, nastala kao plod suradnje autorice Ive Babić i ilustratorice Nikoline Starčević Vorgić te Marte Huber, asistentice na Odjelu za anglistiku Sveučilišta u Zadru, koja ju je prevela na engleski, otišla je u Bolognu bez velikih ambicija, očekivali smo da ćemo dobiti relevantan i profesionalan osvrt na djelo, no eto, taj je, da se tako izrazim, „naš pas pušten s lanca“. Naša je slikovnica odabrana da bude jedna od samo 100 izloženih na izložbi *The BRAW Amazing Bookshelf* u toj velikoj konkurenciji. Počašćene smo, Sajam dječje knjige u Bologni kulturna je manifestacija i zaista je lijepo biti dio te priče, a to nam je svakako otvorilo mnoga nova vrata

lokacijama naših gradova, nisam se dvoumila s kime je želim realizirati. Ilustracija slikovnice vrlo je važna, važnija od teksta (iako je prožimanje teksta i ilustracija izuzetno bitno) jer slikovnica treba moći „ispričati priču“ i samim ilustracijama. Nikolina je akademska slikarica, a njezin stil i rad posljednjih je godina inspiriran i usko povezan s dječjom imaginacijom. I njezin je tada petogodišnji sin Matija također sudjelovao u stvaranju naših slikovnica, određene ilustracije nastale su kombinacijom nekoliko njegovih crteža. Do toga je došlo spontano i mislim da je i to ta neka dodana vrijednost samim slikovnicama, izvornost i dječja zaigranost koje rezultiraju originalnošću.

Prevoditeljicu Martu Huber preporučio mi je izv. prof. art. Tomislav Kuzmanović i znala sam da je tekst (Marta je prevodila drugu slikovnicu, definitivno zahtjevnijeg teksta koji sadrži

mršavi pas Vulkan iz slikovnice doista posvećen „mršavom psu“ iz pjesme vinkovačkog rock sastava Majke?

Najprije moram napomenuti da sam na toj slikovnici prvi put surađivala s Martom. Slikovnica doista jest referenca na pjesmu *Mršavi pas* vinkovačkog benda *Majke*, a i radnja se događa u Vinkovcima. Naime, u obje moje slikovnice prisutni su i ti neki detalji iz sjene ili se pak ilustracijom referira na nešto što uopće nije spomenuto u tekstu (npr. zvijezde Oriona koje je neizostavno vezano za vinkovačku povijest i arheologiju itd.). Slikovnice se u pravilu ne čitaju/gledaju samo jednom. Djeca ih najprije slušaju, zatim nebrojeno puta listaju dodajući svoje verzije određenih dijelova. Takva su barem moja iskustva, a u posljednjih nekoliko godina načitala sam se slikovnicama i slikovnicama. Volim kada knjiga, svaka knjiga, a pogotovo ovakav žanr koji je sam po sebi spoj nekoliko umjetnosti, nudi nešto više. To smo pokušale ponuditi i mi.

Osim Vas, u projekt stvaranja slikovnice uključene su prevoditeljice Ružica Vorgić Krvavica i Marta Huber, korektorica Dijana Čurković i redaktor dr. sc. Andrew Hodges. Tko je dr. sc. Andrew Hodges?

Uz te koje ste spomenuli, ima u tom procesu još zaslužnih ljudi, pogotovo sada kad imamo i njemačku verziju, tu su i razni stručnjaci u svojem području (grafika, tisak, prijelom...) koji su nam često pomagali raznim tehničkim informacijama i savjetima. Pokušale smo voditi računa o svemu, npr. fontu (koji je Nikolina stvorila nakon što smo dugo tražile odgovarajući) i uzevu, kvalitete tehničke izvedbe itd. Mnogo se

i frazeme, igru riječi, rиму itd.) u dobrim rukama, no kada je cijeli prijevod bio gotov, vidjela sam da je tekst zapravo bio u „zlatnim“ rukama. Engleski prijevod ima dodatnu dimenziju i smatram ga boljim od polaznoga teksta na hrvatskome jeziku. Redaktor dr. sc. Andrew Hodges (izvorni govornik) koji je redigirao prijevod kontaktirao me nakon prvih čitanja sa zamolbom da ga spojim s Martom za neke nove suradnje, čovjek je bio iskreno impresio-

niran njezinim rješenjima određenih dijelova, a dr. sc. Hodgesa nije lako impresionirati.

Zašto dvojezična slikovnica?

Vodila sam se onime što sam smatrala da u ovakvom obliku nedostaje (koliko je meni poznato), a moglo bi biti korisno i traženo. Drugi jezik pruža dodanu vrijednost i automatski povećava potencijalni krug čitatelja i mogućnosti primjene samih slikovnica koje su ipak prije sve-

ga umjetničke, a ne edukativne. Povratne informacije koje dolaze do nas to nam potvrđuju, slikovnice su, naime, često i svojevrsan suvenir i odlaze izvan granica RH. Ove su godine obje slikovnice objavljene i u svojoj njemačko-hrvatskoj inačici.

Autorica ste i slikovnice *Pronađeno blago: Vulkan i Vinkovci/Treasure Found: Vinkovci and Volcano* koja je također objavljena dvojezično? Je li

Prevoditeljicu Martu Huber preporučio mi je izv. prof. art. Tomislav Kuzmanović i znala sam da je tekst (Marta je prevodila drugu slikovnicu, definitivno zahtjevnijeg teksta koji sadrži i frazeme, igru riječi, rиму itd.) u dobrim rukama, no kada je cijeli prijevod bio gotov, vidjela sam da je tekst zapravo bio u „zlatnim“ rukama. Engleski prijevod ima dodatnu dimenziju i smatram ga boljim od polaznoga teksta na hrvatskome jeziku. Redaktor dr. sc. Andrew Hodges, izvorni govornik koji je redigirao prijevod, kontaktirao me nakon prvih čitanja sa zamolbom da ga spojim s Martom za neke nove suradnje, čovjek je bio iskreno impresioniran njezinim rješenjima određenih dijelova, a dr. sc. Hodgesa nije lako impresionirati

vremena potroši na istraživanje nečega što djeluje vrlo sporedno na samome početku priče.

Svakako je pritom najbolje obratiti se stručnijoj osobi, a tako dolazimo i do Andrewa Hodgesa. Čovjek je to kojeg je teško ukratko predstaviti, on je doktor znanosti, socijalni antropolog rodom iz Manchestera, a imala sam sreću da smo surađivali na nekoliko projekata tijekom mojih prethodnih poslova kada je on radio na zagrebačkom Institutu za etnologiju i folkloristiku, a ja u hrvatskoj nastavi u inozemstvu preko MZO-a. Dr. sc. Hodges izvrsno govori nekoliko jezika, uključujući i hrvatski. Danas mu je baza u Škotskoj, a profesionalno se bavi uređivanjem tekstova. Ima vlastiti biznis *The Narrative Craft* i golemo iskustvo u uredničkim i sličnim poslovima (za kuće poput *Bloomsburija*, *Routledgea* i *Penguin Young Readersa*), a i sam je autor. Obratila sam mu se s potpunim povjerenjem, a dobila sam rješenja problema za koje nisam ni znala da ih imam. Izuzetno je profesionalan i stručan u svojem poslu.

Slikovnica je dobila i prestižnu pohvalu i priznanje, na

Savršeni dan: Lipa i Zadar/The Perfect Day Zadar and Lipa

U dvojezičnoj slikovnici *Savršeni dan: Lipa i Zadar/The Perfect Day Zadar and Lipa*, prateći dnevnu rutinu galebice Lipe, posredno upoznajemo i važne lokalitete i kulturnu baštinu Zadra i njegovih prirodnih ljepota. Djeca koja već od ranog djetinjstva uče strane jezike, a i oni koji to mogu raditi uz pomoć ovakvih slikovnica, imat će priliku na zanimljiv i interaktivan način samostalno učiti i proširivati svoje vidike. Više je elemenata koji upućuju na edukativnu iskoristivost slikovnice, počevši od jezika koji je jednostavan, razumljiv, zaigran i svjež, preko upoznavanja stvarnih, postojećih lokaliteta do uranjanja u svijet životinje koju sada vidimo kao sugrađanina, prijatelja i vodiča.

Bogate ilustracije rad su akademske slikarice Nikoline Starčević Vorgić. Engleska je verzija slikovnice 2022. godine bila dio programa Dana europske baštine (u suradnji autorica i Gradske knjižnice Zadar) pod vodstvom Vijeća Europe i Europske komisije, a u koordinaciji Ministarstva kulture i medija. Na organizirani likovni i literarni natječaj javila su se brojna djeca iz različitih krajeva Hrvatske te iz mnogih europskih država kao što su Italija, Poljska, Njemačka, Švicarska itd.

ovogodišnjem Sajmu dječje knjige u Bologni uvrštena je među 100 najboljih slikovnica (The BRAW Amazing Bookshelf) iz cijeloga svijeta za 2023. U Bologni su, naime, između gotovo 2,5 tisuća knjiga iz 59 država izdvojene i dvije knjige iz Hrvatske, jedna je Vaša, a druga Agate Lučić Ogledalo bez mana?

Naša slikovnica *Pronađeno blago: Vulkan i Vinkovci/Treasure Found: Vinkovci and Volcano* otišla je u Bolognu bez velikih ambicija, očekivali smo da ćemo dobiti relevantan i profesionalan osvrt na djelo, no eto, taj je, da se tako izrazim, „naš pas pušten s lanca“. Naša je slikovnica odabrana da bude jedna od samo 100 izloženih na izložbi *The BRAW Amazing Bookshelf* u toj velikoj konkurenciji. Počašćene smo, Sajam dječje knjige u Bologni kulturna je manifestacija i zaista je lijepo biti dio te priče, a to nam je svakako otvorilo mnogo novih vrata.

Hoće li biti još takvih slikovnica? Koji su planovi?

Iduće godine planiramo objaviti zagrebačku slikovnicu, vje-

rojatno najprije u hrvatsko-engleskoj verziji. Dobivamo ponude za određene suradnje na sličnim stvarima i vjerujem da ćemo se nastaviti igrati u ovome jer nas ispunjava, potiče da učimo i pokušavamo biti bolji u svemu što radimo. U tom je žanru danas genijalnih umjetnika i ostvarenja te beskrajno inspiracije, ali premalo vremena.

Radite u Centru za strane jezike Sveučilišta u Zadru, predajete hrvatski jezik. Tko se sve zanima za učenje hrvatskog jezika?

Ponekad imam osjećaj da svi žele učiti hrvatski jer sam vjerojatno i podsvjesno istančanijeg sluha za te teme pa na dnevnoj bazi čujem/vidim ljude koji uče ili žele učiti naš jezik. U svojoj najbližjoj okolini, u susjedstvu poznajem nekoliko stranaca koji su se odlučili na život u Hrvatskoj i uče naš jezik ili makar neke osnovnije fraze. Naravno, tu su i ljudi koji imaju hrvatske korijene, ali su bili u manjem kontaktu s jezikom, ali i stranci koji su ili partneri ili prijatelji naših ljudi i žele poboljšati svoje znanje hrvatskoga jezika. O lingvistima i stranim studentima općenito da i ne govorim.

Šumska pustolovina

Slikovnica *Šumska pustolovina* nastala je u sklopu projekta *Blue Connect – Reconnect Science with the blue society* (2022. – 2023.), čiji je nositelj Sveučilište u Splitu. Uz ilustratora Roberta Maršića, vizualnom rješenju slikovnice pridonijela su djeca iz Dječjeg vrtića Zvončić iz Poličnika, gdje su u sklopu projekta 2. prosinca 2022. i 18. svibnja 2023. održane dvije radionice. Cilj je radionica, kao i same slikovnice, poučavati djecu pričanjem priča.

Pronađeno blago: Vulkan i Vinkovci/Treasure Found: Vinkovci and Volcano

U dvojezičnoj nagrađenoj slikovnici *Pronađeno blago: Vulkan i Vinkovci/Treasure Found: Vinkovci and Volcano*, prateći preobrazbu zabrinutog psa lutilice u Dječakova psa Vulkana, posredno upoznajemo i kulturnu baštinu grada Vinkovaca. Učenje materinskog i novog jezika, upoznavanje s jezikom književnosti te obogaćivanje općeg znanja samo su neki od benefita koji takvoj vrsti slikovnica daju potpuno pravo na pozornost i djece i odraslih. Radnja u stihu potiče empatiju prema životinjama, upozorava na vrijednu arheološku i kulturnu baštinu te ističe spoznaju da je najveće blago ljubav. Slikovnica može biti podjednako zanimljiva i korisna onima (i djeci i odraslima) koji su već upozнали grad ili u njemu žive, kao i onima (i djeci i odraslima) koje može motivirati da ga posjete te, dakako, svim ljubiteljima životinja. Bogate ilustracije rad su akademske slikarice Nikoline Starčević Vorgić.

60 godina međunarodnog Sajma dječje knjige u Bologni

Sajam dječje knjige u Bologni 2023. (*Bologna Children's Book Fair*) proslavio je i svoju 60. obljetnicu. Na toj se kulturnoj manifestaciji, među ostalim, dodjeljuju najpoželjnije međunarodne nagrade u svijetu dječjeg izdavaštva pa tako i nagrada *Bologna Ragazzi* – jedna od najprestižnijih nagrada u dječjem izdavaštvu. Za nju su se ove godine čak 2349 naslova prijavila 644 nakladnika iz 59 zemalja diljem svijeta. U toj velikoj međunarodnoj konkurenciji čak su dvije hrvatske slikovnice ostvarile veliki uspjeh. Posebnu pohvalu (*Special mention*) u kategoriji *Non fiction Bologna Ragazzi Award* osvojila je likovna umjetnica Agata Lučić za slikovnicu *Ogledalo bez mana* u izdanju nakladnika *Mala zvona* iz Zagreba, a na prestižnom popisu 100 izvanrednih naslova na *The BRAW Amazing Bookshelf* (i istodobnoj izložbi) našla se bilingvalna slikovnica *Pronađeno blago: Vulkan i Vinkovci/Treasure Found: Vinkovci and Volcano* autorice Ive Babić i ilustratorice, akademske slikarice Nikoline Starčević Vorgić u izdanju nakladnika *Jupiii*.

MARTA HUBER, mag. philol. angl., asistentica na Odjelu za anglistiku, prevoditeljica slikovnice Ive Babić *Pronađeno blago: Vulkan i Vinkovci* koja je na ovogodišnjem Sajmu dječje knjige u Bologni uvrštena među 100 najboljih slikovnica (*The BRAW Amazing Bookshelf*) iz cijeloga svijeta za 2023.

Zadarski modul književnog prevođenja, kao jedinstveni oblik diplomskog studija te vrste, a ujedno i prvi u RH, pruža zaista širok set znanja, vještina i mogućnosti

Marta Huber, mag. philol. angl., asistentica je na Odjelu za anglistiku Sveučilišta u Zadru. Pripada prvoj generaciji studenata koji su, u sklopu filološkog smjera diplomskog studija anglistike, upisali modul književnog prevođenja. Prijevod kratkih priča objavljuje u časopisima *Your Impossible Voice*, [sic] - časopis za književnost, kulturu i književno prevođenje i *Tema*, a u koautorstvu prevodi i antologiju *Hay festivala Europa28: Žene o budućnosti Europe*. Trenutačno je upisana na poslijediplomski studij Humanističke znanosti pri Sveučilištu u Zadru na smjeru Filologija – književnost. Dok je bila kustosica Zavičajnog muzeja Stjepana Grubera u Županji, napisala je sjajnu dječju slikovnicu *Priča o jednoj lopti*, a lopta se na hrvatskim pravcima prvi put zakotrljala upravo u njezinu rodnom gradu Županji. Marta je danas toliko dobra prevoditeljica da joj izvorni govornici engleskoga jezika, intelektualci, komplimentiraju na znanju i umijeću prevođenja.

Zadar kao sudbina. Kako je ta priča počela u Vašem slučaju?

Onako kako se dobre stvari uglavnom i dogode – slučajno. Znala sam što želim upisati, odnosno da želim studirati engleski jezik i baviti se književnošću u nekom obliku, tome sam naginjala od djetinjstva tako da o tome nije bilo dvojbe. Ostalo je samo pitanje gdje to želim i premda bih voljela reći da je pomno istraživanje studija došlo prvo, ono čime me Zadar „kupio“ bila je lokacija Sveučilišta tik uz more, romantično ili naivno, sada mi je drago da je bilo tako. Doduše, iako studij engle-

Zahvaljujući angažmanu izv. prof. art. Kuzmanovića, imali smo zaista obilje prilika da iskusimo svijet književnosti i književnog prevođenja iz prve ruke, i onih lijepih, ali i izazovnijih, a sve u sigurnim i kontroliranim uvjetima, od volontiranja na književnim festivalima poput Festivala europske kratke priče, dolaska gostujućih urednika i prevoditelja koji bi s nama radili na našim tekstovima, oglednih prijevoda i „pravih“ prijevoda za izdavačke kuće, časopise, razne zbornike... Dobiti takvo iskustvo prije završetka fakulteta u najmanju je ruku neprocjenjivo

skog jezika i književnosti postoji i u Osijeku, istraživanjem po stranicama raznih sveučilišta sa sličnim programima shvatila sam da studij anglistike u Zadru nudi šire opcije po pitanju onoga što me tada zanimalo, a s ovim malim odmakom, čini mi se da nisam pogriješila.

Zašto ste svojedobno izabrali modul književnog prevođenja u sklopu filološkog smjera diplomskog studija anglistike?

Kolegije iz književnog prevođenja kod izv. prof. art. Tomislava Kuzmanovića, čija sam danas asistentica, slušala sam i na prijediplomskoj razini i tada mi se to učinilo kao nešto što je istodobno vrlo konkretno, ali i vrlo nesvrstano te samim time dovoljno otvoreno da se unutar

toga može igrati. Na prijevod se nije gledalo kao na alat za provjeru znanja jezika, nego kao na potragu za književnim tekstom koji može samostalno funkcionirati kao umjetničko djelo i upravo je ta umjetnička komponenta ono što me oduševilo. Upute su bile jasne: čitajte i pišite. Pred nama su svaki tjedan bili novi izazovi i novi tekstovi i premda mi često mnogo toga nije bilo jasno, imala sam potpuno povjerenje u to da je ono što slušamo i radimo dobro, imam ga još uvijek.

Kada je došlo vrijeme za upis diplomskog studija, modul je tek bio otvoren pa ga je moja generacija premijerno imala priliku upisati i završiti. Kako na razini države nije riješena završnost, tj. ni na jednom sveučilištu (za

sada) ne možete dobiti titulu diplomiranog prevoditelja, modul književnog prevođenja, kao jedinstveni oblik diplomskog studija te vrste, a ujedno i prvi, činio se kao logičan slijed događaja koji pruža poprilično širok set znanja i vještina.

Zahvaljujući angažmanu prof. dr. sc. Kuzmanovića, imali smo zaista obilje prilika da iskusimo svijet književnosti i književnog prevođenja iz prve ruke, i onih lijepih, ali i izazovnijih, a sve u sigurnim i kontroliranim uvjetima, od volontiranja na književnim festivalima poput Festivala europske kratke priče, dolaska gostujućih urednika i prevoditelja koji bi s nama radili na našim tekstovima, oglednih prijevoda i „pravih“ prijevoda za izdavačke kuće, časopise, razne zbornike... Dobiti takvo iskustvo prije završetka studija u najmanju je ruku neprocjenjivo – osim poneke stavke u životopisu, što nije zanemariva stvar. Kada se nađete u konkretnoj situaciji gdje nešto morate odraditi u zadanom roku, a da to nije ispitni rok i u uvjetima kakvi će vas čekati jednoga dana, vrlo brzo shvatite je li to upoće ono što vam leži, što prije svega volite i možete li se

Ono čime me Zadar „kupio“ bila je lokacija Sveučilišta tik uz more, romantično ili naivno, sada mi je drago da je bilo tako. Doduše, iako studij engleskog jezika i književnosti postoji i u Osijeku, istraživanjem po stranicama raznih sveučilišta sa sličnim programima shvatila sam da studij anglistike u Zadru nudi šire opcije po pitanju onoga što me tada zanimalo, a s ovim malim odmakom, čini mi se da nisam pogriješila

zamisliti da se time u budućnosti bavite. Ako je odgovor potvrđan, onda je modul sjajna stvar jer, osim što se prijevodom možete baviti praktično, dovoljno ste teorijski potkovani za daljnji znanstveni rad, doktorat, itd.

Preveli ste i slikovnicu Ive Babić *Pronađeno blago: Vulkan i Vinkovci* koja je na ovogodišnjem Sajmu dječje knjige u Bologni uvrštena među 100 najboljih slikovnica (The BRAW Amazing Bookshelf) iz cijeloga svijeta za 2023. Kako je došlo do suradnje s Ivom Babić?

I opet, slučajnim spletom okolnosti. Iva Babić najprije je kontaktirala profesora Kuzmanovića, međutim, kako se on nije mogao prihvatiti tog posla zbog prije dogovorenih prijevoda, pitao je želim li se ja u tome okušati. Isprva sam oklijevala i moram priznati da mi nije bilo svedjedno kada mi je Iva Babić rekla da će moj prijevod stati odmah uz izvornik; mislim

da je to nešto što potencijalno plaši svakog mladog prevoditelja. Međutim, kada smo se čule, objasnila mi je svoju ideju i što bi htjela postići s tekstom te smo se bacile svaka na svoj posao. Stvarno lijepo iskustvo.

Dosta su podijeljena mišljenja o tome trebaju li autor i prevoditelj biti u kontaktu i surađivati za vrijeme prijevoda, ali moram priznati da mi je bilo od velike pomoći što je Iva Babić bila vrlo susretljiva i dostupna za sve moje nedoumice, pogotovo one koje su se odnosile na specifične reference vezane uz lokaciju o kojoj piše, s obzirom na to da se radnja odvija u Vinkovcima. Osim teksta, podjednako važan dio slikovnice su i ilustracije Nikoline Starčević Vorgić zbog kojih knjiga funkcionira kao malo umjetničko djelo i suvenir, a pred sam kraj priključio se i redaktor dr. sc. Andrew Hodges.

I kao golema potvrda da smo dobro odradili posao, slikovnica je na međunarodnom Sajmu

Kolegije iz književnog prevođenja kod izv. prof. art. Tomislava Kuzmanovića, čija sam danas asistentica, slušala sam i na prijediplomskoj razini i tada mi se to učinilo kao nešto što je istodobno vrlo konkretno, ali i vrlo nesvrstano te samim time dovoljno otvoreno da se unutar toga može igrati. Na prijevod se nije gledalo kao na alat za provjeru znanja jezika, nego kao na potragu za književnim tekstom koji može samostalno funkcionirati kao umjetničko djelo i upravo je ta umjetnička komponenta ono što me oduševilo. Upute su bile jasne: čitajte i pišite. Pred nama su svaki tjedan bili novi izazovi i novi tekstovi i premda mi često mnogo toga nije bilo jasno, imala sam potpuno povjerenje u to da je ono što slušamo i radimo dobro, imam ga još uvijek

dječje knjige u Bologni, na koji pristiže oko 2000 naslova, dobila The BRAW Amazing Bookshelf, odnosno odlukom žirija svrstana je među 100 najboljih slikovnica iz cijeloga svijeta.

Na čemu sada radite, koji su planovi, doktorat?

Trenutačno sam na doktorskom studiju Humanističke znanosti na Sveučilištu u Zadru. U fazi sam izrade doktorske disertacije na temu *Hrvatska književnost kao dio svjetske književnosti: prijevod, recepcija, posljedice* pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Vande Mikšić. Planovi su jednaki planovima svakog doktoranda – sjesti i pisati!

Novi prijevodi?

Za 2024. godinu planiran je nastavak suradnje s Ivom Babić na novoj slikovnici. Ovaj put riječ je o proznom djelu čija se radnja odvija u Zagrebu i nadam se jednako lijepom procesu!

S izv. prof. dr. sc. Vandom Mikšić objavili ste knjigu *Prijevođi i recepcija talijanske književnosti u Hrvatskoj od 1991. do 2020.* Kako je došlo do te suradnje?

Izv. prof. dr. sc. Vanda Mikšić moja je mentorica na doktorskom studiju te je 2020. predložila da se prijavimo na jednu znanstvenu konferenciju na Sveučilištu u Leedsu (Velika Britanija) i napišemo popratni rad upravo na temu talijanske književnosti i prijevoda na hrvatski. Kako smo počele prikupljati podatke o prijevodima

talijanske književnosti kod nas, oni su se samo gomilali jer broj je zaista izdašan, a na to se prirodno naslanjalo mnoštvo popratnih pitanja i tema s teorijske strane. U jednom trenutku broj kartica tog rada uvelike je nadmašio uobičajene okvire znanstvenog rada i tu smo se našle od rada ili kopati dalje i pokušati prikupljene podatke pretvoriti u monografiju. Proces se malo oduljio jer su se dodatnim istraživanjem stalno javljali novi naslovi i nova (re)izdanja, ukupno 667, prema našem zadnjem popisu, ali je bio i izuzetno poučan, tim više što ću se sličnom metodologijom koristiti u svom doktorskom radu.

I, je li talijanska književnost u hrvatskom kulturnom prostoru zadržala tzv. povlašteni status u odnosu na prošlost?

Iako je do 19. stoljeća talijanska književnost na hrvatskom području imala važnu i prestižnu ulogu, poglavito zbog geografske blizine, povijesnih i kulturalnih veza te su hrvatski autori tražili uзор i inspiraciju u talijanskima, već sredinom 20. stoljeća prestigle su je anglofonske književnosti, najviše američka. Međutim, ukoliko se pozivajući na književne teoretičare koji značaj na književnom i kulturnom polju opisuju, među ostalim, cirkulacijom književnih tekstova, možemo reći da talijanska književnost, premda možda više nema „povlašteni“ status, zasigurno ima važan i snažan status unutar hrvatske kulture.

Znanstveni skup *Općina sveti Filip i Jakov u sjeni povijesnog Rogova*, 10. i 11. studenoga 2023. u Zadru, u organizaciji Sveučilišta u Zadru i Općine Sv. Filip i Jakov

Pregled svih relevantnih prirodoslovnih, humanističkih, društvenih i gospodarskih aspekata koji će sintetizirati različita znanja o kulturnim i prirodnim posebnostima Sv. Filipa i Jakova

Sveučilište u Zadru i Općina Sveti Filip i Jakov priredili su 10. i 11. studenoga u Zadru i Svetom Filipu i Jakovu Znanstveni skup *Općina Sveti Filip i Jakov u sjeni povijesnog Rogova*. Skup je otvoren na Sveučilištu u Zadru (Novi kampus i Multimedijalna dvorana).

Sv. Filip i Jakov njeguje višestoljetnu glagoljašku tradiciju, čija se baština danas na različite načine nastoji sačuvati. Općina počiva na valorizaciji kulturno-povijesne baštine u cjelini, kao i prirodne osnove koja je temelj za kvalitetno osmišljavanje budućeg razvoja. Zbog toga je cilj znanstvenoga skupa bio razmotriti sve relevantne prirodoslovne, humanističke, društvene i gospodarske aspekte koji će sintetizirati različita znanja o kulturnim i prirodnim posebnostima. Tako su obrađene različite teme vezane uz prostor općine, od povijesti, istraživanja arheoloških ostataka, jezičnih posebnosti, geoprostornog značaja, do jezika, mitologije i svega onoga što čini identitet tog prostora.

Festival znanja

Prof. dr. sc. Josip Faričić, rektor Sveučilišta u Zadru, u povodu otvaranja skupa istaknuo je da su takvi znanstveni skupovi svojevrsni festivali znanosti, s obzirom na to da se znanstvenicima i onima koji to nisu pruža mogućnost da predstave preliminarne rezultate ili dovršena znanstvena istraživanja.

“Prostor općine Sv. Filip i Jakov uistinu je zanimljiv s obzirom na njegovo otočno područje, uzobalje i zaobalje, koji tvore kontrapunkt. On je u prošlosti pridonosio komplementarnosti i sinergiji svih onih zajednica koje su taj prostor povremeno, a zatim i trajno nastanjivale” – rekao je prof. dr. sc. Faričić te izrazio nadu da će izlaganja rezultati znanstvenom monografijom. Rektor prof. dr. sc. Faričić izlagao je, uz ostalo, i o prostornim posebnostima zadarske regije.

U tom kontekstu govorio je o otoku Galešnjaku, koji je prošlih godina postao turistički prepoznatljiv po svom obličju u obliku srca.

“Skup je multidisciplinarni jer je okupio znanstvenike i one koji nemaju znanstvene puteve u promišljanju važnosti prirodne baštine, prostornih, društvenih i gospodarskih resursa, ali i onoga što se zasniva na umjetničkom izričaju koji je imao nadahnuće iz svakidašnjice i posebnosti tog prostora” – rekao je, uz ostalo, prof. dr. sc. Faričić.

Načelnik Općine Sv. Filip i Jakov Zoran

Prostor općine Sv. Filip i Jakov uistinu je zanimljiv s obzirom na njegovo otočno područje, uzobalje i zaobalje, koji tvore kontrapunkt. On je u prošlosti pridonosio komplementarnosti i sinergiji svih onih zajednica koje su taj prostor povremeno, a zatim i trajno nastanjivale, rekao je na otvorenju skupa rektor Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Faričić te izrazio nadu da će izlaganja rezultati znanstvenom monografijom

Povijesni procesi razvoja

Povijesni procesi razvoja, počevši od staroga i srednjega vijeka, oblikovali su temelje suvremene Općine Sveti Filip i Jakov, koja danas u Zadarskoj županiji obuhvaća naselja Donje Raštane, Gornje Raštane, Sikovo, Sveti Filip i Jakov, Sveti Petar na Moru i Turanj te tri otoka Babac, Frmić i Planac. Taj se prostor razvijao u bliskoj vezanosti uz Zadar i Biograd na Moru, na sjecištu važnih prometnih komunikacija, koje su spajale kopnene ceste Kotara i morske pravce kretanja.

Najvažniji poticaj za formiranje naselja bilo je utemeljenje benediktinskog samostana sv. Ivana u Biogradu u 11. stoljeću, koji je zbog najvećeg posjeda Rogova, na prostoru današnjeg Sv. Filipa i Jakova, nazivan i Rogovskom opatijom. Mletačko uništavanje Biograda 1125. godine, kao i osmanski prodori od 15. do 17. stoljeća, u uskoj su vezi s dolaskom većeg broja pojedinaca i obitelji, koje su oblikovale suvremena naselja cijele Općine, stoji na službenim stranicama Općine sv. Filip i Jakov.

Plodno poljoprivredno područje, pogodna mediteranska klima i poduzetni stanovnici omogućili su Općini dinamičan demografski i gospodarski razvoj. Novu kvalitetu u razvoju potaknulo je i osnivanje općine 1993. godine, od kada ona djeluje kao samostalna jedinica lokalne samouprave.

Pelicarić prisjetio se prve veće suradnje sa Sveučilištem na istraživanju podmorskoga lokaliteta Ričul, na kojemu je pronađena, vjeruje se, najstarija koštica masline na svijetu, datirana na razdoblje prije 3.500 godina.

“Mi smo mlada općina, poput mnogih drugih stvorena 1993. godine, i nemamo prepoznatljivu povijest poput okolnih gradova. Naša je želja definirati prostor ne

samo infrastrukturom, nego i ljudima i našom ukorijenjenošću u povijest, kako bismo žiteljima pokazali da možemo biti zajednica koja ima svoju „glavu i rep“ - rekao je Pelicarić.

Bogatstvo tema

Predsjednik Organizacijskog odbora skupa prof. dr. sc. dr. h. c. Ante Uglešić istaknuo

Skup je multidisciplinarnan jer je okupio znanstvenike i one koji nemaju znanstvene puteve u promišljanju važnosti prirodne baštine, prostornih, društvenih i gospodarskih resursa, ali i onoga što se zasniva na umjetničkom izričaju koji je imao nadahnuće iz svakidašnjice i posebnosti tog prostora, istaknuo je, uz ostalo, prof. dr. sc. Faričić

je kako je Sveučilište u Zadru pri svom novom osnutku odlučilo pokušati dati „osobnu kartu“ svih najznačajnijih naselja, prostora koji gravitiraju Zadru.

“Zašto naslov *U sjeni povijesnog Rogova*. Zato što je Sv. Filip i Jakov ponikao iz tog važnog povijesnog prostora, koji je bio strateški važan zbog kontrole plovidbenog puta kroz Pašmanski kanal. Otkrili smo različite stvari koje prije nisu bile poznate, mnogi će do nekih spoznaja prvi put doći u zborniku – napomenuo je prof. dr. sc. dr. h. c. Uglešić.

Izlagачi su u svom radu na znanstvenom skupu bili podijeljeni po sekcijama koje su obrađivale određene teme (glagoljica, zdravstvo, školstvo, arheologija, numizmatika, folklor, tradicijska kultura, sakralne građevine, klima, demografija, poljoprivreda itd.), a imat će priliku objaviti svoje radove sa skupa u znanstvenoj monografiji.

Zašto naslov *U sjeni povijesnog Rogova*. Zato što je Sv. Filip i Jakov ponikao iz tog važnog povijesnog prostora, koji je bio strateški važan zbog kontrole plovidbenog puta kroz Pašmanski kanal. Otkrili smo različite stvari koje prije nisu bile poznate, mnogi će do nekih spoznaja prvi put doći u zborniku, napomenuo je prof. dr. sc. dr. h. c. Uglešić, predsjednik Organizacijskog odbora skupa

DOMAGOJ BADŽIM, student treće godine preddiplomskog studija anglistike i talijanistike, ilustrator najnovije zbirke poezije Danijele Berišić Antić, prof., više lektorice, *Tutti gli Amori Infiniti... Quelli Dolorosi*, objavljene u izdanju Sveučilišta u Zadru

Profesorica sigurno ima još podosta pjesama koje samo čekaju uokvirenje u nekoj novoj zbirci, a bila bi mi opet golema čast biti potpisan uz njezine pjesme kao ilustrator

Domagoj Badžim, student treće godine preddiplomskog studija anglistike i talijanistike, strastveni je crtač. Ilustrirao je čak i najnoviju zbirku poezije Danijele Berišić Antić, prof. više lektorice, *Tutti gli Amori Infiniti... Quelli Dolorosi*, objavljene u izdanju Sveučilišta u Zadru.

Otkad vas zanima slikanje, crtanje?

To me oduvijek zanimalo i nekako sam se početkom srednje škole počeo time i ozbiljnije baviti. U srednjoj školi crtao sam stripove za časopis koji je izdavalas škola.

Ima li itko u Vašoj obitelji veze sa slikanjem i crtanjem?

Moji majka i otac su nastavnici, majka hrvatskoga jezika, a otac tjelesnog odgoja. Ne znam da su oni ikad pokazali interes za likovnim izražavanjem, ali u široj obitelji mislim da nemam nijednog slikara.

Profesorica Antić i ja surađivali smo na izvannastavnim aktivnostima, radili smo kratke videouratke za Dane talijanistike. Rekao sam joj da se bavim i crtanjem pa me zamolila da joj pokažem svoje crteže. Svidjelo joj se kako to izgleda i predložila mi je da ilustriram njezinu novu knjigu. Nisam mogao vjerovati! Veoma sam zahvalan profesorici na prilici koju mi je dala, pogotovo stoga što se svaki put kada se priča o umjetnicima, istakne i onaj stereotip da teško nalaze posao i da ih se rijetko angažira

Kako je došlo do suradnje između Vas i profesorice Antić?

Profesorica Antić i ja surađivali smo na izvannastavnim aktivnostima, radili smo kratke videouratke za Dane talijanistike. Rekao sam joj da se bavim i crtanjem pa me zamolila da joj pokažem svoje crteže. Svidjelo joj se kako to izgleda i predložila mi je da ilustriram njezinu novu knjigu. Nisam mogao vjerovati! Veoma sam zahvalan profesorici

na prilici koju mi je dala, pogotovo stoga što se svaki put kada se priča o umjetnicima, istakne i onaj stereotip da teško nalaze posao i da ih se rijetko angažira.

Kakva je tehnika Vaših crteža?

Radim flomasterima i drvenim bojicama, a uglavnom koristim crno-bijelu tehniku, no u posljednje vrijeme počeo sam dodavati nijanse sive da malo razbijem monotoniju. Taj ra-

zvoj, recimo to tako, mojeg stila, može se pratiti ako se uzmu u obzir svi moji crteži. Ako ipak koristim boju u crtežima, to je najčešće crvena. Naime, sve svoje crteže na određeni način posvećujem svome mlađem bratu koji ima daltonizam, ne može sasvim vidjeti crvenu boju pa mislim da bi mogao uživati u crtežima u kojima je crveno okruženom crnim, sivim i bijelim.

Ilustracijama pratite motive u

Radim flomasterima i drvenim bojicama, a uglavnom koristim crno-bijelu tehniku, no u posljednje vrijeme počeo sam dodavati nijanse sive da malo razbijem monotoniju. Taj razvoj, recimo to tako, mojeg stila, može se pratiti ako se uzmu u obzir svi moji crteži. Ako ipak koristim boju u crtežima, to je najčešće crvena. Naime, sve svoje crteže na određeni način posvećujem svome mlađem bratu koji ima daltonizam, ne može sasvim vidjeti crvenu boju pa mislim da bi mogao uživati u crtežima u kojima je crveno okruženom crnim, sivim i bijelim

pjesmama ili emocije koje izazivaju pjesme profesorice Aniti?

Uglavnom sam se trudio ilustrirati motive iz njezinih pjesama, ali ima i mojih prijašnjih radova koji su se zgodno uklopili u materiju.

Kako doživljavate njezinu poeziju?

Riječ je o veoma emotivnoj poeziji, govori iz srca, tematika je ljubavna pa smatram da se s tim gotovo svatko može poistovjetiti. Tako su nastali i neki moji crteži, imaju za mene osobno značenje. Uveo sam neke motive iz moga vlastitog ljubavnog života, čak i neka meni emocionalno snažna mjesta, osobito u posljednja dva crteža u zbirci.

Hoćete li nastaviti suradnju?

Profesorica sigurno ima još podosta pjesama koje samo čekaju uokvirenje u nekoj novoj zbirci, a bila bi mi opet golemo čast biti potpisan uz njezine pjesme kao ilustrator. Naravno, volio bih surađivati i s drugim autorima i profesorima koji imaju plan i viziju. Kako pišem i poeziju, volio bih sudjelovati i na Danima poezije.

Dakle, i sami ste se upustili u pisanje poezije?

Poeziju pišem otkad sam počeo studirati, već tri godine. Nemam mnogo pjesama, ali pišem...

Imate li ambicije u vezi sa studijem jezika, prevoditeljstvo, pisanje na tim jezicima ili od-

lazak dalje? Možda neka razmjena studenata?

To mi je definitivno u planu kako bih mogao što bolje naučiti jezike koje studiram, a volio bih se okušati i u književnom prevodenju.

Jeste li zadovoljni profesorima na Odjelima?

Jesam, svi su vrlo korektni, svi nam izlaze u susret, izvrsni su predavači i pedagozi.

Kako to da ste upisali jezike u Zadru?

Pohađao sam turističko-ugostiteljsku srednju školu i želio sam studirati jezike. Studij jezika na Sveučilištu u Zadru slovi kao iznimno dobar, a i Zadar mi je blizu doma. Uostalom, u Zadru se i osjećam k'o doma.

LIFE MICROFIGHTER, Sveučilište u Zadru partner na projektu organiziranom u sklopu operativnog programa LIFE 2021. - 2027.

Ohrabrujući preliminarni rezultati prve sezone projekta

Projekt LIFE MICROFIGHTER koji djeluje u sklopu operativnog programa LIFE 2021. - 2027. s provedbom je počeo 1. kolovoza 2022. te će trajati do 31. siječnja 2026. godine. Zamisljen je kako bi se na istraživačkim poljoprivrednim površinama pokazala učinkovitost novog proizvoda, prirodnog i ekološki održivog Zeo-Biopesticida, sastavljenog od talijanskih prirodnih K-chabazit zeolita i specifičnog mBCA (Pseudomonas sp. DLS65), i prakse koji će smanjiti ili zamijeniti pesticide na osnovi bakra za smanjenje pojave uzročnika biljnih bolesti (peronospora, bakterijska pjegavost, rak masline i paunovo oko) koje se pojavljuju na vinovoj lozi, rajčici i maslini na nasadima u Italiji, Hrvatskoj i Španjolskoj.

Organizacija i provedba projekta

Nositelj projekta je CO & SO (Italija), a partneri ASTRA Innovazione e Sviluppo, Consorzio Agrario di Ravenna, Cooperatives Agro-alimentaries (Valencia), CACV (Valencia), Consiglio Nazionale delle Ricerche, Sveučilište u Ferrari, Sveučilište Modena i Reggio Emilia, Symbiagro SRL i Sveučilište u Zadru. Ukupna vrijednost projekta je 2.178.541,40 eura, pri čemu proračun Sveučilišta u Zadru iznosi 238.610 eura. Prve aktivnosti projektnih partnera počele su dvama održanim sastancima u Italiji (Firenza i Ferrara) te formiranjem stručnog tima za provedbu projekta na Sveučilištu u Zadru u kojem su izv. prof. dr. sc. Tomislav Kos, Magdalena Baričević, mag. ing. agr., Ana Gašparović Pinto, mag. ing. agr., i Suzana Šimunac kao podrška administrativnoj provedbi projekta.

Projekt LIFE21-ENV-IT-LIFE MICROFIGHTER istražuje učinkovitost inovativnog Zeo-Biopesticida (zeolit koji nosi

Nositelj projekta je CO & SO (Italija), a partneri ASTRA Innovazione e Sviluppo, Consorzio Agrario di Ravenna, Cooperatives Agro-alimentaries (Valencia), CACV (Valencia), Consiglio Nazionale delle Ricerche, Sveučilište u Ferrari, Sveučilište Modena i Reggio Emilia, Symbiagro S.r.l. i Sveučilište u Zadru. Ukupna vrijednost projekta je 2.178.541,40 eura, pri čemu proračun Sveučilišta u Zadru iznosi 238.610 eura, a razdoblje njegove provedbe od 1. kolovoza 2022. do 31. siječnja 2026. godine

Klimatske promjene nameću nove izazove i otvorena pitanja

Onečišćenje tla glavni je problem za Europsku uniju. Primjenom novog ekološki održivog Zeo-biopesticida putem projekta LIFE MICROFIGHTER nastojat će se smanjiti unos bakra na poljoprivredne površine s prosječnih 4 kg/ha godišnje na prosječno 2 kg/ha godišnje bez utjecaja na prinose i kvalitetu proizvoda. Klimatske promjene nameću i nove izazove i otvorena pitanja. Na bolesti biljaka duboko utječu uvjeti okoliša, a promjene u okolišu mogu imati pozitivne, neutralne ili negativne učinke na njihov razvoj.

Kao jedan od sedam osnovnih mikroelemenata važnih za rast i razvoj biljke, bakar je desetljećima bio važan alat u sustavima konvencionalnog i integriranog upravljanja bolestima. Međutim, počevši od posljednjeg desetljeća 20. stoljeća, njegova je uporaba ograničena zbog sklonosti nakupljanju u okolišu (tlo i vodeni ekosustav) i povezanosti s gubitkom bioraznolikosti.

bakteriju Pseudomonas sp.), prirodnog i ekološki održivog proizvoda u suzbijanju plamenjače vinove loze i paunova oka. Istraživanja se provode na području Zadarske županiji, točnije u masliniku u Škabrnji, te u vinogradu na Sveučilišnom dobru Baštica.

Područje primjene i testiranja

Pokusna površina vinograda sorte Cabernet Sauvignon (lozna podloga Kobber 5BB) od 1 ha u integriranom je sustavu upravljanja gdje međusadni razmak iznosi 2,8 m x 1 m.

Površina maslinika od 0,8 ha

na kojoj se provode istraživanja također je pod integriranim sustavom upravljanja. Zastupljene sorte u masliniku su Oblica, Leccino, Ascolana tenera i Frantoio, a njihov međusadni ramak iznosi 6 m x 6 m.

Poljski pokus postavljen je po shemi slučajnog bloknoeg rasporeda s 4 tretmana u 4 ponavljanja. Tretmani pokusa su:

Cu100: tretman uobičajenom dozom bakra;

Cu50/Zb50: tretman u kombinaciji bakra i Zeo-Biopesticida u smjesi omjera 50/50, Zb100: tretman punom dozom Zeo-Biopesticida te

Cu0: 0,1 ha kontrola, bez tretmana.

Tretiranje bakrom kao kontaktnim zaštitnim sredstvom protiv plamenjače provodi se od početka godine, od fenofaze sušenja loze, a u integriranom sustavu uzgoja do trenutka dok bolest ne izvrši infekciju. Tada se program zaštite orijentira na sistemne fungicide. Njegova se primjena nastavlja tijekom cijele godine dok postoji pritisak infekcije patogene gljive.

U svrhu zamjene i smanjenja upotrebe bakra u prvim rokovima programa zaštite vinove loze od plamenjače tijekom 2023. godine provedena su četiri tretiranja, jedno u travnju i tri u svibnju, dok su u suzbijanju paunova oka u masliniku provedena tri tretiranja, jedno na početku vegetacije, a dva nakon berbe.

Ključni elementi ocjenjivanja

Ove smo godine zabilježili iznadprosječne količine oborina tijekom travnja, svibnja, ali i kolovoza, što je pogodovalo širenju plamenjače te jakom pritisku paunova oka, stoga je danas kod većine vinogradara i maslinara kvaliteta grožđa i ulja lošija nego prethodnih godina. Studeni i prosinac 2022. godine i siječanj 2023. također su obilovali oborinama te su temperature bile više za to doba godine, što je povoljno utjecalo na proljetnu infekciju gljivicom koja uzrokuje paunovo oko. Očekivanja jesenske infekcije tom bolešću nakon berbe ploda masline bila su visoka. Dva su ključna elementa ocjenjivanja tijekom rada u polju, prvi je intenzitet zaraze organa (list i grozd, te list masline), a drugi relativna površina organa zahvaćena bolešću, sve sukladno smjernicama za dobru istraživačku praksu eu-

Projekt LIFE MICROFIGHTER istražuje učinkovitost inovativnog Zeo-Biopesticida, prirodnog i ekološki održivog proizvoda u suzbijanju plamenjače vinove loze i paunova oka. Istraživanja se provode na području Zadarske županiji, točnije u masliniku u Škabrnji te u vinogradu na Sveučilišnom dobru Baštica. Pokusna površina vinograda sorte Cabernet Sauvignon od 1 ha u integriranom je sustavu upravljanja gdje međusadni razmak iznosi 2,8 m x 1 m. Površina maslinika od 0,8 ha na kojoj se provode istraživanja također je pod integriranim sustavom upravljanja, zastupljene sorte u masliniku su Oblica, Leccino, Ascolana tenera i Frantoio, a njihov međusadni ramak iznosi 6 m x 6 m

Prve aktivnosti projektnih partnera počele su dvama održanim sastancima u Italiji (Firenza i Ferrara) te formiranjem stručnog tima za provedbu projekta na Sveučilištu u Zadru u kojem su izv. prof. dr. sc. Tomislav Kos, Magdalena Baričević, mag. ing. agr., Ana Gašparović Pinto, mag. ing. agr., i Suzana Šimunac kao podrška administrativnoj provedbi projekta

ropske organizacije za zaštitu bilja (EPPPO).

Statističkom obradom dobivenih rezultata na kraju godine uvidjeli smo da je u uvjetima jake zaraze u integriranom sustavu uzgoja moguće zamijeniti bakar zeolitom koji nosi bakteriju *Pseudomonas* sp. do trenutka dok ne nastupi prodor infekcije u list. Nažalost, samo zaštita zeolitom s bakterijom *Pseudomonas* sp. u uvjetima vlažne godine kojoj prethodi topli zima nije dovoljna, što ekološkim poljoprivrednicima mora biti upozorenje da

još uvijek treba tražiti i dodatna rješenja osim istraženog kao zamjenu za bakar.

Nadalje, praćenjem pojavnosti i stupnja zaraze te statističkom obradom podataka dobiveni su ohrabrujući preliminarni rezultati koji su pokazali kako je korištenje zeolita s bakterijom *Pseudomonas* sp. u ranim primjenama protiv plamenjače pokazalo statistički istu razinu učinkovitosti kao bakar, iako sama visina učinkovitosti nije bila na najvišim razinama. Primjena zeolita s bakterijom *Pseudomonas* sp. protiv

paunova oka, pokazala je nižu, ali statistički istu razinu učinkovitosti kao bakar, stoga ohrabruje rezultat da bi proizvod mogao biti zamjena proizvodima na bazi bakra u suzbijanju paunova oka.

Radionice s poljoprivrednicima i proizvođačima

Istraživanja se nastavljaju, u polju će biti ponovljena i iduće godine, a uzorci grožđa i ploda masline ubrani u sezoni 2023. podvrgnuti su mikroviniifikaciji, odnosno proizvedeno je ulje u malim serijama kako bi bili određeni kvantitativni i kvalitativni parametri vina i ulja u svrhu provjere utjecaja primijenjenih tretmana.

Nakon što se prikupe sve ocjene i kvantitativni i kvalitativni parametri mjerenja vina i ulja, očekuju se i prve radionice s poljoprivrednicima i drugim dionicima u proizvodnji vina i ulja.

10. godišnjica formiranja Teološko-katehetskog odjela Sveučilišta u Zadru; krajem listopada 2023. održan međunarodni kolokvij Uloga Crkve u obrazovanju s osobitim naglaskom na Zadar

Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru prvi je sveučilišni dvopredmetni teološko-katehetski studij uspostavljen u Hrvatskoj

Kolokvij u organizaciji Teološko-katehetskog odjela Sveučilišta u Zadru i Hrvatskog instituta za povijest održan je u sklopu projekta Hrvatske zaklade za znanost Moderne europske diplomacije i istočnojadranski prostor, a izlagali su don Flavio Belluomini, ravnatelj Arhiva Dikasterija za evangelizaciju (*Propaganda fide*) u Rimu, dr. sc. Mikołaj Martinjak, isusovac i predavač na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti u Zagrebu, doc. dr. sc. Zdenko Dundović, pročelnik Teološko-katehetskog odjela Sveučilišta u Zadru, č. s. doc. dr. sc. Marijana Mohorić, prof. dr. sc. Ante Bralić i doc. dr. sc. Elvis Ražov

Krajem listopada 2023. godine Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru i Hrvatski institut za povijest organizirali su međunarodni kolokvij *Uloga Crkve u obrazovanju s osobitim naglaskom na Zadar*, a u sklopu projekta Hrvatske zaklade za znanost *Moderne europske diplomacije i istočnojadranski prostor*. Izlaganja su održali don Flavio Belluomini, ravnatelj Arhiva Dikasterija za evangelizaciju (*Propaganda fide*) u Rimu, dr. sc. Mikołaj Martinjak, isusovac i predavač na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti u Zagrebu, doc. dr. sc. Zdenko Dundović, pročelnik Teološko-katehetskog odjela Sveučilišta u Zadru, č. s. dr. Marijana Mohorić, prof. dr. sc. Ante Bralić i doc. dr. sc. Elvis Ražov.

Vizionarska ideja

Kolokvij je održan i u povodu 10. godišnjice formiranja Teološko-katehetskog odjela. Tom prigodom Odjelu je na obljetnici čestitao i rektor Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Josip Faričić. Kako je naglasio, velik doprinos osnivanju Odjela dali su tadašnji nadbiskup mons. Želimir Puljić i tadašnji rektor prof. dr. sc. dr. h. c. Ante Uglešić.

To je bila vizionarska ideja koja je imala duboko korijenje i temelje u prvom sveučilištu u ovom dijelu Europe, dominikanskoj visokoškolskoj ustanovi *Studium generale*, osnovanoj 1396. godine. To sveučilište uživalo je posebne papinske povlastice te je dobilo i pravo dodjeljivati najviše akademske naslove, čime je svjedočilo značenju znanosti i visokog obrazovanja za život ovoga grada i ovoga dijela Europe – rekao je rektor Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Josip Faričić, navevši kao primjer Ruđera Boškovića koji je, kako je istaknuo, bio iz redova Crkve, ali je znatno pridonio i prirodnim znanostima, uz brojne druge.

Kada govorimo o zadarskom sveučilištu i njegovu Teološko-katehetskom odjelu, valja istaknuti kako je to jedan od najboljih odjela našega sveučilišta, zajednica koja okuplja izvrsne znanstvenike, bez obzira na to dolaze li iz redova klerika ili laika, izuzetno znanstveno aktivne, koji gotovo svake godine priređuju međunarodne znanstvene skupove i zbornike s kompetentnim i relevantnim tema koje se odnose na Crkvu u današnjem svijetu – ustvrdio je

prof. dr. sc. Faričić. Izv. prof. dr. sc. Ante Bralić s Odjela za povijest održao je izlaganje o liceju sv. Dimitrija, rasvijetlivši kako dominikansko sveučilište nije jedina poveznica s današnjim sveučilištem.

Nastanak Teološko-katehetskog odjela

Licej sv. Dimitrija osnovao je ženski benediktinski samostan sv. Dimitrija, a poslije požara 1777. godine počeo je djelovati u novosagrađenoj zgradi na južnom dijelu rive, današnjem Starom kampusu Sveučilišta u Zadru. Zgrada je bila osmišljena tako da omogućiti školovanje i smještaj kćeri pripadnika dalmatinske elite te da im pruži dodatno obrazovanje koje je „prilicilo“ budućim suprugama dalmatinskoga višeg sloja, pojašnjava izv. prof. dr. sc. Bralić.

Kako je bila riječ o učenicima

od 12 do 15 ili 16 godina, dakle, o osobama koje su nakon toga dolazile u dob koja se smatrala prikladnom za udaju, osobita se skrb vodila o kontroli čudoređa. Učenice smještene u Liceju smjele su napuštati kompleks samo u grupama i pod nadzorom časnih sestara – dodao je.

Reprezentativna zgrada Ženskog zavoda sv. Dimitrija na samoj rivi danas pripada Sveučilištu u kojem se i danas podučavaju studenti.

Don Flavio Belluomini održao je predavanje *Propaganda Fide i školovanje klera u Dalmaciji u 17. stoljeću*, dr. sc. Mikołaj Martinjak *Isusovci i školstvo – poslanje, vizija i baština*, a doc. dr. sc. Zdenko Dundović i č. s. doc. dr. sc. Marijana Mohorić *Uloga zadarskoga nadbiskupa Vicka Zmajevića u odgojno-obrazovnom i katehetskome procesu u Zadru tijekom 18. stoljeća*, dok je doc. dr. sc. don Elvis Ražov u

detalje govorio o povijesti *Ustanove Teološko-katehetskog odjela Sveučilišta u Zadru – ideja, realizacija i vizija*.

U povodu proslave 10. obljetnice rada Teološko-katehetskog odjela Sveučilišta u Zadru, doc. dr. sc. don Elvis Ražov održao je izlaganje *Ustanova Teološko-katehetskog odjela Sveučilišta u Zadru. Ideja, realizacija i vizija*. Doc. dr. sc. don Ražov predstavio je nastanak Teološko-katehetskog odjela počevši od dominikanskoga generalnog učilišta, *Studiuma generalia* u 14. stoljeću.

Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru počeo je s radom akad. god. 2013./2014. To je prvi sveučilišni dvopredmetni teološko-katehetski studij uspostavljen u Hrvatskoj. Naime, Zadarska nadbiskupija još je 2000. godine, kao osnivač Visoke teološko-katehetske škole (VTKŠ) željela transformirati status te škole u sveučilišni dvopredmetni teološko-katehetski studij, ali, kako je pojasnio doc. dr. sc. don Ražov, „to nitko dotad u Hrvatskoj nije bio učinio iz različitih razloga“.

Godine 2000. godine raspravljalo se o mogućnosti dvopredmetnoga teološkog studija u Zadru, razgovaralo se i pregovaralo s katoličko-bogoslovnim fakultetima u Zagrebu, Splitu i Đakovu, ali uzalud.

Tada se nama u Zadru, s obzirom na to da smo imali integrirano Sveučilište, otvorila prilika da teološki dvopredmetni studij najlakše i najbolje ostvarimo. Studenti koji su upisivali katehetski studij mogli su taj studij kombinirati s bilo kojim od tadašnjih 17 studija na Sveučilištu u Zadru – pojasnio je doc. dr. sc. don Ražov.

Široka mogućnost kombinacija studiranja

Danas postoji široka mogućnost različitih kombinacija studiranja Teološko-katehetskog studija s nekim drugim studijem na Zadarskom sveučilištu.

Sveučilište osigurava pet radnih mjesta na koje se zapošljavaju teolozi izvan Nadbiskupije, a paralelno se šalju na studij domaći svećenici, redovnici i laici kako bi se osposobili za buduće nastavnike na Odjelu. Na Odjelu se izvodi dvopredmetni Teološko-katehetski studij (bolonjski reformirani prijediplomski i diplomski, 3 + 2) koji je mogu-

će kombinirati sa svim nastavnim studijima iz humanističkog i društvenog područja, osim psihologije. Dvopredmetni nastavnički studij, za razliku od jednopredmetnoga znanstvenog studija, namijenjen je školovanju budućih nastavnika u osnovnim i srednjim školama – objasnio je doc. dr. sc. don Ražov.

Od početka izvođenja studijskoga programa Teološko-katehetskog odjela akad. god. 2013./2014. do ove 2023./2024. akad. god. upisano je 166 studenata.

Na Odjelu je 10 stalno zaposlenih u međudjelnoj suradnji, a riječ je o sedam profesora Sveučilišta u Zadru koji pred-

ju nastavničke kompetencije, filozofiju i psihologiju religije, tri nastavnika i 16 profesora u vanjskoj suradnji.

Doc. dr. sc. Ražov suvremenu je povijest nastanka Teološko-katehetskog odjela u Zadru pojasnio specifičnostima u pojedinim fazama: Biskupijska škola (1992. – 2002.), akademsko ustanovljenje VTKŠ-a pod sponzorstvom KBF-a (2002. – 2007.), pokušaji reforme Statuta i novi zahtjevi Napatka Kongregacije (2007. – 2011.) te osnivanje Teološko-katehetskog odjela Sveučilišta u Zadru (2011. – 2020.).

Ključne osobe za osnivanje i otvaranje Teološko-katehetskog odjela na Sveučilištu u Zadru su

zadarski nadbiskup Želimir Puljić, tadašnji rektor prof. dr. sc. dr. h. c. Ante Uglešić, tadašnja prorektorica prof. dr. sc. Dijana Vican, poslije rektorica, i prof. dr. sc. Josip Faričić, novoizabrani rektor Sveučilišta u Zadru.

Bez njih i njihove otvorenosti, uz sve naše napore, želje i dobru volju, ne bismo uspjeli učiniti to što smo učinili – istaknuo je doc. dr. sc. don Ražov.

Perspektiva Teološko-katehetskog odjela

Perspektivu Teološko-katehetskog odjela doc. dr. sc. don Ražov vidi u jačanju unutar-sveučilišne suradnje s drugim odjelima, i to osnivanjem zajedničkih studijskih programa, npr. studija za obrazovanje djelatnika u palijativnoj skrbi, obiteljskog studija, zatim zajedničkim apliciranjem za znanstvene projekte u kulturnom i vjerskom turizmu, širenjem i produblivanjem suradnje u razmjeni studenata i nastavnog osoblja s drugim međunarodnim sveučilištima itd. Naglašena je dobra suradnja s papinskim sveučilištima *Urbaniama* i *Salesiana*, Sveučilištem „Ivan Pavao II.“ u Krakovu i Teološkim fakultetom u Ljubljani te katoličko-bogoslovnim fakultetima u Zagrebu, Splitu, Đakovu i Rijeci. Perspektiva je, zaključuje doc. dr. sc. don Ražov, i organiziranje zajedničkih studijskih programa na engleskom jeziku sa sveučilištima iz inozemstva koji bi privukli studente iz drugih zemalja.

Prof. dr. Andrea Bartoccia sa Sveučilišta u Teramu održao predavanje na kolokviju

Na međunarodnom kolokviju *Uloga Crkve u obrazovanju s osobitim naglaskom na Zadar* prof. dr. Andrea Bartoccia sa Sveučilišta u Teramu održao je predavanje *O nastanku papinske bule lte vos (1517.) pape Leona X: diplomatski pregovori i podjela franjevačkoga reda*.

Prof. dr. Andrea Bartoccia doktorirao je na Sveučilištu u Milanu srednjovjekovnu i modernu pravnu povijest te povijest i civilizacije na pariškoj *Ecole des hautes études en sciences sociales*. Na Sveučilištu u Teramu (Italija) predaje srednjovjekovnu i ranonovovjekovnu pravnu povijest i povijest prava na Pravnome fakultetu Sveučilišta u Teramu.

Bio je profesor na Papinskome sveučilištu *Antonianum* u Rimu (*Scuola Superiore di Studi Medievali e Francescani*) te na Povijesnome talijanskome institutu za srednjovjekovlje u Rimu (*Scuola Storica Nazionale per l'Edizione delle fonti documentarie del Istituto Storico Italiano per il Medio Evo*).

Prof. dr. Bartocci bio je stipendist mnogih institucija u Europi i SAD-u. Autor je nekoliko knjiga i brojnih znanstvenih članaka na temu povijesti prava, diplomacije i franjevačkoga reda.

Doc. dr. sc. **Vesna Ukić Košta**, Odjel za anglistiku, suurednica zbornika (uz dr. sc. **Moniku Šincek Bregović**) *Preispisivanje urbanog prostora u anglofonij književnosti i kulturi* objavljenog 2023. u izdanju Sveučilišta u Zadru

Preispisivanje urbanog prostora izvršno je polazište za daljnje istraživanje i artikuliranje urbanog prostora iz različitih metodoloških perspektiva, u različitim žanrovima i unutar šireg područja anglofone književnosti i kulture

U rad smo uvrstile 12 autorskih članaka i svaki se od njih bavi nekim aspektom urbanog prostora i grada, ponajprije u književnosti. Većina radova je iz područja britanske književnosti od perioda romantizma, preko modernizma pa do danas, ali na kraju se ispostavilo da radovi nadilaze okvire anglofone književnosti, što nam je i bio cilj. Htjele smo kao urednice također omogućiti interdisciplinarnu pristupe u promatranju urbanog, a bile smo otvorene i prema drugim medijima općenito te se nismo ograničavale samo na područje književnosti

U izdanju Sveučilišta u Zadru ove je godine objavljen zbornik *Preispisivanje urbanog prostora u anglofonij književnosti i kulturi* koji su uredile doc. dr. sc. Vesna Ukić Košta i doc. dr. sc. Monika Šincek Bregović sa zadarskoga Odjela za anglistiku. Osobita vrijednost zbornika, čiji radovi dotiču mnoge važne teme, od prostornosti, pitanja identiteta, urbanizma itd., je u činjenici da su u njegovu nastanku sudjelovale studentice diplomskog studija anglistike Sveučilišta u Zadru kao autorice i prevoditeljice. Poticanje studenata na znanstvenu i stručnu djelatnost, odnosno na sudjelovanje u takvim projektima, može poslužiti kao dobar primjer sličnim publikacijama.

Povod objavljivanja tematskog zbornik o urbanom prostoru je 100. godišnjica objavljivanja Joyceova romana *Ulliks* i poeme *Pusta zemlja* T. S. Eliota?

Zbornikom *Preispisivanje urbanog prostora u anglofonij književnosti i kulturi* htjele smo posredno obilježiti stogodišnjicu objavljivanja *Ulliksa* Jamesa Joycea i *Puste zemlje* T. S. Eliota. Oba djela objavljena su 1922. godine i smatraju se kanonskim djelima ne samo anglofone, već

i svjetske književnosti. *Ulliks*, čija se radnja u cijelosti odvija u Dublinu, i *Pusta zemlja*, poema koja velikim dijelom referira na London i propast zapadne civilizacije, neizmjereno su utjecali na kasnije autore, kako u prozi, tako i u poeziji, a posebno na prikaze urbanog u književnosti. Treba napomenuti kako je upravo u razdoblju modernizma grad i brojni aspekti gradskog života, i kao motiv i kao mjesto radnje, postao iznimno značajan. Krenule smo od ideje da bi bilo zgodno i nužno označiti tako važnu književnu obljetnicu u Hrvatskoj pa smo pozvale zainteresirane kolege i kolegice angliste da nam se pridruže i sudjeluju u našem projektu. Smatralo smo da bi takva publikacija mogla poslužiti kao polazište za daljnje istraživanje i artikuliranje urbanog prostora iz različitih metodoloških perspektiva, u različitim žanrovima i unutar šireg područja anglofone književnosti i kulture (američke, britanske, irske, kanadske, australske). Nije nevažno ni to što smo zajedno već uredile dvije publikacije: *Shakespeare jučer, danas, sutra* (Sveučilište u Zadru, 2019.) i *Migrations: Literary and Linguistic Aspects* (u suradnji s Ilvom Fabijanićem i Lidijom Štrmelj, Peter Lang, 2019.), tako da smo nas dvije prokušani ured-

Ponosne smo na autorski i prevoditeljski doprinos naših studentica – Ane Marije Mašić, Lucije Levanić, Dore Ištuk, Nikoline Barabe, Sare Ergović i Melanije Šajnović. Smatramo da bi studente trebalo češće uključivati u izvannastavne aktivnosti i u ovakve projekte te ih poticati na znanstveni i stručni rad. Nadamo se da će studenticama koje su sudjelovale u našem zborniku ovo poslužiti kao vjetar u leđa u daljnjem bavljenju znanošću i/ili prevođenju. Nadamo se i da će ova publikacija doprijeti do svojih čitatelja, i studenata i profesora, da će predstavljati doprinos hrvatskoj anglistici i biti na korist široj akademskoj zajednici

nički tim koji odlično funkcionira.

Kojim se temama vezanim uz urbani prostor bave radovi u vašem zborniku? Tko su autori/autorice koje ste uvrstili?

U rad smo uvrstili 12 autorskih članaka i svaki se od njih bavi nekim aspektom urbanog prostora i grada, ponajprije u književnosti. Većina radova je iz područja britanske književnosti od perioda romantizma, preko modernizma pa do danas, ali na kraju se ispostavilo da radovi nadilaze okvire anglofone književnosti, što nam je i bio cilj. Primjerice, dr. sc. Rafaela Božić s Odjela za rusistiku napisala je rad o poeziji Iosifa Brodskog, ruskog emigranta u Americi, koji je u pjesmama na ruskom jeziku pisao o američkom gradu i provinciji. Htjele smo kao urednice također omogućiti interdisciplinarnu pristupe u promatranju urbanog, a bile smo otvorene i prema drugim medijima općenito te se nismo ograničavale samo na područje književnosti. Tako se rad autorice dr. sc. Silvane Dunat (*Umjetnička akademija u Splitu*) bavi urbanim elementima u znanstveno-fantastičnom filmu *Grad tame* (1998.) u sklopu teorija konceptualne metafore. Imamo i rad dr. sc. Zlatka Bukača, našega kolege s Odjela za anglistiku, koji se bavi novim, digitalnim oblicima pripovijedanja, konkretno, videoigrama i na zanimljiv način analizira ulogu urbanog prostora u videoigri *Everybody's Gone to the Rapture*. Vjerujemo da će akademska istraživanja digitalnih narativa biti sve zastupljenija, a isto tako, da će taj članak sigurno naći zainteresirane čitatelje – ljubitelje videoigara, ali i ne samo njih. U našoj su publikaciji svojim autorskim radovima sudjelovale i dr. sc. Emilia Musap, također s Odjela za anglistiku, izv. prof. dr. sc. Ljubica Matek s Odjeka za anglistiku Filozofskog

fakulteta u Osijeku, koja je analizirala antropomorfne gradove u jednoj horor-pripovijetki američkog autora Clivea Barkera. Fran Cettl (Sveučilište Durham u Velikoj Britaniji) u svom je radu pak istražila postapokaliptični prostor modernoga grada u romanima dvoje čuvenih autora 19. stoljeća, Mary Shelley i G. H. Wellsa. Studentice diplomskog studija anglistike Ana Marija Mašić i Lucija Levanić u koautorstvu su napisale rad, a nas dvije urednice također smo sudjelovale svojim autorskim radovima u zborniku.

Prostor Londona stalno se provlači kroz anglofonu/britansku književnost i u radovima objavljenim u vašem zborniku. Recite nam više o tome?

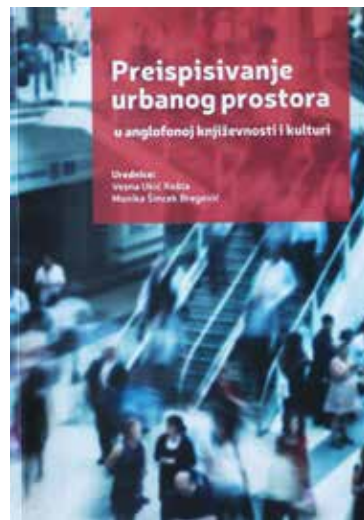
Dobro ste to primijetili. London kao velegrad, najprije kao financijsko središte, zatim kao srce Britanskog Carstva i, konačno, kao *melting pot* najrazličitijih kultura i etniciteta, nikad nije prestao fascinirati književnike. Htjele smo radovima koje smo uključile u zbornik napraviti mali presjek i prikazati najrazličitije strane Londona, onako kako

ga vide i kanonski književnici i oni suvremeni. Namjera nam je bila obuhvatiti različite perspektive i proširiti okvire istraživanja urbanog prostora u književnim prikazima Londona. Dr. sc. Emilia Musap, recimo, u svome članku istražuje suvremeni roman *I, Ripper* američkog autora Stephena Huntera, izmišljenu adaptaciju priče o zloglasnom Jacku Trbosjeku koji je ubijao svoje žrtve, prostitutke, u londonskom East Endu. Riječ je o viktorijanskom Londonu, odnosno onom dijelu Londona od kojeg se uvijek zaziralo i koji je uvijek bio povezan s ljudima na margini: siromašnima, beskućnicima, imigrantima, prostitutkama. Imamo i London u djelima najpoznatije britanske modernističke književnice, nezabilazne Virginije Woolf, o kojoj kolegica dr. sc. Šincek Bregović piše u svome članku. Ona proučava koncept *flanerice* (ženskog pandana svima dobro poznatog *flanera*) koja šeta ulicama velegrada i uočava tehnološka otkrića što uvelike utječu na život u jednom takvom živom i bučnom velegradu.

Suvremeni London često je promatran kao prostor multikulturalnosti i multietničnosti, ali i rasizma i sukoba koji iz njega proizlaze, i to najčešće iz perspektive autora koji pripadaju drugoj generaciji imigranata u Britaniji, poput Hanifa Kureishija (u radu *Buddha iz predgrada i magična privlačnost metropole* Ane Marije Mašić i Lucije Levanić) i Andree Levy (u mojem članku *London u romanima A. Levy: nerealne predodžbe i breme karipskog naslijeđa*). U suvremenoj britanskoj prozi London se pretvara i u zastrašujući distopijski prostor u romanima Martina Amisa, Willa Selfa i Maggie Gee i takve „čudovišne“ prikaze britanske metropole istražuje Magdalena Maczynska u svome radu (ovaj rad izvorno je objavljen na engleskom jeziku, a prevele su ga studentice anglistike).

Što smatrate da je posebnost ovog zbornika o urbanom prostoru i što ga izdvaja od sličnih publikacija?

Pored već navedene interdisciplinarnosti i primjene nove teorijske i konceptualne aparature kao što su, primjerice, humana geografija (u radu Emilije Musap koja analizira prikaze londonskog East Enda) ili kognitivna lingvistika (u radu Silvane Dunat iz područja filma), svakako bismo istaknule sudjelovanje studentica diplomskog studija anglistike. Ana Marija Mašić i Lucija Levanić u svojem su članku analizirale prikaze urbanog i suburbanog Londona u jednome od najznačajnijih suvremenih britanskih romana *Buddha iz predgrada* autora Hanifa Kureishija (gosta na Sveučilištu u Zadru 2022. godine, op. a.). Također, s obzirom na to da smo odlučile u zbornik uvrstiti i tri znanstvena članka već objavljena na engleskom jeziku, a za čiji smo prijevod dobile autorska prava, taj smo dio posla povjerile našim izvrsnim studenticama. Dora Ištuk, Nikolina Baraba, Sara Ergović i Melanija Šajnović napravile su odličan posao kao prevoditeljice jer su se uhvatile u koštac s radovima koji se bave vrlo kompleksnim književno-teorijskim konceptima, interdisciplinarnim pristupima i terminologijom koja često nema ekvivalentnu inačicu u hrvatskom jeziku. Dora Ištuk prevela je rad autorice Jayne O. Ifekwunigwe koji se bavi problematikom identiteta, rase i multietničnosti u britanskim urbanim sredinama. Nikolina Baraba i Sara Ergović prevele su već spomenuti rad Magdalene Maczynske o distopijskom Londonu, a Melanija Šajnović članak Arnolda Weinsteina u kojem se razmatra fragmentarnost grada u najznačajnijim djelima modernističke književnosti. Ponosne smo na autorski i prevoditeljski doprinos naših studentica, smatramo da bi studente trebalo češće uključivati u izvannastavne aktivnosti i u ovakve projekte te ih poticati na znanstveni i stručni rad. Nadamo se da će studenticama koje su sudjelovale u našem zborniku ovo poslužiti kao vjetar u leđa u daljnjem bavljenju znanošću i/ili prevođenju. Nadamo se i da će ova publikacija doprijeti do svojih čitatelja, i studenata i profesora, da će predstavljati doprinos hrvatskoj anglistici i biti na korist široj akademskoj zajednici.

Prof. dr. sc. MARKO LUKIĆ, Odjel za anglistiku Sveučilišta u Zadru, autor *Iadera Horror Huba*, platforme definirane temom horora

Projekt *Iadera Horror Hub* i aktivnosti vezane uz njega dodatno će popularizirati i otvoriti Sveučilište i naš rad lokalnoj i međunarodnoj zajednici

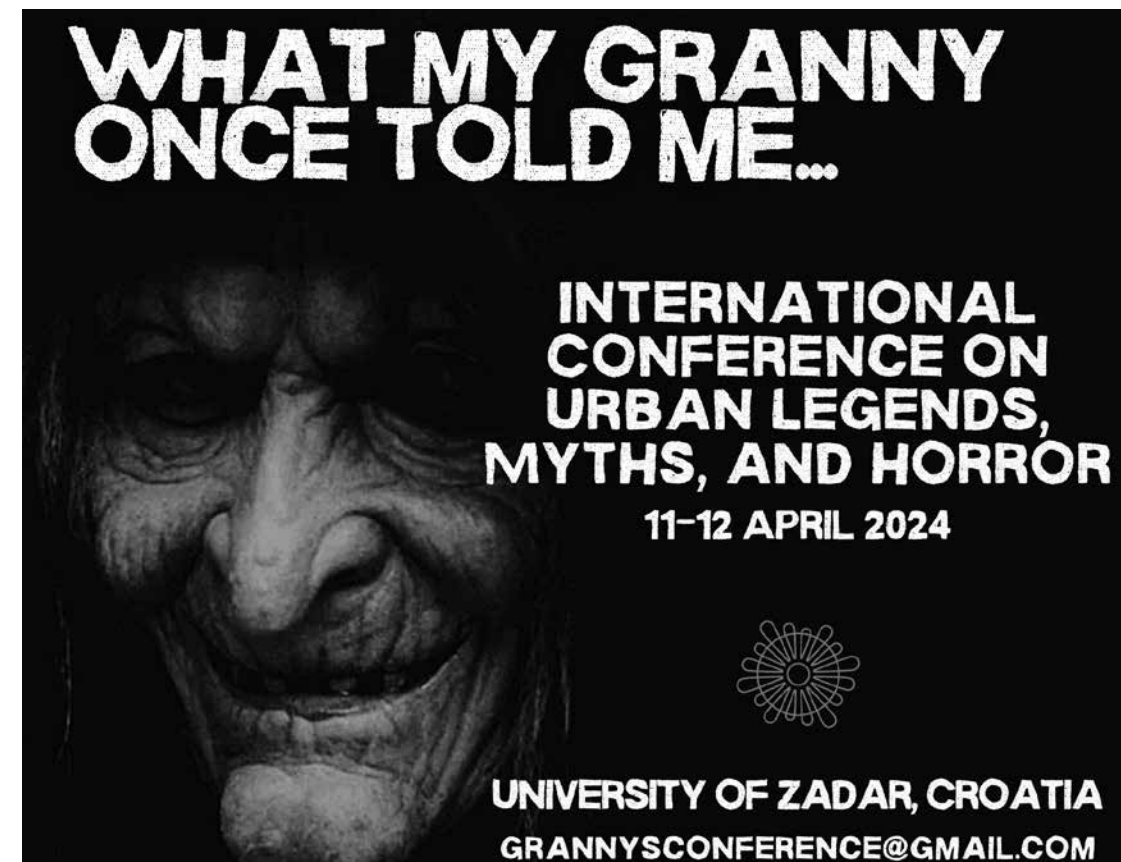
Koncept jedne tako tematski definirane platforme dijelom proizlazi iz mojih osobnih profesionalnih, odnosno akademskih interesa s obzirom na to da sam već poprilično dugo istraživački usmjeren prema žanru horora. Tako osmišljen projekt pritom omogućava stvaranje inovativnog pristupa proučavanju žanra horora, koristeći se platformom koja je usmjerena prema akademski i neakademski orijentiranim ljubiteljima tog žanra. No, ono što je potencijalno relevantnije je stvaranje (ne)akademskog konteksta u sklopu kojega nastaje razgovor i rasprava te potencijalne nove ideje

Prof. dr. sc. Marko Lukić s Odjela za anglistiku Sveučilišta u Zadru, autor je *Iadera Horror Huba*, platforme definirane temom horora.

Iadera Horror Hub novi je projekt nastavnika i studenata Odjela za anglistiku posvećen analizi žanra horora stvaranjem inovativne platforme usmjerene akademski i neakademski orijentiranim ljubiteljima tog uzbudljivog žanra. Projekt je počeo dvodnevnom manifestacijom 26. i 27. listopada 2023., koja je okupila istomišljenike, istraživače i zaljubljenike u horor, pružajući im priliku za dubinsko razmatranje različitih aspekata tog žanra, kao što su povijest, estetika, psihologija straha, ali i mnogih drugih zanimljivih segmenata. Osim dvodnevne manifestacije, *Iadera Horror Hub* planira provoditi više drugih projekata i tijekom ove godine, uključujući *online* edukativne resurse, izložbe, književne i filmske natjecanje te interaktivne *horor* doživljaje

Otkud ideja za *Iadera Horror Hub*?

Koncept jedne tako tematski definirane platforme dijelom proizlazi iz mojih osobnih profesionalnih, odnosno akademskih interesa s obzirom na to da sam već poprilično dugo istraživački usmjeren prema žanru horora. Tako osmišljen projekt pritom omogućava stvaranje inovativnog pristupa proučavanju žanra horora, koristeći se platformom koja je usmjerena prema akademski i neakademski orijentiranim ljubiteljima tog žanra. No, ono što je potencijalno relevantnije je stvaranje (ne)akademskog konteksta u sklopu kojega nastaje razgovor i rasprava te potencijalne nove ideje.

Takav oblik popularizacije znanosti nije novost na europskim sveučilištima i do sada se pokazao vrlo uspješnim oblikom otvaranja sveučilišta lokalnim, nacionalnim pa čak i međunarodnim zajednicama. Ako

pritom pogledamo i poneki dobar horor film ili odigramo neku zanimljivu igru, tim bolje.

Jeste li zadovoljni prvim izdanjem *Iadera Horror Huba*?

Prvo izdanje *Iadera Horror Huba* u principu nije ni zaključeno. Naime, cijeli projekt započet je kratkim dvodnevni događanjem u sklopu kojega je bilo moguće naučiti neke nove stvari vezano različite aspek-

Planirana konferencija posebno će naglašavati proučavanje prošlih i suvremenih izraza urbanih mitova i legendi te povezane povijesne, društvene i kulturne prakse. Ideja konferencije je produbiti razumijevanje veze žanra s određenim regijama, ističući njegovu ulogu u izražavanju društvenih strahova i fascinacije nepoznatim i prijetećim te doprinos formiranju jedinstvenih umjetničkih i kritičkih paradigmi

te žanra, odnosno sudionici su mogli sudjelovati u jednom okruglom stolu i raspravi vezano za pitanje odnosa cenzure i žanra. Međutim, navedeni događaj označio je samo početak slijeda aktivnosti.

Vodeći se idejom koja se krije iza engleske riječi *hub* (središte neke aktivnosti koja okuplja veći broj ljudi) aktivnosti ovog našeg svojevrstnog centra trebale bi se nastaviti tijekom cijele godine. U neposrednoj budućnosti očekuje nas organizacija radionice snimanja kratkometražnog horor filma te snimanje serije kratkometražnih uradaka. Vezano uz to, razmatra se i organizacija međunarodnog festivala na kojemu bi se prikazivao i raspravljalo o navedenom formatu. Nadalje, u travnju će se na Sveučilištu organizirati dvodnevna međunarodna znanstvena konferencija usmjerena prema proučavanju urbanih mitova i legendi te njihova povezanost sa žanrom. Ako uspješno zadržati započeti ritam, navedeno prvo izdanje neće ostati i jedino.

Možete li pobliže objasniti o čemu će biti riječ na spomenutoj znanstvenoj konferenciji?

Cilj navedene konferencije je istražiti međupovezanost urbanih legendi, narativa horora i humane geografije. Konferencija posebno naglašava proučavanje prošlih i suvremenih izraza urbanih mitova i legendi te povezane povijesne, društvene i kulturne prakse.

Nadalje, ideja konferencije je produbiti razumijevanje veze žanra s određenim regijama, ističući njegovu ulogu u izražavanju društvenih strahova i fascinacije nepoznatim i prijetećim te doprinos formiranju jedinstvenih umjetničkih i kritičkih paradigmi. Naglasak je pritom na činjenici da ti strahovi i kritički diskursi, izraženi kroz urbane legende i mitologije, proizlaze iz stvarnih mjesta, krajolika te individualne i kolektivne podsvijesti, nudeći uvid ne samo u žanrovske trope i ideje, nego i u kompleksna društvena pitanja i potencijalne traume.

Konferencija i radovi na njoj posebno će se usmjeriti na istraživanje tih narativnih praksi u jedinstvenom kontekstu jadranskog, mediteranskog i balkanskog područja, koja, unatoč svojoj bogatoj i raznolikoj kulturnoj tradiciji, ostaju uglavnom nedovoljno zastupljena u suvremenim istraživanjima. Vjerujem da će takav događaj biti ne samo jedan u nizu znanstvenih događanja na Sveučilištu, nego će putem povezanosti s *Iadera Horror Hubom* dodatno popularizirati i otvoriti Sveučilište i naš rad lokalnoj i međunarodnoj zajednici.

Doc. dr. sc. **ZLATKO BUKAČ**, Odjel za anglistiku Sveučilišta u Zadru, organizator *Horror Treasure Hunta* u sklopu manifestacije *Iadera Horror Hub*, održane 26. i 27. listopada 2023. na Sveučilištu u Zadru

Popularna kultura općenito, pa tako i medij videoigara, ima iznimnu vrijednost koja nadilazi samo faktor zabave te sudjeluje u oblikovanju društvene stvarnosti ili reagira na nju

Doc. dr. sc. Zlatko Bukač s Odjela za anglistiku Sveučilišta u Zadru, kao suradnik na znanstveno-istraživačkom projektu *Urbani mitovi i kulturna geografija horora*, voditelj prof. dr. sc. Marka Lukića, sudjelovao je u prvoj u seriji manifestacija koja je pokrenuta pod platformom *Iadera Horror Hub*. *Iadera Horror Hub* novi je projekt nastavnika i studenata zadarskoga Odjela za anglistiku posvećen analizi žanra horora stvaranjem inovativne platforme usmjerene akademski i neakademski orijentiranim ljubiteljima tog uzbudljivog žanra. U sklopu dvodnevne manifestacije, 26. i 27. listopada 2023., sudjelovao je u organizaciji *Horror Treasure Hunta* u kojem su se natjecali studenti Sveučilišta u Zadru te zainteresirana javnost. Uz navedeno natjecanje, održao je i predavanje *Gamifikacija užasa*.

Pojasnite, molim Vas, što znači „gamifikacija užasa“?

U svojem izlaganju predstavio sam nekoliko načina na koji videoigre stvaraju osjećaj užasa i nelagode kod igrača. Pristupanju toj temi išao sam kroz temu na-

rativnog dizajna kao procesa koji je iznimno bitan za velik broj današnjih videoigara. Kod mnogih videoigara priča igra veliku ulogu, kao i mehanika igranja (*gameplay*), no važno je kako se točno ta dva elementa „spajaju“ da dobijemo sadržaj u kojem sve što radimo u videoigri ima smisao i vrijednost te da ustrodoživljavamo priču na najbolji mogući način.

Igre već više od 30 godina pričaju iznimne priče koje obilježavaju generacije i generacije igrača, a proživljavanje tih priča drukčije je od, recimo, filmo-

va i knjiga. Poglavito se razlikuju zbog toga što, unatoč tome što ste u određenom smislu čitatelj ili gledatelj, zbog elementa interaktivnosti utječete i na progresiju priče, pa i na neke izbore o tome kako nastaviti priču u igri. Samim time, „uronjeni“ ste u igru i njezine lokacije, likove, zaplete i rasplete. Narativni dizajn uzima u obzir razne elemente videoigara, od prostora, priče, tema, likova, interaktivnih elemenata, tehničkih mogućnosti igre, želje i vizije scenarista i ostatka programerskog tima stvarajući kohezivno *storytelling* iskustvo.

Iadera Horror Hub novi je projekt nastavnika i studenata zadarskoga Odjela za anglistiku posvećen analizi žanra horora stvaranjem inovativne platforme usmjerene akademski i neakademski orijentiranim ljubiteljima tog uzbudljivog žanra. U sklopu dvodnevne manifestacije, 26. i 27. listopada 2023., doc. dr. sc. Bukač sudjelovao je u organizaciji *Horror Treasure Hunta* u kojem su se natjecali studenti Sveučilišta u Zadru te zainteresirana javnost. Uz navedeno natjecanje, održao je i predavanje *Gamifikacija užasa*

Tako sam u svojem predavanju pristupio određenom boju videoigara i narativnom dizajnu u njima te izložio primjere kako se točno igrači uplaše tijekom igranja. Dvije igre koje sam analizirao po tom ključu, *Resident Evil 7 Biohazard* i *Everybody's Gone to the Rapture*, na sasvim različite načine dolaze do toga. *Resident Evil Biohazard* potiče razne emocije, od straha, anksioznosti, nemira, uzbuđenja, koje su povezane s konstantnim osjećajem da vas netko od glavnih antagonista igre, članova obitelji Baker, proganja po njihovoj kući, koja je u nekim dijelovima iznimno klaustrofobična. Dok je u tom slučaju riječ o predstavniku *survival horror* akcijskog žanra, *Everybody's Gone to the Rapture* mirnija je, narativna igra (uopće se ne opisuje kao *horror* igra) u kojoj iz perspektive prvoga lica istražujemo idilični engleski gradić Yaughton gdje sablasnost proizlazi iz proučavanja napuštenoga grada. Igra nema strašne scene, ne planira vas plašiti kao *survival horror* igra, već kroz to vaše šetanje Yaughtonom, osjećaj napuštenosti i spajanje elemenata priče koje otkrivате, stvara osjećaje užasa na drukčiji način. Te me igre, iz perspektive studija videoigara i mojih analiza i istraživanja, i više zanimaju, odnosno želio sam razjasniti kako nešto što nije tipična *horror* igra, ili nije *horror* igra uopće, stvara osjećaje užasa te preko kojih točno narativnih elemenata i kakvih dizajnerskih odluka to ostvaruje.

Znači li to da se industrija videoigara prilagođava, kako bismo danas rekli, potrebama na tržištu?

Ne vidim tržište kao monolitni konstrukt te ne proučavam videoigre iz te perspektive. Iako je važno naglasiti njihovu ulogu na tom području, te se analize rade na drugim mjestima, mene videoigre prije svega zanimaju zbog svog potencijala u pričanju priča, tj. kakve se teme i na koji način pojavljuju u njima te kako stvaraju drukčiji umjetnički, zabavni i narativni proizvod, ali i sudjeluju u stvaranju raznih diskurzivnih formacija vezanih za razne oblike društvene nejednakosti u svijetu oko nas. Popularna kultura općenito, pa tako i medij videoigara, za mene imaju iznimnu vrijednost koja nadilazi samo faktor zabave te sudjeluje u oblikovanju društvene stvarnosti ili reagira na nju. Često to ide u prvome redu s pred-

Jesu li videoigre danas popularnije od filmova žanra horora?

Videoigre zarađuju više nego filmska i glazbena industrija zajedno. Iako njihovu popularnost sve teže možemo jasno izmjeriti, ako gledamo zaradu, odgovor je dosta jasan. Iako ne proučavam *horror* filmove, iz perspektive proučavanja američke popularne kulture, smatram da takvi filmovi uživaju veliku popularnost danas, bilo da je riječ o starijim ili novim filmovima.

Mnogi moji kolege i kolegice iz područja studija videoigara, pa i određeni mediji, tvrde da se nalazimo u „zlatnom dobu *horror* videoigara“. Najuspješnija na tržištu je franšiza *Resident Evil* koja je sa svim svojim nastavcima prodana u 142 milijuna primjeraka. Igre *The Last Of Us*, *Dead by Daylight*, *Castleva-*

nia i mnoge druge, uz svoje milijunske prodaje, popraćene su i velikim brojem nezavisnih *horror* igara koje također eksperimentiraju s narativnim dizajnom i tematikama. Kao samo dva zanimljiva primjera mogu navesti igru *Killer Frequency* i hrvatsku igru *Saint Kotar*. Gotovo svaki mjesec izlazi nekoliko *horror* igara, nekih zvučnijih i uspješnijih, a nekih manje uspješnih, a publike očigledno ima dovoljno.

znakom američkoga društva, no mnoge teme rezoniraju i drugdje.

Tržište videoigara posljednjih je 15 godina podosta obilježeno i negativnim aspektima, od toga da se nalaze načini da ljudi potroše više novca u videoigramima (prije svega putem mikrotransakcija), do toga da neke nude premalo sadržaja za svoju cijenu. Mnoge su igre danas, pogotovo one najpopularnije, *multiplayer* igre koje su kompetitivne i igraju se *online*. Također, situacija u nekim najvećim developerskim tvrtkama koje rade najveće igre nije zavidna za mnoge radnike u njima, nekad su iskorištavani, slabo plaćeni. Mnogi programeri danas, iako rade na velikim igrama i neko su vrijeme dobro plaćeni, često nakon završetka te igre na kojoj rade ostanu bez posla. To su sve dodatne teme koje zahtijevaju znatno više pozornosti i prostora.

Mogu li *horror* videoigre, ako se dobro osmisle, pomoći, recimo, turističkoj ponudi Zadra i regije?

Razni proizvodi koje ljudi čitaju, gledaju ili igraju mogu promovirati određene lokacije, države, kulturu, jezik... Mogućnosti su neograničene. Postoje već razni primjeri hrvatskih programera koji to uzimaju kao dio narativnog dizajna. Videoigra *Uncharted Roads of Mar-*

co Polo developerske tvrtke *Dreamtale Entertainment Ltd*, smjestila je svoju rukom nacrtanu *point'n'click* avanturu u Dubrovnik, Zadar, Korčulu, Zagreb i Hvar. *Tiny Meow* studio i njihova igra *Bura: The Way the Wind Blows*, koja je tek u izradi, bazirana je na starodalmatinskoj pretkršćanskoj kulturi koja uključuje razna vjerovanja i običaje. *Gamechuck* je napravio igru o profesoru Baltazaru.

Radio sam kao narativni dizajner na videoigri *Ifigenija* koja je napravljena za Narodni muzej Zadar i tamo je smještena (igra je dostupna na web stranicama Narodnog muzeja). Igra je narativna *puzzle* avantura koja igrače stavlja u ulogu istraživača koji kroz niz zadataka moraju upoznati i razotkriti razne tajne koje grad Zadar skriva u tom muzeju. Pisac Želimir Perišić napisao je priču igre te ju je i programirao, a na igri je radio Roberto Vodanović Čopor koji je skladao originalnu glazbu te Adrijana Vidić koja je radila fotografije.

Nijedna od tih videoigara nije *horror* videoigra i svaka na različiti način pristupa lokalitetima i temama vezanima za Hrvatsku, pa tako mogu i *horror* videoigre. Da bi se moglo razgovarati o nekoj vrsti „pomoći“ u promidžbi određenoga grada ili države, od ključne je važnosti popularnost videoigre i njezina, u konačnici, kvaliteta. Postoje sjajni primjeri iz svijeta videoigara, jedan od njih je serijal videoigara *The Witcher* koji je znatno utjecao na promidžbu i ekonomiju Poljske.

Hoće li uređaji za videoigre u budućnosti moći registrirati kako čovjek reagira na osjećaj užasa i straha te se tako prilagoditi da pojačavaju sliku užasa?

Područje koje čeka *horror* videoigre da donesu neko novo i strašnije iskustvo svakako je VR. To jače i strašnije iskustvo donosi neke dimenzije za koje nisam siguran da će rezultirati jednako velikom popularnošću kao neke igre s lakšim temama i drugim načinima „uranjanja“ u igru putem VR uređaja. Mnogi već testiraju razne reakcije igrača kako bi bilježili što ih najviše plaši, što ih smiruje i kako se točno oni mogu dalje „poigrati“ time. S obzirom na to da AI tehnologija sve više ulazi u tu priču, nema sumnje da će se pokušati napraviti nove stvari u zoni tzv. afektivnog igranja.

Doc. dr. sc. Zlatko Bukač docent je na Odjelu za anglistiku Sveučilišta u Zadru na kojem predaje kolegije Anglofone kulture: Britanski studiji, Uvod u američku popularnu kulturu i Pitanja rase u američkoj književnosti i popularnoj kulturi. U ljetnom semestru akademske godine 2023./2024. počinje s predavanjima na novom kolegiju Digitalna književnost i videoigre. Izvršni je urednik znanstvenog časopisa o književnosti, kulturi i književnom prevodstvu [SIC] te je urednik i suosnivač web magazina o videoigramima i gaming kulturi GoodGameHR. Narativni je dizajner videoigre *Ifigenija*. Znanstveni interes su mu teorije afekata, diskursi različitosti, postmoderna književnost, studiji stripa, studiji videoigara, popularna kultura i postkolonijalne teorije.

Erasmus Mundus studijski program Biotehnologija mora, Sveučilište u Zadru s partnerima iz alijanse EU-CONEXUS partner u programu

Preporučujem drugim studentima da iskoriste priliku i posjete Zadar s njegovim prekrasnim otocima i parkovima prirode, ali i da iskoriste prednosti koje nudi zadarsko sveučilište

Biotehnologija mora diplomski je studij koji provodi Sveučilište u Zadru s partnerima iz alijanse EU-CONEXUS. Na studiju će od 2022. do 2025. godine 20 kandidata iz cijeloga svijeta steći diplome četiriju sveučilišta na kojima će studirati.

Prvi semestar studiraju na Katoличkom sveučilištu Valencija u Španjolskoj, drugi na Sveučilištu La Rochelle u Francuskoj, a početkom trećeg semestra studenti mogu birati jednu od četiri ponuđene specijalizacije (*Inovativni bioproizvodi za budućnost, Plava biomasa, Morska biorafinerija, Biotehnologija u akvakulturi*) i, ovisno o tome što su izabrali, dolaze ili na Sveučilište u Zadru, Poljoprivredno sveučilište u Ateni ili Sveučilište Klaipėda u Litvi.

Riječ je o Erasmus Mundus studijskom programu Biotehnologije mora koji je odabir Erasmus+ program Erasmus Mundus Joint Masters (2022. – 2027.). Studentima tog programa omogućuje se mjesečna stipendija u iznosu od 1.400 eura, dakle, za putovanja i životne troškove dok studiraju.

Nakon Francuske i Španjolske, Zadar

Na Sveučilištu u Zadru u ovom semestru boravi dvoje studenata, Kathryn Hensler iz SAD-a i Akira Harding iz Japana. Oni su prvu godinu studirali u Francuskoj i Španjolskoj, a sada u Hrvatskoj, u Zadru. Kathryn sudjeluje u istraživanju školjkaša u recirkulacijskim sustavima, odnosno u pokušaju da se školjkaše, zbog klimatskih promjena, pokuša mrijestiti i uzgajati u laboratoriju u svrhu uzgajanja hrane i repopulacije, odnosno vraćanja školjkaša u prirodu. Akira istražuje utjecaj akvakulture, riba i školjkaša na okoliš.

Tri dana u tjednu studenti po-

Diplomski studijski program Biotehnologija mora najbolje odgovara studentima koji su završili preddiplomske ili diplomske studije biotehnologije, biokemije, farmacije, kemije, biologije, znanosti o moru, znanosti o okolišu, prehrambene biotehnologije, agronomije, kemijskog inženjerstva i slične studijske programe. Na Sveučilištu u Zadru u sklopu programa u ovom semestru boravi dvoje studenata, Kathryn Hensler iz SAD-a i Akira Harding iz Japana. Kathryn sudjeluje u istraživanju školjkaša u recirkulacijskim sustavima, a Akira istražuje utjecaj akvakulture, riba i školjkaša na okoliš

hadaju predavanja, a dva istražuju.

Kathryn je uključena u tzv. kondicioniranje školjkaša u laboratorijskim uvjetima, odnosno u pokusni uzgoj kamenica i Jakobovih kapica, što uključuje pripremu fitoplanktona za hranu te kontrolu uvjeta u recirkulacijskim bazenima, temperature i ostalih parametara. Na temelju uzetih uzoraka provest će analizu školjkaša prije i nakon pokusa, a konačni cilj je mrijest Jakobove kapice i uzgoj tih dviju vrsta.

EU-CONEXUS master program otkrila sam dok sam na IMEDMAR-u u Španjolskoj radila na istraživanju plemenite periske. Osjećala sam da je to sjajna prilika za studiranje u inozemstvu i upoznavanje različitih kultura. Od početka sam znala da ću izabrati smjer akvakulture i živjeti u Zadru, iako nisam mogla pretpostaviti koliko će mi podršku pružiti kolege studenti i profesori. Uvijek sam imala namjeru raditi s kamenicama ili školjkama pa je prigoda za rad na uzgoju kamenica u recirkulirajućim sustavima akvakulture uz uzgoj fitoplanktona u kontroliranom okruženju veliko iskustvo koje će uvelike koristiti mojim izgledima za buduću karijeru. Toplo preporučujem drugim studentima da iskoriste priliku i posjete Zadar s njegovim prekrasnim otocima i parkovima prirode, ali i da iskoriste prednosti koje nudi Sveučilište –t izjavila je Kathryn.

Akvakultura i klimatske promjene

Istraživanje akvakulture važno je u doba globalnih klimatskih promjena, koje znatno utječu na morski okoliš i populaciju morskih organizama, što je vidljivo po recentnom mortalitetu periske. Sveučilište u Zadru u svom laboratoriju *Sfinga* orijentiralo se na druge vrste koje su prisutne u akvakulturi, kamenicu i Jakobovu kapicu, za koju do sada nije razvijen mrijest i reprodukcija izvan prirodnog staništa.

Izv. prof. dr. sc. Ivan Župan, voditelj studija *Podvodnih znanosti i tehnologija*, pojašnjava da je Odjel instalirao sofisticiranu opremu za uzgoj školjkaša:

Proizvodimo hranu za školjkaše te ih nastojimo kondicionirati, potaknuti na mrijest u laboratorijskim uvjetima kako bismo mogli pripomoći oporavku vrste postane li ugrožena kao peri-

EU-CONEXUS master program otkrila sam dok sam na IMEDMAR-u u Španjolskoj radila na istraživanju plemenite periske. Osjećala sam da je to sjajna prilika za studiranje u inozemstvu i upoznavanje različitih kultura. Od početka sam znala da ću izabrati smjer akvakulture i živjeti u Zadru, iako nisam mogla pretpostaviti koliko će mi podršku pružiti kolege studenti i profesori. Uvijek sam imala namjeru raditi s kamenicama ili školjkama pa je prigoda za rad na uzgoju kamenica u recirkulirajućim sustavima akvakulture uz uzgoj fitoplanktona u kontroliranom okruženju veliko iskustvo koje će uvelike koristiti mojim izgledima za buduću karijeru, izjavila je Kathryn

Izvršno opremljen laboratorij

Navedena istraživanja moguća su zbog ulaganja u laboratorij za istraživanje mora i akvakulture *Sfinga*, koji je kroz različite projekte opremljen u svrhu istraživanja akvatičnih organizama.

Nabava recirkulacijskog sistema od 12 bazena za uzgoj i istraživanje morskih organizama s kontrolom temperature i svjetlosnog režima, bioreaktora za proizvodnju fitoplanktona i opreme za provođenje kemijskih analiza, nutritivnog sastava i biokemijskih parametara uzgajanih organizama bili su pun pogodak. Naime, provedeni projekti omogućili su iskorak i osigurali studentima stjecanje znanja na višoj razini.

Usto, u Novigradskom je moru i terenska istraživačka ispostava, zapravo moderna splav za uzgoj školjkaša, opremljena uređajima za kontinuirano praćenje kvalitete mora te opremom za uzgoj školjkaša i drugih morskih organizama.

S obzirom na to da su moji interesi i akvakultura i morski okoliš, u Zadru sam mogao povezati oboje. Hrvatska ima mnogo farmi u akvakulturi, istražujem utjecaj njihova velikog broja na jednome prostoru te kakve su posljedice za okoliš, rekao je student Akira Harding koji je za svoj projekt izabrao temu utjecaja akvakulture na okoliš te je uključen u dva istraživanja

ska i uvesti u komercijalnu akvakulturu.

Terenski rad pa analiza u Sfingi

Student Akira Harding za svoj projekt izabrao temu utjecaja akvakulture na okoliš te je uključen u dva istraživanja. Prvi je utjecaj uzgajališta riba i školjaka na morski sediment u kojem se prati sastav meiofaune, organizama veličine mikroskopskih čestica. Poslije terenskog uzorkovanja provode se analize u Laboratoriju za istraživanje mora i akvakulture *Sfinga*. Akirino drugo istraživanje vezano je za smanjenje utjecaja kaveznog uzgoja morskih organizama na okoliš, i to introdukcijom trpova koji u sebe ugrađuju višak nutrijenata iz uzgajališta riba.

Budući da su trpovi zaštićena vrsta, Ministarstvo poljoprivrede dalo je dozvolu za njihovo korištenje u znanstvene svrhe.

S obzirom na to da su moji interesi i akvakultura i morski okoliš, u Zadru sam mogao povezati oboje. Hrvatska ima mnogo farmi u akvakulturi, istražujem utjecaj njihova velikog broja na jednome prostoru te kakve su posljedice za okoliš - izjavio je Akira.

Diplomski studijski program *Biotehnologije mora* najbolje odgovara studentima koji su završili prijediplomske ili diplomske studije biotehnologije, biokemije, farmacije, kemije, biologije, znanosti o moru, znanosti o okolišu, prehrambene biotehnologije, agronomije, kemijskog inženjerstva i slične studijske programe.

Studenti će svoje teme predstaviti na kraju semestra.

Međunarodni znanstveni skup *Književnost, umjetnost, kultura između dviju obala Jadrana/Convegno internazionale Letteratura, arte, cultura tra le due sponde dell'Adriatico*, od 5. do 6. listopada 2023. na Sveučilištu u Zadru u organizaciji zadarskoga Odjela za talijanistiku

Prilog boljem razumijevanju književno-kulturnih i jezičnih interakcija te interkulturalnih mijena, ali i otvaranje novih pitanja i tema

Na Sveučilištu u Zadru u organizaciji zadarskoga Odjela za talijanistiku od 5. do 6. listopada 2023. godine održan je međunarodni znanstveni skup *Književnost, umjetnost, kultura između dviju obala Jadrana/Convegno internazionale Letteratura, arte, cultura tra le due sponde dell'Adriatico*, 14. po redu.

Na skupu je izlagalo više od 50 inozemnih i domaćih gostiju na različite teme, od kulture i povijesti do lingvistike, književne teorije itd., no sve teme bile su vezane za jadransko područje i njegovo zaleđe te inspirirane doticajem, međusobnim odnosima i prožimanjem između dviju jadranskih obala

Most između kultura, jezika i tradicija

Na skupu je izlagalo više od 50 inozemnih i domaćih gostiju na različite teme, od kulture i povijesti do lingvistike, književne teorije itd., no sve teme bile su vezane za jadransko područje i njegovo zaleđe te inspirirane doticajem, međusobnim odnosima i prožimanjem između dviju

Na skupu je izlagalo više od 50 inozemnih i domaćih gostiju na različite teme, od kulture i povijesti do lingvistike, književne teorije itd., no sve teme bile su vezane za jadransko područje i njegovo zaleđe te inspirirane doticajem, međusobnim odnosima i prožimanjem između dviju jadranskih obala

jadranskih obala. U povodu održavanja tog velikog međunarodnog znanstvenog skupa prorektor Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Zvezdan Penezić istaknuo je kako je Jadransko more oduvijek bilo most između različitih kultura, jezika i tradicija.

Zbog svog posebnog zemljopisnog položaja i bogate povijesti Jadransko je more služilo kao most između istoka i zapada, sjevera i juga Europe. To nas potiče da ispitamo kako su te interakcije oblikovale književ-

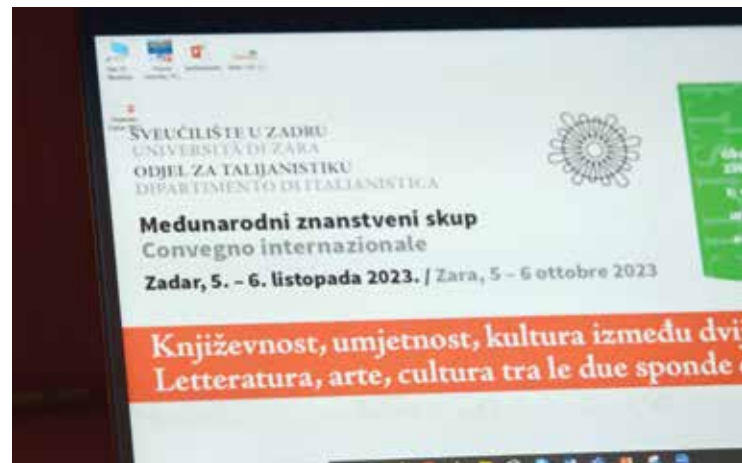
nost, umjetnost, jezik i kultura - rekao je prof. dr. sc. Penezić. Izv. prof. dr. sc. Ana Bukvić u povodu otvorenja skupa, a u ime Odjela za talijanistiku, istaknula je: U dva dana više od 50 znanstvenika iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije i Italije predstaviti će rezultate svojih znanstvenih istraživanja koja će pridonijeti boljem razumijevanju književno-kulturnih i jezičnih interakcija te interkulturalnih mijena, štoviše, i otvoriti nova pitanja i teme.

Brojna istraživanja

Književna povijest i teorija pomažu nam razumjeti kako su pisci i umjetnici s obje strane Jadrana razmišljali o svojoj kulturi i identitetu i kako su ta raz-

mišljanja oblikovala njihova djela - rekao je prof. dr. sc. Penezić.

Izv. prof. dr. sc. Ana Bukvić u povodu otvorenja skupa, a u ime Odjela za talijanistiku, istaknula je: U dva dana više od 50 znanstvenika iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije i Italije predstaviti će rezultate svojih znanstvenih istraživanja koja će pridonijeti boljem razumijevanju književno-kulturnih i jezičnih interakcija te interkulturalnih mijena, štoviše, i otvoriti nova pitanja i teme.

Izv. prof. dr. sc. ANTE PERIŠA, Odjel za kroatistiku i Odjel za filozofiju Sveučilišta u Zadru, autor priručnika *Uvod u filozofiju jezika: priručnik za studente filozofije, kroatistike i svih filoloških smjerova*, objavljenog u izdanju Sveučilišta 2023. godine

Uvod u filozofiju jezika cjelovit je pregled problema i rješenja koja prožimaju samu srž jezika, poglavito u njegovu odnosu spram filozofskih pitanja

Izv. prof. dr. sc. Ante Periša s Odjela za filozofiju i Odjela za kroatistiku zadarskog sveučilišta, autor je priručnika *Uvod u filozofiju jezika: priručnik za studente filozofije, kroatistike i svih filoloških smjerova* objavljenog u izdanju Sveučilišta u Zadru 2023. godine.

Zašto ste se odlučili napisati i objaviti knjigu *Uvod u filozofiju jezika*?

Knjiga je zapravo prirodni produkt mogega dugogodišnjeg bavljenja tematikom filozofije jezika, najprije intenzivno u vrijeme doktorskog studija na bečkom sveučilištu, a onda još više nakon toga tijekom barem 10-ak godina održavanja nastave iz kolegija Filozofije jezika na Sveučilištu u Zadru. S obzirom na to da nisam u cjelini bio zadovoljan dostupnim (i meni poznatim) tekstovima o toj tematici na hrvatskom jeziku, poglavito još pod vidom *uvodenja* studenata u problematiku, ali i preglednosti najvažnijih sadržaja, malo po malo pripremao sam vlastite tekstove najprije za potrebe studenata i predavanja, a evo, konačno, jedan je manji, ali sadržajno zbijeni dio toga objavljen u ovoj knjizi. U *Predgovoru* sam naveo 10-ak glavnih bibliografskih jedinica i autora kojima sam se pri tom poslu ponajviše vodio, naravno, uz podrobno iščitavanje izvornih tekstova svakog filozofa kojeg sam pobliže obrađivao.

Nekoć se filozofiju smatralo sluškinjom teologije. Smatrate li Vi kao filozof i teolog da je filozofija „sluškinja teologije“?

Radi znanstvenog poštenja treba ipak napomenuti da se čak ni tada, u vrijeme nastanka te uzrečice (Petar Damijanski, 11. st.) to nije doživljavalo u onom smislu kako mi to najčešće shvaćamo, a – treba dodati – takvo se etiketiranje proširilo zapravo pod utjecajem Prosvjetiteljstva

Knjiga je zapravo prirodni produkt mogega dugogodišnjeg bavljenja tematikom filozofije jezika, najprije intenzivno u vrijeme doktorskog studija na bečkom sveučilištu, a onda još više nakon toga tijekom barem 10-ak godina održavanja nastave iz kolegija Filozofije jezika na Sveučilištu u Zadru. Kako nisam u cjelini bio zadovoljan dostupnim (i meni poznatim) tekstovima o toj tematici na hrvatskom jeziku, poglavito još pod vidom *uvodenja* studenata u problematiku, ali i preglednosti najvažnijih sadržaja, malo po malo pripremao sam vlastite tekstove najprije za potrebe studenata i predavanja, a evo, konačno, jedan je manji, ali sadržajno zbijeni dio toga objavljen u ovoj knjizi

koje u Srednjem vijeku nije vidjelo ništa drugo doli „mračno doba“ (za razliku od sebe „prosvjetli-telja“ koji onda donose „svjetlo“ u taj mrak). Ozbiljni studij srednjovjekovne filozofije odavno je odbacio takvu postavku. Dapače, i tada je u načelu vrijedilo kako je filozofija u svojem istraživanju posve slobodna.

Moglo bi se, naravno, postaviti i obratno pitanje: Komu/čemu je danas filozofija sluškinja? Ili mislite da je ona danas posve slobodna od svih utjecaja i interesa? Mogu samo spomenuti, iz vlastitog iskustva, kad sam došao raditi na Sveučilište (tada Filozofski fakultet) u Zadru (oko 2000.) i ušao u glavnu knjižnicu pretraživati police pod rubrikom „Filozofija“, većina knjiga i ukupne građe odnosila se na filozofiju Marxa, Engelsa, Lenjina i sl.

Koji su ukratko temeljni problemi *Filozofije jezika*?

U bavljenju jezikom filozofija se zapravo možda prije svega bavi i dalje upravo ključnim filozofskim pitanjima, primjerice, u kakvom odnosi stoji jezik spram spoznaje i znanja; utječe li jezik i kako na našu sliku svijeta (i nas); što jezik znači za čovjeka (kojega inače Aristotel definira upravo kao *biće koje ima logos*), zatim pitanjima granica jezika, ali i onim „čisto“ jezičnim (lingvističkim) „težim“ problemima poput npr. „značenja“ i sl.

Dobro pitanje, s obzirom na to da će mnogi s pravom napomenuti da se lingvistika (jezikoslovlje) prije svega i svih drugih ima baviti jezikom. Kakva onda potreba za filozofijom u tom području? To bi pitanje zavrijedilo vrlo opširan odgovor, ali ću pokušati barem sažeto reći ono najosnovnije.

Dakle, u bavljenju jezikom filozofija se zapravo možda prije svega bavi i dalje upravo ključnim filozofskim pitanjima, primjerice, u kakvom odnosi stoji jezik spram spoznaje i znanja; utječe li jezik i kako na našu sliku svijeta (i nas); što jezik znači za čovjeka (kojega inače Aristotel definira upravo kao *biće koje ima logos*), zatim pitanjima granica jezika, ali i onim „čisto“ jezičnim (lingvističkim) „težim“ problemima poput npr. „značenja“ i sl.

Kad ste već spomenuli teologiju, sjetite se, primjerice, da se u Bibliji (i ne samo u njoj, nego i kod nekih drugih starih nara-

da diljem svijeta) pripovijeda kako je i svijet nastao po „riječi“: *Bog reče: Neka bude...! I bi tako*. Štoviše, u Ivanovu evanđelju i samoga se Boga naziva „Riječ“ (*Logos*). Trebalo bi promisliti nosi li to kakvu dublju poruku... Svakako previše materijala za ovu prigodu...

U kakvom odnosu stoje jezik i spoznaja?

Pomnim istraživanjima, osobito od Humboldta naovamo, s kulminacijom u tzv. kognitivnoj lingvistici posljednjih desetljeća, moglo bi se reći da jezik daleko više utječe na našu spoznaju nego što to izgleda. Svaki jezik zapravo artikulira vlastitu sliku svijeta dotičnog naroda. Sve ljudsko mišljenje, osim posve rudimentarnih oblika, odvija se u jeziku i u njemu se artikulira. Prema tomu, i ovisi o njemu. To je rezultat do kojeg su došli svi koji su pobliže istraživali to područje. Osobito bi bilo zanimljivo pokazati kako to izgleda

Izv. prof. dr. sc. Ante Periša rođen je 1971. u Krkoviću kod Šibenika. Završio je Franjevačku klasičnu gimnaziju u Sinju 1990. Studirao je teologiju i filozofiju na KBF-u i na Filozofskom fakultetu DI u Zagrebu, a doktorski studij na Sveučilištu u Beču (1998. - 2002.), gdje je 2002. obranio disertaciju *Philosophie und Grenzen der Sprache. Jaspers' Denken des Unsagbaren und ein Vergleich mit dem frühen Wittgenstein*.

Zaposlen na Odjelu za filozofiju i na Odjelu za kroatistiku Sveučilišta u Zadru gdje predaje različite kolegije. Na Odjelu za filozofiju predaje kolegije Filozofija znanosti, Filozofija vremena i prostora, Povijest hrvatske filozofije, a mijenjao je i nastavnike na kolegiju Filozofija spoznaje i Filozofija uma, a na Odjelu za kroatistiku Uvod u teoriju jezika, Filozofija jezika i Metafora – filozofski aspekti (povremeno je predavao i kolegij Estetika). Usto, na poslijediplomskom studiju KBF-a Sveučilišta u Splitu povremeno u ciklusima predaje kolegij Mogućnosti govora o transcendentnome. Objavio je nekoliko knjiga i 20-ak znanstvenih radova, većinom na hrvatskom jeziku. Preveo je s njemačkoga L. Wittgenstein: O izvjesnosti te Kunzman/Burkard/Wiedmann: Atlas filozofije itd. Od 2016. do 2018. bio je predsjednik Upravnoga vijeća Instituta za filozofiju u Zagrebu.

da u rezultatima kognitivne lingvistike, poglavito konceptualne metafore, ali također u tzv. apsolutnoj metafori koja izgleda poput velikih paradigma iz povijesti znanosti u koje je „zatočeno“ naše mišljenje i u kojima se odvija cjelokupno također „znanstveno“ mišljenje, interpretacija i sva argumentacija, a da toga uglavnom nismo uopće svjesni.

Kako filozofija jezika pridonosi odgovoru na pitanje o biti čovjeka? Čini se da ste to spomenuli?

Spomenuo sam već Aristotelovu slavnu definiciju čovjeka kao bića koje ima *logos* (jezik, riječ, smisao, razum...). Koliko god se vraćali u prošlost, uvijek dođemo do toga da otkako postoji čovjek, istodobno postoji i jezik. Čovjek je nerazdvojni od jezika. Od početka. Ako želimo razumjeti čovjeka, svakako vrijedi početi od toga. U teoriji znanosti također se smatra da po jeziku (i onda oruđu) čovjek upravo nepremostivo odskoče od svih drugih poznatih živih bića. Uzme li se riječ *logos* u svom bogatstvu svojih značenja, možda bismo se barem malo primaknuli i tom tajnovitom biću – čovjeku.

Hrvatski filozofi, ako se ne varam, malo su se bavili filozofijom jezika?

Ne bih se posve složio. Ima u Hrvatskoj starijih i mlađih filozofa koji se znaju barem povremeno zaputiti i u problematiku filozofije jezika, a neki (su) se njome podosta i izravno bave(-ili). Padaju mi na um neka poznatija imena, ali ipak ne bih se usudio navoditi

ih jer bih sigurno neke nepravilno preskočio... S druge strane, i veliki lingvisti barem tu i tamo zađu u područje filozofije jezika, iako redovito ne eksplicitno, tako da to područje nije posve nepoznato. No, veći dio filozofa, koji se barem donekle time bave, najčešće jeziku pristupa s pozicija analitičke filozofije. A to je ipak samo jedan vid koji nipošto ne obuhvaća cjelovitu problematiku jezika. U knjizi sam uvrstio i osnovne postavke s tog motrišta, ali sam svakako nastojao uključiti i druge važne pristupe fenomenu jezika.

U knjizi ste iznijeli historijat filozofije jezika do 20. stoljeća kada je filozofija jezika prihvaćena kao posebna grana filozofije?

Knjiga se može i tako čitati, kao povijesni pregled. Tako na prvi pogled i izgleda. No, ona je mnogo više od toga – pregled problema i rješenja koja proživljavaju samu srž jezika, poglavito u njegovu odnosu spram filozofskih pitanja. Zgodna je okolnost što se razrada određenih pitanja često podudara s tim da se upravo

određeni pojedini filozof najviše ističe bavljenjem dotičnim problemom pa stoga može poslužiti upravo kao idealan primjer na kojem se razrađuje dotična problematika. To se u ovom slučaju upravo i dogodilo s velikom većinom izdvojenih filozofa.

Misao i djela Karla Jaspersa i Ludwiga Wittgensteina posebno Vas zanimaju. Otkud zanimanje za njih?

Povezivanje te dvojice filozofa – koji pripadaju posve različitim filozofskim strujama – već je u samom startu kod moje prijave i izrade doktorata na Sveučilištu u Beču često izazivalo „upitnike“ kod mojih kolega. No, usmjerenjem na ključno pitanje istraživanja onog primarnog bitka, onoga apsolutnoga ili „mističnoga“ (kako to naziva Wittgenstein), što nadilazi sve mogućnosti naše racionalne spoznaje i jezične artikulacije, ali što istodobno jedino daje pravi smisao i razlog našem životu, u nekoliko koraka već se dođe do određenih podudarnosti između te dvojice inače posve različitih filozofa.

Dubina, sličnost i različitost stila kojima oni pristupaju tom za svoje postojanje najvažnijem pitanju o čovjeku i s logičko-racionalne i s egzistencijalno-smyslene analize.

Jeste li još uvijek član Hegelova društva, filozofske udruge za filozofska istraživanja, kojim ste i jedan od osnivača?

Svakako. I nakon punih 20 godina Udruga je i dalje aktivna, a dođu i nove, svježije snage koje donesu i nove ideje i novu energiju. Redovito (su-)organiziramo znanstvene skupove, predavanja, tiskanje knjiga, a pokrenut je i časopis. Predsjednik Udruge prof. dr. emeritus Jure Zovko nedavno je otišao u mirovinu, ali vjerujem da će odraditi još mnogo značajnih stvari svojim znanjem, energijom, iskustvom..., ali i utjecajem i poznanstvima diljem svijeta u mnogim najznačajnijim filozofskim udruženjima.

Osim filozofije jezika, predajete Uvod u filozofiju jezika, Metaforu – filozofske aspekte. Čini se da ste neraskidivo vezani uz jezik?

Jezik je svakako moj glavni znanstveni interes, poglavito kad ga se promatra iz spomenute filozofsko-antropološke perspektive, gdje se pokazuju još znatno dublje dimenzije čovjekove jezične sposobnosti. No, zaključno moram spomenuti i svoju „druhu ljubav“ kojom se bavim barem jednako dugo, a to su pitanja iz filozofije znanosti, poglavito iz područja kozmologije, prostora i vremena... Ali, o tomu nekom drugom prigodom.

Koliko god se vraćali u prošlost, uvijek dođemo do toga da otkako postoji čovjek, istodobno postoji i jezik. Čovjek je nerazdvojni od jezika. Od početka. Ako želimo razumjeti čovjeka, svakako vrijedi početi od toga. U teoriji znanosti također se smatra da po jeziku (i onda oruđu) čovjek upravo nepremostivo odskoče od svih drugih poznatih živih bića. Uzme li se riječ logos u svom bogatstvu svojih značenja, možda bismo se barem malo primaknuli i tom tajnovitom biću – čovjeku

Projekt COADVANCE (COoperation for the ADVancement of Aquaculture in Norway and Croatia)

Snažan okvir za dugoročnu suradnju Hrvatske i Norveške vezanu za održivi rast akvakulture kao jednog od vodećih i najbrže rastućih gospodarskih sektora na globalnoj razini

Sveučilište u Zadru nositelj je projekta COADVANCE (COoperation for the ADVancement of Aquaculture in Norway and Croatia), a partner mu je The Arctic University of Norway - UiT. Projekt je vrijedan 90.000 eura, a budžet Sveučilišta u Zadru iznosi 45.000 eura.

Sveučilište u Zadru nositelj je projekta, a partner mu je The Arctic University of Norway - UiT. Projekt je vrijedan 90.000 eura, a budžet Sveučilišta u Zadru iznosi 45.000 eura. Inicijativa COADVANCE izvrsna je osnova za daljnju suradnju u području održive akvakulture i razvoja plavih vještina

Uvid u hrvatski sektor akvakulture

Projektom COADVANCE želi se potaknuti izgradnja snažnog okvira za dugoročnu suradnju između Hrvatske i Norveške vezana za održivi rast akvakulture kao jednog od vodećih i najbrže rastućih gospodarskih sektora na globalnoj razini.

Projekt će, kako se predviđa, ojačati bilateralnu suradnju koja će spojiti partnere iz obje zemlje. Inicijativa je izvrsna osnova za daljnju suradnju u području održive akvakulture i razvoja plavih vještina. Na Sveučilištu u Zadru od 20. do 24. studenoga 2023. godine boravili su profesori i studenti iz Norveške s The Arctic University of Norway - UiT-a, a cilj im je bio upoznati se sa sektorom akvakulture u Hrvatskoj. Domaćini, Sveučilište u Zadru, norveškim studentima i profesorima omogućili su detaljan uvid u postignuća u proizvodnji akvakulture te im pomogli u prikupljanju relevantnih podataka. Posjet je Norvežanima omogućio uvid u hrvatski sektor akvakulture te razmjenu znanja između norveških i hrvatskih sudionika, što je solidan temelj za buduću suradnju i partnerstvo.

Na terenu i u predavaonici

Tijekom boravka u Hrvatskoj stručnjaci i mladi znanstvenici iz Norveške posjetili su uzgajalište kalifornijske pastrve na izvoru

Na Sveučilištu u Zadru od 20. do 24. studenoga 2023. godine boravili su profesori i studenti iz Norveške s The Arctic University of Norway - UiT-a, a cilj im je bio upoznati se sa sektorom akvakulture u Hrvatskoj. Posjet je Norvežanima omogućio uvid u hrvatski sektor akvakulture te razmjenu znanja između norveških i hrvatskih sudionika, što je solidan temelj za buduću suradnju i partnerstvo

rijeke Rude, koje je u vlasništvu tvrtke *Krofish*. Gosti su u uzgajalištu upoznati s vodozahvatnim tehnološkim rješenjima i pregledom svih uzgojnih faza pastrve u slatkim vodama. Nakon prezentacije proizvodnog pogona, uslijedila je rasprava i usporedba sa sličnim akvakulturnim postrojenjima u Norveškoj. Nakon toga, posjetili su uzgajalište školjkaša tvrtke *Plat-*

forma 22 te obišli uzgajalište na ušću rijeke Krke, uz upoznavanje s aktivnostima akvakulture unutar zaštićene mreže *Natura 2000*. Riječ je o ekološkoj mreži Europske unije koju čine prirodni stanišni tipovi i staništa divljih vrsta od interesa za Europku uniju.

Gosti iz Norveške obišli su i uzgajalište tvrtke *Cromaris* u Lammjani, gdje su se upoznali s uz-

gojnim kapacitetom novih vrsta riba (hama, gof, zubatac) i procesom njihove hranidbe te provođenjem osnovnih ihtioloških mjerenja u laboratoriju tvrtke *Cromaris*. Profesori Sveučilišta u Zadru, izv. prof. dr. sc. Tomislav Šarić, izv. prof. dr. sc. Ivan Župan, izv. prof. dr. sc. Lav Bavec i doc. dr. sc. Slavica Čolak, održali su predavanja pred norveškim studentima.

DANI ETNOLOGIJE I ANTROPOLOGIJE od 13. do 17. studenoga 2023. godine u organizaciji Odjela za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru

Neformalni karakter, otvorenost i horizontalnost u sudjelovanju te nastojanje da se dohvate vidovi etnografskog rada koji odudaraju od uobičajenih istraživačkih praksi

Od 13. do 17. studenoga 2023. godine u zgradi SEP-a (bivša Tehnička škola) održano je jesensko/zimsko izdanje Dana etnologije i antropologije, u organizaciji Odjela za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru.

Jesensko/zimsko izdanje Dana u studenome 2023. godine, imalo je gušći raspored, a održavalo se u novoj sveučilišnoj zgradi, zgradi SEP-a u kojoj se sada nalazi naš Odjel, upravo radi oplemenjivanja novih sveučilišnih prostora programima koji će i izvannastavno okupljati nastavno osoblje, studente i zainteresirane građane.

Dani su otvoreni *Etnografskom čakulom*, koja je održana u dva dijela. Prvi je održan u ponedjeljak, 13. studenoga, a u njemu su sudjelovali studenti koji su provodili terenska istraživanja u Zenici (pod mentorstvom dr. sc. Marija Katića), Velikom Grđevcu (pod mentorstvom dr. sc. Danijele Birt Katić), predstavljajući metodološke izazove svojih terena. Drugi dio *Etnografske čakule* (u utorak, 14. studenoga) bio je posvećen otočnim tema-

Dani etnologije i antropologije, održani u zgradi SEP-a (bivša Tehnička škola), skup su događanja namijenjen populariziranju etnologije i antropologije kao znanstvene discipline, i to putem izvannastavnih i neformalnih predstavljanja studentskog istraživačkog rada i angažmana, radionica, predavanja i raspravljačkih okupljanja. Održavaju se dvaput godišnje, u ljetnom i zimskom semestru, odnosno „(pro)ljetnom“ i „jesensko-zimskom“ izdanju, a otvoreni su za sveučilišnu i širu javnost

ma; studenti su predstavljali izazove i iskustva terenskih istraživanja na Dugom otoku (pod mentorstvom doktorandice Petre Valovičić), Pašmanu (pod mentorstvom doc. dr. sc. Danijele Birt Katić) i u sklopu projekta *Pazi što jedeš! laboratorij*), Silbi (pod mentorstvom doc. dr. sc. Burić Čenan) i Zlarinu (pod mentorstvom asistenta Tomislava Augustinčića, a u sklopu projekta *DROPS* zlarinske udruge *Tatavaka*). Izlaganja su pratile žive rasprave s mnogim pitanjima koja su dalje otvarala teme različitih pozicija pri radu na zaštiti baštine i kulturnih dobara,

utjecaju lokalne zajednice i odnosu s njom te iskustvima s terena.

Predstavljanje knjige

Dani su nastavljeni u srijedu radionicom *Nedovršene budućnosti: antropološkom igrom*, koju je sa studentima diplomskog studija vodila prof. dr. sc. Senka Božić Vrbančić. Cilj je te radionice, otvorene za sve studente, bio kritički se osvrnuti na pitanje „kreativnosti i produkcije“ u kontekstu društvene atmosfere svakodnevice obilježene prekarizacijom i diskursima globalnih kriza (klimatske promjene, ekonomska kriza, migrantska kriza...). Igrači u igri pričali su priče i pokušavali spojiti ono što nam izgleda „nespojivo“ pa samim time i „nemislivo“.

Isti dan, u večernjim satima, prof. dr. sc. Luka Šešo održao je predavanje kojim je predstavio svoju novu knjigu *Krsnik između mita i zbilje: Kulturnoantropološke strukture jednog tradicijskog vjerovanja*, u kojoj istražuje fenomen krsnika i sličnih osoba/biča iz tradicijskih vjerovanja Hrvatske i jugoistočne Europe. To su likovi na koje se može gledati kao na mitološka božanstva, totemske zaštitnike, heroje s nadnaravnim moćima, srodnike šamana, stvorove iz usmenih predaja ili (samo) obične lju-

de posebnih vještina i sposobnosti kojima je zajednica dodijelila nadnaravne predznake i u njima utjelovila arhetipsko Dobro. Šešo je u predstavljanju upućivao i na svoju prijašnju knjigu *Živjeti s nadnaravnim: Vukodlaci, vile i vještice hrvatskih tradicijskih vjerovanja*.

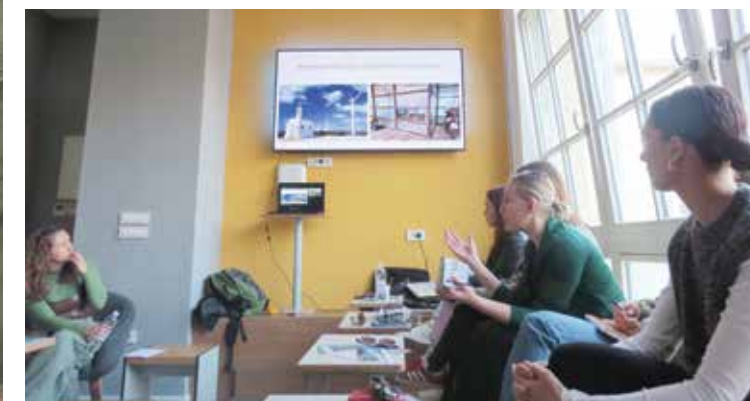
Za studente je organizirana još jedna radionica, i to kustosa Matije Dronjića iz Etnografskog muzeja u Zagrebu, koja se sastojala od predavanja i radioničkog dijela, naslovljena *Kulturna animalistika i hrvatska nematerijalna baština na UNESCO-ovim listama: nove perspektive*. Predavanje je propitalo nove kulturnoanimalističke perspektive teme hrvatske nematerijalne kulturne baštine na UNESCO-ovim listama. Naime, 20 godina nakon usvajanja UNESCO-ove Konvencije o očuvanju nematerijalne kulturne baštine, Republika Hrvatska uspješno je nominirala ukupno 21 baštinski fenomen na jedan od tri međunarodna registra, od kojih je nekoliko animalističkog predznaka, poput *Umijeća sokolarenja* ili *Uzgoja lipicanaca*. Polazeći od paradigme obaštinenja primarno tradicijske kulture, Dronjić je u predavanju istraživao kako su i koliko životinje postale dio nematerijalne baštine te kako se manifestiraju u politikama i praksama njezina očuvanja.

Predstavljanje knjige prof. dr. sc. Luke Šeše s Odjela za sociologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta

Predavanje kustosice Matije Dronjića

Antropološka igra "Nedovršene budućnosti"

Radionica se bavila i mapiranjem „nematerijalne kulturne životinje“ u kontekstu digitalne humanistike, odnosno istraživanjem hrvatskoga digitalnog repozitorija, arhiva i zbirki s ciljem izrade i razvoja metodologije mapiranja multimedijalnih/transmedijalnih izvora.

Etnografska prtljaga neformalni je forum

Jesensko/zimsko izdanje Dana etnologije i antropologije za 2023. godinu završilo je predstavljanjem prvog događanja u novom programu popularizacije etnologije i antropologije pod nazivom *Etnografska prtljaga*. Kroz seriju terenskih priča koje treba ispričati, sjećanja koja ne želimo zaboraviti ili istraživačkih iskustava koja želimo ponovno propitati, *Etnograf-*

Jesensko/zimsko izdanje Dana etnologije i antropologije za 2023. godinu završilo je predstavljanjem prvog događanja u novom programu popularizacije etnologije i antropologije pod nazivom Etnografska prtljaga. Kroz seriju terenskih priča koje treba ispričati, sjećanja koja ne želimo zaboraviti ili istraživačkih iskustava koja želimo ponovno propitati, etnografska prtljaga neformalni je forum za diskusiju o etnološkim temama. Za razliku od semestralnog ritma Dana etnologije i antropologije, Etnografska prtljaga kao program održavat će se češće, s različitim gostima, kako pozvanima, tako i onima koji sami izraze želju za sudjelovanjem

skaj prtljaga neformalni je forum za diskusiju o etnološkim temama. Želja je tog programa da se (ne)ispričane priče i istraživačka iskustva, kao svojevrsna simbolička „prtljaga“, raspakiraju i promisle kao točka propitivanja naših etnografskih istraživačkih iskustva, zanimljivih zapažanja, osvještavanja (ne)pristranosti, stvaranja znanja i (ne)uspjelih pokušaja istraživanja.

U sklopu prvog broja *Etnografske prtljage* asistent Tomislav Augustinčić predstavio je svoje iskustvo slučajnog brisanja sve etnografske građe sa studentskog ritma Dana etnologije i antropologije, *Etnografska prtljaga* kao program održavat će se češće, s različitim gostima, kako pozvanima, tako i onima koji sami izraze želju za sudjelovanjem. Tako će već 14. prosinca 2023. godine na *Etnografskoj prtljagi* sudjelovati dr. sc. Marijana Hameršak s Instituta za etnologiju i folkloristiku, koja će na primjeru istraživačkog projekta o nereguliranim migrantskim prelascima granice raspravljati o tome što se događa kada istraživač ne želi tražiti građu jer ona svjedoči o tragičnim posljedicama takvih nereguliranih migracija.

niti kada građa „nestane“, pitanje vlasništva nad sakupljenom građom, ali i pitanja metoda istraživanja te kako generiramo građu. Za razliku od semestralnog ritma Dana etnologije i antropologije, *Etnografska prtljaga* kao program održavat će se češće, s različitim gostima, kako pozvanima, tako i onima koji sami izraze želju za sudjelovanjem. Tako će već 14. prosinca 2023. godine na *Etnografskoj prtljagi* sudjelovati dr. sc. Marijana Hameršak s Instituta za etnologiju i folkloristiku, koja će na primjeru istraživačkog projekta o nereguliranim migrantskim prelascima granice raspravljati o tome što se događa kada istraživač ne želi tražiti građu jer ona svjedoči o tragičnim posljedicama takvih nereguliranih migracija.

Tomislav Augustinčić, asistent, Odjel za etnologiju i antropologiju

Znanstveno-stručni skup VIII. Dani Šime i Ante Starčevića, 26. svibnja 2023., Odjel za nastavničke studije u Gospiću Sveučilišta u Zadru, predstavljen Zbornik radova *Globalne promjene u obrazovanju i očuvanju baštine*

Promišljanje globalnih promjena u odgoju i obrazovanju na suvremen način te očuvanje baštine u različitim područjima znanosti i umjetnosti, kao i interdisciplinarno

U sklopu znanstveno-stručnog skupa VIII. Dani Šime i Ante Starčevića Odjela za nastavničke studije u Gospiću Sveučilišta u Zadru 26. svibnja 2023. predstavljen je Zbornik radova *Globalne promjene u obrazovanju i očuvanju baštine* s prošlog znanstveno-stručnog skupa VII. Dana Šime i Ante Starčevića. Zbornik su predstavili prof. dr. sc. Zvezdan Penezić, prorektor za znanost i informacijsku infrastrukturu Sveučilišta u Zadru, prof. dr. sc. Elvi Piršl sa Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, recenzentica Zbornika, izv. prof. dr. sc. Marinko Lazzarich s Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, recenzent Zbornika, i izv. prof. dr. sc. Anela Nikčević-Milković, glavna urednica Zbornika.

Aktualizacija suvremenih tema

Ovaj biennialni znanstveno-stručni skup u Gospiću *Dani Šime i Ante Starčevića* najčešće aktualizira neku od suvremenih tema vezanih za odgoj i obrazovanje te svoju misiju uvijek zakružuje izdavanjem zbornika nakon održanih skupova. Time Odjel u Gospiću štuje i nastavlja svoju dugogodišnju tradiciju obrazovanja učitelja u Lici, koja datira od 1919. godine te time predstavlja jednu od najstarijih visokoškolskih ustanova za ob-

Zbornik je zbir radova s prošlog znanstveno-stručnog skupa VII. Dana Šime i Ante Starčevića, a predstavili su ga prof. dr. sc. Zvezdan Penezić, prorektor za znanost i informacijsku infrastrukturu Sveučilišta u Zadru, prof. dr. sc. Elvi Piršl sa Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, recenzentica Zbornika, izv. prof. dr. sc. Marinko Lazzarich s Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, recenzent Zbornika, te izv. prof. dr. sc. Anela Nikčević-Milković, glavna urednica Zbornika

razovanje učitelja u Republici Hrvatskoj.

Tema Zbornika sa VII. Dana Šime i Ante Starčevića *Globalne promjene u obrazovanju i očuvanju baštine* vrlo je aktualna kako u nacionalnim, tako i u globalnim okvirima. Globa-

lizacija predstavlja širenje, produbljivanje i ubrzanje svjetske međuovisnosti u svim aspektima modernog društvenog života. Suvremeno društvo obilježeno je ubrzanim promjenama, a potrebe takvoga društva nastoje se zadovoljiti sustavima for-

malnog i neformalnog obrazovanja. Tehnološki razvitak, razvoj komunikacijsko-informacijskih sustava, migracije te fleksibilnije tržište rada zahtijevaju suvremeni obrazovni sustav koji može pratiti te globalne promjene i procese, ali s druge strane, odgojno-obrazovne ustanove trebaju ostati glavno mjesto gdje se povijest i tradicija određene kulture prenose s jednog naraštaja na druge (djecu i mlade). Odgojno-obrazovne ustanove glavno su mjesto poučavanja društveno-kulturnih vrijednosti jednoga naroda u okvirima u kojima taj narod živi.

Iako tema ovog Zbornika sadrži dva naizgled suprotna pola, oni se pomiruju jer globalizacija, osim što pretendira na nadnacionalno, otvara nove mogućnosti i motivaciju za nacionalne teme, lokalne kulturne ekonomije i identitete. Obrazovanje u globalizaciji je kompleksnije, generirano je različitim mehanizmima globalizacije u političkoj, gospodarskoj i socijalnoj sferi i kao takvo suočava nas s potrebom za novim znanjima te razvojem individualnih i institucijskih kompetencija kao glavnih čimbenika razvoja društva i pojedinca

Tema Zbornika sa VII. Dana Šime i Ante Starčevića *Globalne promjene u obrazovanju i očuvanju baštine* vrlo je aktualna kako u nacionalnim, tako i u globalnim okvirima. Globalizacija predstavlja širenje, produbljivanje i ubrzanje svjetske međuovisnosti u svim aspektima modernog društvenog života. Suvremeno društvo obilježeno je ubrzanim promjenama, a potrebe takvoga društva nastoje se zadovoljiti sustavima formalnog i neformalnog obrazovanja

ni ili otoku upravo ovisi o zadovoljenju zahtjeva koji su sročeni u dobro poznatoj posloviči „misli globalno – djeluj lokalno“.

Tri tematske cjeline

Zbornik radova *Globalne promjene u obrazovanju i očuvanju baštine* ima tri cjeline: 1) šest radova iz humanističkog područja znanosti u kojima je 11 autora pisalo o temama vezanima za artefakte hrvatske kulturne baštine u razvijanju kulturnog identiteta u primarnom obrazovanju, ortografska odstupanja u pisanju na engleskom kao stranom jeziku, primjenu zavičajnih slikovnica, promicanje višejezičnih repertoara u globaliziranim društvima i obrazovnim kontekstima, narodne pripovijetke u suvremenim slikovničkim transpozicijama te Kulu age Senkovića i Murkovića mlin kao kulturne i povijesne izvore gospičkoga identiteta; 2) sedam radova iz društvenog područja znanosti u kojima je 16 autora pisalo o temama vezanima za rezultate međunarodnih istraživanja o postignućima hrvatskih učenika, implementaciju globalizacijskih i baštinskih sadržaja u nastavi Geografije, doprinos sociodemo-

grfskih čimbenika i emocionalne kompetencije u objašnjenju interkulturalne osjetljivosti studenata učiteljskih studija, odgoj i obrazovanje za očuvanje prirodne baštine na primjeru Parka prirode Telašćica, odgoj i obrazovanje za nematerijalnu kulturnu baštinu, razlike učenika u mjerama morfoloških antropometrijskih obilježja te informacijsko-komunikacijske tehnologije u nastavi i poučavanju učenika s teškoćama; 3) dva rada iz umjetničkih područja u kojima je četvero autora pisalo o temama vezanima za turbofolk i njegov utjecaj na ponašanje i oblikovanje stavova mladih te razvoj integriranog kurikulumu u umjetničkim područjima. Sve teme na suvremen način promišljaju globalne promjene u odgoju i obrazovanju te očuvanje baštine u različitim područjima znanosti i umjetnosti, kao i interdisciplinarno.

Tiskano i digitalno izdanje Zbornika

Rezime radova iz humanističkog područja znanosti odnosi se na činjenicu da se univerzalne vrednote u formiranju kulturnog

identiteta suvremenog djeteta nikako ne smiju napustiti. Potreba očuvanja vrijednosti, poput poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije i sl., istaknuta je temama očuvanja kulturne baštine i razvijanja kulturnog identiteta učenika. Edukacijski potencijal očuvanja kulturne baštine pojedinih krajeva Republike Hrvatske predstavljen je uporabom različitih zavičajnih slikovnica. Razvijanju kulturnog identiteta pridonosi i poznavanje starih hrvatskih rukopisa, početnica i sl. jer „kulturu treba razumjeti da bi se iz nje moglo učiti“. Rezime radova iz društvenog i prirodoslovnog područja znanosti odnosi se na potvrdu da su škole mjesta nužnih društvenih globalnih promjena poput razvoja suvremenih tehnologija, interkulturalne osjetljivosti, implementacije međupredmetne teme održivog razvoja, primjene rezultata međunarodnih ispitivanja kompetencija učenika i nastavnika, interdisciplinarnosti, korelativnosti među nastavnim predmetima i sadržajima, većeg udjela istraživačke nastave, ali i očuvanja prirodne baštine i baštinskog identiteta. Rezime radova iz umjetničkih područja odnosi se na konkretne zaključke o promjenama obrazovanja koristeći se materijalnom i nematerijalnom kulturnom baštinom u kreiranju kulturnog identiteta djece i mladih te razvoja integriranog kurikulumu u umjetničkim područjima.

Zbornik je, osim u tiskanom izdanju, objavljen i digitalno na Mrežnoj izdavačkoj platformi Sveučilišta u Zadru *Morepress*. Uz glavnu urednicu Zbornika, izv. prof. dr. sc. Anelu Nikčević-Milković, članovi Uredništva su izv. prof. dr. sc. Jasminka Bralac-Mudrović i dr. sc. Denis Jurković, viši asistent. Ustanove koje su financijski i logistički pomogle izdavanje Zbornika su Sveučilište u Zadru, Grad Gospić, Ličko-senjska županija i NP Plitvička jezera.

Izv. prof. dr. sc. Anela Nikčević-Milković, glavna urednica Zbornika

Trebamo i moramo biti globalni, ali poštujući sve ono vrijedno iz prošlosti u sredini kojoj pripadamo, odnosno cijeneći identitet koji posjedujemo

Na kraju predstavljanja Zbornika glavna urednica pročitala je nekoliko mudrih izreka koje potvrđuju pomirenje globalnog i lokalnog.

Razuman čovjek prilagođava se svijetu oko sebe. Nerazuman uporno nastoji svijet prilagoditi sebi. Stoga sav napredak čovječanstva ovisi o nerazumnim ljudima, rekao je Georg Bernard Shaw. Lippmann je pak napomenuo: *Kad svi misle isto, znači da nitko ne misli dovoljno*. Silesius je, s druge strane, upozorio: *Čovječe, zaviri prvo u sebe sama. U potrazi za kamenom mudraca ne moraš putovati u strane zemlje*. A Lav Nikolajevič Tolstoj sažeo: *Ono što je prošlo, više ne postoji; ono što će biti, još nije došlo. Postoji samo ona točka u kojoj se sastaju prošlo i buduće. U toj točki cijeli je naš život*.

Glavna urednica Zbornika naglasila je da te i mnoge druge mudre izreke samo potvrđuju koliko trebamo i moramo biti globalni, ali ujedno poštujući sve ono vrijedno iz prošlosti u sredini kojoj pripadamo, odnosno cijeneći identitet koji posjedujemo.

Student **Bruno Seferović** nakon završenoga prijediplomskog studija anglistike i lingvistike na Sveučilištu u Zadru, studij namjerava nastaviti u Seulu u Južnoj Koreji

Studentska razmjena putem programa Erasmus+ meni je doista promijenila život

Student Bruno Seferović rođeni Šibenčanin, nakon završenoga prijediplomskog studija anglistike i lingvistike na Sveučilištu u Zadru, studij namjerava nastaviti u Seulu u Južnoj Koreji, a prošle je godine, zahvaljujući programu Erasmus+, boravio u Japanu na Sveučilištu Kansai u Osaki.

Zašto ste odabrali studij lingvistike?

Oduvijek su me zanimali jezici, tako da lingvistika nije bila upitna, jedino sam dvojio između Zagreba i Zadra, a presudio je zadarski prijediplomski studij lingvistike *Jezik i komunikacija i višejezično društvo*.

Otkud ideja o Seulu?

Prošle sam godine putem studentske razmjene šest mjeseci boravio u Japanu. Doista izvrsno iskustvo, preporučujem svakom studentu da iskoristi prednosti programa Erasmus i stekne iskustvo na nekom stranom sveučilištu. Jedna studentica sa Sveučilišta u Zadru sljedeći semestar putem studentske razmjene ide u Japan pa joj rado pomazem savjetima.

Kako imam uspješno iskustvo u Japanu, roditelji mi vjeruju i daju podršku da idem dalje, u Seul. Trenutačno čekam diplomu jer je potrebno pripremiti sve dokumente. Cijeli proces počinje krajem veljače, a u Seul bih trebao otkupovati u kolovozu 2024. godine.

Kako to da ste se odlučili u razmjenu u Japan?

Oduvijek mi je bio san studirati u inozemstvu, tako da sam otkad sam upisao studij počeo pratiti program studentske razmjene u sklopu Erasmus. Kako me je osobito zanimala Azija, azijska kultura i jezici, usredotočio sam se na Erasmus+ za putovanja izvan Europske unije i od-

stekao sam neprocjenjivo iskustvo studiranja u drugoj državi, upoznao drukčiju kulturu i životne stilove, a cijeli taj proces znatno me promijenio i kao osobu, proširi mi vidike i uvelike me obogatio i znanjem i doživljajima. Evo, mogu slobodno reći da sam se iz Japana vratio kao druga osoba

lućio otići u Aziju.

Za Erasmus+ postojala je mogućnost razmjene u Rusiju, Gruziju i Japan, a kada sam vidio da je razmjenu za Japan pokrenuo pročelnik našeg odjela, odmah

sam se odlučio prijaviti.

Na Sveučilištu sam dobio svu potporu, imao sam svoju koordinaticu iz Ureda za međunarodnu suradnju i stalo sam s njom bio u kontaktu. Bilo je do-

sta formulara i papirologije, proces je kompliciraniji nego kod studentske razmjene unutar EU.

U Japanu ste boravili na Sveučilištu Kansai u Osaki. Koje

ste kolegije slušali u Osaki?

Pokušavao sam naći ekvivalente vezano za moj studij, njihovi fakulteti nemaju smjerove kao naši, oni jednostavno imaju odjel i birate kolegij koji želite slušati. Postoji odvojeni program za nas koji smo došli na razmjenu i slušamo kolegije na engleskom jeziku. Bilo je mnogo modula – na primjer, modul inženjerstva, sociologije, lingvistike... Tako sam neke kolegije slušao vezano za lingvistiku, a neke općenito vezano za japansku kulturu, jezik, povijest. Morao sam uzeti najmanje sedam kolegija.

Koliko je njihov sustav sličan našem i u čemu su razlike?

U neku ruku, isto je kao kod nas, morate dolaziti na predavanja i ispunjavati svoje obveze, ali prema studentima na razmjeni drukčiji je pristup, ipak malo fleksibilniji.

Kako mladi Japanci govore engleski?

Vrlo loše. I oni koji završe anglistiku, loše govore engleski, kao da imaju neki kompleks engleskoga jezika. Engleski u njihovu sustavu nije obvezni jezik i počinju ga učiti tek oko 11. ili 12. godine. Počinju kao mi laganim engleskim jezikom, početničkim, razine A, a onda odjednom u srednjoj školi počinju učiti inženjerski engleski. To je za njih golem promjena. Ne snalaze se u svakodnevnoj komunikaciji, ali poslovni engleski znaju.

Kakav je način života u Japanu, kako se mladi zabavljaju?

Sve je drukčije nego kod nas. Na primjer, kod nas se studenti dogovaraju hoće li na kavu prije ili poslije predavanja, a kod njih si na kampusu cijeli dan. Taj njihov koncept podsjeća me na našu srednju školu, imaju sate i zveno koje označava početak i kraj predavanja. Svako predavanje traje sat i pol, faks počinje u 9, a završava najkasnije u 17 sati.

Na fakultetu ste cijeli dan, a oni imaju naviku i nakon predavanja, dok čekaju drugo predavanje, ostati na fakultetu i učiti. U to se uklapa priča učenja zajedno, a dogovor za izlazak vani dogovor je za zajedničku večeru. U Japanu je vrlo jeftino jesti vani, nisam ništa kuhao punih pet mjeseci, toliko je jeftino jesti vani. U glavnoj ulici prema kampusu, od stajališta vlaka do sveučilišta, bezbroj je dućana i restorana. Imaju i posebne akcije za studente. Na

U Japanu je sve drukčije nego kod nas. Na primjer, kod nas se studenti dogovaraju hoće li na kavu prije ili poslije predavanja, a kod njih si na kampusu cijeli dan. Oni imaju naviku i nakon predavanja, dok čekaju drugo predavanje, ostati na fakultetu i učiti. Dogovor za izlazak vani dogovor je za zajedničku večeru, a u Japanu je vrlo jeftino jesti vani, nisam ništa kuhao punih pet mjeseci, toliko je jeftino jesti vani

primjer, običan obrok, bilo da je riječ o mesu, ribi ili rezancima, u prosjeku je 5 – 6 eura. Ako je u nekom restoranu ručak 8 eura, tamo nitko ne ide.

Kod njih vlada kultura štednje, dosta stvari vrlo je jeftino, ima mnogo dućana koji prodaju sve stvari za 100 jena, što je otprilike 5 kuna i tamo svi idu. Mnogi se stranci, poput mene, iznenade što se kod njih plaća gotovinom. Na cijeni je gotovina i nikad vam na blagajni neće dati novac u ruku, plaćanje gotovinom ide stavljanjem novca na tanjurić, vi plaćate stavljajući novac na tanjurić, a tako dobijete i povrat novca. Oni i štede u gotovini, ne vjeruju bankama. To mi je bilo vrlo zanimljivo jer Japan je tehnološki silno razvijen, no njihovo je bankarstvo kao naše u 90-im godinama prošloga stoljeća.

S kim ste se družili u Japanu?

Kako govorim korejski jezik, moja ekipa bili su Korejci i Japanci koji govore korejski. Korejski sam naučio doma, a vježbao sam i dok sam bio u Japanu te položio službeni ispit na tečaju korejskog jezika.

Koliko studentska populacija u Japanu poznaje Hrvatsku?

Neki uopće ne znaju za Hrvatsku, neki je smještaju blizu Rusiji, a oni koji prate nogomet znaju za Modrića i našu reprezentaciju.

A Korejci?

Korejci više znaju o Hrvatskoj nego Japanci, postajemo, naime, vrlo popularna destinacija za Korejce. Jedna djevojka Korejka rekla je da oduvijek želi ići u Hrvatsku, a druga da je gotovo „opsjednuta“ Hrvatskom i stalno

gleda videouratke na YouTubeu o Hrvatskoj.

Je li dosad na razmjeni u Hrvatskoj bilo japanskih ili korejskih studenata?

Dvije djevojke iz Japana bile su na razmjeni u Zadru u zimskom semestru. Tako sam ih i upoznao pa smo se družili i tijekom moga boravka u Japanu.

Kakvi su njihovi dojmovi iz Zadra?

Veoma im se sviđaju i Zadar i Hrvatska, osobito zbog životnog stila, kod nas je sve dosta ležerno. Uvijek ima vremena za sve, nema žurbe, a u Japanu je sve užurbano, vrijeme je najdragocijeniji resurs. Radoholičari su. Moji prijatelji Japanci uz studij, rade i po dva posla sa strane. Njih ne možete pitati danas hoćemo li sutra na kavu. Kad ih pitate kad su slobodni, oni otvore kalendar na mobitelu i kažu, mogu za, primjerice, dva ili tri tjedna. To mi je bilo vrlo neobično. Nema spontanosti, sve je dogovoreno i planirano. Kod nas ste za sat vremena sa svakim na kavi. Kod njih toga nema.

Međutim, s vremenom sam se naviknuo na takav ritam, tako da bih i ja, kad bi me netko pitao za izlazak, pogledao u kalendar u mobitelu i dogovorio druženje.

Osaka je velik grad?

Sama Osaka ima dva milijuna ljudi, ali ako uključite ostale gradove pod metropolitansko područje, riječ je o oko 20 milijun stanovnika, a Tokio ima 40 milijuna.

Obišao sam Osaku, Kyoto, Naru i Kobe.

Korejci više znaju o Hrvatskoj nego Japanci, postajemo, naime, vrlo popularna destinacija za Korejce. Jedna djevojka Korejka rekla je da oduvijek želi ići u Hrvatsku, a druga da je gotovo „opsjednuta“ Hrvatskom i stalno gleda videouratke na YouTubeu o Hrvatskoj. Dvije djevojke iz Japana bile su na razmjeni u Zadru u zimskom semestru. Tako sam ih i upoznao pa smo se družili i tijekom moga boravka u Japanu

Kakav je njihov standard?

Njihove plaće nisu se mijenjale 30 godina, oni su stalno u nekakvoj deflaciji. Japan je 80-ih bio bogat, bili su ekonomski gotovo jači od SAD-a, međutim, onda su 90-ih doživjeli bankrot i od tada se razvila kultura štednje.

Prosječna plaća im je 1.500 eura mjesečno, ali je zato sve jeftino. S tom plaćom, naime, možete podići kredit za kuću i kupiti auto te si osigurati pristojan život.

Jeste li naučili japanski?

U početku sam govorio mješavinu japanskoga i engleskog jezika, ali sada, nakon boravka u Japanu i druženja s Japancima, tečno govorim japanski.

Studirate ćete anglistiku u Seulu?

Tamo planiram studirati nešto drugo, ali volio bih raditi kao predavač engleskoga u Seulu jer tamo stalno traže predavače engleskog.

Svim studentima, dakle, savjetujete da odu u razmjenu?

Studentska razmjena putem programa Erasmus + meni je doista promijenila život, i to u više segmenata – stekla neprocjenjivo iskustvo studiranja u drugoj državi, upoznaš drukčiju kulturu i životne stilove, a cijeli taj proces znatno te promijenio i kao osobu, proširi ti vidike i uvelike te obogatio i znanjem i doživljajima. Evo, mogu slobodno reći da sam se iz Japana vratio kao druga osoba.

Naučite i mnoge konkretne stvari, primjerice, kako se nositi s birokracijom u stranoj državi, kako srediti zdravstveno osiguranje, prijaviti se u policiju, podnijeti neki zahtjev gradskoj upravi i sl.

Sve su to lekcije koje vas mijenjaju. Usto, osobito mi je drago što sam otišao upravo u Japan jer sam iskusio doista potpuno drukčiju kulturu od one iz koje potječem, a to ne bi ni blizu bilo toliko intenzivno da sam, primjerice, otišao studirati u Njemačku ili bilo koju drugu europsku državu.

Studentsko savjetovalište Sveučilišta u Zadru 8. prosinca 2023. godine u Svečanoj dvorani Sveučilišta svečano obilježilo Međunarodni dan osoba s invaliditetom (3. prosinca) i Međunarodni dan ljudskih prava (10. prosinca)

Korištenje neinkluzivne terminologije demotivira i stigmatizira, prešutno svrstava osobu s teškoćama u posebnu kategoriju i negativno utječe na njezino psihološko stanje - mijenjajmo terminološke odrednice!

Manifestacija je otvorena prigodnim predavanjem Inkluzija - temeljno ljudsko pravo koje je održala doc. dr. sc. Marija Ljubičić, mag. med. techn., nositeljica sveučilišnog kolegija Vršnjačka potpora studentima s invaliditetom na Odjelu za zdravstvene studije Sveučilišta u Zadru. Nakon uvodnog predavanja doc. dr. sc. Ljubičić, svoja iskustva iznijeli su studenti koji pohađaju kolegij Vršnjačka potpora studentima s invaliditetom, a govorili su o vlastitom inkluzivnom iskustvu, mucanju te svijesti o invaliditetu u svijetu učiteljstva

Studentsko savjetovalište Sveučilišta u Zadru 8. prosinca 2023. godine u Svečanoj dvorani Sveučilišta u Zadru svečano je obilježilo Međunarodni dan osoba s invaliditetom (3. prosinca) i Međunarodni dan ljudskih prava (10. prosinca). Manifestacija je otvorena prigodnim predavanjem *Inkluzija - temeljno ljudsko pravo* koje je održala doc. dr. sc. Marija Ljubičić, mag. med. techn., nositeljica sveučilišnog kolegija *Vršnjačka potpora studentima s invaliditetom* na Odjelu za zdravstvene studije Sveučilišta u Zadru.

Osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju ne smije se odvajati od normalnog života. Svakom djetetu s teškoćama u razvoju mora se osigurati isti razvojni proces, kao i djeci bez teškoća iste dobi, a osobe s invaliditetom treba promatrati s gledišta njihovih sposobnosti i mogućnosti uključenja u normalan život - istaknula je doc. dr. sc. Marija Ljubičić u svome predavanju. Suvremeni inkluzivni pristup podrazumijeva potpunu aktivnu participaciju osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju, ravnopravno uključivanje u život zajednice, podršku roditeljima i drugim članovima obitelji itd. Inkluzija odbacuje bilo kakve oblike stigmatizacije i diskriminacije, različitost osoba smatra prirodnom i poželj-

Prešutna neinkluzivnost podrazumijeva i korištenje pojmova kao što su invalid, hendikepiran, osobe s posebnim potrebama i sve riječi koje impliciraju da se osoba s invaliditetom osjeća inferiornom i izdvojenom. Današnje tumačenje takve terminologije apsolutno je neprihvatljivo i narušava njihova ljudska prava

nom, naglašava razvoj pozitivnih sustava vrijednosti te djeluje na razvijanje socijalne interakcije, međudjelovanja i prijateljstva. Nedostatak inkluzije često rezultira kršenjem ljudskih prava, poglavito prava na jednakost, nediskriminaciju i sudjelovanje u društvu - rekla je doc. dr. sc.

Ljubičić. Nakon uvodnog predavanja *Inkluzija - temeljno ljudsko pravo*, svoja iskustva iznijeli su studenti koji pohađaju kolegij *Vršnjačka potpora studentima s invaliditetom*, a govorili su o vlastitom inkluzivnom iskustvu, mucanju te svijesti o invaliditetu u svijetu učiteljstva. Nije riječ

o nečemu, naglasila je doc. dr. sc. Marija Ljubičić, što pogađa manji broj pojedinaca s obzirom na to da u svijetu više od jedne milijarde ljudi ima neki oblik invaliditeta. U Republici Hrvatskoj je 600.000 osoba s invaliditetom, a u Zadarskoj županiji 2.400 djece i 19.000 odraslih.

Fragmenti iz inspirativnog predavanja doc. dr. sc. Marije Ljubičić

Svjetska zdravstvena organizacija naglašava da se u provođenju zaštite osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju većina oštećenja i invaliditeta može spriječiti prevencijom, i to tako da se osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju ne odvoja od normalnog života.

Suvremeni inkluzivni pristup zahtijeva da se svakom djetetu s teškoćama u razvoju osigura isti razvojni proces, kao i djeci bez teškoća iste dobi te da osobe s invaliditetom treba promatrati s gledišta njihovih sposobnosti i mogućnosti uključenja u normalan život.

Primarna prevencija znači smanjiti ili ukloniti rizične čimbenike i spriječiti oštećenje (zdravstveni odgoj, cijepljenje, edukacija, projektne aktivnosti, uklanjanje nepovoljnih uvjeta života). Sekundarna prevencija sprječavanje je prijelaza oštećenja u invaliditet (pravodobno otklanjanje oštećenja, liječenje i osiguranje pomagala). Tercijarna prevencija sprječavanje je prijelaza invaliditeta u hendikep (vraćanje osobe na optimalnu razinu funkcioniranja, rehabilitacija i rehabilitacija, pozitivan utjecaj okoline).

Uzročnici bolesti osoba s invaliditetom mogu biti genetski, infektivni, toksični, kemijski, prehrambeni, traumatski, psihološki, socijalni i kombinirani, ovisno o djelovanju uzročnika.

Posljedice bolesti mogu biti hendikep (na razini osobe i okoline), invaliditet (na razini osobe),

oštećenje zdravlja (na razini organa i organskih sustava).

Suvremeni inkluzivni pristup podrazumijeva potpunu aktivnu participaciju osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju, ravnopravno uključivanje u život zajednice, podršku roditeljima i drugim članovima obitelji, podršku studentima s invaliditetom i onima s kroničnim stanjima, naglašava usmjerenost na maksimiziranje mogućnosti za osobe s invaliditetom. Različitost u snazi, volji, znanju i načinu zadovoljavanja potreba smatra se prirodnom i poželjnom. Odbacuje arhaične (ne) inkluzivne obrasce neprihvaćanja i segregacije.

Prema neinkluzivnim društvenim obrascima, isključivanje polazi od ideje da postoje „normalni“

ljudi i drugi koji to nisu. Neprihvaćanje, isključivanje i segregacija napušteni su načini promišljanja. To je usko povezano sa stigmatizacijom i diskriminacijom.

Neinkluzivni društveni obrasci su segregacija (lat. *segregatio* - odvajanje, razdvajanje), odvajanje pojedine skupine na temelju diskriminacije, kriterij različitosti, posebnosti osoba s invaliditetom, otuđenost, odvajanje i izoliranje osoba iz stvarnog života, ograničavanje prava osoba s invaliditetom. Jednim dijelom neinkluzivni društveni obrasci prepoznaju potrebu za socijalizacijom, ali ne dopuštaju emancipaciju, edukaciju, radno osposobljavanje i rad osoba s invaliditetom i djece s teškoćama, prema neinkluzivnom obrascu, moguće je samo odvojeno, ak-

tivnosti osoba s invaliditetom nisu društveno značajnije valorizirane.

Prešutna neinkluzivnost podrazumijeva i korištenje pojmova kao što su invalid, hendikepiran, osobe s posebnim potrebama i sve riječi koje impliciraju da se osoba s invaliditetom osjeća inferiornom i izdvojenom. Današnje tumačenje takve terminologije apsolutno je neprihvatljivo i narušava njihova ljudska prava.

Prešutni neinkluzivni terminološki kaos ogleda se u šarolikosti pojmova vezanih za osobe s invaliditetom, stigmatizirajući i diskreditirajući termini invalid, invalidna osoba, hendikepirana osoba, osoba s posebnim potrebama, dijete s posebnim potrebama, invalidan, oštećen, defektan, aberantan, asocijalan, devijantan, ometen, hendikepiran.

Korištenje „stigmatizirajuće“ i neinkluzivne terminologije osobu s teškoćama demotivira i stigmatizira, prešutno je svrstava u posebnu kategoriju i negativno utječe na njezino psihološko stanje. Mijenjajmo terminološke odrednice!

Inkluzija je implementacija načela ljudskih prava u praksu. Inkluzivna podrška i aktivno sudjelovanje ključni su modeli inkluzije o stvaraju osjećaj zajedništva, povećavaju dobro osjećanje i opću dobrobit, snižuju povišeni stres, anksioznost i moguću depresivnost, osnažuju samoeфикаsnost i učinkovitost osobe te pridonose akademskom uspjehu i osobnom razvoju osobe.

Inkluzija odbacuje bilo kakve oblike stigmatizacije i diskriminacije, različitost osoba smatra prirodnom i poželjnom, naglašava razvoj pozitivnih sustava vrijednosti te djeluje na razvijanje socijalne interakcije, međudjelovanja i prijateljstva. Nedostatak inkluzije često rezultira kršenjem ljudskih prava, poglavito prava na jednakost, nediskriminaciju i sudjelovanje u društvu, rekla je doc. dr. sc. Ljubičić

Suvremeni inkluzivni pristup podrazumijeva potpunu aktivnu participaciju osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju, ravnopravno uključivanje u život zajednice, podršku roditeljima i drugim članovima obitelji, podršku studentima s invaliditetom i onima s kroničnim stanjima te naglašava usmjerenost na maksimiziranje mogućnosti za osobe s invaliditetom

Knjiga *Jadransko brodovlje između dvije obale u 18. stoljeću* doc. dr. sc. Zrinke Podhraški Čizmek predstavljena 13. studenoga 2023. godine na Sveučilištu u Zadru

Zadar istaknut kao važna sastavnica istraživanja pomorske povijesti

Knjigu su, uz autoricu, predstavili izv. prof. dr. sc. Mateo Bratanić i prof. dr. sc. Milorad Pavić s Odjela za povijest Sveučilišta u Zadru. *Navigli adriatici fra le due sponde nel Settecento* donosi prikaz svih vrsta brodova koji se spominju u prva tri sveska Hrvatskih pomorskih regesta te njihove glavne karakteristike

Odjel za povijest Sveučilišta u Zadru organizirao je 13. studenoga 2023. godine predstavljanje knjige *Navigli adriatici fra le due sponde nel Settecento (Jadransko brodovlje između dvije obale u 18. stoljeću)* koju je napisala doc. dr. sc. Zrinka Podhraški Čizmek s Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu.

Knjigu su, uz autoricu, predstavili izv. prof. dr. sc. Mateo Bratanić i prof. dr. sc. Milorad Pavić s Odjela za povijest Sveučilišta u Zadru. *Navigli adriatici fra le due sponde nel Settecento* donosi prikaz svih vrsta brodova koji se spominju u prva tri sveska *Hrvatskih pomorskih regesta* te njihove glavne karakteristike.

Komparativnom analizom

njihovih karakteristika i posebnosti pokazano je da je između luka istočne i zapadne obale Jadrana u 18. stoljeću postojala intenzivna dnevna trgovina čija je glavna značajka bila nevjerovatna dinamičnost maloga i srednjeg poduzetništva. Izv. prof. dr. sc. Mateo Bratanić govorio je o povijesnom nastanku knjige. Naglasio je da su prvi koraci u nastajanju knjige nastali su u šezdesetim godinama prošlog stoljeća, kada je povjesničar Nikola Čolak krenuo u istraživanje pomorske povijesti te pripremio velik broj tzv. regesta, sažetaka dokumenata u arhivima, koji su bili ključni za daljnja istraživanja.

– Zadar je važna sastavnica istraživanja pomorske povijesti, s obzirom na to da je u njemu

nastojanjem Čolaka, Vjekoslava Maštrovića i drugih pripremljen *Pomorski zbornik* tadašnjeg JAZU-a. Međutim, povjesničar Čolak tada nije bio politički podoban pa je neko vrijeme bio i utamničen, da bi 1966. emigrirao u Italiju, gdje je na raspolaganju imao mnogo dokumenata o našoj pomorskoj povijesti – rekao je izv. prof. dr. sc. Mateo

Bratanić. Povijesni kontekst vremena kojim se knjiga bavi pojašnjava prof. dr. sc. Milorad Pavić.

Rekao je kako je riječ o vremenu kada Venecija gubi utjecaj na Mediteranu i sve više se orijentira na Jadran, zbog čega u 18. stoljeću nastaju mnogi centri pomorskog prometa mimo Venecije i Dubrovnika.

Završno događanje Prekograničnog programa INTERREG Italija – Hrvatska 2014. – 2020. na Sveučilištu u Zadru, listopad, 2023.

Programom INTERREG sagrađeni mostovi razumijevanja i prijateljstva preko granica

Na Sveučilištu u Zadru sredinom listopada 2023. organizirano je završno događanje Prekograničnog programa INTERREG Italija – Hrvatska 2014. – 2020.

Putem prekograničnog programa INTERREG Sveučilište u Zadru bilo je partner u planiranju i provedbi osam projekata: TAKE IT SLOW, STREAM, REVIVAL, MADE IN-LAND, XCOVER, ATRIUM PLUS, ADRIREEF i GUTTA.

– Projekti realizirani putem INTERREG-a pridonijeli su unaprjeđenju naše prekogranične suradnje u različitim područjima društva i gospodarstva, uz uvažavanje posebnosti prirodne i kulturne baštine te dugu maritimnu tradiciju. Polazište je Jadran kao područje razmjene lju-

di i roba, ideja i tehnologija te susretište različitih kultura. Utkani u čudesni svijet Mediterana, takvim projektima pridonijeli smo našem upoznavanju, razumijevanju i stvaranju novih vrijednosti, gradeći mostove prijateljstva među našim narodima – rekao je rektor Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Josip Faričić. Uložena radna energija pretočena je u osmišljavanje novih projekata. Naše je sveučilište u novom

programskom razdoblju Italija – Hrvatska 2021. – 2027. prijavilo 17 projekata. U mjeri u kojoj oni budu usvojeni, nadamo se da ćemo nastaviti graditi naše zajedništvo i razvijati naše jadranske obale na načelima održivosti i uključivosti – zaključio je rektor prof. dr. sc. Faričić. Unatoč izazovima s kojima su se akteri suočavali tijekom tog razdoblja, uključujući gospodarske teškoće, migracijske krize i pandemiju COVID-a 19, uspjeli su pružiti podršku zajednicama, što je dokaz sposobnosti prilagodbe i zajedničkog rada na prevladavanju izazova. Sudionicima je pročitana poruka ministra regionalnog razvoja i EU fondova Šime Erlića, koji je izrazio podršku Vlade RH projektima koji će se razvijati u sljedećem programskom razdoblju.

Zbornik *Slatkost baščine*, Sveučilište u Zadru i Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, uredio prof. dr. sc. Robert Bacalja, predstavljen 25. listopada 2023. u Multimedijalnoj dvorani Novog kampusa

Iznimno sam počašćen i na vrijednom daru i zahvaljujem nakladnicima, u prvom redu Sveučilištu u Zadru

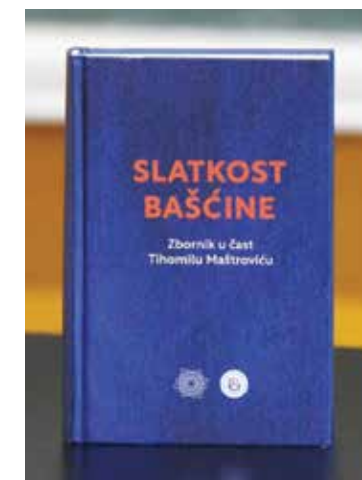
Zbornik *Slatkost baščine*, u čijem je nastanku sudjelovalo 47 znanstvenika, ima 811 stranica i donosi 44 rada, nastao je u čast umirovljenom sveučilišnom profesoru Tihomilu Maštroviću u povodu njegova 70. rođendana. Ime zbornika preuzeto je iz Planina Petra Zoranića, koji je u 16. stoljeću pisao: *I mi bismo odavud pobigli, ali nas slatkost baščine uzdarži*

Sveučilište u Zadru i Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu 25. listopada 2023. godine u Multimedijalnoj dvorani Novog kampusa predstavili su zbornik *Slatkost baščine* nastao u čast umirovljenom sveučilišnom profesoru Tihomilu Maštroviću u povodu njegova 70. rođendana. Zbornik u čijem je nastanku sudjelovalo 47 znanstvenika, ima 811 stranica i donosi 44 rada, a uredio ga je prof. dr. sc. Robert Bacalja. Ime zbornika preuzeto je iz Planina Petra Zoranića, koji je u 16. stoljeću pisao: *I mi bismo odavud pobigli, ali nas slatkost baščine uzdarži*.

Baščina kao izvor znanja

U ime Uprave Sveučilišta prorektorica prof. dr. sc. Anita Pavić Pintarić pozdravila je uzvanike. Istaknula je kako *baščina* koju imamo može biti izvor znanja, ali i poticaj za upoznavanje drugih kultura i razvoj inovacija.

Maštrović je bio redoviti profesor na Hrvatskim studijima i Sveučilištu u Zadru, gdje je, uz ostalo, držao kolegij *Novija hrvatska književnost*. Bio je ravnatelj Nacionalne sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Autor je 12 znanstvenih knjiga i mno-

gih rasprava te dobitnik brojnih priznanja. Pamti ga se kao najzaslužnijega za međunarodno priznanje hrvatskoga jezika, odnosno izbacivanje termina srpsko-hrvatski iz upotrebe.

O Maštrovićevu radu i zborniku govorili su akademik Mislav Ježić i *professor emeritus* Slobodan Prosperov Novak.

Ni rat ne zatvara vrata Sveučilišta

Iznimno sam počašćen i na vrijednom daru zahvaljujem nakladnicima, u prvom redu Sveučilištu u Zadru na kojem sam 1970. započeo studiranje, ali i svoju karijeru sveučilišnog nastavnika 1993. godine, prije tri desetljeća, u jeku Domovinskog rata. Kada je čak 50 nastavnika napustilo Filozofski fakultet, osjetio sam snažnu potrebu da dođem u grad koji je bio svakodnevno izložen bombardiranjima, u kojemu je teško bilo okupiti dovoljan broj nastavnika. Kao Zadrani, shvatio sam da, ako mogu pomoći, makar i 17 sati putovao do te tada daleke destinacije iz Zagreba, redovito sam to činio i cijelo vrijeme sljedećih 20 godina nastojao držati sveučilišnu nastavu – rekao je, uz ostalo, na predstavljanju profesor Maštrović.

Na kraju je zahvalio uredniku zbornika prof. dr. sc. Bacalji, bivšoj rektorici prof. dr. sc. Dijani Vican i sadašnjem rektoru prof. dr. sc. Josipu Faričiću te pročelnici Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja doc. dr. sc. Maji Cindrić.

Maštrović je bio redoviti profesor na Hrvatskim studijima i Sveučilištu u Zadru, gdje je, uz ostalo, držao kolegij *Novija hrvatska književnost*. Bio je ravnatelj Nacionalne sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Autor je 12 znanstvenih knjiga i mnogih rasprava te dobitnik brojnih priznanja. Pamti ga se kao najzaslužnijeg za međunarodno priznanje hrvatskoga jezika, odnosno izbacivanje termina srpsko-hrvatski iz upotrebe

Prof. dr. sc. **RAFAELA BOŽIĆ**, Odjel za rusistiku Sveučilišta u Zadru, autorica je knjige *Ruska književna utopija i distopija: od Oktobarske revolucije do Drugog svjetskog rata* u izdanju Hrvatske sveučilišne naklade

Monografija prof. dr. sc. Rafaele Božić popunjava prazno mjesto u slavistici naših prostora

U Rusiji se pozornost znanstvene misli prema književnoj utopiji pojavila znatno kasnije nego na Zapadu, 80-ih i 90-ih godina XX. st., dok o nekim mogućim razlozima zašto je tome tako, među ostalim, piše prof. dr. sc. Rafaele Božić, autorica knjige *Ruska književna utopija i distopija: od Oktobarske revolucije do Drugog svjetskog rata*, koja zasigurno popunjava prazno mjesto koje u rusistici i slavistici na našim prostorima odavno zaslužno pripada ruskim književnim utopijama i distopijama s obzirom na to da su neki od tih tekstova već odavno zaslužili kvalifikativ klasičnih (npr. *Mi Zamjatina*, Čevengur Platonova). Već samo ta činjenica svjedoči o znanstvenoj relevantnosti teme rukopisa koji je pred nama.

Ključni ideologem (i motiv)

Pored upoznavanja s povijesnim kontekstom u kojem su djela o kojima se u knjizi prof. dr. sc. Rafaele Božić govori nastala i poglavlja u kojem je predstavljena sva složenost problema žanra dis/u/topije, autorica knjige *Ruska književna utopija i distopija: od Oktobarske revolucije do Drugog svjetskog rata* odabrala je da o autorima i djelima piše preko ključnog ideologema (i motiva) revolucije – jer je taj ideologem ono čvorište (socijalno, kulturno...) iz kojeg su uočljivija sva druga temeljna pitanja koja se u djelima tretiraju, s jedne

Knjiga je pisana znalački, pregledna je i informativna. Jezik i stil prilagođeni su temi, a u relativnoj „nesređenosti“ i otvorenosti pojmovlja autorica argumentira svoje izbore, pokazujući izuzetno dobro poznavanje teme i materije koju u knjizi obrađuje. Mnoga su rješenja i zaključci koje nudi prof. dr. sc. Rafaele Božić u svojoj knjizi znanstveno relevantna, argumentirana te korisna i primjenjiva i u drugim kontekstima, tako da mogu poslužiti kao dobar temelj za druga slična znanstvena istraživanja

strane te, s druge, osigurava da se objedine toliko različita djela i da se nađe pravi rakurs promatranja bez obzira na svu razgranatost i različitosti poetika predstavljenih autora, kao i na različit estetski i umjetnički domet pojedinih djela.

Knjiga je pisana znalački, pregledna je i informativna. Jezik i stil prilagođeni su temi, a u relativnoj „nesređenosti“ i otvorenosti pojmovlja autorica argumentira svoje izbore, pokazujući izuzetno dobro poznavanje teme i materije koju u knjizi obrađuje.

Autori i referentni izvori na koje se poziva prof. dr. sc. Božić s jedne strane poznaju čitatelja s teorijskim postavkama žanra antiutopije i utopije, kao i mjestom koje zauzima u književnoj utopiji među drugim vrstama utopija (socijalne, filozofske i druge) – premda u književnim ostvarenjima susrećemo praktično sva pitanja koja na poseban način tretiraju navedena područja (o čemu, među ostalim, piše prof. dr. sc. Božić u svojoj monografiji) – te, s druge strane, s poetikom i estetikom tog (pod)žanra.

Pitanje recepcije književnosti uopće

Bez obzira na činjenicu da postoje podijeljena mišljenja o tome može li se književna utopija smatrati (samostalnim) žanrom i je li distopija u tom smislu poseban (pod)žanr, jedan od znanstvenih doprinosa monografije prof. dr. sc. Rafaele Božić upravo je u pokušaju razrješenja te nedoumice. Nakon predstavljanja različitih definicija i mišljenja, upozoravajući da tradicionalizacija žanrovskog kanona ruske distopije počinje početkom XX. st. romanom *Mi E. Zamjatina*, autorica, iznoseći argumentirano vlastiti stav i mišljenje, ipak upozorava da pitanje statusa (osobito distopije) ostaje i dalje otvorenim

Bez obzira na činjenicu da postoje podijeljena mišljenja o tome može li se književna utopija smatrati (samostalnim) žanrom i je li distopija u tom smislu poseban (pod)žanr, jedan od znanstvenih doprinosa monografije prof. dr. sc. Rafaele Božić upravo je u pokušaju razrješenja te nedoumice. Nakon predstavljanja različitih definicija i mišljenja, upozoravajući da tradicionalizacija žanrovskog kanona ruske distopije počinje početkom XX. st. romanom *Mi E. Zamjatina*, autorica, iznoseći argumentirano vlastiti stav i mišljenje, ipak upozorava da pitanje statusa (osobito distopije) ostaje i dalje otvorenim

Svjedoci smo danas globalnih socio-kulturnih preobrazbi, kada se u moru problema pokušava racionalnim metodama doći do rješenja gorućih problema. Svjedoci smo i kraha nekih od tih pokušaja. Međutim, činjenica je da se time ne iscrpljuju mogućnosti/pokušaji davanja alternativnih odgovora i nuđenje neke drukčije slike budućnosti. Dis/u/topija jest jedna od formi „pogleda u budućnost“, osobit način stvaranja slike alternativnih sudbina čovjeka i čovječanstva, svojevrsna refleksija o kulturi

slu poseban (pod)žanr, jedan od znanstvenih doprinosa monografije prof. dr. sc. Rafaele Božić upravo je u pokušaju razrješenja te nedoumice. Nakon predstavljanja različitih definicija i mišljenja, upozoravajući da tradicionalizacija žanrovskog kanona ruske distopije počinje početkom XX. st. romanom *Mi E. Zamjatina*, autorica, iznoseći argumentirano vlastiti stav i mišljenje, ipak upozorava da pitanje statusa (osobito distopije) ostaje i dalje otvorenim.

Uzimajući za primjer ne samo kanonska djela žanra, već i ona koja su dugo bila izvan dosega čitateljske javnosti uopće, autorica monografije postavlja i pitanje recepcije književnosti uopće, posebno se osvrćući na pitanje adekvatnog vrednovanja tzv. masovne ili popularne književnosti. Iako je većina tih pitanja smještena u konkretan historijsko-društveni kontekst (o čemu svjedoči podnaslov knjige: *u razdoblju od Oktobarske revolucije do Drugog svjetskog rata*), mnoga su rješenja i zaključci koje nudi prof. dr. sc. Božić u svojoj knjizi znanstveno relevantna, argumentirana te korisna i primjenjiva i u drugim kontekstima, tako da mogu poslužiti kao dobar temelj za druga slična znanstvena istraživanja.

Doprinos ove monografije je i u tome je što autorica na samom početku daje kratak pregled povijesnih, društvenih i kulturnih okolnosti tog razdoblja, bez čega je gotovo nezamislivo do kraja razumjeti i shvatiti bit djela o kojemu se u knjizi govori.

Svjedoci smo danas globalnih socio-kulturnih preobrazbi, kada se u moru problema pokušava racionalnim metodama doći do rješenja gorućih problema. Svjedoci smo i kraha nekih od tih pokušaja. Međutim, činjenica je da se time ne iscrpljuju mogućnosti/pokušaji davanja alternativnih odgovora i nuđenje

neke drukčije slike budućnosti. Dis/u/topija jest jedna od formi „pogleda u budućnost“, osobit način stvaranja slike alternativnih sudbina čovjeka i čovječanstva, svojevrsna refleksija o kulturi...

Fenomen dis/u/topije, kao piše prof. dr. sc. Božić u svojoj knjizi, izuzetno je složen pa su multidisciplinarna istraživanja zapravo i porodila neku vrstu gnoseološkog paradoksa: bit i invarijantne osobine tog (pod)žanra postaju sve neuhvatljivije. Ipak, knjiga prof. dr. sc. Božić pokazuje temeljnu zajedničku karakteristiku tog (pod)žanra, a to je da su sve utopije (od književnih utopija pa do nekih sociokulturnih projekata preuredjena društva, od narodnih mitova i legendi do službenih ideologija), u svojoj biti rezultat izražavanja utopijske svijesti koja želi „bolje sutra“, a koja istodobno izražava kritički odnos prema „svojoj“ realnosti

Prof. dr. Adijata Ibrišimović-Sabić,
Filozofski fakultet,
Univerziteta u Sarajevu

Od srednje Europe preko Sredozemlja u beskraj: njemački književni mediteranizam u osvit Prvog svjetskog rata, autor: prof. dr. sc. Tomislav Zelić, Sveučilište u Zadru, Ogranak Matice hrvatske u Zadru, 2023.

Kulturni imaginarij Sredozemlja u njemačkoj književnosti u osvit Prvog svjetskog rata

Knjiga prof. dr. sc. Tomislava Zelića sa zadarskoga Odjela za germanistiku *Od srednje Europe preko Sredozemlja u beskraj: njemački književni mediteranizam u osvit Prvog svjetskog rata*, objavljena 2023. godine u izdanju Sveučilišta u Zadru i Ogranaka Matice hrvatske u Zadru, istražuje mediteranizam, odnosno kulturni imaginarij Sredozemlja u njemačkoj književnosti u osvit Prvog svjetskog rata.

Uvodno poglavlje obrađuje opća mjesta o Sredozemlju i političko-povijesni kontekst njemačke književnosti u osvit Prvog svjetskog rata, podrijetlo pojma „mediteranizam“ u rasnoj biologiji, značenje i značaj onog što se na engleskom jeziku naziva *Grand Tour*, veliko putovanje plemića ili bogatih građana prema jugu, zemljopisne, povijesne i društvene odnose između Srednje Europe i Sredozemlja te teorijske i metodološke sličnosti i razlike između orijentalizma, balkanizma i mediteranizma. Razjašnjava kulturološki pojam „kulturni imaginarij“, teorijske i metodološke odnose

između multikulturalnosti, interkulturalnosti i transkulturalnosti, etnološko-antropološke pojmove „alteritet“ i „alijenitet“, književno-znanstvene pojmove topografije i topologije odnosno tropologije i rekonfiguracije te književno-znanstvene i teološke pojmove „epifanija“ i „teofanija“.

U drugom poglavlju obrađeni su književni obrasci iz starog doba, a riječ je o Odiseji i mitu o Europi, kćeri fenicijskog kralja iz Male Azije. U trećem poglavlju istražuje se značaj Sredozemlja kao kontrapunkt dekadenciji i nihilizmu u Europi u aforizmima i pjesmama Friedricha Nietzscheta. Nakon triju pripremnih poglavlja slijedi pet glavnih poglavlja o njemačkim piscima koji su u osvit Prvog svjetskog rata u svojim književnim djelima prikazivali Sredozemlje u odnosu na Europu. Obradenim djelima iz pera klasičnih modernista Gerharta Hauptmanna, Hermannu Bahra, Rainera Marrije Rilkea, Thomasa Manna i Gottfrieda Bennu zajedničko je traženje odgovora na pitanje kako bi Sredozemlje moglo služiti kao izvor nadahnuća za duhovnu obnovu Srednje Europe.

Nakon triju pripremnih poglavlja slijedi pet glavnih poglavlja o njemačkim piscima koji su u osvit Prvog svjetskog rata u svojim književnim djelima prikazivali Sredozemlje u odnosu na Europu, a obradenim djelima iz pera klasičnih modernista Hauptmanna, Bahra, Rilkea, Manna i Bennu zajedničko je traženje odgovora na pitanje kako bi Sredozemlje moglo služiti kao izvor nadahnuća za duhovnu obnovu Srednje Europe

Knjiga *Bartul Jakovljević iz Mestre, majstori njegova kruga i dovršenje šibenske katedrale* prof. dr. sc. Emila Hilje, Odjel za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru

Prvo sveobuhvatno djelo o završnom razdoblju gradnje šibenske katedrale koje donosi obilje nove i dosad nepoznate arhitektonske arhivske građe

U Svečanoj dvorani Sveučilišta u Zadru 19. rujna 2023. godine predstavljene su dvije knjige prof. dr. sc. Emila Hilje s Odjela za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru - *Građa za splitsko slikarstvo 14. i 15. stoljeća*, koju je napisao u suautorstvu s izv. prof. dr. sc. Anitom Bartulović sa zadarskoga Odjela za klasičnu filologiju, te *Bartul Jakovljević iz Mestre, majstori njegova kruga i dovršenje šibenske katedrale*, za koju možemo reći kako je riječ o svojevrsnom životnom djelu tog povjesničara umjetnosti. Ta je knjiga, naime, plod njegovih višegodišnjih istraživanja šibenske arhivske građe i proučavanja arhitektonskih i skulptorskih cjelina šibenske katedrale.

Iz recenzija knjige

Knjiga prof. dr. sc. Emila Hilje ispunjava veliku prazninu u inače vrlo iscrpno obrađenoj povijesti gradnje šibenske katedrale. U dosadašnjoj literaturi interes za istraživanje te teme kao da je stao smrću Nikole Fiorentinca. Prema tom završnom razdoblju, koje je trajalo punih 50 godina (1505. - 1555.), vladao je prilično ravnodušan stav, a broj poznatih dokumenata svodio se na tek 20-ak. U tom pogledu ovo je djelo zapravo pionirsko istraživanje, donoseći stotine novih dokumenata koji rasvijetljavaju život i djelovanje protomajstora Bartula iz Mestre i njegovih sinova Jakova i Frane (Keka), zatim njihovih bliskih suradnika Frane Dismanića i Ivana Mestričevića, kao i mnoštva ostalih majstora koji su obilježili taj period. Riječ je o prvom sveobuhvatnom djelu o završnom razdoblju gradnje šibenske katedrale koje donosi obilje nove i dosad nepoznate arhitektonske arhivske građe. Riječ je o stotinama dokumenata na temelju kojih je autor mo-

Knjiga prof. dr. sc. Emila Hilje ispunjava veliku prazninu u inače vrlo iscrpno obrađenoj povijesti gradnje šibenske katedrale. Ovo je djelo zapravo pionirsko istraživanje, donoseći stotine novih dokumenata koji rasvijetljavaju život i djelovanje protomajstora Bartula iz Mestre i njegovih sinova Jakova i Frane (Keka), njihovih bliskih suradnika Frane Dismanića i Ivana Mestričevića, kao i mnoštva ostalih majstora koji su obilježili taj period

gao detaljno rekonstruirati tijek gradnje i organizaciju poslova na gradilištu te ih atribuirati konkretnim majstorima. U tom smislu ispravljene su brojne pogreške, pogrešno protumačeni dokumenti, a posebno nekritičko oslanjanje na autoritet starijih autora, čiji su zaključci često

ponavljani bez preispitivanja. Knjiga će stoga, bez sumnje, biti primarna i nezaobilazna građa za svakoga tko se bude bavio umjetnošću 16. stoljeća u Šibeniku, ali i šire, s obzirom na to da donosi i neke nove podatke o angažmanu razmatranih umjetnika u susjednim sredina-

ma, tj. u Zadru, Splitu i Dubrovniku. (...)
(doc. dr. sc. Meri Zornija)

Djelo od iznimne važnosti

Ovom monografijom prof. dr. sc. Hilje uspio je oživjeti iznimno dinamičnu lokalnu graditeljsko-klesarsku scenu te prikazati slijed aktivnosti na gradilištu šibenske katedrale između 1517. i 1566. godine. (...) Uz radove na katedrali, knjiga pruža i cjelovitu sliku graditeljske i kamenoklesarske djelatnosti u Šibeniku tijekom tog razdoblja (...) U njoj autor prezentira mnogo novih, do sada neuočenih, potpuno nepoznatih egzaktnih podataka te ih znanstveno analizira i tumači na pouzdan, cjelovit, zaokružen i provjerljiv način. Osim tematikom, kompetentnom obradom, interpretacijom i kontekstualizacijom svih vrsta prikupljenih povijesno-umjetničkih svjedočanstava, rad je relevantan i zbog sustavnosti pristupa i elaborirane metodologije, i to kako metodologije istraživanja, tako i prezentacije rezultata. Zbog svega navedenog, knjiga prof. dr. sc. Hilje djelo je od iznimne važnosti, ne samo za poznavanje gradnje šibenske katedrale – jednog od ključnih i znanstveno najizazovnijih spomenika u korpusu nacionalne umjetničke baštine – nego i za hrvatsku povijesno-umjetničku historiografiju općenito.

(dr. sc. Danko Zelić)

Prof. dr. sc. Emil Hilje rođen je 1958. godine u Zadru. Osnovnu školu pohađao je u Ražancu, a gimnaziju u Zadru. Diplomirao je 1980. godine na Filozofskom fakultetu u Zadru, poslijediplomski studij upisao je 1985. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je 1988. obranio magistarski rad *Razvoj umjetnosti na Pagu u 14, 15. i 16. stoljeću*. Krajem 1986. godine zaposlio se na Filozofskom fakultetu u Zadru kao asistent pripravnika, a 1988. stekao zvanje asistenta te počeo držati nastavu iz predmeta *Osnove likovne umjetnosti za studente prve godine*.

U jesen 1993. godine na Filozofskom fakultetu u Zadru obranio doktorsku disertaciju *Gotičko slikarstvo u Zadru* te stekao zvanje višeg asistenta. Godine 1996. izabran je u zvanje docenta, 2001. u zvanje izvanrednog profesora, 2007. redovitog profesora, a 2012. u zvanje redovitog sveučilišnog profesora u trajnom zvanju. Samostalno je objavio četiri knjige (*Gotičko slikarstvo u Zadru*, *Spomenici srednjovjekovnoga graditeljstva na Pagu*, *Zadarski kipar i graditelj Pavao Vanucijev iz Sulmona* i *Bartul Jakovljević, majstori njegova kruga i dovršenje šibenske katedrale*), tri u koautorstvu (*Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije – Slikarstvo*, *Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije – Kiparstvo* i *Građa za splitsko slikarstvo 14. i 15. stoljeća*).

Kao glavni istraživač vodio je znanstvene projekte: *Gotičko slikarstvo u Dalmaciji - arhivska istraživanja* (1990. – 1995.), *Zadarska regija od kasne antike do renesanse - povijest, umjetnost, književnost* (1996. – 2002.), *Srednjovjekovna umjetnička baština sjeverne Dalmacije* (2002. – 2006.) i *Umjetnička baština Dalmacije od 12. do 16. stoljeća* (2007. – 2012.).

Izv. prof. dr. sc. **IVAN JOSIPOVIĆ**, Odjel za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru, voditelj institucijskog projekta *Art Adria – Likovni i arhitektonski fenomeni istočne obale Jadrana od antike do ranog novog vijeka* provedenog u razdoblju od rujna 2021. do rujna 2023. godine

Na kraju provedbe projekta ostvarene aktivnosti nadmašile su moja očekivanja

Izv. prof. dr. sc. Ivan Josipović sa zadarskoga Odjela za povijest umjetnosti bio je voditelj institucijskog projekta *Art Adria – Likovni i arhitektonski fenomeni istočne obale Jadrana od antike do ranog novog vijeka* u razdoblju od rujna 2021. do rujna 2023. godine. Istraživanja u projektu bila su usmjerena na umjetničku baštinu istočne obale Jadrana u definiranom razdoblju, točnije, na pojedine njegove segmente koji su se poklapali sa znanstvenim interesima članova projektnog tima, a rezultati provedenih istraživanja vidljivi su u objavljenim knjigama i znanstvenim publikacijama te sudjelovanjima sudionika projekta na znanstvenim skupovima - objavljene su tri autorske i jedna urednička knjiga, obranjena jedna doktorska disertacija te publicirano 10 znanstvenih radova, a članovi projektnog tima sudjelovali su na 15 međunarodnih i domaćih znanstvenih skupova

Istraživanja u projektu bila su usmjerena na umjetničku baštinu istočne obale Jadrana u definiranom razdoblju, točnije, na pojedine njegove segmente koji su se poklapali sa znanstvenim interesima članova projektnog tima, a rezultati provedenih istraživanja vidljivi su u objavljenim knjigama i znanstvenim publikacijama te sudjelovanjima sudionika projekta na znanstvenim skupovima - objavljene su tri autorske i jedna urednička knjiga, obranjena jedna doktorska disertacija te publicirano 10 znanstvenih radova, a članovi projektnog tima sudjelovali su na 15 međunarodnih i domaćih znanstvenih skupova

primorja u srednjem vijeku; Dalmatinski iluminirani rukopisi zreloga i kasnog srednjovjekovlja; Umjetnička produkcija dalmatinskih komuna na razmeđu kasnoga srednjeg i ranoga novog vijeka te Slikarski fenomeni prve polovine 18. stoljeća na području Šibenske biskupije.

Svaka od tih aktivnosti, povezana pod zajedničkim nazivnikom likovnih i arhitektonskih fenomena istočne obale Jadrana, važna je tema za hrvatsku nacionalnu povijest umjetnosti. Rezultati provedenih istraživanja vidljivi su u objavljenim knjigama i znanstvenim publikacijama te sudjelovanjima sudionika

projekta na znanstvenim skupovima.

Projekt je završio, jeste li zadovoljni s obzirom na zadane ciljeve?

Projekt je od samoga početka imao dinamičnost koja se očitovala u činjenici da su nam jedne vrste aktivnosti izazivale druge, koje u početku možda i nismo planirali, a svako je istraživanje poticalo nova promišljanja o likovnim i arhitektonskim fenomenima kojima smo se bavili. Ostvarena je većina planiranih istraživanja, a one koje nismo uspjeli realizirati zamijenili smo nekim novim, koji su nam se u

određenom trenutku zbog nepredviđenih okolnosti nametnuli kao prioritetniji. Sve u svemu, na kraju provedbe projekta ostvarene aktivnosti nadmašile su moja očekivanja.

Angažman znanstvenika koji su sudjelovali u projektu pokazao se vrlo produktivnim u smislu objave znanstvenih radova i sudjelovanja na znanstvenim skupovima pa su tako tijekom provedbe projekta ili neposredno nakon njegova završetka objavljene tri autorske i jedna urednička knjiga, obranjena je jedna doktorska disertacija te je publicirano 10 znanstvenih radova, dok su istodobno člano-

vi projektnog tima sa svojim izlaganjima sudjelovali na 15 međunarodnih i domaćih znanstvenih skupova. Iznimno sam zadovoljan projektnim rezultatima pa bih iskoristio prigodu da još jednom zahvalim svojim kolegama, ali i administrativnoj voditeljici projekta Aniti Matek, mag. oec., na vrlo dobroj suradnji i plodnim rezultatima.

S obzirom na imena uključena u projekt, reklo bi se da je riječ o jakoj prezentaciji Odjela za povijest umjetnosti?

Uistinu bih se mogao složiti s tom konstatacijom. Sama projektna ideja od početka je i zamišljena tako da uključuje što je moguće više djelatnika Odjela za povijest umjetnosti, kako bismo zajedničkim snagama, a koristeći financijsku potporu Sveučilišta u Zadru, pridonijeli razvoju našega odjela i naše struke u cjelini. Članovi projektnog tima stručnjaci su u pojedinim područjima povijesno-umjetničke i arheološke znanosti, a uz mene kao voditelja, projektni su tim činili znanstvenici: prof. emer. dr. sc. Nikola Jakšić, prof. dr. sc. Emil Hilje, doc. dr. sc. Meri Zornija, doc. dr. sc. Silvia Bekavac, doc. dr. sc. Ana Šitina Žepina i dr. sc. Đurđina Lakošelj. Nakon što se jedna suradnica na projektu povukla iz njegove provedbe, otvorila se mogućnost da je zamijeni kolega Nikola Zmijarević, mag. hist. art., asistent na našem odjelu, koji je svojim znanstvenim interesima dijelom i proširio razdoblje koje je planiranim projektnim istraživanjima bilo obuhvaćeno. Kolegi smo iz projektnih sredstava uspjeli financirati i dio istraživanja vezanih za rad na njegovoj doktorskoj disertaciji, što mi je iznimno drago jer mislim da bi jedna od glavnih svrha ovakvih projekata i trebala biti afirmacija mladih znanstvenika.

Za aktivnosti na projektu vezali ste i studente?

Kad god je to bilo moguće, uz projektne smo aktivnosti nastojali vezati i naše studente koji po programu naših diplomskih studija imaju stručnu praksu pa smo tako, primjerice, u istraživanje crkve sv. Stefana u Golubiću kod Knina uključili i neke od studenata koji su u to vrijeme imali kolegij *Konzervatorska praksa I*, čiji sam tada bio nositelj. Uz primjenu nekih najnovijih metoda u obradi arhitektonskih spomenika (snimanje zidova crkve

termovizijskom kamerom), kao i neposrednim uvidom u provedbu arheoloških iskapanja uz samu golubičku crkvu, studenti su imali priliku, uz asistenciju nadležnoga šibenskog konzervatora dr. sc. Marka Sinobada, ali i većeg broja sveučilišnih nastavnika (Jurković, Josipović, Bekavac, Kranjec, Behaim, Rimac, Basić, Pranić...), steći praktična znanja o načinu na koji je potrebno pristupiti kulturno-povijesnom spomeniku, kao i o metodama njegove pravilne zaštite, ali i prezentacije široj javnosti.

U sklopu projekta Vi ste se bavili predromanikom Kneževine Hrvatske. Tako ste, među ostalim, a i kako ste već naveli, istraživali i ispitivali zidove današnje pravoslavne crkve sv. Stefana u Golubiću kod Knina. Do kojih ste saznanja došli?

Osim arheoloških istraživanja, tj. sondažnih arheoloških iskapanja na dva mjesta uz južni zid crkve, provedli smo i ispitivane strukture zidova građevine i njihovo snimanje termovizijskom kamerom, što je ostvareno u suradnji s djelatnicima Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (izv. prof. dr. sc. Du-bravko Gajski, dr. sc. Vanja Miljković). Obje aktivnosti ostvarene su suradnji djelatnika i studenata Odjela za povijest umjetnosti

Članovi projektnog tima stručnjaci su u pojedinim područjima povijesno-umjetničke i arheološke znanosti, a uz mene kao voditelja, projektni su tim činili: prof. emer. dr. sc. Nikola Jakšić, prof. dr. sc. Emil Hilje, doc. dr. sc. Meri Zornija, doc. dr. sc. Silvia Bekavac, doc. dr. sc. Ana Šitina Žepina i dr. sc. Đurđina Lakošelj. Nakon što se jedna suradnica na projektu povukla iz njegove provedbe, otvorila se mogućnost da je zamijeni kolega Nikola Zmijarević, mag. hist. art., asistent na našem odjelu

profesor Jurković i ja kao voditelji istraživanja upravo radimo na zajedničkom članku koji će biti objavljen u slavljeničkom zborniku u povodu 70. rođendana dr. sc. Ante Miloševića, dugogodišnjeg ravnatelja Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu.

Je li se i u slučaju Vašega projekta još jednom pokazalo da je interdisciplinarna suradnja stručnjaka nužna pri velikim projektima?

Ne bih rekao da je riječ o interdisciplinarnoj suradnji zato što je interdisciplinarno znanstveno područje samo po sebi jasno definirano, ali se svakako može reći da su u naše projektne aktivnosti, osim stručnjaka iz humanističkih znanosti (povijest umjetnosti, arheologija, povijest), bile uključene i kolege iz drugih područja znanosti, poput kolega sa zagrebačkoga Geodetskog fakulteta. Svakako bih potvrdio nužnost suradnje stručnjaka iz različitih područja i polja znanosti pri provedbi projektnih aktivnosti jer provođenje projekta podrazumijeva i mnoge nepredviđene situacije, prepreke i izazove koje je potrebno prevladati kako bi se u konačnici ostvario planirani cilj. Dobar tim temelj je svakog uspješnog projekta i zbog toga još jednom želim zahvaliti svima koji su u njemu sudjelovali ili su mu na bilo koji način pridonijeli.

Projekt je, dakle, završio i objavljivanjem triju knjiga. Kako ste već naveli, prof. dr. sc. Emil Hilje autor je čak dviju, i to *Građa za splitsko slikarstvo 14. i 15. stoljeća* (u koautorstvu s izv. prof. dr. sc. autorom Bartulović u Odjela za klasičnu filologiju Sveučilišta u Zadru) i *Bartul Jakovljević iz Mestre, majstori njegova kruga i dovršenje šibenske katedrale*. Koja je treća?

Treća je moja knjiga *Lepuri kod Benkovca*, objavljena kao šesta knjiga u sklopu serije *Korpus ranosrednjovjekovne skulpture* koju je pokrenuo Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, a kojemu se u publiciranju te knjige, kao suizdavač, priključilo i Sveučilište u Zadru. Ona je plod mogega dugogodišnjeg bavljenja jednim važnim arheološkim lokalitetom u Lepurima kod Benkovca, čime sam se počeo baviti još tijekom rada na doktorskoj disertaciji, a u svojoj završnoj fazi bila je temeljena na

istraživanjima koja su financirana upravo sredstvima projekta *ArtAdria*. Zbog dugotrajnosti procesa pripreme i tiskanja same knjige, izašla je nedugo nakon završetka projekta pa, iako njezino objavljivanje nije financirano projektnim sredstvima, ona je krajnji rezultat aktivnosti provedenih u sklopu projekta.

Možete li ukratko izložiti do kakvih ste rezultata došli?

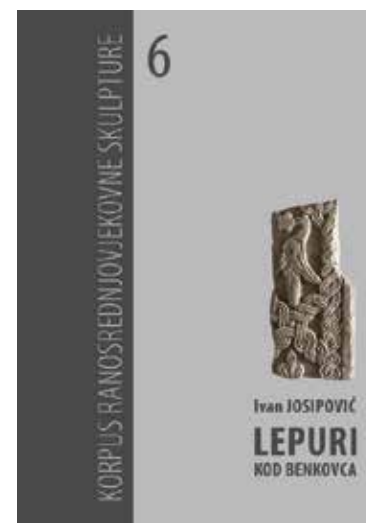
Za početak treba reći da je porušena crkva sv. Martina na rimokatoličkom groblju u Lepurima, ravnokotarskom selu nedaleko od Benkovca, koju je krajem 1991. godine, na početku Domovinskog rata agresor planski minirao, zasigurno najvažniji predromanički lokalitet otkriven u Dalmaciji nakon završetka II. svjetskog rata, a on ima i svoju važnu ranokršćansku komponentu. Da ne bi bilo zabune, sama knjiga nije (i ne može biti) rezultat samo mojih istraživanja, već je zapravo riječ o sintezi svih znanstvenih spoznaja do kojih su došli razni stručnjaci koji su se u raznim prilikama i iz različitih razloga bavili tom tematikom. Naime, osim sporičinskih nalaza ranokršćanskih i predromaničkih kamenih ulomaka tijekom 19. i 20. st., većina novootkrivenih kamene plastike pronađena je u sustavnim arheološkim istraživanjima koja su na tom lokalitetu provedena u razdoblju od 1997. do 2004. pod vodstvom našega profesora Nikole Jakšića. Ta su istraživanja na svjetlo dana iznijela i cjelokupan kompleks crkve sv. Martina koji je imao dvije ranokršćanske građevne faze, zatim dvije temeljite obnove tijekom 9. st., da bi određene preinake ili potpuno nove građevinske intervencije na lokalitetu bile izvedene i tijekom romaničkoga i gotičkog razdoblja, a zaključno s posljednjom značajnijom obnovom crkve koja se dogodila na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće.

Među lepurskim ranokršćanskim i predromaničkim ulomcima koji su u knjizi detaljno obrađeni moguće je raspoznati dijelove više liturgijskih instalacija, ali i arhitektonske dekoracije same crkve. Dok je ranokršćanska kamena plastika tek općenito povezana s vremenom gradnje i proširenja sakralnog kompleksa tijekom 5. i 6. st., većina predromaničkih ulomaka je, prema izvedbeno-morfološkim karakteristikama

Svakako bih potvrdio nužnost suradnje stručnjaka iz različitih područja i polja znanosti pri provedbi projektnih aktivnosti jer provođenje projekta podrazumijeva i mnoge nepredviđene situacije, prepreke i izazove koje je potrebno prevladati kako bi se u konačnici ostvario planirani cilj. Dobar tim temelj je svakog uspješnog projekta i zbog toga još jednom želim zahvaliti svima koji su u njemu sudjelovali ili su mu na bilo koji način pridonijeli

ma i uspostavljanju analogija sa srodnim reljefima pronađenim na ostalim dalmatinskim lokalitetima, atribuiran trima dosad prepoznatim klesarskim radionicama iz 9. st. (*Klesarska radionica iz vremena kneza Trpimira*, te *Dvorska i Benediktinska klesarska radionica iz vremena kneza Branimira*). Ipak, velik je i broj ulomaka koje nije bilo moguće svrstati u dosad identificirane predromaničke klesarske produkcije pa su tek okvirno datirani u 9. st.

Dakle, obradom i analizom ranokršćanskih i predromaničkih reljefa iz Lepura dodatno su ojačani zaključci o građevnim i inim intervencijama koje su na tom sakralnom kompleksu poduzete u razdoblju 5. i 6., ali i tijekom 9. stoljeća. Također,

Moja knjiga *Lepuri kod Benkovca* objavljena je kao šesta knjiga u sklopu serije *Korpus ranosrednjovjekovne skulpture* koju je pokrenuo Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, a kojemu se u publiciranju te knjige, kao suizdavač, priključilo i Sveučilište u Zadru. Ona je plod mogega dugogodišnjeg bavljenja jednim važnim arheološkim lokalitetom u Lepurima kod Benkovca, a u svojoj završnoj fazi bila temeljena na istraživanjima koja su financirana sredstvima projekta *ArtAdria*. Zbog dugotrajnosti procesa pripreme i tiskanja same knjige, izašla je nedugo nakon završetka projekta pa, iako njezino objavljivanje nije financirano projektnim sredstvima, ona je krajnji rezultat aktivnosti provedenih u sklopu projekta

utvrđeno je i postojanje dvaju predromaničkih ciborija, što je dosta važno kada se na umu ima činjenica da je postojanje navedenih liturgijskih instalacija na teritoriju ranosrednjovjekovne hrvatske države dosad potvrđeno na vrlo malom broju lokaliteta.

U knjizi ste poseban naglasak stavili i na epigrafičke tekstove, osobito na one koji spominju kneza Branimira ili neke druge povijesne ličnosti iz njegova vremena. I inače ste se bavili posvetnim natpisima hrvatskih vladara iz karolinškog vremena?

Osim svega navedenog, u ostacima posvetnih natpisa s više ulomaka predromaničkih liturgijskih instalacija ili arhitektonske dekoracije crkve uspjelo se iščitati nekoliko imena i titula bitnih za proučavanje hrvatske ranosrednjovjekovne povijesti. Tako se, primjerice, na jednome fragmentu arhitrava spominje opat čije ime završava tipičnim germanskim završetkom *-ertus*, na jednom drugom ulomku može se pročitati opatovo ime koje najvjerojatnije počinje slogom *Bar-*, a važan je i dvostruki spomen stanovitoga Ivana (*Iohannes*), uz čije je ime pridodano i to da je bio izabran (lat. *electus*) na određeni položaj, tj. za obavljanje neke funkcije. Osim toga, na dva ulomka u ranome srednjem vi-

jeku „preupotrijebljenoga“ antičkog sarkofaga bilo je moguće, uz djelomičnu restituciju teksta, pročitati sljedeće: [*Temporib[us] B[erani]MIRO DVX EGO TEO[debertus abba/abbas fecit (?)*], iz čega proizlazi da je riječ o šestom dosad otkrivenome spomeniku hrvatskoga kneza Branimira na nekom epigrafičkom spomeniku. Također, iz spomenutih natpisa, ponajprije njihovim stavljanjem u međusobnu korelaciju, s velikom se dozom sigurnosti može ustvrditi da je u njima spomenut Teudebert (lat. *Teudebertus*), opat benediktinskog samostana u Ninu, koji je s knezom Branimirom naveden i u posvetnom natpisu s poznatih arhitrava oltarne ograde pronađenim u tom gradu.

Glede posvetnih epigrafičkih tekstova općenito, moram reći da su u našoj struci oni vrlo važni kao kronološki oslonac za dataciju pojedinih spomenika arhitekture, ali i njihove cjelokupne, ponajprije kamene, liturgijske opreme, pa su kao sigurna datacijska polazišta bili važni i za uspostavu metodološkog okvira obrade cjelokupne predromaničke skulpture. Taj način rada u našoj su povijesno-umjetničkoj znanosti inaugurirali upravo profesori zadarskoga Odjela za povijest umjetnosti, akademik Ivo Petricoli i profesor Nikola Jakšić, pa možemo zaista biti ponosni kad u novije vrijeme svjedočimo činjenici da takvu metodologiju rada pojedini inozemni stručnjaci u svojim radovima nazivaju „hrvatskom školom“ koja im služi kao svojevrsan uzor u pristupu obradi predromaničke i ranoromaničke skulpture. Kad ste već spomenuli moje bavljenje epigrafičkim natpisima hrvatskih vladara iz karolinškog vremena, posebno bih istaknuo prepoznavanje imena hrvatskoga kneza Mislava na ostacima posvetnog natpisa s jednog ulomka arhitrava oltarne ograde koji je pronađen na lokalitetu Begovača u Biljanima Donjim kod Zadra jer je tu riječ o najranijem spomeniku nekoga hrvatskog vladara u epigrafičkoj građi.

Izv. prof. dr. sc. **Jadranka Brkić-Vejmelka**, Odjel za nastavničke studije u Gospiću Sveučilišta u Zadru, urednica slikovnice *Mirisi i okusi geografskih otkrića* objavljene 2023. u izdanju Sveučilišta u Zadru

U našoj slikovnici kontinenti nemaju stroge granice niti izražene površinske oblike, čime se želi potaknuti čitatelje na daljnja istraživanja geografije svijeta, a tekst je u formi stihovanih zagonetki

Autorice likovnih priloga slikovnice su Katarina Rukavina i Lucija Artić, a teksta Andrea Selec, Anja Rajak i Nikolina Marković, studentice s Odjela za nastavničke studije u Gospiću. Slikovnica je nastala nakon radionice za djecu iz Osnovne škole „Dr. Jure Turić“ u Gospiću, koja je održana u Samostalnoj narodnoj knjižnici u Gospiću. Radionicu sam pripremila sa studenticama Odjela za nastavničke studije u Gospiću u sklopu kolegija Metodika prirode i društva, a povod je bio sudjelovanje na Festivalu znanosti, čija je tema bila Otkrića

Izv. prof. dr. sc. **Jadranka Brkić-Vejmelka** s Odjela za nastavničke studije u Gospiću Sveučilišta u Zadru urednica je slikovnice *Mirisi i okusi geografskih otkrića* objavljene 2023. u izdanju Sveučilišta u Zadru. Autorice likovnih priloga slikovnice su studentice Katarina Rukavina i Lucija Artić, a teksta studentice Andrea Selec, Anja Rajak i Nikolina Marković studentica s Odjela za nastavničke studije u Gospiću.

Kako je nastala slikovnica *Mirisi i okusi geografskih otkrića*?

Slikovnica je nastala nakon radionice za djecu iz Osnovne škole „Dr. Jure Turić“ u Gospiću, koja je održana u Samostalnoj narodnoj knjižnici u Gospiću. Radionicu sam pripremila sa studenticama Odjela za nastavničke studije u Gospiću u sklopu kolegija *Metodika prirode i društva*, a povod je bio sudjelovanje na Festivalu znanosti, čija je tema bila *Otkrića*. Na samoj radionici predstavljene su pojedine vrste namirnica koje su učenici mirisali, dodirivali, jeli, a zatim i crtali drvenim bojama u pripremljene „slikovnice“. Osim toga, neke smo namirnice, poput zrna papra, cimeta i lovora lijepili u slikovnice i time je popunili pojedinim primjercima.

Ta me je tema na samom početku asocijala na (velika) geografska otkrića, otkrića novih kontinenata. Ali, otkrića ne znače samo otkrivanje novih oceana i dijelova kopna, nego i otkrivanje i upoznavanje novih svjetova u svojoj punini: raznoolikih reljefnih oblika, biljnih i životinjskih zajednica, različitih skupina stanovništva sa svojim kulturama... Do krajnje ideje kako predstaviti tu temu došli smo kreativnim rješavanjem zadatka, olujom ideja. Cilj je bio da grupa studenata izrazi što više ideja na navedenu temu, a zatim smo o svakoj ideji raspravljali i konačno se usuglasili o užoj temi, a to su otkrića namirnica koja su došla u Stari svijet a koja smo prigrlili i koristimo u svakodnevnom životu.

Koje su se studentice najviše angažirale u sklopu prirodoslovnih kolegija da bi knjiga nastala?

Slikovnica je rezultat literarnih i likovnih aktivnosti studentica s Odjela za nastavničke studije u Gospiću, u sklopu prirodoslovnih kolegija i kolegija Metodike prirode i društva. Likovne priloge izradile su studentice Katarina Rukavina i Lucija Artić. Likovna dimenzija slikovnice je važna, budi pozornost i u ovom slučaju nudi moguće od-

Svakodnevna prehrana vrlo je važan element našeg života. O tome djecu poučavamo putem odgojno-obrazovnih sadržaja, od predškolske dobi. Kroz nastavni predmet Priroda i društvo učitelji poučavaju djecu o važnosti pravilne prehrane, kao i o važnosti odabira pojedinih namirnica, ali rijetko spominjemo porijeklo namirnica, a znanjem o (izvornom) porijeklu namirnica lakše ćemo razumjeti i kako klimatske, pedološke i reljefne različitosti utječu na biološku raznolikost

govore na tekst koji je napisan u formi rimovane zagonetke. Studentice su osmislile i likovno prikazale kontinente koji gotovo lebde i nemaju stroge granice niti izražene površinske oblike, čime se željelo potaknuti čitatelje na daljnja istraživanja geografije svijeta.

Tekstualni dio slikovnice osmislile su studentice Andrea Selec, Anja Rajak i Nikolina Marković. Od samog početka složile smo se s idejom tekstualnog priloga u formi stihovanih zagonetki kako bismo privukli pozornost čitatelja, potaknuli ih na odgonetanje, bilo samostalno ili uz nečiju pomoć.

Za koga je slikovnica rađena, za koji uzrast?

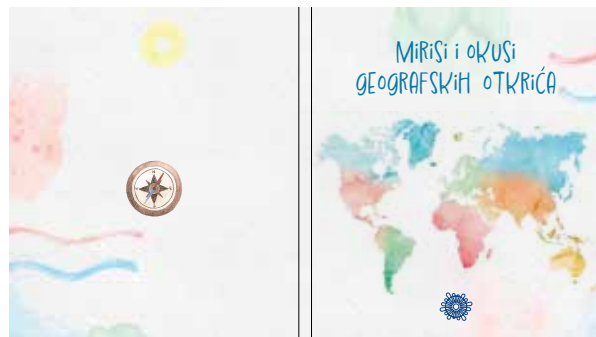
Slikovnica je namijenjena predškolicima i djeci u nižim razredima osnovne škole. Slikovnice su često zabavne i poučne, a razmišljali smo i o čitalačkoj vještini korisnika i razumijevanju sadržaja. Kako bi slikovnica sadržajno bila što atraktivnija, tekst je napisan u formi zagonetki. Stihovana forma zagonetki prati slikovni odgovor pa je slikovnica zabavna, ali i interaktivna jer nudi mogućnost odgonetavanja i pisanja odgovora, dakle, izravni dječji angažman. Na samom kraju slikovnice čitatelju se nude i rješenja, što će omogućiti provjeru ispravnosti odgovora.

Što slikovnica prikazuje, kojim se temama bavi?

Ova edukativna tematska slikovnica tematizira geografski prostor svijeta putem porijekla pojedinih namirnica. Prikazuje sve kontinente kao ishodišta pojedinih namirnica. Redoslijed kontinenata posložen je načelom od bližega prema daljem, od poznatoga prema nepoznatom, od Staroga svijeta prema Novom svijetu. Tematizira kontinente upoznavanjem porijekla namirnica, i to autohtonih i tipičnih za svaki pojedini kontinent.

Zašto je izabrana svakodnevna prehrana, namirnice, koje predstavljaju pojedine kontinente?

Slikovnica tek otvara temu koja nije obrađena do kraja. Naime,

Suradivati sa studenticama bilo je vrlo zabavno. S mladim je ljudima uvijek veselo i inspirativno, oni su najčešće puni ideja... Bez njih ova slikovnica ne bi bila danas ovdje, među nama i čitateljima. Redovito smo se sastajali, ali imali smo i online sastanke, raspravljali smo o tekstovima i prepravljali ih, likovne uratke poboljšavali... Ništa ne ide glatko, trebalo nam je vremena, neke studentice u međuvremenu su se zaposlile, ali sve su bile radosne kad su čule da je slikovnica gotova. Zahvaljujem im na vremenu, radu i strpljenju

prikazali smo samo neke namirnice koje smo smatrali uglavnom poznatima, prepoznatljivima i atraktivnima. Svakodnevna prehrana vrlo je važan element našeg života. O tome djecu poučavamo putem odgojno-obrazovnih sadržaja, od predškolske dobi. Kroz nastavni predmet Priroda i društvo učitelji poučavaju djecu o važnosti pravilne prehrane, kao i o važnosti odabira pojedinih namirnica, ali rijetko spominjemo porijeklo namirnica. Znanjem o (izvornom) porijeklu namirnica lakše ćemo razumjeti kako klimatske, pedološke i reljefne različitosti utječu na biološku raznolikost, a mi smo na određeni način „vidjeli“ ovu slikovnicu kao svojevrsnu pomoć u svakodnevnom poučavanju i učenju.

Kako je bilo suradivati sa studenticama?

Suradivati sa studenticama bilo je vrlo zabavno. S mladim je ljudima uvijek veselo i inspirativno, oni su najčešće puni ideja... Bez njih ova slikovnica ne bi bila danas ovdje, među nama i čitateljima. Redovito smo se sastajali, ali imali smo i online sastanke, raspravljali smo o tekstovima i prepravljali ih, likovne uratke poboljšavali... Ništa ne ide glatko, trebalo nam je vremena, neke studentice u međuvremenu su se zaposlile, ali sve su bile radosne kad su čule da je slikovnica gotova. Zahvaljujem im na vremenu, radu i strpljenju.

Radite li na nekoj sličnoj slikovnici, projektu?

Trenutačno ne radim na nekoj novoj slikovnici, iako, moram priznati, postoji ideja i tema, ali o tom potom.

Izv. prof. dr. sc. **Jadranka Brkić-Vejmelka** predaje na Odjelu za nastavničke studije u Gospiću. Završila je gimnaziju u Zadru, a diplomirala geografiju 1983. na Odsjeku za geografiju Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu.

Doktorirala je 2013. na Odsjeku za geografiju Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zgrebu.

Od 1996. godine bila je vanjski suradnik Filozofskog fakulteta u Zadru Sveučilišta u Splitu; radila je kao predavač za kolegij Turistička geografija na Odjelu za turizam i komunikacijske znanosti, a od 1997. na Odjelu za geografiju predavala je Turističku geografiju i Metodiku nastave geografije (do 2007.) te Turističku geografiju Hrvatske.

Na Odjelu za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru predavala je Zemljopis od 2002. do 2011. Na Odjelu za nastavničke studije u Gospiću izvodila je nastavu iz kolegija Zemljopis i Metodika prirode i društva II. Od 2016. radi na Odjelu za nastavničke studije u Gospiću kao nastavnica kolegija Geografija, Metodika prirode i društva 2, Metodika prirode i društva 3, Valorizacije prirodne baštine u turizmu te Odgoj i obrazovanje na otvorenom. Vanjska je suradnica na Odjelu za geografiju za kolegije Turistička geografija i Turistički prostorni resursi Hrvatske, kao i na Odjelu za turizam i komunikacijske znanosti za kolegij Turistička geografija.

Izlagala je na 20-ak domaćih i međunarodnih znanstvenih konferencija i skupova. Suradnica je u dva Erasmus+ projekta, DIGITClue-digitalna inkluzija u obrazovanju nastavnika i Students Civic Engagement European project.

Sudjelovala je u osnivanju Hrvatskog geografskog društva – Zadar te bila njegova potpredsjednica od 1995. do 2011., a od 2011. predsjednica Nadzornog odbora Društva. Od 2018. predsjednica je Hrvatskog geografskog društva – Zadar. Za uspješan nastavni rad s učenicima dobila je 2001. nagradu Federik Grisogono koju dodjeljuje Hrvatsko geografsko društvo – Zadar.

Izv. prof. dr. sc. **Irena Radić Rossi**, Odjel za arheologiju Sveučilišta u Zadru, dobitnica nagrade *Zlatni trozubac (Tridente d'oro)* za rad na istraživanju, zaštiti i očuvanju podmorske arheološke baštine

Ova nagrada potvrdila mi je da i moj životopis u međunarodnoj zajednici nešto znači kada je riječ o predanome radu u podmorju pa sam osjetila malo ponosa i neizmjernu radost

Izv. prof. dr. sc. Ireni Radić Rossi dodijeljena je nagrada za rad na istraživanju, zaštiti i očuvanju podmorske arheološke baštine *Zlatni trozubac (Tridente d'oro)*, koju joj je dodijelila Međunarodna akademija podvodnih znanosti i tehnika (*Accademia Internazionale di Scienze e Tecniche Subacquee/The International Academy of Underwater Science and Technology*). Međunarodna akademija podvodnih znanosti i tehnika osnovana je 1960. godine. Nagrada *Zlatni trozubac* smatra se svojevrsnom Nobelovom nagradom za podmorske aktivnosti.

Do danas je tu nagradu dobilo 200 poznatih osoba, kao što su Jacques-Yves Cousteau, Walt Disney, Folco Quilici, Jacques Piccard, Enzo Maiorca te mnogi drugi utjecajni istraživači i znanstvenici.

Izv. prof. dr. sc. Ireni Radić Rossi ronjenjem se bavi od 1986. godine, a od samoga je početka aktivno sudjelovala u podmorskim arheološkim istraživanjima. Trenutačno vodi nekoliko velikih međunarodnih istraživanja podmorskih nalazišta.

Što Vam znači nagrada Zlatni trozubac i kako je došlo do Vaše nominacije za tu nagradu?

Iznimno me raduje što je Akademija podvodnih znanosti i tehnologija odlučila nagraditi moj trud u podmorju, s obzirom na to da u njemu provodim dosta mnogo vremena. Ideja o nominaciji stigla je od kolega iz Italije koji već dulje prate moj rad. U početku sam pomislila kako je lijepo što će me nominirati, ali da će se na popisu naći i drugi stručnjaci čiji će životopisi možda biti značajniji od moga. Nisam se posebno žurila dostaviti tražene podatke i sve se nekako dogodilo u zadnji čas. No, kad je

Nagradu *Zlatni trozubac*, koja se smatra svojevrsnom Nobelovom nagradom za podmorske aktivnosti, izv. prof. dr. sc. Radić Rossi dodijelila je Međunarodna akademija podvodnih znanosti i tehnika (*Accademia Internazionale di Scienze e Tecniche Subacquee/The International Academy of Underwater Science and Technology*). Tako se zatarska profesorica našla u društvu 200 poznatih osoba, među kojima su Jacques-Yves Cousteau, Walt Disney, Folco Quilici, Jacques Piccard i Enzo Maiorca

stigla vijest da je nominacija prihvaćena, shvatila sam da i moj životopis u međunarodnoj zajednici nešto znači kada je riječ o predanome radu u podmorju pa sam osjetila malo ponosa i neizmjernu radost.

Što je presudilo, koje Vaše istraživanje da dobijete nagradu?

Nagrada mi je dodijeljena za cjelokupan trud u istraživanju, zaštiti i očuvanju podmorske kulturne baštine. Kolege koji me poznaju dobro znaju koliko mi rad u podmorju znači i koliko vremena posvećujem podmorskim istraživanjima. Održavanje nastave i boravak na terenu ispreplićem od travnja do studenoga svake godine, a trenutačno vodim nekoliko međunarodnih istraživačkih projekata.

Do prije nekoliko godina vodila sam projekt Arheologija ja-

dranske plovidbe i brodogradnje (*AdriaS*), koji se nastavio projektom Numerička rekonstrukcija u arheologiji pomorstva (NE-REAS). Oba projekta financijski je podržala Hrvatska zaklada za znanost.

Zaposlena sam na istraživanju i zaštiti hrvatske podmorske arheološke baštine od 1988. godine, a u 21. stoljeću zaštitno-istraživački projekti prerasli su u sustavan rad. Radila sam duž cijele hrvatske obale i na mnogim otocima, sudjelovala u brojnim rekognosciranjima i istraživanjima, a zatim ih počela i sama voditi. Objavljujuju radova i sudjelovanjem na međunarodnim znanstvenim skupovima stekla sam ugled u svjetskoj znanstvenoj javnosti koja se bavi podmorskim arheološkim istraživanjima pa je to rezultiralo i nominiranjem za nagradu.

Gdje je sjedište Međunarodne

Kada sam se na drugoj godini studija počela baviti ronjenjem s ciljem arheoloških istraživanja, toliko mi se sviđjelo raditi u podmorju da sam sve svoje snage usmjerila prema podmorskim istraživanjima. Iako sam do kraja studija intenzivno sudjelovala i u istraživanjima na kopnu, što je svakako preduvjet za kvalitetan rad u moru, čim sam diplomirala, zaposlila sam se u tadašnjem Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture, u Odjelu za zaštitu podvodne arheološke baštine. Od tada do danas bavim se istraživanjem podmorja i priobalja, s naglaskom na tehnološki razvoj plovidbe i brodogradnje od prapovijesti do novoga vijeka

akademije podvodnih znanosti i tehnologija?

Međunarodna akademija podvodnih znanosti i tehnologija osnovana je 1960. godine, a sjedište joj je u Rimu pri Svjetskoj konfederaciji podvodnih aktivnosti CMAS. Okuplja dobitnike nagrade *Zlatni trozubac*, koja se kao najviša svjetska nagrada dodjeljuje za izvrsnost u znanstvenim, istraživačkim, tehničkim, tehnološkim, hiperbričkim, umjetničkim i sportskim aktivnostima u podmorju.

Često ističete da Vam je istraživanje brodoloma mletačkog broda iz 1583. kod otočica Gnalića u Pašmanskome kanalu najdraže istraživanje. Zašto?

Nisam, ustvari, nikada rekla da mi je istraživanje kod otočica Gnalića najdraže jer me svako istraživanje jednako privlači i veseli. Svako je nalazište zanimljivo na svoj način i za sada ne postoji ono na kojemu se više nema što tražiti. Brodolom kod Gnalića, međutim, osebujan je zbog cjelovitosti njegove arheološke i povijesne priče. Na morskom se dnu nalaze odlično očuvani ostaci mletačkoga trgovačkoga broda koji je potonuo 1583. godine natovaren raznolikim teretom. Iako je nalazište zaštitno istraživano od 1967. do 1973. godine, nje-

vi su tadašnji istraživači, na svoju veliku žalost, morali prekinuti radove zbog nedostatka financijske, stručne i logističke podrške.

Voditeljica istraživanja Ksenija Radulić nadala se da će netko nastaviti njezin trud i do kraja istražiti mjesto brodoloma. Uz podršku Ministarstva kulture to se i dogodilo 2012. godine, a sustavno arheološko istraživanje i danas traje, popraćeno odličnim rezultatima. Osim toga, povijesno istraživanje provedeno u Državnom arhivu u Veneciji potvrdilo

je identifikaciju broda i rezultiralo pronalaskom niza dokumenata na osnovi kojih je bilo moguće rekonstruirati cjelokupnu povijesnu priču.

Eto, zbog toga je nalazište kod otočica Gnalića posebno vrijedno, ali svako je nalazište novi izazov i krije mnoge zagonetke na koje nastojimo pronaći odgovore.

Često inzistirate na međunarodnoj suradnji pri istraživanjima? Zbog čega, otvorenosti

Izv. prof. dr. sc. Ireni Radić Rossi rođena je 7. listopada 1964. godine u Zagrebu, gdje je stekla osnovno i srednjoškolsko obrazovanje. Godine 1987. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu stječe zvanje diplomiranog arheologa, a 1993. titulu magistra znanosti. Na Sveučilištu u Zadru godine 2011. doktorirala je na temu *Problematika prapovijesnih i antičkih arheoloških nalazišta u hrvatskom podmorju*.

U tadašnjem Odjelu za arheologiju Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture zaposlila se 1988. na poslovima podvodne arheologije. Od 2009. radi na Odjelu za arheologiju Sveučilišta u Zadru, na kojem danas u zvanju izvanrednog profesora drži nastavu na svim razinama studija. Od 2013. nositeljica je kolegija s pomorskom tematikom u sklopu poslijediplomskog studija Arheologija istočnog Jadrana.

Baveći se istraživanjem i zaštitom podvodne arheološke baštine sudjelovala je u brojnim rekognosciranjima i zaštitnim istraživanjima u moru i u unutrašnjim vodama. Tijekom posljednjih deset godina samostalno vodi projekte istraživanja i zaštite arheološke baštine u hrvatskom podmorju i priobalju. Aktivno sudjeluje na znanstvenim skupovima u zemlji i inozemstvu, promičući istraživanje, zaštitu i očuvanje hrvatske pomorske baštine iz svih razdoblja.

Zaposlena sam na istraživanju i zaštiti hrvatske podmorske arheološke baštine od 1988. godine, a u 21. stoljeću zaštitno-istraživački projekti prerasli su u sustavan rad. Radila sam duž cijele hrvatske obale i na mnogim otocima, sudjelovala u brojnim rekognosciranjima i istraživanjima, a zatim ih počela i sama voditi. Objavljujuju radova i sudjelovanjem na međunarodnim znanstvenim skupovima stekla sam ugled u svjetskoj znanstvenoj javnosti koja se bavi podmorskim arheološkim istraživanjima pa je to rezultiralo i nominiranjem za nagradu

ili financijske potpore?

Međunarodna suradnja iznimno je vrijedan način učenja i razmjene iskustava. Ona svakako dovodi do podizanja kvalitete istraživanja i tjera vas da stojite pratiti ono što se događa u svijetu. U današnje vrijeme, čini mi se, to je uobičajen način rada koji primjenjuju mnogi stručnjaci, bilo da ih na to tjeraju veliki međunarodni projekti ili vlastita svijest i savjest. Zatvorenost za međunarodnu suradnju nužno dovodi do izolacije i precjenjivanja rezultata vlastitoga rada, što znanstveno istraživanje ne vodi u dobrom smjeru.

Osim toga, svako je istraživanje prigoda da se u njega uključe domaći i inozemni studenti koji će jednoga dana nastaviti naš rad. U mojim istraživanjima sudjeluju studenti iz svih krajeva svijeta, koji dolaze različito pripremljeni. Nije uvijek lako raditi s njima, ali kad odlaze zadovoljni i sretni zbog novog iskustva koje su stekli, to je najbolja nagrada za uloženi trud.

Financijski aspekt uvijek je u drugom planu, iako smo ponekad u mogućnosti, zahvaljujući međunarodnim institucijama i organizacijama te pojedincima iz međunarodne znanstvene zajednice, arheološka istraživanja u podmorju provoditi kvalitetnije i dulje.

Monografija *Pandemija i ja: Psihološki aspekti krize izazvane pandemijom bolesti COVID-19* autorica prof. dr. sc. Anita Vulić-Prtorić, Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru, Matea Bodrožić Selak, asistentica na Sveučilišnom odjelu Hrvatskog katoličkog sveučilišta; Paola Sturnela, članice Selekcije. hr (Split) objavljena u izdanju Sveučilišta u Zadru 2023.

Čak i kada je epidemiološka situacija bila izuzetno teška, studenti su imali osjećaj da iz te situacije mogu naučiti nove stvari, otkrili su u sebi snagu za koju prije nisu znali, a procijenili su da se mogu bolje nositi sa životnim tegobama

U monografiji *Pandemija i ja: Psihološki aspekti krize izazvane pandemijom bolesti COVID-19*, koju su napisale prof. dr. sc. Anita Vulić-Prtorić, Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru, Matea Bodrožić Selak, asistentica na Sveučilišnom odjelu Hrvatskog katoličkog sveučilišta; Paola Sturnela, članice Selekcije. hr (Split), a izdalo Sveučilište u Zadru 2023. godine, prikazan je istraživačko-edukativni projekt *Pandemija i ja* u kojem su sudjelovali studenti psihologije, njihovi prijatelji i poznanici, ukupno 750 ispitanika. Projekt je pokrenut na početku pandemije, u ožujku 2020. godine, u sklopu nastave i kolegija Zdravstvena psihologija i Praktikum iz psihodijagnostike na Odjelu za psihologiju Sveučilišta u Zadru.

Cilj projekta

„Cilj projekta bio je“, kako piše prof. dr. sc. Anita Vulić-Prtorić, „pružanje međusobne psihološke potpore i poticanja mentalno-zdravstvene pismenosti, a u svrhu prevencije negativnih psiholoških posljedica pandemije“.

Autorice su, u suradnji sa studentima prve i druge godine diplomskog studija, osmišljavale online upitnike i anketna pitanja, psihoedukativne materijale, radile analizu prikupljenih podataka i obavještavale sudionike o dobivenim rezultatima. Dobiveni rezultati bili su sastavni dio nekoliko diplomskih i završnih radova studenata psihologije, kao i predstavljanja na stručnim i znanstvenim skupovima. Projekt *Pandemija i ja* počeo je u prvom tjednu izbijanja epidemije koronavirusa u Hrvatskoj, točnije 20. ožujka 2020. godine, u sklopu nastave iz kliničke i zdravstvene psihologije na Odjelu za psihologiju Sveučilišta u Zadru. Odvijao se u dva, vremenski odvojena dijela. Prvi dio počeo je u prvom tjednu

epidemije u Hrvatskoj i trajao je osam tjedana, a uz istraživanje obuhvaćao je grupe podrške i psihoedukativne materijale; u drugom dijelu provedeno je jednokratno istraživanje tijekom drugog vala pandemije, u prosincu 2020. godine.

Dobiveni rezultati na uzorku od 741 studenta zaista su reprezentativni.

Kao i većina populacije, studenti su krizu izazvanu pandemijom koronavirusa doživjeli kao veliku promjenu u svom životu. „Čak 70 posto studenata izjasnilo se da je pandemija znatno promijenila njihov svakodnevni život – akademski, obiteljski i socijalni, a promijenile su se i neke svakodnevne životne navike. Tako je, primjerice, 67,5 posto studenata promijenilo navike hranjenja, a 58,4 posto navike spavanja. U tom uzorku bio je mali postotak onih koji su bili zaraženi (3 posto u drugom, a nijedna osoba u prvom valu) i većina studenta, točnije 67 posto u prvom i 72,5 posto u drugom valu, nije se osjećala zdravstveno ugrožena“, pišu autorice u knjizi. Unatoč tome, snažan izvor stresa studentima je bila briga za zdravlje bližnjih te nezvjesnost situacije, ali i nejasne i nedostatne informacije. Nekim studentima izvor stresa bila je dosada i nemogućnost sudjelovanja u aktivnostima svakodnevnog života.

Analiza pokazatelja psihičkog zdravlja

„Na temelju analize pokazatelja psihičkog zdravlja može se zaključiti da se u ovom istraživanju radilo o sudionicima koji su se dobro nosili s a novonastalom situacijom. Više od 70 posto studenata bilo je psihički otporno, vjerovali su da imaju kontrolu nad onim što im se događa te da mogu i iz teških situacija izići jači i izvući nešto pozitivno. Čak i u vrijeme drugog vala,

U monografiji je prikazan istraživačko-edukativni projekt Pandemija i ja u kojem su sudjelovali studenti psihologije, njihovi prijatelji i poznanici, ukupno 750 ispitanika. Projekt je pokrenut na početku pandemije, u ožujku 2020. godine, u sklopu nastave i kolegija Zdravstvena psihologija i Praktikum iz psihodijagnostike na Odjelu za psihologiju Sveučilišta u Zadru

kada je epidemiološka situacija bila izuzetno teška, studenti su imali osjećaj da iz te situacije mogu naučiti nove stvari, otkrili su u sebi snagu za koju prije nisu znali, a procijenili su da se mogu bolje nositi sa životnim tegobama“, napisale su, uz ostalo, autorice o dobivenim rezultatima istraživanja.

Tome je pridonijela i činjenica da su se studenti u velikom broju pri suočavanju sa stresom koristili humorom, pozitivnim razmišljanjem itd.

Oko 70 posto studenata imalo je dobre obiteljske odnose i doživljavalo je svoje obitelji kao izvor sigurnosti i podrške.

Veća bliskost s drugima

Također, unatoč strogim epidemiološkim mjerama na početku pandemije, koje su odno-

sile na ograničavanje kretanja i okupljanja, više od 50 posto studenata imalo je osjećaj veće bliskosti s drugima. U drugom valu pandemije taj se broj smanjio na 36 %, premda je tada bilo mnogo manje restrikcija, ali je, s druge strane, epidemiološka situacija bila mnogo teža. Također, za više od 60 posto studenata osjećaj usamljenosti, osobito nedostatak društvenosti i socijalnih kontakata „uživo“, obilježilo je to razdoblje njihova života.

„Premda je većina studenata doživjela niske razine stresa, anksioznosti i depresivnosti u razdoblju prvog vala pandemije, u drugom valu broj onih koji su te simptome doživljavali bio je dvostruko veći pa je broj sudionika koji doživljavaju jake i izrazite simptome stresa i depresivnosti bio veći od 20 posto, a anksioznosti gotovo 25 posto. Studenti koji su doživjeli navedene simptome također su se češće ljutili, ali su bili i skloniji samookrivljanju. Oko 20 posto studenata u ovom uzorku konzumiralo je alkoholna pića da bi se osjećali bolje ili da bi si pomogli da lakše prebole trenutnu situaciju“, zaključile su autorice knjige. Budući da se u vrijeme pandemije veliki dio akademskih i socijalnih aktivnosti odvijao online, ohrabrujući je bio nalaz da su sudionici istraživanja bili manje skloni pretraživanju zdravstvenih informacija na internetu. No, u usporedbi sa studentima prije epidemije, doživljavali su znatno više straha i uznemirenosti u situacijama kada nisu imali pristup svom pametnom telefonu.

Pri interpretaciji i generalizaciji dobivenih podataka potrebno je, prema mišljenju autorice knjige, voditi računa o tome da su sudionici tijekom prvog vala bili uključeni u grupe psihološke potpore te da su tijekom tog razdoblja dobivali psihoedukativne materijale tematski prilagođene trenutnoj situaciji.

Roko Erslan, student prijediplomskog studija brodstrojarstva i tehnologije na Pomorskom odjelu Sveučilišta u Zadru, na Svjetskom međusveučilišnom prvenstvu u Parizu 2023. proglašen najkorisnijim igračem, a ekipa Sveučilišta u Zadru okitila se zlatom

NAJVEĆI USPJEH SVEUČILIŠTA U ZADRU U EKIPNOM SPORTU Pokazali smo tzv. zadržarski dišpet i uspjeli osvojiti turnir, podići onaj golemi pehar

Roko Erslan, student prijediplomskog studija brodstrojarstva i tehnologije na Pomorskom odjelu Sveučilišta u Zadru, na ovogodišnjem Svjetskom međusveučilišnom prvenstvu u Parizu proglašen je najkorisnijim igračem, a ekipa Sveučilišta u Zadru osvojila je zlatnu medalju. U ekipnom sportu to je najveći uspjeh Sveučilišta u Zadru do sada. Roko košarku igra od svoje pete godine. U posljednje vrijeme, kaže, zbog brojnih obveza, košarku igra samo za Sveučilište. Imao je, dodaje, ponuda profesionalnih klubova, ali trenutno balansira usklađujući obveze prema obitelji, studiju i poslu jer ovaj je mladi čovjek student, sportaš, suprug, otac, a uz to, radi i kao instruktor fitnessa.

Proglašeni ste najkorisnijim košarkašem na Svjetskom međusveučilišnom prvenstvu. Kakvi su dojmovi nakon Pariza?

Bilo je to vrhunsko iskustvo, osvojili smo turnir, razgledali Pariz i bili na utakmici PSG-a. Sve smo zaokružili i osvojili turnir igrajući košarku, radi čega smo i otišli u Pariz, a ja sam, uz to, proglašen najkorisnijim igračem turnira.

Imali ste jaku konkurenciju?

Na Svjetskom međusveučilišnom prvenstvu bile su 24 košarkaške ekipe, šest grupa po četiri ekipe. Pokazali smo tzv. zadržarski dišpet i uspjeli osvojiti turnir, podići onaj golemi pehar. Riječ je o jednom od jačih turnira koji smo osvojili kao Sveučilište i to nam mnogo znači.

Ekipa Sveučilišta dobro je uigran tim?

Nekoliko nas igra zajedno još otkad smo bili u kategoriji mlađih kadeta, tako da se dobro razumijemo na terenu. Nekadašnji student i košarkaš Sveučilišta

Ekipa Sveučilišta dobro je uigran tim. Nekoliko nas igra zajedno još otkad smo bili u kategoriji mlađih kadeta, tako da se dobro razumijemo na terenu. Nekadašnji student i košarkaš Sveučilišta Vito Barbaroša trenutno je u Italiji, sada profesionalno igra košarku, ali i on je bio s nama u Parizu

Košarka mi mnogo znači, cijeli život sam u njoj, kad igram košarku, stvarno se dobro osjećam. Kada sam u jednom trenutku nakratko prestao igrati, tijelo mi se urušilo. Život bez treninga, bez kretanja, bez košarke i igre neki je drugi život

Vito Barbaroša trenutno je u Italiji, sada profesionalno igra košarku, ali i on je bio s nama u Parizu.

Kako ste počeli igrati košarku?

Košarku sam počeo igrati u Školi košarke „Leonardo Bajlo“, nakon čega sam prešao u Školu košarke KK Zadar i prebacio se u dvoranu na Višnjiku. Prošao

se i životni prioriteti promijenili.

Kako uskladiti studij, sport, obitelj i posao?

Iskreno, teško. Ipak, Uprava Sveučilišta ima razumijevanja za nas sportaše, s profesorima se sve možemo dogovoriti tako da ne moramo ići na baš sva predavanja, ali možemo izlaziti na ispite.

Supruga studira na Odjelu za izobrazbu učitelja i odgojitelja. Nas dvoje se u ispunjavanju svih svojih obveza zasad nekako snalazimo pa se nadamo da ćemo uspjeti.

Kakvi su Vam planovi?

Nastavljamo dalje, dok studiram, igrat ću za Sveučilište. Sudjelovat ću na poluzavršnici državnog prvenstva i nadam se da ćemo se kvalificirati.

Što Vam znače sport i košarka?

Košarka mi mnogo znači, cijeli život sam u njoj, kad igram košarku, stvarno se dobro osjećam. Kada sam u jednom trenutku nakratko prestao igrati, tijelo mi se urušilo. Život bez treninga, bez kretanja, bez košarke i igre neki je drugi život.

Bio sam izgubljen bez košarke pa sam se počeo vraćati, igrati za KK Diadoru. Bili smo u završnici državnog prvenstva, no na žalost, nismo uspjeli otići do kraja. Ove godine opet su me zvali, ali sada ne mogu uskladiti treninge, studij i obveze prema obitelji. Kako god bilo, nastavljam se baviti košarkom jer bez nje nema ni dijela mene.

Vlatko Knežević, mag. ing. nav. mech., asistent na Pomorskom odjelu i voditelj nastave na kolegiju *Ekstremni sport – Skateboarding* pri Centru za tjelevoježbu i studentski sport Sveučilišta u Zadru

Svi koji upišu *Skateboarding*, s interesom ga upisuju, još nisam doživio da mi je student došao i rekao da je *Skateboarding* upisao radi jednog boda

Vlatko Knežević, mag. ing. nav. mech., asistent je na Pomorskom odjelu i voditelj nastave na kolegiju *Ekstremni sport – Skateboarding* pri Centru za tjelevoježbu i studentski sport Sveučilišta u Zadru.

S obzirom na to da se, kako je objasnio, i sam već dugo, više od 20 godina bavi skateboardingom, izbor tog neobičnog kolegija nije nimalo slučajan.

Kada ste se počeli baviti skateboardingom?

Bilo je nas nekoliko klinaca u kvartu koji smo igrali onu igricu *praskate* pa na svoju ruku napravili nekoliko elemenata i pokušali to kopirati, onda je krenuo You Tube, prva videa skateboardinga i tako je nas nekoliko počelo *skejtati* u Zadru. U svakom parku bilo je *skatera*, a mi smo *skejtali* kod Pet bunara i na šetnicama pokraj crkve sv. Donata. Nekako smo se snalazili, a onda smo dobili prvi mali *skate park* od Grada Zadra na Ravnica, bivšem Partizanu. No, prije deset godina taj je dio prenamijenjen u parkirište pa smo se s voditeljem teretane na Ravnica dogovorili da nađemo adekvatan prostor gdje ćemo imati svoj mir za učenje, vježbanje i isprobavanje novih trikova. Vježbamo i ovdje, u bivšoj vojarni, gdje je bila menza, otud i naziv *Menza skatepark*.

Kako ste se odlučili na kolegij *Ekstremni sport – Skateboarding*?

Kada sam vidio što sve naši studenti mogu izabrati – od šaha

Kad sam vidio što sve naši studenti mogu izabrati – od šaha do kendoa, nogometa i košarke, pomislio sam da bi bilo dobro da na Sveučilištu ponudimo i skateboarding. Svake godine desetak studenata izabere skateboarding kao izborni sport, a evo već nam izlazi peta generacija

do kendoa, nogometa i košarke, pomislio sam da bi bilo dobro da na Sveučilištu ponudimo i skateboarding. Smatrao sam da će zasigurno biti podosta zainteresiranih za taj neobičan i zanimljiv sport.

Koliko studenata vježba *skateboarding*?

U prosjeku, svake godine imamo desetak studenata, a evo, već je peta generacija. Uz to, svake godine nam dolaze i studenti preko Erasmusa. Ove ih je godine troje, jedan Nijemac te dvije djevojke, Poljakinja i Portugalka, a lani ih je bilo dvoje iz Japana.

Kolegij je na razini cijelog sveučilišta od prve do pete godine

pa je dostupan svima, bez obzira na to je li riječ o redovnom ili izvanrednom studentu.

Kako kombinirate izvođenje nastave na kolegiju i obveze na Pomorskom odjelu?

Uz suglasnost i savjete voditeljice za sport u Centru izv. prof. dr. sc. Gordane Ivković, sve sam uspio posložiti. Ona mi je predložila da za kolegij *Skateboarding* odvojim semestar u kojem imam manje posla, a kako u ljetnom semestru imam znatno više sveučilišnih obveza, odlučio sam održavati vježbe iz *Skateboardinga* u zimskom semestru. Važno je napomenuti da kolegij *Skateboarding* nosi 1 ECTS bod i 30 sati vježbe. Međutim, uvijek na kraju zimskog kolegija studentima napomenem da onaj koga zanima slobodno može dolaziti vježbati nevezano za same vježbe i predavanja. Dogovarano se kada ćemo vježbati, a u prosjeku *skejtamo* po dva sata. Na kraju semestra polaznici savladaju osnove *skejtanja*, odnosno manevriranje i skretanja, a oni napredniji uspiju izvesti čak i poneki trik, no uglavnom svi završe s pozitivnim dojmom.

Dakle, povratne informacije studenata redom su pozitivne?

O da, vrlo pozitivne. Svake godine desetak studenata izabere skateboarding kao izborni sport, no važno je naglasiti da svi koji upišu *Skateboarding*, s interesom ga upisuju. Još nisam doživio da mi je student došao i re-

Uz suglasnost i savjete voditeljice za sport u Centru izv. prof. dr. sc. Gordane Ivković, sve sam uspio posložiti. Ona mi je predložila da za kolegij skateboardinga odvojim semestar u kojem imam manje posla, a kako u ljetnom semestru imam znatno više sveučilišnih obveza, odlučio sam održavati vježbe iz *Skateboardinga* u zimskom semestru

Skateri čine kod nas malu zajednicu, ali gajimo istu strast pa, iako nas nema mnogo u Hrvatskoj, čvrsto smo povezani

Vlatko Knežević, mag. ing. nav. mech., rođen je 1988. u Zadru, gdje je završio osnovnu i srednju školu. Dodiplomski studij pomorstva završio je u Zadru, a diplomski u Rijeci. Od akademske godine 2018./2019. asistent je na Pomorskom odjelu u Zadru.

Od malena je aktivan skateboarder.

Nisu u Zadru – ističe – aktivni samo *skateri*, ima i *rolera*, ukupno nas 15-ak ekstremnih sportaša. Napravili smo i bazen za *skatere* u Zadru i to je prvi takav bazen u Hrvatskoj, a pomogli su nam *skateri* iz Zagreba. *Skateri* čine kod nas malu zajednicu, ali gajimo istu strast pa, iako nas nema mnogo u Hrvatskoj, čvrsto smo povezani – govori Vlatko Knežević.

Zadar je nedavno, u sklopu jednog projekta EU, dobio novi skatepark na Bokanjcu.

Grad je uredio zelenu površinu u sklopu koje je uređen i novi skatepark, a tamo držim i neka predavanja svojim studentima.

kao da je *Skateboarding* upisao radi jednog boda.

Svoj doktorat pomalo privodite kraju, na čemu ćete doktorirati?

Doktorirat ću na temu ispu-

nih plinova na putničkim brodovima u dogovoru sa svojim mentorom izv. prof. dr. sc. Josipom Orovićem. Riječ je o GUTTA projektu, a trebao bih doktorirati do kraja iduće akademske godine, u proljeće 2024. godine.

Svake godine nam dolaze i studenti preko Erasmusa. Ove ih je godine troje, jedan Nijemac te dvije djevojke, Poljakinja i Portugalka, a lani ih je bilo dvoje iz Japana. Kolegij je na razini cijelog sveučilišta od prve do pete godine pa je dostupan svima, bez obzira na to je li riječ o redovnom ili izvanrednom studentu

Roko Marčina (22), student menadžmenta na Odjelu za ekonomiju Sveučilištu u Zadru, viceprvak u kickboxingu na Europskom sveučilišnom prvenstvu u borilačkim sportovima u Zagrebu od 21. do 23. srpnja 2023.

Želim opet nastupiti za Sveučilište u Zadru, hvala na velikoj podršci

Nadam se da ću odraditi još nekoliko borbi u kickboxingu, ali se okušati i u MMA sportu. Nakon toga ću se morati više posvetiti karijeri u menadžmentu, s tim da namjeravam ostati u sportu, i to kao trener

Roko Marčina (22), student menadžmenta na Odjelu za ekonomiju Sveučilištu u Zadru, osvojio je srebro u kickboxingu na Europskom sveučilišnom prvenstvu u borilačkim sportovima održanom u Zagrebu od 21. do 23. srpnja 2023. godine.

Natjecalo se 1.537 studenata s 398 europskih sveučilišta iz 31 države. Natjecanje je bilo u četiri sporta: kickboxing, judo, karate, taekwondo. Roko je nastupio u kickboxingu u disciplini FullContact – 86 kg. U finalnoj borbi porazio ga je Vincenzo Gall iz Napulja na bodove, i to tijesno. Roko se kickboxingom i karateom bavi od svoje pete godine, a nastupa za Kickboxing klub Donat iz Zadra.

Natjecao sam se u disciplini FullContact. U finalu sam se borio s predstavnikom Italije. Nakon što sam u prve dvije runde vodio, protivnik je u trećoj uspio

preokrenuti rezultat i pobijediti – izjavio je Roko.

“Želim opet nastupiti za Sveučilište u Zadru. Nadam se da ću odraditi još nekoliko borbi u kickboxingu, ali se okušati i u MMA sportu. Nakon toga ću se morati više posvetiti karijeri u menadžmentu, s tim da namjeravam ostati u sportu, i to kao trener – dodao je Roko Marčina koji je iznimno zadovoljan podrškom koju Uprava Sveučilišta pruža sportašima. Hvala Centru za studentski šport Sveučilišta u Zadru na velikoj podršci i povjerenju. Uvjeti za trening su dobri, a trener mi je otac, Jure Marčina. Tijekom priprema za natjecanja nastojim trenirati dva puta dnevno šest dana u tjednu. Nažalost, to nije uvijek lako izvedivo uz studij, posao i ostale obveze. Najveći problem je nedostatak vremena” – zaključio je Roko Marčina.

Hana Sivec, studentica druge godine prijediplomskog studija na Odjelu za psihologiju Sveučilišta u Zadru, osvojila srebrnu medalju na 50 metara leptir na Svjetskom sveučilišnom prvenstvu

Cilj mi je ostati u sportu do kraja studija i definitivno ostati živjeti u Zadru

Uprava Sveučilišta ne samo da ima razumijevanja za nas studente sportaše, nego nas još i potiče da treniramo i bavimo se sportom, ističe Hana koja je, uz svjetsko srebro, ponosna vlasnica još pet medalja koje je osvojila na Sveučilišnom prvenstvu Hrvatske prošle godine, dok je ove godine na Studentskom prvenstvu Hrvatske osvojila zlato na 50 m leptir, srebro na 50 m slobodno i srebro na 100 m leptir

Hana Sivec, studentica druge godine prijediplomskog studija na Odjelu za psihologiju, osvojila je srebrnu medalju na 50 metara leptir na Svjetskom sveučilišnom prvenstvu. Uz to, Hana je ponosna vlasnica još pet medalja koje je osvojila na Sveučilišnom prvenstvu Hrvatske prošle godine, dok je ove godine na Studentskom prvenstvu Hrvatske osvojila zlato na 50 m leptir, srebro na 50 m slobodno i srebro na 100 m leptir. Hana je rođena 2003. u Zagrebu, ali živi u Zaboku u Krapinsko-zagorskoj županiji. Stoga uvijek s ponosom naglašava kako je prava ponosna Zagorka.

porno sam trenirala i imala sam jaku motivaciju, željela sam pokazati što mogu i proslaviti ime našega sveučilišta. Uspjela sam.

Uprava Sveučilišta ima razumijevanja za vas sportaše?

Itekako, ne samo da imaju razumijevanja, nego nas i potiču da treniramo i bavimo se sportom. Evo, baš je nedavno raspisan natječaj za dodjelu stipendija sportašima koji nastupaju za Sveučilište.

Kako vam se sviđa studij psihologije?

Mislim da sam se pronašla u tome. Za sada, studij ide dobro, a nadam se da će tako i ostati.

Kakvi su Vam planovi u sportu?

Cilj mi je ostati u sportu do kraja studija i definitivno ostati živjeti u Zadru.

Zašto ste upisali baš psihologiju?

Moja temeljni motiv za studij psihologije je želja da mogu pomagati ljudima sa psihičkim teškoćama, da moj rad ima neku dobru svrhu u životu drugih ljudi. Tako će se moj trud i učenje isplatiti. Cilj mi je, nakon studija, ići na specijalizaciju za kliničkog psihologa. Moj je tata, naime, imao moždani udar i morao je ići kliničkom psihologu na terapije. U njegovu slučaju, na svu sreću, sve je dobro prošlo, ali vidjela sam da se mnogi ljudi bore sa psihičkim zdravljem i nužno su im potrebne adekvatne terapije, a istodobno, nedostaje nam terapeuta. Stoga mi je temeljni motiv postati terapeut da mogu pomoći ljudima koji imaju teškoća kao moj tata.

Kako su Vaši roditelji reagirali na uspjeh?

Oni su zaista bili vrlo sretni, pogotovo zato što to nekako i nisu očekivali, znali su da mi je konkurencija jaka i da će biti veoma teško osvojiti medalju. Nisam ni ja to očekivala. Ali, na-

Nisam očekivala medalju, konkurencija je bila vrlo jaka, ali, naporno sam trenirala i imala sam jaku motivaciju, željela sam pokazati što mogu i proslaviti ime našega sveučilišta i uspjela sam

la baviti plivanjem. Treniram u bazenu na Višnjiku, ne baš svaki dan, ali ipak odradim trening pet puta tjedno po dva sata. Ne stignem više zbog predavanja i ostalih fakultetskih obveza, no trudim se.

Kakav je bio osjećaj osvojiti srebro u Parizu na Svjetskom sveučilišnom prvenstvu?

Predivan osjećaj, pogotovo stoga što se to dogodilo u za mene posebnom gradu, Parizu. Oduvijek sam željela vidjeti Pariz. I jesam, i to nakon osvojene medalje. U odnosu na prijašnja

Kako to da ste studij upisali u Zadru?

Dvumila sam se između studija matematike na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu i studija psihologije. No, kako to obično u životu biva, nekako su se stvari same posložile i došla sam upravo tamo gdje trebam biti, na Sveučilište u Zadru i studij psihologije. Za promjenu, odlučila sam doći malo na more, otići malo dalje, u novu okolinu, među nove ljude.

Kako ste snašli u Zadru?

Doista dobro, imam sjajne kolege i izvrsne profesore, svi su vrlo otvoreni i pristupačni.

Otkad se bavite plivanjem?

Plivanjem se bavim od malih nogu, već od svoje četvrte-pete godine, a počela sam u Tuheljskim toplicama. Do studija sam plivala za Plivački klub Olimp Zabok, a trener mi je bio Ivica Andrović. Kad sam upisala studij, i u Zadru sam se nastavi-

Studentsko prvenstvo Hrvatske u plivanju *UniSport H20*, 10. prosinca 2023. u Vukovaru

Plivačice Sveučilišta na Studentskom prvenstvu Hrvatske u plivanju osvojile 4 zlatne, 3 srebrne i 1 brončanu medalju

Voditelji ženske plivačke ekipe bili su doc. dr. sc. Tonči Jerak i Dinko Jadrešić, a prvenstvo je okupilo do sada rekordan broj natjecatelja s devet visokoškolskih ustanova iz Hrvatske

Na Studentskom prvenstvu Hrvatske u plivanju *UniSport H20*, održanom 10. prosinca 2023. u Vukovaru, plivačice Sveučilišta u Zadru osvojile su četiri zlatne, tri srebrne i jednu brončanu medalju. Hana Sivec osvojila je prvo mjesto i zlato na 50 m leptir te drugo mjesto i srebro na 50 m slobodno i 100 m leptir. Ana Burazer osvojila je prvo mjesto i zlato na 100 m mješovito te treće mjesto i broncu na 100 m leđno. Olivera Šćrbak osvojila je prvo mjesto i zlato na 50 m slobodno. Ana Burazer, Nika Pancirov, Hana Sivec i Olivera Šćrbak isplivale su štafetu za prvo mjesto, zlatnu medalju, 4 x 50 m slobodno, a osvojile su drugo mjesto i srebrnu medalju u štafeti 4 x 50 m mješovito. Voditelji ženske plivačke ekipe na prvenstvu bili su doc. dr. sc. Tonči Jerak i Dinko Jadrešić. Prvenstvo je okupilo do sada rekordan broj natjecatelja s devet visokoškolskih ustanova iz Hrvatske.

Nika Pancirov, Olivera Šćrbak, Ana Burazer i Hana Sivec

Završnica 34. Svjetskog kupa u kuglanju od 3. do 7. kolovoza 2023. godine u Apatinu

Studentica Sveučilišta u Zadru Venesa Bogdanović, članica Kuglačkog kluba Mlaka iz Rijeke, osvojila Svjetski kup

Kuglačice Mlake osvojile su Svjetski kup, nakon što su u finalu nadmoćno pobijedile (6 : 2) rumunjski CS Electromures Romgaz. Kup je održan u Apatinu od 3. do 7. kolovoza 2023. godine, gdje se igrala završnica 34. Svjetskog kupa. U polufinalu Mlaka je bila bolja (5 : 3) od Slovana iz Rošica, a Electromures Romgaz pobijedio je (6 : 2) Liedolsheim.

Natjecanje 8th World InterUniversities Championships, od 1. do 5. studenoga 2023. godine u Parizu

Košarkaši Sveučilišta u Zadru donijeli prvo zlato u muškoj košarci osvojeno na međunarodnim natjecanjima, Roko Erslan najbolji košarkaš turnira

Vrlo dobar uspjeh ostvarile su i plivačice. Hana Sivec osvojila je drugo mjesto i srebrnu medalju na 50 m leptir, a Ana Burazer treće mjesto i brončanu medalju na 200 m mješovito

Na prestižnom natjecanju 8th World InterUniversities Championships, održanom od 1. do 5. studenoga 2023. godine u Parizu, nastupilo je 3.500 sportaša iz 28 država s tri kontinenta - Europe, Azije i Afrike te ukupno 295 sveučilišnih ekipa u 13 sportova. Košarkaši Sveučilišta u Zadru u konkurenciji 24 ekipe prvenstvo su odigrali ostvarivši svih sedam pobjeda i došli do zlatnog odličja, što je prvo zlato u muškoj košarci osvojeno na međunarodnim natjecanjima. Ujedno je Roko Erslan osvojio naslov najboljeg košarkaša turnira. Vrlo dobar uspjeh ostvarile su i plivačice. Hana Sivec osvojila je drugo mjesto i srebrnu

medalju na 50 m leptir, a Ana Burazer treće mjesto i brončanu medalju na 200 m mješovito. Osim osvajanja medalja, ostvareno je još nekoliko zapaženih rezultata. Štafeta 4 x 50 m mješovito u sastavu Ana Burazer, Hana Sivec, Nika Pancirov i Olivera Šćrbak osvojila je četvrto mjesto, a ženska badminton ekipa također je sudjelovala na turniru te je zaustavljena u četvrtfinalu (Mia Čerjan, Nikolina Kabiček i Petra Maričić). Košarkaši su nastupili u sastavu: Roko Erslan, Vito Barbaroša, Borana Jurela, Pjero Stipanov, Antonio Jurjević, Karlo Kovačević, Roko Višić, Luka Smoljan, Vito Krševan Milin i Dino Hrzina. Trener: Tonći Jerak.

Predstavnici Sveučilišta u Zadru na prijemu u Veleposlanstvu RH u Francuskoj 2. studenoga 2023.

Studenti sportaši izvršni su promotori i svoga sveučilišta i svoje domovine

Kao predstavnici Sveučilišta u Zadru na prijemu kod dr. sc. Senke Burić, privremene otpravnice poslova u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Francuskoj, bili su izv. prof. dr. sc. Gordana Ivković, doc. dr. sc. Tonći Jerak, Dinko Jadrešić, mag. cin. iz Centra za tjelovježbu i studentski sport, te izv. prof. dr. sc. Jelena Alić s Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja

U Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Francuskoj u Parizu 2. studenoga 2023. održan je prijem za predstavnike Sveučilišta u Zadru koji su sudjelovali na najvećem sportskom sveučilišnom natjecanju na svijetu 8th World InterUniversities Championships. Na natjecanju koje je održano od 1. do 5. studenoga 2023. u Parizu sudjelovalo je 3.500 sportaša iz 28 država s tri kontinenta, Europe, Azije i Afrike, ukupno 295 sveučilišnih ekipa koje su se natjecale u 13 sportova.

Kao predstavnici Sveučilišta u Zadru na prijemu kod dr. sc. Senke Burić, privremene otpravnice poslova u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Francuskoj, bili su izv. prof. dr. sc. Gordana Ivković, doc. dr. sc. Tonći Jerak, Dinko Jadrešić, mag. cin. iz Centra za tjelovježbu i studentski sport, te izv. prof. dr. sc. Jelena Alić s Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja. U razgovoru je osobito istaknuta važnost sudjelovanja sportaša na međunarodnim natjecanjima jer su oni najbolji promotori svojega sveučilišta i domovine.

Studenti sportaši koji su na međunarodnom natjecanju u Parizu ostvarili iznimne rezultate na primanju kod rektora Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Josipa Faričića 6. studenoga 2023.

Čestitam vam što ste pokazali zavidno umijeće i pronosili ime Sveučilišta u Zadru

Nadam se da će vam i sportska postignuća biti odskočna daska za buduće uspjehe, a nadam se i da će naše sveučilište biti domaćin jednoga takvog velikog natjecanja, rekao je rektor prof. dr. sc. Josip Faričić

Rektor Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Josip Faričić, uz prorektore izv. prof. dr. sc. Lenu Miroshević i prof. dr. sc. Marka Lukića, 6. studenoga 2023. primio je sportaše Sveučilišta u Zadru koji su na međunarodnom natjecanju u Parizu ostvarili iznimne rezultate, osvajajući zlatnu, srebrnu i brončanu odličja u više disciplina.

Rektor prof. dr. sc. Faričić čestitao je plivačicama, predstavnicima košarkaške momčadi, voditeljici Centra za tjelovježbu i studentski sport izv. prof. dr. sc. Gordani Ivković i predsjedniku Sportskog akademskog saveza Sveučilišta u Zadru doc. dr. sc. Tončiju Jeraku. Poželio je da se u sportske aktivnosti uključi velik broj studenata, pa i u one koje ne donose medalje, ali ih, kako je istaknuo, izvlače iz sjedilačkog načina života i vezanosti uz različite mobilne uređaje.

– Čestitam vam što ste pokazali zavidno umijeće i pronosili ime Sveučilišta u Zadru. Odličja koja ste osvojili završni su moment jednog ciklusa, kojem prethodi dosta pripreme i truda, a treba istaknuti i da ste sve to uspjeli paralelno studirajući, neki i s obiteljskim obvezama. Nadam se da će vam i sportska postignuća biti odskočna daska za buduće uspjehe, a nadam se i da će naše sveučilište biti domaćin jednoga takvog velikog natjecanja – rekao je rektor prof. dr. sc. Josip Faričić.

U ime košarkaša Upravi Sveučilišta na podršku je zahvalio Roko Erslan, koji je pariško sportsko putovanje ocijenio kao provod života za sve sudionike. Natjecanje u Parizu bilo je posebno i za plivačicu Anu Burazer, najtrofejniju sportašicu Sveučilišta u Zadru, kojoj je ono bilo posljednje nakon nedavnog stjecanja diplome.

– Postignutim rezultatima za-

držali smo kontinuitet uspjeha koje smo i prije ostvarivali, a posebno pohvaljujem studente zbog primjerenog ponašanja na terenu i izvan njega. Stvorili smo respektabilno ime, druge ekipe već znaju da se moraju posebno pripremiti kad čuju da igraju protiv Zadra – rekla je izv. prof. dr. sc. Ivković.

Postignutim rezultatima zadržali smo kontinuitet uspjeha koje smo i prije ostvarivali, a posebno pohvaljujem studente zbog primjerenog ponašanja na terenu i izvan njega. Stvorili smo respektabilno ime, druge ekipe već znaju da se moraju posebno pripremiti kad čuju da igraju protiv Zadra, rekla je voditeljica Centra za tjelovježbu i studentski sport izv. prof. dr. sc. Gordana Ivković

Ženska šetnja po Zadru u sklopu Multidisciplinarnog projekta razvoja publike u kulturi Provedurova Plug-in održanog od 10. do 17. studenoga 2023. godine

Ovom šetnjom skrećemo pozornost na sve snažne a „nevidljive“ žene koje su ostavile nemali utjecaj u kulturi i povijesti našega grada

Riječ je o multidisciplinarnom projektu kojem je ove godine tema bila hrvatska skladateljica Dora Pejačević, a povod obilježavanje stote obljetnice njezine smrti. U prijavi projekta sudjelovale su prof. dr. sc. Anita Pavić Pintarić i austrijska lektorica Eveline Thalmann sa zadarskoga Odjela za germanistiku, a voditeljice Šetnje bile su Eveline Thalmann, Luna Kunecki, Laura Garrettini i Sofija Nujić

Multidisciplinarni projekt razvoja publike u kulturi Provedurova Plug-in održan je u Zadru od 10. do 17. studenoga 2023. godine. U prijavi projekta sudjelovale su prof. dr. sc. Anita Pavić Pintarić i austrijska lektorica Eveline Thalmann sa zadarskoga Odjela za germanistiku. Austrijska knjižnica „Dr. Alois Mock“ i Odjel za germanistiku Sveučilišta u Zadru u sklopu bogatog programa organizirali su *Žensku šetnju po Zadru*, koja je počela 10. studenoga 2023. u 15 sati ispred Sveučilišta u Zadru.

Sudionici u projektu

Riječ je o multidisciplinarnom projektu kojem je ove godine tema bila hrvatska skladateljica Dora Pejačević, a povod obilježavanje stote obljetnice njezine smrti.

U projektu su, uz Koncertni ured Zadar, Austrijsku knjižnicu „Dr. Alois Mock“ i Odjel za germanistiku Sveučilišta u Zadru, sudjelovali: Gradska knjižnica Zadar, Narodni muzej Zadar (Etnološki odjel), Ekonomsko-birotehnička i trgovačka škola Zadar, Glazbena škola Blagoje Bersa Zadar, Obrtnička škola Gojka Matuline Zadar, Prirodoslovno-grafička škola Zadar, Škola primijenjene umjetnosti i dizajna Zadar, Centar nezavisne kulture/Kino zona, Drama plus. Mentori, voditelji radionice i predavači bili su: Marija Šarić Ban, Sandra Bačić, Nina Maštruko, Bruna Matić, Alba Miočev, Zoran Ščekić i Dinko Župan, a voditeljice šetnje Eveline Thalmann, Luna Kunecki, Laura Garrettini i Sofija Nujić.

Asja Kisić (Bepina)

Nives Šimatović Predovan

Naime, u želji da se oda počast ženama koje su sudjelovale u stvaranju i razvoju grada Zadra ideju o šetnji gradom osmislile su lektorica Eveline Thalmann

i studentice Odjela za germanistiku Sveučilišta u Zadru. Urbane ženske šetnje vraćaju glas tim ženama koje su sudjelovale u stvaranju povijesti nekoga gra-

da, a da nisu dobile bistu, ni spomen-ploču, pa čak niti usmenu predaju.

Što su sve žene ostavile u naslijeđe gradu

Tako se na različitim lokacijama u Zadru od samih voditeljica *Ženske šetnje* moglo čuti što su sve žene ostavile u naslijeđe gradu.

Nives Šimatović Predovan bila je osnivačica Zadarskoga plesnog ansambla, Marina Battera vodila je, nakon muževljeve smrti, tiskaru koja je tiskala *Zoru dalmatinsku*, prve novine na hrvatskom jeziku. Zoe Barelli Vranski bila je slikarica i spisateljica, Čika (kći kraljice Jelene i hrvatskog kralja Mihajla Krešimira) i Vekenega bile su osnivačice benediktinskog samostana u Zadru. Marie Selebam de Cattani bila je prva botaničarka u Hrvatskoj, glumica Asja Kisić (Bepina) rođena je Zadranka, a Ana Teskera i Maja Šepetavec osnovale su prvu zadružnu pivovaru *Brog*.

Žene su često nevidljive. U povijesnim knjigama jedva da se spominju, a poznate ličnosti često su bili muškarci. I u Zadru su žene podzastupljene: u povijesnoj šetnji kulturno bogatim gradom susreću se gotovo isključivo spomeni muških ličnosti kao vladara, projektanata znamenitih građevina, u obliku skulptura i u nazivlju brojnih ulica. U ovoj šetnji pokazat ćemo zato mjesta na koja su žene imale utjecaja - izjavila je, uz ostalo, začetnica projekta Eveline Thalmann, lektorica na Odjelu za germanistiku zadarskoga Sveučilišta.